

DE REDELIJKE GODSDIENST

In welke de Goddelijke waarheden van het genadeverbond worden verklaard, tegen partijen beschermd en tot beoefening aangedrongen, alsmede de bedeling des verbonds in het Oude en Nieuwe Testament en de ontmoeting der kerk in het Nieuwe Testament, vertoond in een verklaring van de Openbaring van Johannes.

door

W. á BRAKEL Th. F.

in leven bedienaar des Goddelijken Woords te Rotterdam

DEEL I

Hoofdstuk 25-31

Onveranderd uitgegeven naar de beste uitgaven, onder toezicht van J. H. Donner.

Te LEIDEN, bij D. Donner.

1893

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2005

INHOUD

Hoofdstuk 25 - Men moet zich bij de kerk voegen, en bij haar blijven.

Hoofdstuk 26 - Van de gemeenschap der gelovigen met Christus en met elkaar.

Hoofdstuk 27 - Van de Regering van de kerk, en bijzonder van de zending van de Dienaren.

Hoofdstuk 28 - Van het ambt van de Herders en Leraren, van de Ouderlingen en Diakenen.

Hoofdstuk 29 - Van de Kerkelijke Macht en het gebruik van de Sleutels van het Koninkrijk der hemelen.

Hoofdstuk 30 - Van de Roeping.

Hoofdstuk 25

Men moet zich bij de kerk voegen, en bij haar blijven.

In het vorige hoofdstuk hebben wij getoond de institutie van de kerk. 't Is niet genoeg haar te kennen, maar daar ligt een verplichting op ieder die zalig wil worden, dat hij zich tot de kerk begeve, dat hij bij haar blijve, zich daar niet afscheure, om een andere, die zuiverder is, op te richten. En verder dat hij, willende bij haar blijven, ook volharde in haar gemeenschap, door het gebruik van de heilige sacramenten. Van welke ieder in het bijzonder wij nader zullen spreken.

Men moet zich bij de kerk voegen.

II. 't Is de plicht van een ieder, die zalig begeert te worden, dat hij zich tot de kerk begeve, en trachte tot een lidmaat in de gemeenschap van de kerk aangenomen te worden.

Bewijzen

1. Dat is Gods weg, waardoor Hij de uitverkorenen tot de zaligheid leidt: Hand. 2:47. *En de Heere deed dagelijks tot de gemeente, die zalig werden. Jes. 56:3. En de vreemde, die zich tot de HEERE gevoegd heeft, spreke niet, zeggende: De HEERE heeft mij geheel en al van Zijn volk gescheiden.*
2. Dit is het werk van de apostelen, volgens hun boodschap, Matth. 28:19, geweest, gelijk te zien is uit de gehele Handelingen der Apostelen.
3. Dit is de natuur van de kinderen van God: met dat ze bekeerd zijn kunnen zij niet rusten, totdat ze opgenomen zijn in de schoot van hun geestelijke moeder, Gal. 4:26.
4. Dit is de standvastige belijdenis van de kerk van alle tijden, en bijzonder ook van de Nederlandse. Zie Art. 28: *Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering is een verzameling van degenen, die zalig worden, en dat buiten haar geen zaligheid is, dat niemand, van wat kwaliteit of staat hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan, maar dat ze allen schuldig zijn zichzelf daarbij te voegen, en daarmee te verenigen.* Zie dit verder verbreed, hoofdstuk 24. par. 10, 11, 28.
5. De kerk is de eer van Christus, daar wordt Christus beleden en uitgeroepen over de gehele wereld, die is als een banier op een berg, om daarheen zich te verzamelen; die is een stad op een berg, het licht schijnende in de duisternis; het middel, waardoor de waarheid wordt bekendgemaakt en bewaard, het middel van de bekering van de zielen. Daarom is een ieder verplicht hiertoe te helpen, door zich tot de kerk te voegen.

Beweegredenen. 1. *Daar zijn maar twee vergaderingen; de ene is van Christus, de andere van de duivel.*

III. Om u daartoe op te wekken en gaande te maken, zo overlegt met bedaardheid:

1. Daar zijn maar twee koningen in de wereld, ieder heeft zijn koninkrijk, doodsvijanden tegen elkaar, namelijk: Christus en de duivel. Daar is geen derde. Daar is geen mens op aarde, of hij is een onderdaan van de Koning Jezus, of van de duivel, de vorst der duisternis. Wie u bent, hoofd voor hoofd, u bent werkelijk in 't rijk van

een van beiden. U bent niet tussenbeide, noch ook in allebei. In wiens rijk bent u dan nu? Wat zegt u van uzelf? Weet u 't niet, of hebt u er tot nog toe niet om gedacht? Zit eens een weinig bij mij neer, en de zaak eens overleggende, kiest eens hartelijk en dat voor eeuwig: wiens onderdaan wilt u zijn? Wie neemt u aan tot koning?

Kiest u de duivel tot uw koning, en hem onderworpen te zijn, zijn wil te doen, te leven in uw begeerlijkheden, in de zonden u om te wentelen als een zwijn in het slijk, te zoeken de dingen die op aarde zijn, tot uw lust, rust en vermaak; ... 't is dan wel, neemt er dan ook lustig uw deel van, zolang het u gebeuren mag. Verblijd u, o jongeling! in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten, en in de aanschouwing uwer ogen, Pred. 11:9. Hebt de wereld lief, en al wat in de wereld is, namelijk, de begeerlijkheid des vleses, en de begeerlijkheid der ogen, en de grootsheid des levens. 1 Joh. 2:15, 16. En gelijk u dan de daad hebt van een onderdaan van de duivel te zijn, schaamt u dan ook de naam niet, komt er voor uit, erkent en belijdt de duivel voor uw heer en meester, vertrouwt op hem en vergenoegt u dan, dat u in eeuwigheid bij hem zijn zult in de poel die van sulfer en zwavel brandt, waar de rook van de pijniging opgaat tot in alle eeuwigheid.

Nee, zal misschien iemand denken, "dat is te grof; Christus moet onze Koning zijn; al doen wij onze eigen zin, al volbrengen wij de wil des satans, al leven wij zo een beslist werelds leven, daarom is de duivel onze koning niet."

Hij is 't zeker wel.

"Daarom is Christus evenwel onze Koning."

Hij is 't zeker niet. Hoort Paulus daarvan spreken, Rom. 6:16. *Weet gij niet, dat wie gij uzelf stelt tot dienstknechten ter gehoorzaamheid, gij dienstknechten zijt desgenen, die gij gehoorzaamt, of der zonde tot den dood, of der gehoorzaamheid tot gerechtigheid?* Wilt u dan waarlijk de duivel tot uw koning niet, en uw deel niet met hem hebben in de buitenste duisternis, waar wening zal zijn en knersing van de tanden, Matth. 25:30, zegt hem dan volstrekt zonder enige achterhouding en zonder wederroeping de dienst op! Stapt voor eeuwig met al uw hart uit het rijk van de duivel, uit alle zonden en vleselijke begeerlijkheden, en gaat over in het koninkrijk van de Heere Jezus, en neemt Hem tot uw alleen en soevereine Koning aan. En dat niet met de mond, niet alleen uiterlijk, niet ten naaste bij, niet met een schielijke optocht, maar met verstand en in waarheid.

Gaat nederzitten en overreken eens de kosten, of u al uw staten, al uw eer, al uw rijkdommen, al uw vleselijke gedachten en lusten, al uw vermaak op de wereld, uw vrienden, uw leven bij de Heere Jezus wel wilt opzetten; en of u Hem in honger, naaktheid, smaad, standvastig tot de dood toe wel zou willen volgen, en Hem in alles gehoorzamen. Indien uw hart nu verlicht in de tegenwoordigheid Gods in waarheid *ja* zegt, neemt dan volkomen besluit, en wendt u naar deze Koning, buigt u voor Hem neer, biedt u aan Hem, treedt met Hem in een verbond, en wordt alzo de Zijne.

Om hiertoe zuiverder en hartelijker gaande te worden, zo beschouwt verder deze zaken:

2. De liefde tot Jezus.

IV. De liefde tot de Heere Jezus zelf moest u daartoe bewegen, omdat Hij zo beminnelijk en zo heerlijk is, omdat Hij zo vol zaligheid is, en dat voor allen die tot Hem komen. Het heeft Gode behaagd, dat alle volheid in Hem wonen zou; Hij is een volkomen rantsoen. Hij is krachtig om vijanden met God te verzoenen, om vrede te maken, om het geweten te reinigen, om de ziel van alle schuld, straf, duivel en hel te

verlossen, en om de ziel met God te verenigen, de Heilige Geest te geven, te heiligen, te bewaren, en tot de eeuwige zaligheid te brengen. En als dit alles u niet bewoog, ja, al wist u geen reden, al was er niets dat u gaande maakte, en u overlegde dat het uw hartelijke genegenheid en blijdschap zou zijn, dat alle mensen zich voor Jezus neerbogen, Hem als Koning erkenden, en zich onder Zijn heerschappij begaven, dat zou bekwaam zijn om u gaande te maken in begeerte, dat Hij, die het toekomt te heersen, ook in uw hart heerste, en dat u ook was onder degenen, die uitriepen: *Jezus is Koning!* En dat door u het getal van Zijn onderdanen met één vermeerderd werd.

3. In de kerk is heerlijkheid.

V. In de kerk is heerlijkheid en sierlijkheid. Beschouwt eens aandachtig de heerlijke staat van dat koninkrijk, en van de oprechte onderdanen. Duisternis bedekt de aarde, en donkerheid de volkeren, maar in de kerk is het wonderbare licht; de heerlijkheid des Heeren verlicht deze stad Gods, en de Zon der gerechtigheid bestraalt haar met haar licht. Buiten is vuiligheid, gruwelijkheid en godloosheid; maar van binnen is heiligheid, zuiverheid en heerlijkheid. De kerk wordt genoemd:

- *de volkomenheid der schoonheid*, Psalm 50:2.
- *Zij is een eeuwige heerlijkheid, een vreugd van geslacht tot geslacht*, Jes. 60:15.
- *Een sierlijke kroon in de hand des Heeren*, Jes. 62:3.
- *Het heilige volk, de verlost des Heeren*, vers 12.
- *De Heere is tot heerlijkheid in het midden van haar*. Zach. 2:5.
- *Daartoe ging van u een naam uit onder de Heidenen om uw schoonheid; want die was volmaakt door Mijn heerlijkheid, die Ik op u gelegd had, spreekt de Heere HEERE*, Eze 16:14.
- Let hierbij met opmerking, hoe aangenaam en bevallig ieder waar onderdaan is bij God: Jes. 43:4. *Van toen af, dat u kostelijk zijt geweest in mijn ogen, zijt gij verheerlijkt geweest, en Ik heb u liefgehad.*
- Jes. 62:4 ... *gij zult genoemd worden: Mijn lust is aan haar!*
- Jer. 31:20. *Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon? Is hij Mij niet een troetelkind?*
- Daarom moet men met Mozes zeggen: *Welgelukzalig zijt gij, o Israël! wie is u gelijk? Gij zijnt een volk, verlost door den Heere, het Schild uwer hulp, en Die een zwaard is uwer hoogheid*, Deut. 33:29.
- Men heeft reden elkaar op te wekken zeggende: *Gaat rondom Sion, en omringt haar; telt haar torens; zet uw hart op haar vesting; beschouwt onderscheidenlijk haar paleizen*, Psalm 48:13, 14.

En behoorde daardoor nu niet een ieder lust te hebben tot Sion, en begerig te zijn om een lid te zijn van deze kerk, en medeburger van de heiligen en een huisgenoot Gods, en zich te begeven onder de bescherming en regering van deze heerlijke Koning? Want deze dingen worden van dit rijk en van deze Koning niet slechts gezegd, maar 't is inderdaad zo, 't is waarheid.

4. Daar is veiligheid.

VI. Daar is veiligheid: let op de getrouwe bewaring van deze Koning over al zijn onderdanen in 't gemeen, en over ieder in 't bijzonder.

- *Ik, zegt de Heere, heb hulp besteld bij een Held*, Psalm 89:20.
- *Hij is een Heiland*, Zach. 9:9.
- *De Heere zal over alle woning van de berg Sions, en over haar vergaderingen, scheppen een wolk des daags, en een rook, en de glans eens vlammenden vuurs des nachts; want over alles wat heerlijk is, zal een beschutting wezen. En daar zal*

een hut zijn tot een schaduw des daags tegen de hitte, en tot een toevlucht, en tot een verberging tegen de vloed en tegen de regen.

- Jes. 4:5, 6. *En Ik zal hun wezen, spreekt de Heere, een vurige muur rondom, Zach. 2:5.*
- *Ik, de Heere, behoede die wijngaard, alle ogenblik zal Ik hem bevochtigen; opdat de vijand hem niet bezoeke, zal Ik hem bewaren nacht en dag, Jes. 27:3.*

Zie daar de waarachtige beloften, zie daar de dadelijke bescherming. Is hij dan niet geheel veilig, die onder de bewaring van zo'n Koning is, en onder dat volk, over 't welk het oog des Heeren zo gedurig is? *Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen, Psalm 91:1.* U dan, wie u bent, vliedt tot deze sterken Toren. Begeeft u onder Sion, 't welk de Heere gegrond heeft, opdat de bedrukten zijns volks een toevlucht daarin hebben zouden, Jes. 14:32. Schuilt onder de vleugelen van deze Koning, die de zielen van zijn onderdanen voor list en geweld bevrijden zal, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen, Psalm 72:14.

5. Daar is alles wat een ziel verblijden en gelukkig maken kan.

VII. Daar is waarheid, licht, leven, blijdschap en alles wat een ziel verblijden en gelukkig kan maken. Hierbij zijn de zegeningen, waarmee deze Koning zijn onderdanen begunstigt, onuitsprekelijk heerlijk.

- *Alle hun misdaden vergeeft Hij volkomen. Geen inwoner zal zeggen: ik ben ziek; want het volk, dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben, Jes. 33:24.*
- *Hij is de Fontein, die geopend is voor het huis Davids en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinigheid, Zach. 13:1.*
- *Hij geeft hun vrede en blijdschap; Hij zal nederdalen als een regen op het nagras, als de druppelen, die de aarde bevochtigen. In Zijn dagen zal de rechtvaardige bloeien, en de veelheid van vrede, totdat de maan niet meer zij, Psalm 72:6, 7.*
- *Zijn Naam is: Vredevorst, Jes. 9:5.*
- *Vrede laat Ik u, mijn vrede geef Ik u, Joh. 14:27.*
- *Het Koninkrijk van God is rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap door de Heiligen Geest, Rom. 14:17.*
- *God zelf is hun Deel en hun volkomen vreugde: Klaagl. 3:24. De HEERE is mijn Deel, zegt mijn ziel; daarom zal ik op Hem hopen.*
- *Hij geeft hun Zijn Heilige Geest, die hen levend maakt, leert, geleidt en heiligt, Joh. 15:26. Wanneer de Trooster zal gekomen zijn, die Ik u zenden zal van de Vader. Joh. 16:7 ... indien Ik heenga, zo zal Ik Hem, (de Trooster) tot u zenden.*
- *Ja, zou ik hier alle zegeningen verhalen, ik moest al de goederen van het verbond der genade optellen. Met één woord, de Heere zegent ze met alle geestelijke zegeningen in de hemel in Christus, Efëze 1:3.*
- *Al Mijn fonteynen zullen binnen u zijn, zegt de Heere, Psalm 87:7.*
- *De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods, het heiligdom der woningen des Allerhoogsten, Psalm 46:5.*
- *De Heere gebiedt aldaar de zegen, en het leven tot in der eeuwigheid, Psalm 133:3.*
- *O, hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vrezen; dat Gij gewrocht hebt voor degenen, die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid van de mensenkinderen! Psalm 31:20.*
- *Zo iemand deze goederen kent, zo hij ooit de zoetheit van deze zich verbeeld of gesmaakt heeft, die kan niet anders dan met al zijn hart op het allervurigste zich*

haasten om zich onder deze Koning te begeven, en zich te verblijden, dat hij een onderdaan van deze Koning mag zijn. Brengt dan deze zaken op uw hart, en handelt verstandig en oprecht; maakt een verbond, of liever geeft u in, in dit aangeboden verbond der genade door het geloof, en voegt u bij de kerk.

Men mag de kerk niet verlaten.

VIII. 't Is niet genoeg zich bij de kerk te voegen, enige tijd daarbij te blijven, en daarna zich van haar af te scheiden, maar men moet zich nooit van haar afscheuren en die verlaten, onder voorwendsel van de verdorvenheid van de kerk, om een zuivere op te richten, want:

Bewijs 1. Zulks is nooit gezegd.

De Heere heeft nooit zulk werk gezegd. Daar zijn ten allen tijde, zo in de eerste kerk, vóór de overheersing derzelve door de antichrist, als daarna van de tijd van de hervorming af, zodanigen geweest, die zich onder dat voorwendsel van de kerk afscheurden, doch de Heere heeft er altijd in geblazen, en zij zijn vanzelf gesmolten, als de eerste aanleiders gestorven waren. Doch door een rechtvaardig oordeel van God zijn zij zelden gekomen tot het gezicht van hun dwalingen en belijdenis derzelve, en hebben zelden zich wederom gevoegd tot de kerk, maar aan hun hoofdigheid overgegeven zijnde, hebben ze zich op zichzelf gehouden als mensen zonder godsdienst, of zij zijn tot ketterijen vervallen, en hebben zich gevoegd bij zulke vergaderingen, die best met hun dwalingen overeenkwamen.

- Zo is 't gegaan met de Broederhuizen in Hongarije.
- In onze dagen zijn de Labadisten opgestaan, die grote dingen voorgaven. Labadie noemde zich Herder van der wereld afgezonderde kerk, vergaderde om waarlijk Gereformeerde kerken te maken.
- Zijn navolger Yvon breidde deze titel verder uit, als hij enige naar Amerika gezonden had om met plantages winst te doen, onder voorgeven van Heidenen te bekeren, daar ze toch niets toededen; zelfs maakten ze geen werk om hun slaven de Christelijke godsdienst te leren, maar mishandelden ze wreed, zij waren met hun slavenhandel tot ergernis bij een ieder. Toen noemde hij zich in de boeken, die hij liet uitgeven: *Herder van enz.* voor een gedeelte vergaderd te Wiewert, en stelde zich zo in als bisschop, wiens gebied was te Wiewert in Friesland, en zich uitstrekke tot in Amerika. Doch zij zijn onder elkaar verdeeld geworden door nijdigheid, twist, eigen meningen; en met het ophouden van hun geld, 't welk het steunsel was van hun kerk, en waardoor verscheidene tot hen gelokt werden om de onbezorgde kost te hebben, zo is ook hun kerk verwoest, niet zonder tekenen van Gods toorn over hen. En de weinigen, die alsnog bij Yvon blijven, zullen mede haast ophouden, als hij zal heengegaan zijn, (gelijk hij nu is heengegaan.) Yvon heeft veel dwalingen geleerd, is altijd onvast geweest in zijn leringen, ongestadig in zijn woorden, gebruikte veelszins dubbelzinnigheden en zinsbehoudenissen of Jezuïtische streken: hij voegde zich met zijn leringen naar de tijd, hebbende het spreekwoord in de mond: dus *diem docet*, dat is: de ene dag leert de andere. Ziet hiervan breder:
 - *Onze trouwhartige waarschuwing.*
 - *Ook: Leer en leiding van de Labadisten.*
 - *Alsmede: Yvon van veel dwalingen overtuigd.*
- De Herder verliet zijn gemeente te Bleiswijk om te Rotterdam een zuivere kerk op te richten, zonder zich met de dwalingen van de Labadisten te verenigen. Hij had

in het begin ook al grote opgang, doch 't is vanzelf geheel te niet gelopen, en geheel versmolten.

- Zo is 't ook gegaan met Bardowitz te Amsterdam, die mede wat onderleide, doch noch met Labadie, noch met De Herder zich geheel verenigde.

Deze zaken verhaal ik om een ieder te waarschuwen tegen het verlaten van de kerk, en een zuivere kerk te willen oprichten, indien iemand na deze zich tot zo'n werk mocht opwerpen, want 't zal hun zo gaan, als het met deze gegaan is. Als de Heere Zijn kerk zuiverder zal gelieven te maken, zo zal Hij het Zelf doen, door Zijn Heilige Geest in een meerdere mate over Zijn kerk uit te storten.

2. 't Is een grote zonde.

IX. 't Is een schrikkelijke zonde de kerk te verlaten, en een betere te willen oprichten, want de kerk is maar één, zij is Christus' lichaam; van de kerk zich af te scheiden, is van Christus' volk, van zijn lichaam af te scheiden; 't is zich van de belijdenis van Christus te onttrekken, en de gemeenschap der heiligen te verlaten. Zo men de kerk nog houdt voor de kerk, zo scheurt men het lichaam van Christus, men bedroeft de Godzaligen, men ergert anderen, men maakt, dat de Naam van God gelasterd wordt, men doet eenvoudigen dwalen; verklaart men de kerk geen kerk te zijn, zo verloochent men de kerk van Christus, en doet hetzelfde, dat gezegd is. Dus mishaaft men God, die het niet ongewroken laat, hoezeer men zichzelf behaagt en vleit. Tegen zo'n doen kant zich de apostel, als hij dezulken vleselijk noemt, 1 Kor. 3:1, 3; als hij daardoor waarschuwend zegt: *Ik bid u, broeders! door de Naam van onzen Heere Jezus Christus, dat gij allen hetzelfde spreekt, en dat onder u geen scheuringen zijn, 1 Kor. 1:10. Zo ook, 1 Kor. 11:18, Zo hoor ik, dat er scheuringen onder u zijn.*

3. De kerk is nog de ware kerk.

X. De Gereformeerde Kerk is de alleen ware kerk, op de een plaats zuiverder dan op de andere. De waarheid wordt daar nog zuiver gepredikt, de zonden worden bestraft en tegengegaan, de Godzaligheid wordt voorgesteld en aangedrongen. Daar zijn bij duizenden ware Godzaligen, die de heiligheid veel zuiverder beoefenen dan de afgescheidenen. Christus is daar onder hen wonende en wandelende. De Heilige Geest werkt nog door het Woord, bekeert nog dagelijks zielen, vertroost de bekeerden en doet ze groeien. De tucht wordt daar nog geoefend tegen die afdwalen in leer en leven, en dat op sommige plaatsen al meerder dan zij weten of denken. Wat is het dan dwaasheid de kerk te verlaten, en zich naar de dorre woestijn te begeven!

4. Is tegen plechtige beloften.

't Is zijn plechtige belofte, die men aan God in de tegenwoordigheid van de kerk, toen men tot lidmaat aangenomen werd, gedaan heeft, te herroepen en te breken. En of men dat een lichte zaak acht, en zich behelpt met de uitvlucht: *ik wist toen niet beter*, de Heere zal het nochtans zoeken en vinden. Zal men het verbond breken en onschuldig zijn?

Tegenwerping

XI. De kerk is bedorven, en God gebiedt uit een verdorven kerk uit te gaan. 2 Kor. 6:14, *Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen; want wat mededeel heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid? En wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis?* vers 47. *Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af.*

Antwoord.

Deze tekst spreekt niet van de kerk, ook niet van de kerk, als ze zeer bedorven is, gelijk de kerk van alle tijden af veel onbekeerden in zich heeft en bedorven is, de ene tijd meer, de andere tijd minder, maar de tekst spreekt van het Heidendom, met 't welk men geen gemeenschap moet hebben, maar uit welks midden men moet gaan, en zich van hen afscheiden.

XII. Daar zijn heden ten dage sommigen die zich wel van de kerk niet geheel afscheiden, en verklaren bij de kerk te blijven, zij gaan tot het gehoor van het Woord, zij hebben omgang met de Godzaligen in de kerk, maar zij houden zich af van het gebruik van het Heilig Avondmaal, mede omdat ze zien dat zoveel onbekeerden en ergerlijken aangaan, met welke zij menen, dat ze gemeenschap zouden hebben, als ze mede aanzaten.

Om deze te onderrichten, want wij achten, dat de meesten het uit teerhartigheid, en uit een dwalend geweten doen, zo zullen wij deze vraag voorstellen en verhandelen:

Of 't een Christen geoorloofd is, ja of 't zijn plicht is, zich van het Heilig Avondmaal des Heeren af te houden, zonder zich evenwel van de kerk af te scheiden, zolang de kerk zo bedorven is?

Wij antwoorden, *geheel niet!* En bewijzen het aldus:

Bewijs 1. **Het bevel Gods.**

XIII. 't Is het uitgedrukt bevel Gods de sacramenten te gebruiken, zonder enige uitvlucht van verdorvenheid van de kerk. Zie van de Heilige Doop: Matth. 28:19 ... *onderwijst al de volken, dezelve dopende.* Hand. 2:38 ... *bekeert u, en een ieder van u worde gedoopt.* Hand. 22:16 ... *laat u dopen, en uw zonden afwassen.* Markus 16:16. *Die geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zal zalig worden.*

Als dan een gelovige weigert gedoopt te worden, zo weerstaat hij de ordonnantie Gods, weigert een lid van de kerk te zijn, en Jezus door de vereniging met Zijn volk en kerk te belijden. Hiervan moet immers de zwaartillende overtuigd zijn; indien dan nu een volwassene, ongedoopte en waarlijk bekeerde zich niet mag alleen houden om de ergernis in de kerk, maar zich moet laten dopen, en hij door het sacrament van de Heilige Doop te gebruiken, geen gemeenschap heeft met de onbekeerden, die in de kerk zijn; zo vermag hij, nu gedoopt zijnde, zich niet afhouden van 't Heilig Avondmaal om de ergernissen, omdat men door beide dezelfde gemeenschap met dezelfde kerk heeft. Ja, de zwaartillenden laten zelfs hun kinderen dopen, en hebben alzo gemeenschap met de kerk, en zo veroordelen ze zichzelf in het afblijven van het Heilig Avondmaal. Of zouden ze dat ook hierna nalaten?

Het gebod Gods omtrent het Heilig Avondmaal is te zien: Matth. 26:16, 27 ... *neemt, eet, drinkt.* 1 Kor. 11:24 ... *doet dat tot Mijn gedachtenis.* Wie durft nu zulke uitdrukkelijke bevelen van Christus in de wind slaan? Wie durft het afblijven of aangaan een middelmatige zaak achten? Waar staat hier een bepaling, als de kerk dus of zo gesteld is?

Doet hierbij, dat het gebruik van de Heilige Sacramenten in het OUDE TESTAMENT bevolen werd op straf van uitbanning over de nalaters. Zie: Gen. 17:14. *En wat mannelijk is, de voorhuid hebbende, wiens voorhuidsvlees niet zal besneden worden, dezelve ziel zal uit haar volken, uitgeroeid worden; hij heeft Mijn verbond gebroken.*

Num. 9:13. *Als een man, die rein is, en op de weg niet is, en nalaten zal het Pascha te houden, zo zal diezelve ziel uit haar volken uitgeroeid worden.* Dat is: zijn naam zal uit het geslachtsregister van zijn stam, dat is, van de lidmaten van de kerk, worden uitgeschrapt; hij zal niet voor een lid, maar voor een heiden en tollenaar gehouden worden, Matth. 18:17.

Uitvlucht: In 't Oude Testament was een uitwendig, nationaal voorbeeldig verbond, en de besnijdenis en 't Pascha hadden toen ook andere opzichten, namelijk, om te erkennen, dat ze Abrahams zaad waren, en om te gedenken de uittocht uit Egypte; daarom kan men uit de sacramenten van het OUDE TESTAMENT geen gevolg maken tot de sacramenten van het NIEUWE TESTAMENT

Antwoord.

Ik antwoord: Dat er in 't OUDE TESTAMENT geen uitwendig verbond was, ja geen ander dan het verbond der genade, hebbende de belofte van het tegenwoordige en het toekomende levens, dat is, van geestelijke en lichamelijke goederen, gelijk nu. Wil men het *een nationaal verbond* noemen, dan zegt men anders niet dan het genadeverbond met die natie opgericht. Noemt men het *een voorbeeldig verbond*, dat geschiedt, omdat de gehele bediening de toekomende Messias afbeeldde; maar wil men het *voorbeeldig* noemen, ten opzichte van de kerk van het NIEUWE TESTAMENT, dan gaat ons bewijs, volgens hun eigen grond, vast; want was 't gebruik van de Heilige Sacramenten zo noodzakelijk in 't voorbeeld, veel meer in 't tegenbeeld.

Indien de besnijdenis en het Pascha toen ook andere opzichten hadden, zo werden ze evenwel nooit gebruikt en mochten ook niet gebruikt worden, om die opzichten alleen, afgetrokken van het opzicht op het verbond der genade dat zonder tegenspreken het voornaamste einde was, en 't andere als een zaak, die maar van ter zijde aankomt, insloot. Maar wij achten, dat de andere opzichten ten enenmale tot het verbond der genade behoren; Abrahams zaad te zijn, was een bondgenoot te zijn van Gods verbond met Abraham: Gen. 17:7 ... *om u te zijn tot een God en uw zaad na u.*

Waren de onbekeerden daar maar uiterlijk in, dat kwam op de personen aan, gelijk nu in 't NIEUWE TESTAMENT De uittocht uit Egypte behoorde tot de geestelijke verlossing door de Messias, 1 Kor. 10:1-11; daarom wordt de Heere Jezus het Pascha genoemd, 1 Kor. 5:7. Dus ziet men, dat deze bedenking ongegrond is, en dat diensvolgens ons bewijs genomen van de sacramenten des OUDE TESTAMENT in kracht staat, gelijk ook dat genomen uit het NIEUWE TESTAMENT

2. Sacramenten zijn zegels.

XIV. De sacramenten zijn zegels van de rechtvaardigheid van het geloof, Rom. 4:11. De gemeenschap van het vlees en bloed van Christus, 1 Kor. 10:16. 't Is de plicht van ieder Christen zich te beijveren om zijn roeping en verkiezing vast te maken, 2 Petrus 1:10. En daartoe te gebruiken alle middelen, en de weg, die de Heere ons daartoe heeft voorgesteld. Terwijl de sacramenten nu zegels zijn, en met Christus gemeenschap doen hebben, zo is dan ieder gelovige verplicht die te gebruiken. Hierbij breng ik de gelovigen te binnen de beminnelijke gestalten, die de Heere in, voor, en na het gebruik van het Heilig Avondmaal wel pleegt te geven, en de zwaartillenden misschien zelf wel hebben genoten, namelijk, de diepe vernedering van hun zelf, de van nabij beschouwing van de Heere Jezus in zijn lijden en sterven, de verborgenheden van het verbond, en deszelfs ernstige vernieuwing, de sterkte van het geloof, de verzekering van de zaligheid, de vrede en blijdschap in God, de resolutie, ja, de verheven gestalte tot zuiverder en standvastiger heiligmaking, enz. Die immers het minste geestelijk leven heeft, wordt verliefd op die zaligheden, en als hij ziet, dat de Heere deze goederen mededeelt omtrent 't gebruik van het Heilig Avondmaal, wie zou dan naar 't zelve niet verlangen? En wie zal dan door de nu vertoonde verplichting, om alle middelen tot zijn groei aan te wenden, zich niet verbonden achten tot het gebruik van het Heilig Avondmaal?

3. 't Is Christus te belijden.

XV. Onder de bijzonderste einden van het Heilig Avondmaal is de belijdenis van de Heere Jezus Christus, van Zijn leer en van Zijn kerk. Zie dit: 1 Kor. 11:25, 26 ... *doet dat ... tot Mijn gedachtenis ... zo verkondigt de dood des Heeren, totdat Hij komt.*

1 Kor. 10:17. *Want één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam.* Nu is het een volstrekt nodige, betamelijke, Christus verheerlijkende, gemeente opbouwende en zielverkwikkende plicht, Christus te belijden: Matth. 10:32, 33. *Een ieder dan, die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is. Maar zo wie Mij verloochend zal hebben ... die zal Ik ook verloochenen.* Gelijk het einde van het Heilig Avondmaal ook is Christus te belijden, zo wordt ook Christus op een openbare en krachtige wijze van de Avondmaalgangers in het Heilig Avondmaal beleden. Het ingaan in de kerk onder de ten Avondmaal gaande menigte, het onder hen omgaan naar de tafel, het met hen aanzitten of staan, het ontvangen van dat brood en de wijn, als tekenen en zegels van het verbond, bevestigd door de dood van de Heere Jezus Christus, roept overluid voor ieders oren: *ik houd en belijd de Heere Jezus voor de enige waarachtige Zaligmaker; in Hem zoek ik mijn zaligheid; met Hem tred ik in een verbond; op Hem verlaat ik mij; voor Hem wil ik leven en sterven.* De Gereformeerde leer is alleen de ware en zaligmakende leer van Christus; de Gereformeerde Kerk is alleen de ware kerk van Jezus Christus op aarde; deze waarheden betuig ik met mijn aanzitten.

Als iemand zich dan onttrekt van het gebruik van het Heilig Avondmaal, zo onttrekt hij zich van de belijdenis van Christus, van zijn leer en van Zijn kerk. Daarom zeggen wij in onze Nederlandse belijdenis.

Art. 28. Dat niemand, van wat staat of kwaliteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan: maar dat ze allen schuldig zijn zichzelf daarbij te voegen, en daarmee te verenigen, onderhoudende de enigheid van de kerk ..., en opdat dit te beter onderhouden mocht worden, zo is het ambt van alle gelovigen, volgende het Woord van God, zich af te scheiden van degenen, die niet van de kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, 't zij op wat plaats dat ze God gesteld heeft, alwaar 't schoon zo, dat de magistraten en plakaten van de prinsen daartegen waren, en dat de dood of enige lichamelijke straf daaraan hing. Daarom alle degenen, die zich van dezelve afscheiden, of niet daarbij voegen, die doen tegen de ordonnantie Gods.

Uitvlucht. Een verlater zal zeggen: ik belijd mij een lid van de Gereformeerde Kerk te zijn; en betoon dat met aldaar ter kerk te gaan, en met dit bij dezen en genen in 't bijzonder te verklaren.

Maar ik antwoord:

Dat het uitwendig kerkgaan geen teken is van een lid van de kerk te zijn, omdat dikwijls in een grote vergadering, die tot het gehoor komen, een grote menigte, zo niet wel soms het grootste gedeelte, geen lidmaten zijn, en hoe dikwijls worden veel van andere godsdiensten onder het gehoor gevonden? En daarom is het kerkgaan nu in deze vredige plaatsen geen teken van een lidmaat van de kerk te zijn, en alzo niet een klaarblijkelijke belijdenis van Christus, van zijn leer en van de kerk.

Het bijzonder verklaren bij dezen en genen in 't bijzonder is niet genoeg; en dat meer is, als het wegblijven openbaar wordt, zo worden de wegblijvers van de meeste mensen aangemerkt, als zich van de kerk af te scheiden, en hun gedane belijdenis wederom in te trekken.

En behalve dit alles, de Heere Jezus wil, dat men Hem, zijn leer en kerk belijden zal in het Heilig Avondmaal, daarmee zijn dan alle uitvluchten uit.

4. 't Is scheuring aan te richten.

XVI. Het wegblijven op zo een klaarblijkelijke wijze, om getuigenis te geven, gelijk zij voorgeven, is scheuring aan te richten, zo niet van de kerk, daartoe het op 't minste een grote trap is, immers in de kerk. De gemoederen van de lidmaten worden verdeeld, en stuiten tegen elkaar; een ieder heeft zijn aanhang, en kleeft nauw aan degene, die van zijn partij is, en dat in tegenstand tegen anderen; de liefde wordt gebroken, en men vervreemdt van elkaar. De wegblijvers worden verdacht gehouden, hebben geen ingang, noch bij vromen, noch bij onvromen, en dus worden ze onnut om hun talenten tot winst aan te leggen, ja de samensprekingen zijn tot verdeeldheid en twisting. De eenvoudige oprechten worden geërgerd en bedroefd, 't welk een grote zonde is, Matth. 18:6, 10. De getrouwe leraren smart het aan het hart. Die buiten zijn worden verhinderd in te gaan, en men geeft oorzaak aan de partijen de kerk te lasteren. De wegblijvers leven maar voor zichzelf, en zoeken zozeer niet het goede van hun naasten, verheffen hun eigen zinnelijkheid boven de eer van Christus, en de welstand van de kerk, hoewel zij zeggen zullen, dat dit hun oogmerk niet is. Uit dit alles blijkt klaar, dat het wegblijven scheuring is of scheuring veroorzaakt, en dat is een bestraffelijke misdaad. 1 Kor. 1:10. *Maar ik bid u, broeders! door de Naam van onze Heere Jezus Christus, dat gij allen hetzelfde spreekt, en dat onder u geen scheuringen zijn, maar dat gij samengevoegd zijt in één zelfde zin, en in één zelfde gevoelen.*

Uitvlucht. De wegblijver zal zeggen: *als men leeft en leert naar het bevel Gods, zo komt de scheuring niet tot laste van hem, die zo leert en leeft, maar tot laste van die, welke zich naar de leer en 't leven van Christus niet wil schikken.*

Ik antwoord:

1. Dat alle gebreken van de kerk niet zijn van zodanig gewicht, dat men daarover een scheuring zou aanrichten, anders zal het gaan gelijk met de Mennisten, en 't zal scheuren op scheuren zijn zonder einde.

2. Als iemand enige moeilijkheid heeft in leer of leven van de kerk, en hij in oordeel is, dat hij zich daarom moet afscheiden van de kerk of van 't Heilig Avondmaal, zo moet men zichzelf verdenken, of het niet een eigenzinnigheid is, of een dwaallicht, of hoogmoedige eigenwijsheid. Hij moet kennen de kleine mate van licht, welke hij misschien heeft, en dat hij daarom de zaak maar van verre en maar aan de ene kant beziet, en niet met een uitgebreid begrip van alle kanten door en door. En dat het daarom een stout, ja roekeloos bestaan is zo'n groot werk te beginnen, 't welk grote onlusten, ja verwarring van de kerk van de Heere Jezus, en schade aan de zielen na zich slepen kon. Hij moet erkennen, dat hij de wijsheid niet alleen heeft, dat de Heere ook anderen zijn Geest heeft gegeven, ja, dat het doorgaans eigen driften zijn, als men zijn moeilijkheid niet bekend maakt aan de leraren, en zich niet wil laten onderrichten, maar terstond zonder woord of weerwoord, niet alleen tot besluit komt, maar ook aan 't werk zelf valt, en daar dan zo stijf op staan blijft, dat men wijzer in zijn ogen is dan zeven, die met reden antwoorden. Die naar raad hoort is wijs. Men moest de ergerlijke zelf aanspreken en zoeken terecht te brengen, en wil hij niet horen, men moest de zodanige aan de kerkenraad aanbrengen, en zien wat zij daarop doen, dat zou recht getuigenis geven zijn. Maar nee, daar is te veel moeite aan, dat zou te veel misnoegen

tegen zijn persoon verwekken, dat zou te veel tegenloop hebben, daarom laat men dat staan, en doet er niets in; maar men vertoont zich aan de kerk alleen met zich van haar gemeenschap te onttrekken, alsof daar Godzaligheid in bestond. Deze handelingen komen van de Geest van Christus niet voort. De zodanigen zullen de ergernissen, de verwarringen, de schade van de zielen, de scheuringen in of van de kerk, die daaruit volgen mochten, op hun rekening hebben. Drijft er de spot niet mee, 't zal u zwaar genoeg vallen, het verderf van de kerk door uw toedoen te aanschouwen.

Bewijs 5. Oordelen over dezulken.

XVII. God zendt doorgaans heimelijke oordelen over de wegblijvers. Zij worden hoogmoedig, eigenwijs, versmaden het oordeel van verstandige Godzaligen, verachten de gemeente Gods, spreken uit de hoogte van grote dingen, komen buiten staat van onderricht te worden; een trotsheid tegen welke David bad, Psalm 19:14. God zendt de zodanigen wel een bijzonder kruis toe, waaraan zij al hun leven genoeg hebben; giet verachting over hen uit, verkleint hun lichamelijke toestand, laat ze in zonden vallen, en omdat zij het dwalen liefgehad hebben, en de liefde van de waarheid niet aangenomen hebben, zo zendt Hij hun wel een kracht der dwaling om de leugen te geloven, 2 Thess. 2:9-11. 't Blijft zelden bij één dwaling, 't gaat van kwaad tot erger, en ten laatste óf naar de Mennisten, óf andere dwaalgeesten. En sommigen, die geen voordeel voor zich in de afzondering meer zien, keren weer; maar om het met meerder glans te doen, zo omhelzen ze een andere theologie, die hun meer ruimte en vrijheid van leven geeft, en slaan zo ver aan de ruimte over, als te voren aan de nauwte.

Of zo ze al terugkeren, uit overtuiging van hun plicht, zo zal men zien, dat ze doorgaans de eenvoudigheid, die in Christus Jezus is, kwijt zijn; dat ze veel van die inwendige geestelijke gestalte die te voren zo een sieraad in de kerk was, verloren hebben, en zich meer ophouden met beschouwingen en verstand, als met het hart, en de bewerking van de ziel van een ander. Een droevig oordeel! Dit zeg ik, opdat degenen, die door onze redenen, en beantwoording aan hun redenen in deze bladeren, overtuigd worden van hun vorige misvatting en dwaling, zich daarover vernederen voor God, om verzoening bidden, om bevrijding van welverdiende geestelijke oordelen aanhouden, en dan zich wachten van de bovengemelde zaken, die ik tot waarschuwing heb geopenbaard, en dat ze met de eerste eenvoudigheid en waarheid wederom beginnen.

Deze redenen zijn genoegzaam tot overtuiging, dat 't een Christen niet geoorloofd is, zich om de verdorvenheid van de kerk van het gebruik van het Heilig Avondmaal af te houden.

Nu zullen wij de zaak eens aan de andere kant beschouwen, en bezien de redenen, die de zwaartillenden voor hun gevoel en doen voortbrengen, en wat kracht in dezelve is.

Tegenwerping 1.

XVIII. Het behoorde in de kerk overal te blinken van heiligheid; want zij wordt genaamd: de heilige kerk.

1. De opzieners behoorden te zijn uitmuntende in nederigheid, zachtmoedigheid, verloochening van de dingen van deze wereld, vreze en liefde Gods, deftig en ontzaglijk, vol des Heiligen Geestes, wijs en arbeidzaam, die in betoning van Geest en kracht het Woord verkondigen, zodat zij door openbaring van de waarheid zich openbaar en aangenaam maken aan het geweten van de toehoorders, zodat bekeerden en onbekeerden zich in de dienst konden spiegel, en aan

zichzelf openbaar worden tot overtuiging en verbrijzeling van de onbekeerden, en tot vertroosting en verwakking van de begenadigden, zodat het hart onder de dienst in hen brandende werd. Die het Evangelie van Christus in zijn klaarheid zo vertoonden, dat een ieder, óf tot Christus gelokt en gedrongen werd, óf daar tegen opstootte, en niet langer kunnende verdragen de kracht van de dienst, zich onttrok; die de lidmaten in 't bijzonder bezochten en bewrochten, en naar hun gestalte behandelden, zonder aanzien van personen, hoge of lage.

2. In de lidmaten behoorde te zijn een ware heiligheid; zij moesten zijn en zich vertonen verloochend aan alle zichtbare dingen, afgescheiden en klaarblijkelijk onderscheiden in al hun wandel van de wereld, vervuld met liefde tot God en elkaar, levende in zoete vrede als één hart en één ziel. In de vergadering behoorde te zijn een gehele stilte, zodat ontzag opreze in 't hart van de inkomenden, ziende de ordelijkheid, de eerbied, de aandacht, de vroomheid, in 't inkomen, zitten, zingen, bidden, horen, uitgaan, zodat de godlozen zich bij hen niet durfden vervoegen, of daar konden duren. Buiten de vergadering behoorde een ieder te lichten als een licht in de duisternis, een ieder moest naar zijn kwaliteit en staat werkzaam zijn tot opbouw van de kerk; en zo overheidspersonen, als ze lidmaten zijn, behoorden al hun macht te gebruiken dat de kerk bevestigd werd, en dat zij bleve bij die voorrechten, die de Heere Jezus haar gegeven heeft, en in welke Hij wil, dat zij blijven zal. Een ieder moest zijn vrienden en bekenden opwekken, bestraffen, vertroosten, de onbekeerden tot bekering leiden, en dat alles met betoning van veel liefde en hartelijkheid. De huisgezinnen moesten zijn als kleine kerken: men moest 's morgens en 's avonds met elkaar Psalmen zingen, Gods Woord lezen, daarover spreken, bidden, de kinderen en dienstboden onderwijzen; en dus moest een ieder het een voorrecht achten overvloedig te zijn tot stichting van de gemeente.
3. De sleutels van het hemelrijk behoorden met ernst en vrijmoedigheid gebruikt te worden tegen alle ergerlijken, wereldsgezinden en wereldsgelijken in kleding, huisraad, spraak, omgang en handel; de onwetenden en allen, die niets van het beeld van de Heere Jezus vertonen, of daarnaar gelijken (wat ze van binnen zijn oordeelt de kerk niet) behoorden afgehouden te worden; de onbekeerlijke en openbare, grove en onverbeterlijke zondaren moesten uitgeworpen worden door de ban, tot hun bekering, tot vreze voor anderen, en blijdschap van de Godzaligen, opdat de kerk er uitzag als de dageraad schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, en schrikkelijk als slagorden met banieren.

Dus behoorde de kerk te zijn; maar men vindt ze van het hoofd tot de voeten schrikkelijk bedorven.

1. De leraren, de goeden uitgenomen, vertonen zich wereldsgezind, en zoeken de dingen die op aarde zijn, namelijk: rijkdommen, eer en aanzien onder de mensen, de loftuitingen en liefde; zij zijn ijdel in hun redeneringen, men hoort uit hen niet dan wereldse praat; zij zijn pronkachtig in hun huizen en in de kleding van de hunnen; lopen veel bij de groten, en beminnen een goed glas wijn en vette maaltijden, verachten de kleinen, haten de goeden, en kanten zich tegen dezelve. Zij zijn onwetende van de geestelijke staten van de zielen, en velen hadden noch wel van node de eerste beginselen van de theologie te leren; zij zijn lui en slapen lang, en brengen hun tijd door met beuzelen; zetten hun hart niet op de kudde, maar laten sterven, wat sterven wil. Als zij prediken, zo houden zij zich op met beschouwingen, onder de naam van verklaring van de Heilige Schrift, 't welk dikwijls wel verduisteren mocht genoemd worden, en tonen dat ze de naam van

geleerd te zijn beogen, de toejuiching en toeloop van het volk zoeken; zij bedroeven het hart van de rechtvaardigen door valsheid, en stijven het hart van de godlozen; ja waren sommigen geen dronkaards, en in andere zonden levende, zodat hun gedrag niet ophalen kan bij burgerlijke mensen, en daarom zijn ze veracht bij groten en kleinen, binnen en buiten de kerk. In één woord: *de huichelarij is van Jeruzalems profeten uitgegaan*. In kerkenraden, classes en synoden is niets dat naar heiligheid gelijkt.

2. De lidmaten van de kerk zijn niet te kennen uit hun gedrag, leven niet beter dan anderen, die buiten de kerk zijn; ja zijn er zonden, die van de vervreemden van de waarheid bedreven worden, in de kerk vindt men de stapel van de zodanigen: de kuiven op 't hoofd, de naakte boezems, de veelervige bonte kleren, de wereld in de top is in de kerk te zien. De sabbatsschending, nieuwe leringen, onwetendheid, de haat, nijd, en bitterheid vervullen de kerk: en is er hier of daar een Godzalige, of een samenkomst van enige, om een Godzalig gesprek met elkaar te hebben, of eens met elkaar te bidden, die zijn het voorwerp van de haat, van bespottung en onderdrukking; die noemt men *Labadisten, Kwakers, fijnen*, enz.; doch dat is hun sieraad, en tot overtuiging van de groven, die de spot drijven; men werkt meer om de kerk te onderdrukken dan te helpen. Veel overheidspersonen, de goeden niet te na gesproken, gebruiken hun macht niet vóór, maar wel tegen de kerk. Huisoefeningen en 't onderwijzen van zijn kinderen en dienstboden, is een onbekende zaak, zodat op onze tijden zeer wel past, 't geen staat Jes. 59:14, 15. *Het recht is achterwaarts geweken, en de gerechtigheid staat van verre; want de waarheid struikelt op de straat, en wat recht is kan daar niet ingaan. Ja de waarheid ontbreekt er, en wie van het boze wijkt, stelt zich tot een roof*.
3. De kerktucht wordt bijkans geheel nagelaten; het model hoe de kerk wezen moest, is verloren; daarom is men al wel tevreden, als er veel volk ter kerk komt, en als veel lidmaten aangenomen worden, dan noemt men ze bloeiende kerken. Men neemt op vele, zo niet op de meeste plaatsen, tot lidmaten aan, die 't *Onze Vader* en 't *Geloof* opzeggen kunnen, of die maar enige vraagjes van buiten kennen. Men vereist niet een genoegzame kennis van de grondwaarheden, ook niet iets, dat naar de dadelijke afstand van de wereld, en dat naar het beeld en leven van Christus gelijkt; maar als ze niet geheel godloos zijn, dan is 't al wel; men laat dronkaards, dobbelaars, dansers, ijdelers, pronkers, ontuchtigen, gierigaards, geheel onwetende en wereldse mensen tot het Heilig Avondmaal gaan. Wordt er iemand gecensureerd, zo is 't een gering mens, en dat over een zonde, die hem bij de mensen oneerlijk maakt; maar men sluit de ogen voor de ergernissen, men wil ze niet weten, en komt iemand die te ontdekken, zo heeft hij te wachten dat hij de wrevel, zo niet tegenloop zal hebben, en dat men zal zoeken hem in 't nauw te brengen. En als er een predikant opstaat om enige hervorming te beginnen, die heeft wel te vrezen; want hij staat in gevaar om uitgeworpen te worden. In één woord: de kerk is onverbeterlijk, onbekeerlijk; 't is hopeloos, met één woord gezegd.

Als een Godzalige een verbeelding maakt van zo een goede staat van de kerk, als nu gezegd is, zo verliest hij er op, en verlangt de kerk zo te mogen zien, maar zijn hart bloedt als hij de kerk zo verdorven, als ze nu is, beschouwt; hij kan zich niet onthouden van droefheid, ja verachting, ja toorn, en zegt: *Is dit de heilige kerk van de Heere Jezus Christus!* Waar zal men dan met de Bijbel heen? Dit brengt hem in gedachte, of 't niet best is zich van de tafel te onthouden, en zich met zo'n volk niet te verenigen.

Antwoord.

XIX. Wie zou niet verlieven op zo een heilige gestalte van de kerk, gelijk daar voorgesteld is? Mijn ziel verlangt er naar, en ik zie reikhalzende de kerk in zo een staat nog eens tegemoet, als de Heere Zijn Geest over dezelve zal hebben uitgegoten; *maar wie zal dan leven?*

Met het voorgezegde geef ik getuigenis tegen de verdorvenheid van de kerk. 't Bedroeft mij tot het binnenste van mijn ziel; ik heb tegen dezelve vóór deze openbare getuigenis gegeven. En ik verhef nog door deze mijn stem als een bazuin, *en roep uit de keel en houd niet in, verkondigende het volk des Heeren hun overtredingen, en het huis Jakobs zijn zonden.* Och, dat het ter harte namen allen, die dit lezen of horen lezen! Och, dat men zich bekeerde, dat men zich verwonderde over de lankmoedigheid Gods, in Zijn kerk nog in dit land te laten in een vredig bezit van alles, en dat men de Heere rechtvaardigde, als Hij ons zal straffen en te gronde eens mocht doen gaan! Met droefheid en schaamte ken ik mij zelf schuldig en gebrekkelijk; de Heere vergeve het genadig, en maak mij getrouwer en heiliger in mijn persoon en dienst. En de vreesachtigen hebben ook te weten, dat zij niet onschuldig zijn.

Nochtans erken ik dat de Heere onder alle staten, zo overheden, leraren, gezinnen als bijzondere leden, nog de Zijnen heeft, die in getrouwheid de Heere zoeken te dienen, en dan de sleutels van het hemelrijk van de kerk nog gebruikt worden, en op sommige plaatsen nog al meer dan men denken zou.

Maar of deze verdorvenheid reden genoeg is om zich van het Heilig Avondmaal af te houden, zullen wij eens nader onderzoeken.

1. De vreesachtige, zo hij zich nauw onderzoekt, zal misschien bevinden, dat niet een schriftuurplaats, maar de verdorvenheid van de kerk hem de eerste vreze van ten Avondmaal te gaan heeft veroorzaakt, en dat hij op die grond zich van het Avondmaal heeft afgezonderd, en dat men elkaar door 't voorstellen van de verdorvenheid van de kerk daartoe heeft gaande gemaakt en vastgesteld.

Vraagt een vreesachtige: *waarom hij niet ten Avondmaal gaat?*

Hij zal, zo hij naar zijn hart zal spreken, zeggen, omdat de kerk zo verdorven is.

Ik vraag verder: *of de Schrift niet moet zijn de enige regel van ons geloof, doen en laten?*

Men zal antwoorden: ja.

Zo moet dan de vreesachtige overtuigd zijn, dat hij in zijn vreze te nemen en te houden niet recht te werk gegaan is, omdat die niet ontstaan is uit Gods Woord, maar uit een eigen gedachte.

Men zal zeggen: de Schrift leert ons, dat men met zo een verdorven kerk de heilige sacramenten niet mag gebruiken, en men zal de schriftuurplaatsen aanwijzen.

Maar ik geef de vreesachtige in bedenking, of de schriftuurplaatsen hem de eerste bekommelingen hebben gegeven, dan of hij door de verdorvenheid van de kerk zijn oordeel en doen niet eerst vastgesteld, en daarna schriftuurplaatsen heeft opgevat om zijn oordeel en doen te stijven; dienvolgens heeft de vreesachtige bij zichzelf overtuigd te zijn, dat de eerste opwelling maar eigen bedenkingen buiten Gods Woord zijn geweest, en daarom reden heeft zichzelf van dwalen verdacht te houden.

2. 't Is de kwestie zelfs, of men in een verdorven kerk wel mag ten Avondmaal gaan, en daarom mag men de verdorvenheid van de kerk niet nemen tot een bewijs van niet te mogen aanzitten; dat is hetzelfde door hetzelfde te bewijzen.

De vraag is: *Mag men wel aanzitten met een kerk die bedorven is?*

Het antwoord is: nee; 't bewijs is, omdat de kerk zo bedorven is.

Zo zal dan de vreesachtige zien, dat hij kinderlijk en zonder verstand te werk gaat, en dat hij voortaan de verdorvenheid van de kerk niet kan, noch mag nemen tot een grond van zijn doen, en tot een bewijs voor zijn gevoelen; maar men moet zien, wat de Heilige Schrift ons zegt, of men in een verdorven kerk wel of niet mag ten Heilig Avondmaal gaan; zo ja, dan doet men kwalijk als men zich onthoudt; zo niet, of zo neen, dan doet men wel.

3. 't Is de bedoeling Gods in alle tijden geweest, de kerk in de wereld zo verdorven te laten. Beschouwt ze van Adam tot op Christus, u zult zien, dat de Heere in het merendeel geen behagen kon hebben.

En ten tijde van Christus was de Joodse kerk verschrikkelijk bedorven, en de gedoopte discipelen vielen bij menigten van Hem wederom af, en toonden, dat zij niet waarlijk bekeerd waren geweest, Joh. 6:66.

Paulus verklaarde, dat de gemeente van Corinthe vleselijk was, 1 Kor. 3:3. Dat er hoererijen onder hen in zwang gingen, 1 Kor. 5:1. Men ging dronken ten Heilig Avondmaal, 1 Kor. 11:21. Sommigen van hen hadden de kennis Gods niet, 1 Kor. 15:34. In de gemeente van Galatië waren er die afgesneden moesten worden, maar evenwel binnen bleven, Gal. 5:12. Paulus verklaart, Filip. 2:21, van velen in de kerk: *Zij zoeken allen het hunne, niet hetgeen van Christus Jezus is.*

Leest de brief van Judas, en Openb. 2 en 3, en u zult zien hoe verdorven die kerken waren. Men zal wel vermaningen en bevelen vinden, dat de kerk de ergerlijken moet afsnijden; maar in geen van alle plaatsen, alwaar de verdorvenheden van de kerk worden aangewezen, wordt de goeden verboden Avondmaal te gebruiken in die kerken.

Ziet hiervan onze *Brieven tegen de Labadisten; onze Waarschuwing, en onze Leer en leiding tegen hen*, in welke veel zaken zijn die tot verlichting van de vreesachtigen kunnen dienen. Maar weigert men de moeite te nemen, dan zullen ze hebben te weten, dat ze willen dwalen.

Verbergt zich iemand onder het woord kerk, en verstaat hij daardoor de ware Godzaligen in de wereld, en niet die vergadering, zoals ze zich uitwendig vertoont; als hij zich een lid van de kerk te willen blijven verklaart, dan heeft hij Labadistische gronden, en tot zijn onderrichting dient, 't geen wij in *De leer en leiding van hen* geschreven hebben. Hij bedriegt zichzelf en anderen.

Tegenwerping 2. **Men heeft gemeenschap met godlozen.**

XX. Die ten Heilig Avondmaal gaat, betuigt daarmee zijn gemeenschap met allen, die aanzitten, volgens: 1 Kor. 10:17. *Eén brood is het, zo zijn wij velen één lichaam omdat wij allen ééns broods deelachtig zijn.* Dat in het formulier van 't Heilig Avondmaal breder wordt verklaard en aangedrongen. Nu is het zeker, dat een Christen met godlozen geen gemeenschap mag hebben; daarom, omdat de kerk zo vervuld is met godlozen, zo is immers een Christen verplicht zich van de Heilige Tafel te onthouden, totdat de kerk gezuiverd is.

Antwoord.

XXI. De vreesachtigen zullen zelf toestaan, dat deze stelling niet volstrekt en in alle opzichten, en ten opzichte van alle Avondmaalgangers waar is; want indien de kerk van alle ergerlijken gezuiverd was, dan zouden ze geen moeilijkheid maken aan te zitten, al schoon veel onbekeerden mede mochten ten Avondmaal gaan, omdat zij hun vreze niet bouwen op onbekeertheid, maar op ergernis. En zij zullen zelf toestaan, dat men niet behoeft verzekerd te zijn, dat allen, die met hen aanzitten, bekeerden zijn, en

dat men daarvan ook niet volstrekt verzekerd kan zijn; en verder, indien men met het aanzitten verklaarde, met alle Avondmaalgangers de inwendige geestelijke gemeenschap te hebben, zo verklaarde men, dat men ook diezelfde gemeenschap had met de onbekeerden, die daaronder mochten zijn of waren. Dat is verre van hen en ons.

Hieruit blijkt, dat deze schriftplaatsen niet verstaan moeten worden, en zij nu ook moeten toestaan, dat zij dezelve niet verstaan willen van de inwendige geestelijke gemeenschap met al de Avondmaalgangers, omdat zonder twijfel onbekeerden in de gemeente waren. Hieruit kunnen wij dan zien, en zij moeten op hun eigen grond overtuigd zijn, dat deze plaats, volgens hun opvatting, meer bewijzen zou dan zij zelf willen, en hun geen vrijheid zou geven ten Avondmaal te gaan, dan met zodanigen, van welker wedergeboorte zij volstrekt zeker waren, 't welk zij verwerpen. Dus blijkt dat deze tekst hun geen grond geeft van afblijven.

XXII. 2. De apostel spreekt in dat aangetogen hoofdstuk van de afgezonderdheid van de kerk van alle andere godsdiensten, en verklaart, dat dit afgezonderde volk één lichaam is, omdat zij dezelfde sacramenten deelachtig zijn, en daarom zich niet moet vermengen met andere godsdiensten, vers 18, 20, 21. In dit volk, in dit lichaam toont hij, dat er waren: én ware begenadigden, die waarlijk gemeenschap met Christus, en inwendige geestelijke gemeenschap met elkaar hadden, én onbekeerden, die wel verklaarden, dat ze ook Christus aannamen, en door Hem hun zaligheid zochten, en naar zijn wetten wilden leven, maar het niet deden. 't Welk hij toont door het voorstellen van de uittocht van Israël uit Egypte, hun doop in de wolk en zee, het eten van het manna, en drinken uit de steenrots, in welker merendeel de Heere geen behagen had, omdat ze godloos en afgodisch leefden, welker zonden en straffen hij de Corinthiërs voorstelt, opdat zij daardoor afgeschrikt mochten worden van in diergelijke zonden zich te verlopen, en van de afgodendienst, en het eten en drinken met de afgodendienaars op hun feesten, en in hun afgodenoffers.

Hieruit blijkt, dat alle leden van de kerk één volk uitmaken, ten opzichte van de belijdenis, en afzondering van andere godsdiensten en volkeren, maar niet ten opzichte van de inwendige en geestelijke gemeenschap met Christus en in Hem met elkaar; en dat de zonden van sommige leden, om welke wille God geen behagen in hen heeft, niet komen op de rekening van de Godzaligen, in welke God ja behagen heeft; zo is dan de gemeenschap uitwendig, en niet geestelijk, noch inwendig, die men met het ten Heilig Avondmaal gaan verklaart te hebben met het lichaam van de gemeente; ook is ze inwendig met alle ware gelovigen, die men kent en niet kent. En daarom kunnen de vreesachtigen deze plaats niet gebruiken tot voeding van hun bekommeringen. Ziet hierbij 't geen wij in het begin van de natuur van de kerk hebben gezegd.

Tegenwerping 3.

XXIII. De apostel verbiedt wel uitdrukkelijk met ergerlijken ten Heilig Avondmaal te gaan. 1 Kor. 5:11, *Maar nu heb ik u geschreven, dat gij u niet zult vermengen, namelijk, indien iemand, een broeder genoemd zijnde, een hoereerder is, of een gierigaard, of een afgodendienaar, of een lasteraar, of een dronkaard, of een rover; dat gij met zodanig een ook niet zult eten.* Dat de apostel hier van het Heilig Avondmaal spreekt, blijkt uit de gehele omstandigheden; want hij spreekt van de bloedschender, om die uit de gemeente te bannen, en dringt daarop aan met het voorstellen van het Pascha, als wanneer het zuurdeeg moest weggedaan worden; en indien de apostel al sprak van de liefdemaaltijden, zo is 't hetzelfde; want in de

liefdemaaltijden genoot men het sacrament des heiligen Avondmaals; en indien hij al sprak van gewone maaltijden, zo is 't even krachtig; want zo men het mindere niet moet doen met hen, veel minder het meerdere.

Hiermee komt overeen 2 Thess. 3:14, *Indien iemand ons woord, door deze brief geschreven, niet gehoorzaam is, tekent dien; en vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde.* Zie ook vers 6. *Wij bevelen u, broeders! in de Naam van onze Heere Jezus Christus, dat gij u onttrekt van een ieder broeder, die ongeregeld wandelt.* Doet hierbij: 2 Kor. 6:14, 17, *Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen; want wat mededeel heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid? Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af.* Zie daar zulke klare bevelen van zich af te houden; daarom is het de plicht, en men is verbonden met zulke ergerlijken niet aan te zitten.

Antwoord.

XXIV. Rakende de tekst, 1 Kor. 5:11. Hier is een klare tegenstelling van verscheidene personen naast dezelfde zaken, welke met sommige personen geoeffend, en met andere niet geoeffend mogen worden. De verscheiden personen zijn aan de ene zijde zondaren buiten de kerk, en aan de andere zijde de ergerlijken in de kerk. De zaak is vermenging, en bijzonder het eten. De vermenging is handel en wandel, nering en verkering, oefening van bescheidenheid en vriendelijkheid, en als die het vereisen, ook eten; want al staat het eten niet bij de zondaren buiten de kerk, zo toont de toelating van vermenging met hen, en de tegenstelling, dat het daarmee verstaan moet worden. Deze vermenging en eten staat de apostel toe met zondaren van deze wereld, te weten, als de bovengezegde zaken ons daartoe noodzaken, ons altijd wachtende van hun onvruchtbare werken van de duisternis, en altijd schijnende onder hen als lichten in de wereld, gelijk Christus met de tollenen en zondaren gegeten heeft. Maar hij verbiedt dezelve vermenging en eten, die men wel mag hebben met de zondaren die buiten zijn, te hebben met de ergerlijken in de kerk, die broeders genoemd worden. Hieruit blijkt, dat de apostel vers 11 niet spreekt van het eten in het Heilig Avondmaal, omdat men met de zondaren die buiten zijn, nooit kerkelijk zich vermengt, en in het Heilig Avondmaal nooit met hen eet, dat geeft het woord buiten te kennen; maar men vermengt zich alleen burgerlijk met hen. De apostel nu verbiedt de burgerlijke gemeenschap met ergerlijke broederen.

Vraagt iemand naar de reden, *waarom men die gemeenschap met ergerlijke lidmaten niet hebben mag, die men wel hebben mag met de zondaren die buiten zijn?*

Ik antwoord, omdat de vermenging en 't eten met de wereldden, die buiten zijn, ons niet zal verdacht maken, alsof men 't met hen hield en hun gelijk was; maar die vermenging en 't eten met ergerlijk genaamde lidmaten, zou immer schijnen, dat wij behagen hadden in hun wandel, omdat men in andere dingen, namelijk, de belijdenis en vereniging tot een volk en kerk, met hen overeenkomt, en de ergerlijke lidmaten zouden niet beschaamd worden, gelijk zij door 't onttrekken zouden worden, maar veel meer in hun zonden gestijfd worden. Dit achten wij de zin van deze tekst te zijn.

Uitvlucht. Willen nu de bekommerden hieruit besluiten: mogen wij ons niet vermengen met de ergerlijken in de burgerlijke omgang en burgerlijke maaltijden, veel minder dan in het geestelijke, en in het eten in het Heilig Avondmaal.

Antwoord.

Ik antwoord, dat ik tegen zo'n besluit niets heb, maar besluit dit niet uit deze tekst, die daar 't oog niet op heeft. Maar wat dan? Derhalve zo moet een Christen zich onthouden van het Heilig Avondmaal als er ergerlijken aangaan; dat volgt in het minste niet. De krachteloosheid van zo'n gevolg zal blijken, als men aanmerkt, dat het

niet eten met ergerlijken aan de heilige tafel op tweërlei wijze geschieden kan, namelijk, of door de zodanigen door de kerkelijke tucht af te houden, of door zichzelf te onttrekken en af te houden.

Het eerste is de plicht van de kerk, en een ieder is verplicht zijn uiterste vlijt daartoe aan te wenden, door hem in het bijzonder aan te spreken, te overtuigen, te bestraffen, te waarschuwen op zo'n wijze, die niet alleen zichzelf vergenoegt zijn plicht gedaan te hebben, maar ook om die ergerlijke te bekeren, en van zijn ergerlijkheid af te trekken. Hoort hij u, u hebt de kerk zo verre gezuiverd, en een ziel van de dood gered. Hoort hij u niet, 't is ieders plicht de zodanige aan de opzieners van de kerk aan te brengen, en met bewijs van de misdaad, opdat de kerk, die *ex actis et probatis*, uit daden en die bewezen, moet handelen, de zodanige afhoudt. Houdt de kerk de zodanige af, dan is uw aanstoot weggenomen, en dan bent u verplicht u met hem niet te vermengen, en zelfs met hem niet te eten, opdat hij, door u te onttrekken van hem, en alle gemeenschap met hem af te snijden, beschaamd en bekeerd mag worden. Houdt zij hem niet af, óf omdat zij de misdaad zo groot niet oordeelt, óf omdat zij geen bewijs genoeg heeft, zo moet de vreesachtige zich onderwerpen, en op zijn eigen oordeel niet staan, of alle vereniging met de kerk is gedaan, en de kerk kan niet bestaan. Houdt de kerk een zodanige, de ergernis klaar blijkende, niet af, zo doet zij haar plicht niet, en zij bezondigt zich grotelijks tegen de Heere. Maar u hebt uw plicht gedaan, en u hebt tegen zodanige ergerlijke getuigenis gegeven, en verklaart, dat u geen deel met hem hebben wilt, en dat zodanige tegen uw wil en dank zich vervoegt aan de heilige tafel, en dus hebt u geen deel en gemeenschap met zo'n ergerlijke.

Uitvlucht. Maar men zal zeggen, daar zijn zovele ergerlijken, dat er geen raad toe is, van ze allen aan te spreken en aan te brengen; en de kerkenraden, velen zijn zo gesteld, dat men met het aanbrengen geen vrucht zou doen, maar zichzelf maar in 't oog zou brengen als een wijshoofd, en als een albestier; ja men zou de zaak zo wenden en draaien, en zo met de getuigen handelen, dat men zelf in 't nauw zou komen, en wel uitgemaakt zou worden als een valse beschuldiger; in één woord, daar is geen raad toe.

Antwoord.

Ik antwoord:

- (a) u zult misschien niet velen ergerlijken kennen, en die u niet kent, die kunnen u niet deren; 't ligt hem daar niet, maar men wil geen moeite doen. Een ieder te laten lopen naar zijn verderf, en niemand tot partij te maken, en zelf maar weg te lopen, is gemakkelijk werk; maar denkt aan die dienstknecht, die zijn talent in de aarde begroef.
- (b) De kerkenraden alle zijn zo niet gesteld; in alle plaatsen, waar ik opziener geweest ben, heeft men altijd de ergerlijken, die aangebracht werden, of die iemand van de kerkenraad zelf voorstelde, gecensureerd; maar men moet niet naar zijn eigen voorstelling te werk gaan, en menen, dat men op uw zeggen terstond maar moest aangaan; maar men moet wel gegrond zijn, en 't op zo'n wijze aanbrengen, dat er geen meesterschap, maar liefde zich vertoont. Doch 't zal al wederom op gemakkelijker uitkomen; men klaagt al over eens anders nalatigheid, en men doet zelf nietmetal, en geeft evenwel voor, alsof men zo'n hervorming begeerde; of er in sommigen niet heimelijk een beoging onder loopt, van voor heilig aangezien te worden door zulke klachten en afblijven, geef ik hun in bedenking voor 't aangezicht des Heeren. Doch doet iemand het in waarheid en nederigheid van het hart, zo spruit zijn dwaling uit misvatting van de kerk, zoals ze zich uitwendig

vertoont, en door regels naar Gods Woord bestierd moeten worden, welke dwaling vergezelschap is met gemakkelijheid en vreesachtigheid.

Dus hebben wij getoond, hoe het niet eten met ergerlijken aan de heilige tafel geschiedt door de ergerlijken af te houden, 't welk bevolen en de plicht van de kerk is. Ook kan het niet eten met ergerlijken geschieden, door zichzelf te onttrekken en af te houden van de heilige tafel; doch dit is nergens geboden, maar verboden, gelijk wij in de bewijsredenen hebben getoond, zodat de afblijvers zich bezondigen, en zoveel in hen is de band van de kerk losmaken, en alles in duigen zouden doen vallen.

Al was deze tekst ten eerste, zonder sluitredenen van het mindere tot het meerdere, te verstaan van het niet eten met ergerlijken in het Heilig Avondmaal, zo is de zin niet: u zult met de zodanigen niet eten door zelf weg te lopen, en u te onthouden van die tafel, waartoe gij geroepen zijt, en waarin zoveel nut voor uw ziel, en zoveel eer voor de Heere Jezus steekt; maar dan zou de zin zijn: *gij zult met de zodanigen niet eten, door de boze uit het midden van u weg te doen*, vs, 13, door het oude zuurdesem uit het huis uit te zuiveren, vers 7, en niet zelf uit het huis en van het Pascha weg te lopen. Hieruit moeten dan de vreesachtigen overtuigd zijn, dat deze plaats, die hun voornaamste steunsel is, hun geen grond geeft voor hun afblijven. Deze tekst nu beantwoord zijnde, hebben wij niet veel woorden van node om de andere te beantwoorden.

XXV. 2. Wat aangaat deze tekst, 2 Thess. 3:6, 14. Deze plaatsen geven geheel geen grond voor de vreesachtigen; want die spreken niet van zichzelf te onttrekken van de kerk, of van de heilige tafel, en dat tot zijn eigen nut om zich niet te besmetten; maar van de plicht van de kerk naast ergerlijken, om die te tekenen, af te houden, uit haar gemeenschap te bannen, zich van hen te onttrekken, en zich vreemd te houden van zodanige gecensureerden, opdat zij beschaamd zouden worden tot hun bekering. Let maar op die onderscheiding van zich te vermengen met hen, of door die uit te werpen, 't welk de plicht van de kerk is, of door zichzelf af te houden 't welk ongeoorloofd is. Men mocht zeggen: *maar als de kerk haar plicht niet doet, en de ergerlijken gaan aan de Heilige Tafel, zo heeft men evenwel dan gemeenschap met hen, en men onttrekt zich niet, als men mede ten Heilig Avondmaal gaat.*

Ik antwoord: men heeft geen verdere gemeenschap met hen, dan de belijdenis, gelijk boven is getoond, en men heeft protest tegen hen gedaan, gelijk aangewezen is dat men doen moet. Dat men dat niet verbeteren kan, moet men betreuren.

3. Wat aangaat de tekst 2 Kor. 6:14-17. Met de eerste opslag is het klaar, dat deze plaats is een vermaning aan de kerk, aan een ieder lidmaat, bekeerd of onbekeerd, tot zijn plicht, naast de ongelovige heidenen die buiten zijn, om zich van die af te scheiden, en niet naast de ergerlijken die binnen zijn. De kerk moet zich te samen tot één lichaam, tot één volk, tot één kerk vergaderen, en zo klaarblijkelijk uitkomen, in afscheiding van de heidenen, uit welke zij uitgegaan waren, en onder welke zij nog leefden, dat men het zien kon, dat zij op zichzelf een geheel ander volk waren dan de heidenen, en zich van hen afzonderden, en te samen onder één Hoofd, Jezus Christus, verenigden. Wat grond is hier voor de vreesachtigen?

Tegenwerping 4. **Gods toorn**

XXVI. Gods toorn wordt ontstoken over de gemeente, als men met ergerlijken Avondmaal houdt gelijk blijkt uit: 1 Kor. 11:30. *Daarom zijn onder u veel zwakken en zieken, en velen slapen.*

Dit erkent de Gereformeerde Kerk in de Catechismus: Vraag 82. *Alzo wordt het verbond Gods ontheilgd, en zijn toorn over de gehele gemeente verwekt.*

Nu is ieder Christen verplicht de toorn van God niet te verwekken, ja te ontvluchten; en daarom is het de plicht zich te onthouden van het Heilig Avondmaal, zolang als er zovele ergerlijken aangaan.

Antwoord.

1. In dit hoofdstuk staat niet, dat de toorn van God ontstoken wordt over de Godzaligen, wegens hun goed Avondmaal houden, dat zeggen is onwaarheid; maar Gods toorn wordt ontstoken over de kerk, als die zich schuldig maakt aan zeer zondige onordelijkheden en ergernissen, gelijk die zonde hier was, en als die zich schuldig maakt aan nalatigheid, in de ergerlijken te weren. En als nu allen daaraan schuldig zijn, en niemand zijn plicht doet, zo is 't recht, dat ze ook allen strafbaar zijn. En als de vreesachtigen zich ook aan die nalatigheid schuldig gemaakt hebben, waarom haten ze dan de kastijding, en zeggen niet liever: *ik zal des Heeren gramschap dragen, want ik heb tegen Hem gezondigd?*
2. 't Is niet te geloven, ik beroep mij op het geweten van de tedere vreesachtigen, dat de Heere zijn toorn zou uitstorten over een oprechte, die in zijn eenvoudigheid Godzalig ten Heilig Avondmaal gaat, de verdorvenheid van de kerk betreurt, en zijn plicht daarnevens gedaan heeft.
3. Indien de toorn van God tegen de gehele gemeente ontstoken wordt, over 't Heilig Avondmaal houden met ergerlijken, zo dan ook over de vreesachtigen, al onthouden zij zich; want zij verklaren leden van de kerk te zijn. Zo kunnen zij dan, volgens hun eigen stelling, de toorn van God niet ontlopen, zolang zij verklaren leden van die verdorven kerk te zijn.

Zeggen ze: de Heere zal ons verschonen, omdat wij de zonde van Avondmaal houden, niet begaan.

Ik zeg nog eens:

- (a) dat was hier de zonde niet.
- (b) Waar staat dit geschreven, dat zij, die verklaren leden van de kerk te zijn, wegens hun niet Avondmaal houden vrij zouden gaan, als de gehele gemeente gestraft wordt?
- (c) Zo zij vrij zouden gaan, waarom dan ook niet de eenvoudige Godzalige Avondmaalgangers, die meer tegen de ergerlijken gedaan hebben dan zij? Dus moeten zij overtuigd zijn, dat dit voorwendsel noch kracht heeft op hun hart, noch schijn voor anderen.

Tegenwerping 5. **Getuigenis geven tegen zo een verdorven kerk.**

XXVII. Men moet getuigenis geven tegen de verdorvenheid van de kerk, en dat kan men in deze treurige staat van de kerk niet beter en klaarblijkelijker doen, dan door zich af te zonderen. Hierdoor wordt openbaar, dat men de kerk zo verdorven verklaart, en dat de straf niet wordt geoefend; hierdoor worden de predikanten en ouderlingen bestraft en overtuigd, dat zij hun plicht niet doen, maar oorzaken zijn dat de kerk zo verdorven wordt en blijft; hierdoor zouden de godlozen beschaamd worden wegens hun zonden, en de goeden zouden bij zichzelf overtuigd worden, dat ze mede moesten uitkomen tot de hulp voor Sion, door zich mede te onttrekken. Dus zou het kaf van het koren gescheiden worden; het kaf zou verstuiven, en het koren zou bijeenvergaderd

worden, 't zij dat ze het kaf uitdreven, 't zij dat ze in andere plaatsen vergaderden en goede predikanten beriepen, en zo een zuiverder kerk hadden, die als een stad op een berg, en als een licht op de kandelaar in Nederland zich vertoonde. En indien men de kerk niet wilde dulden, maar die vervolgde, zo kon men naar een andere plaats of koninkrijk vertrekken, alwaar men vrijdom zou bekomen; want de gehele aarde is des Heeren, en Hij zou zowel zijn volk elders onderhouden als hier. Ja misschien zou de Heere ook meerder uitwendige zegeningen geven over zo'n zuiverder kerk; en die kerk zou zijn als een opgerichte banier voor geheel Europa, en de goeden zouden van alle kanten daarheen lopen. Nochtans zou men blijven een bijzondere kerk van de Gereformeerde Kerk, die men wel verdorvener, nochtans als de ware kerk zou erkennen. Is het dan niet van grote nuttigheid zichzelf te onthouden van het Heilig Avondmaal, aan 't welk zovele ergerlijken aankomen? En al had het zo'n gevolg niet, zo had men evenwel het zijne gedaan, en dat zou de Heere aangenaam zijn.

Antwoord.

XXVIII. Dit alles is maar een wakende droom. Zo riepen ook de Labadisten, maar hoe slecht loopt het met hen af! Men moet geen kwaad doen, opdat het goede daaruit kome. Zo wordt er geen getuigenis gegeven tegen de verdorvenheid van de kerk; want het is tegen Gods ordonnantie; maar men geeft getuigenis van zijn eigen misvatting, inbeelding, grootsheid en scheurziekte. Hoe men getuigenis moet geven, hebben wij boven getoond. Voegt daarbij een heilige wandel in nederigheid van het hart, geloof en liefde. Zo overtuigde Noach de eerste wereld; zo overtuigen Godzalige vrouwen hun ongelovige mannen.

De verbeelding van herstel van de kerk daardoor, is maar verbeelding, en inderdaad maar een verstrooiing: *Die met Mij niet vergadert, die verstroot.* Als de Heere Zijn kerk zal gebieden te herstellen, zo zal Hij overvloediger Geest uitgieten in Zijn kerk, of Hij zal een algemene Geest geven in alle goede leden, om de ergerlijken uit te drijven, óf zelf uit te gaan, gelijk in de uitgang uit Babel, en in de beeldenstorm geschiedde. Laat ons zolang wachten en onze plicht doen in de kerk. De gemoederen en bevattingen, zelfs van de kinderen van God, zijn nu zo verdeeld onder elkaar, door de verscheidenheid van de gevoelens, dat geen vereniging onder hen, schoon bevrijd van alle ergerlijken in de kerk, of uitgaande uit de kerk, te verwachten is.

Uit dit voorstel blijkt klaar, dat het werk van de vreesachtigen op een scheuring uitdraaien zou, zo ze maar aanhang kregen, en dat het protesteren van evenwel leden van de kerk te zijn en te willen blijven, veranderen zou in de kerk als Babel aan te zien. En men zou het voorwendsel van ergernis haast veranderen in zekere of waarschijnlijke kennis van eens anders wedergeboorte, en men zou niet tevreden zijn met de gronden van aanneming van lidmaten, en straf te oefenen, in het vorige voorgesteld. 't Zou gaan, of naar de Labadisten, of Hebreëen, of 't zou een derde dwaling worden. Daarom laat af van zulke beschouwingen, en schikt uw oordeel en wandel naar Gods Woord, dan zult u zeker wandelen.

Tegenwerping 6. **God geeft schijnsel over het onthouden.**

XXIX. God geeft over het afblijven schijnsel; want Hij geeft de zodanigen een zoet bevredigd geweten, een vrije toegang tot de troon der genade en meerdere kracht tegen hun verdorvenheden, zodat zij hun weg met blijdschap wandelen. Dit is onweersprekelijk, de ervaring leert het, en die zich onthouden, weten dat het waar is, en dat het loochenen en tegenspreken tegen de waarheid en klare ondervinding is, en uit onkunde van de ware gestalte van de onthouders voortkomt.

Antwoord.

1. 't Is niet al troost en heiligheid, dat men als zodanig voorgeeft, de duivel kan zich veranderen in een engel des lichts. Ik heb door ondervinding aan verscheiden gezien, dat zulk hoog opgeven maar was een glorie om zijn doen meer te rechtvaardigen, en anderen daardoor tot zich lokken, om ook met de menigte te strijden, en dat het al kort met hen veranderde.
2. Als een onthouder al in waarheid ondervindt 't geen hij zegt, zo is dat niet om het onthouden; de Heere zegende ook de vroedvrouwen in Egypte, niet om haar leugen, maar om het goede dat ze deden. Daar genade in het hart is, en men meent dan Gode een aangename dienst te doen, zo wordt die genade door dat getuigenis van het geweten, schoon dwalende, levend. De Heere ontmoet dan die levendige ziel, omdat ze zich opbeurt en werkzaam is in het geloof en heiligmaking, en ziet die zondige gelegenheid, bij welke de ziel levendig is geworden, in zijn goedheid voorbij. Ook wordt de ziel wel verwakkerd, doordien de afzondering en vertoning van wat buitengewoons en uitnemends te doen, 't gemoed overtuigt en prikkelt, dat ze ook wat bijzonders moet zijn in haar daden, te meer, omdat zij in 't oog is van een ieder en haar misslagen te meerder ergernis zouden geven, en haar getuigenis bederven. Zodat de goede gestalte van de ziel geen grond is te geloven, dat het onthouden derzelve Gode behaagt.

Tegenwerping 7. **Men kan 't niet uit het geloof doen.**

XXX. Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde. Nu, wij kunnen in het geloof niet aangaan, maar zouden het met veel gevaren moeten doen; daarom is 't dan best dat men zich onthoudt van die heilige tafel, zolang de kerk zo bedorven is; al is 't dat men grote begeerte tot het Heilig Avondmaal heeft, en het een bittere smart is, dat men het niet durft noch mag gebruiken.

Antwoord.

1. 't Is waar, men moet niets doen tegen zijn geweten; maar 't is ook waar, dat men een dwalende geweten niet mag opvolgen; want dan dwaalt men ook met daden. Het geweten volgt het licht dat men heeft, daarom moet men trachten de waarheid wel te verstaan, en zijn geweten te onderrichten, met Gods Woord te doorzoeken, zonder opgevat vooroordeel, en met bidden om licht, en met raadplegen met verstandigen en Godzaligen, bijzonder leraren, wier lippen de wetenschap bewaren, en men zal uit zijn mond de wet zoeken; *want hij is een engel des Heeren der heirscharen.* Mal 2:7.
2. Gelijk men niet mag toetreden met een bevreesd geweten, zo mag men ook niet afblijven met een bevreesd geweten. Toen men eerst de gedachten tot het onthouden kreeg, toen hield men nog Avondmaal; en men heeft te onderzoeken, of men volstrekt zonder enige bekommring verzekerd was dat het de wil Gods was, en dat hij die moest opvolgen, toen men de eerste maal zich onthield, dan of men het met bekommring deed, denkende, dat hij zo nog 't best zou doen. Indien men in de verandering nog vrees heeft, zo moet men blijven waar men is, zolang totdat men in het geloof zonder vrees veranderen kan: en daarom kan de vreesachtige zien, dat hij had moeten blijven in het gaan ten Avondmaal, omdat hij zich niet zonder bekommring kon onthouden en onthouden heeft, en niet genoeg de zaak onderzocht had. Dat hij daarna minder vrees heeft gehad, dat is, omdat hij zijn vooroordeel meer stijfde door zijn daden, en zo de vrees verdoofde; en misschien is daar een oordeel van God bij geweest, die degene, die dwalen wilde en roekeloos zijn doen begon, heeft losgelaten. Uit alle deze kan de vreesachtige zien in wat verwarde staat hij zich gebracht heeft, en dat zijn vrees hem niet bevrijdt

van zonde te begaan, indien het zijn plicht was ten Avondmaal te gaan, gelijk het is.

Dus hebben wij de zaak aan alle kanten beschouwd, en de waarheid klaar doen zien. Ik eindig dan met deze wens en vermaning: De Heere zende Zijn licht en waarheid, dat die ons geleiden, dat ze ons brengen tot de berg van zijn heiligheid, en tot Zijn woning. *Keer weer, keer weer, o Sulamith! keer weer, keer weer, dat wij u mogen aanzien!* Hoogl. 6:13. Eilieve! zijt toch aan de waarheid gehoorzaam, laat trotsheid van het hart, noch vleselijke schaamte u beletten Gode de eer te geven en weer te keren. De Heere worde u te sterk, Hij overrede u, Hij beware u voor andere dwalingen, en doe u in Zijn waarheid wandelen. Hij make u tot een licht, tot een sieraad in Zijn kerk, tot eer, en heerlijkheid Zijns Naams! Amen.

Hoofdstuk 26

Van de gemeenschap der gelovigen met Christus en met elkaar.

In het vorige hebben wij gesproken van de natuur van de kerk, en dat men zich bij haar moet voegen, en bij haar blijven; nu zullen wij tonen de gemeenschap, die de ware leden van de kerk hebben met hun Hoofd Jezus Christus en met elkaar, en hoe ze die moeten oefenen.

De Heere Jezus Christus geeft aan de kerk niet alleen veel en voortreffelijke weldaden; maar dat alle verwondering te boven gaat, daar is een onderling eigendom aan elkaar, zij worden met elkaar verenigd, en zij oefenen gemeenschap met elkaar. Drie zaken, in welke alle zaligheid is opgesloten.

II. Christus heeft eigendom aan de ware gelovigen, en de gelovigen aan Christus. Dat geven de betrekings-woorden mijn en zijn te kennen, die zo in het Hooglied gedurig, als in veel andere plaatsen gebruikt worden: Hoogl. 2:16. *Mijn Liefste is mijn, en ik ben de Zijne.* Hoogl. 5:2. *Doe mij open, Mijn zuster, Mijn vriendin, Mijn duif, Mijn volmaakte.*

De grond en reden is:

1. De Vader heeft hen aan de Zoon gegeven: Joh. 17:6. *Zij waren Uwe, en Gij hebt Mij dezelve gegeven.* Psalm 2:8. *Eis van Mij, en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot Uw bezitting.* En zo wederom heeft de Vader Zijn Zoon gegeven aan de gelovigen: Jes. 9:5. *Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven.* Efëze 1:22. *En heeft Zich der gemeente gegeven tot een Hoofd.*
2. Zij staan Jezus duur: Hij heeft ze met zijn bloed gekocht, Hij heeft de prijs betaald; dus zijn ze Zijn eigendom door een zuiver recht: Openb. 5:9. *Want Gij zijt geslacht, en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed.*
3. Zij waren in het geweld des satans, onder zijn strikken naar zijn wil gebonden en gevangen. De Heere Jezus heeft door zijn dood de duivel overwonnen, hem gebonden, en de uitverkorenen van onder zijn geweld weggehaald en in Zijn Koninkrijk overgebracht. Hebr. 2:14, 15. *Opdat Hij door de dood te niet doen zou degene, die het geweld van de dood had, dat is de duivel, en verlossen zou,* enz. Lukas 11:21, 22. *Wanneer een sterk gewapende zijn hof bewaart, zo is al wat hij heeft in vrede; maar als een daarover komt, die sterker is dan hij, en hem overwint, die neemt zijn gehele wapenrusting, waarop hij vertrouwd, en deelt zijn roof uit.*
4. In een huwelijksverbond krijgen beide partijen eigendom aan elkaar, door onderlinge overgift, zo ook hier: Ezech. 16:8. *Ja Ik zwoer u, en kwam met u in een verbond, spreekt de HEERE Heere, en gij werd Mijne.* Van dit huwelijksverbond wordt gesproken Hos 2:18, 19, *Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid.* Zodat het nooit verbroken, noch de bondgenoten van Hem gescheiden zullen worden: *Ja, Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid.* 't Is des Vaders toestemming en genoegen, zij worden door Christus' lijden en sterven in staat gebracht, om tot God, wiens rechtvaardigheid daardoor voldaan is, te naderen, en kinderen van God te worden in Hem. En in gericht, om hen te bewaren, als het zwart des oogappels, en om wraak te doen over allen, die hen beledigen. En in goedertierenheid, en in barmhartigheden. 't Is alles liefde, vriendelijkheid, goedheid en weldadigheid. *En Ik zal u Mij ondertrouwen in geloof.* Dat is in waarheid, getrouwheid en

vastigheid, om u nooit te begeven, nooit te verlaten. *En gij zult den Heere kennen.* Ik zal u geven verlichte ogen des verstands, Ik zal Mij aan u openbaren, en al Mijn liefelijkheden u doen zien en smaken.

5. Zo is ook aan de kant van de gelovigen een hartelijke, algemene en volstrekte overgift, zonder enige achterhouding. *Zij geven de Heere de hand, ja deze zal zeggen: Ik ben des Heeren; en gene zal met zijn hand schrijven: Ik ben des Heeren,* Jes. 44:5. *O hoe welgelukzalig is het volk diens God de Heere is, het volk, dat Hij Zich ten erve verkoren heeft,* Psalm 33:12.

III. Dit eigendom is gepaard met vereniging.

Deze vereniging is onuitsprekelijk, ze wordt beter van een gelovige gevoeld, dan ze met woorden kan uitgedrukt worden. Ze is niet wezenlijk, gelijk de Goddelijke Personen één zijn; niet persoonlijk, gelijk de menselijke natuur in de Persoon van de Godheid van Christus is aangenomen, en met dezelve verenigd is; zij geschiedt niet door vermenging, gelijk water en wijn; niet door verandering, alsof de gelovigen Christus zelf werden, en alzo werden vergoed of verchristust; zij is niet een sacramentele vereniging, gelijk 't brood en wijn met het lichaam en het bloed van Christus in het Heilig Avondmaal; 't is ook geen blote relatie of betrekking, ook geen gelijkvormigheid van de gelovigen met Christus in heiligmaking.

Maar deze vereniging geschiedt:

- (a) Door inwoning van de Geest van Christus in de gelovigen: 1 Kor. 3:16. *Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in u woont?*
- (b) Door een geestelijk huwelijk, Ezech. 16:8; Hos. 2:18, 19.
- (c) Door het verenigend geloof: Efëze 3:17. *Opdat Christus door het geloof in uw harten wone.*
- (d) Door de liefde, welker natuur is geen scheiding te kunnen verdragen, maar op het allernauwste te verenigen: Joh. 14:23. *Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken.* Rom. 8:35. *Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?* Zodat deze vereniging is zakelijk, eigenlijk, waarlijk, geheel, zonder iets voor zichzelf te behouden, onafscheidelijk tot in alle eeuwigheid; geestelijk, niets lichamelijks komt hier in enige aanmerking.

IV. Deze vereniging wordt door verscheidene uitdrukkingen in de Schrift voorgesteld, en door verscheiden gelijkenissen verklaard.

De Schrift noemt deze vereniging:

1. Eén-zijn. 1 Kor. 6:17. *Maar die de Heere aanhangt, is één geest met Hem.* Rom. 6:5. *Indien wij met Hem één plant geworden zijn.*
2. Christus aandoen. Rom. 13:14. *Doet aan de Heere Jezus Christus.*
3. In Christus geworteld zijn. Kol. 3:7. *Geworteld en opgebouwd in Hem.*
4. Onderling in zijn.
 - (a) Christus is en leeft in de gelovigen. Joh. 17:23. *Ik in hen.* 2 Kor. 13:5. *Of kent gij uzelf niet, dat Jezus Christus in u is?* Gal. 2:20. *Christus leeft in mij.*
 - (b) De gelovigen wederom zijn in Christus uitverkoren. Efëze 1:4. *Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem.*
 - (c) Zij zijn in Hem gedoopt. Gal. 3:27. *Want zovelen als u in Christus gedoopt zijt, hebt u Christus aangedaan.* Rom. 6:4. *Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood.*

- (d) Zij leven in Hem. Kol. 2:6. *Gelijk gij dan Christus Jezus de Heere hebt aangenomen, wandelt also in Hem. Efëze 2:6. En heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in de hemel in Christus Jezus.*
- (e) Deze onderlinge inwoning drukt de Heere Jezus aan weerskanten uit. Joh. 15:5. *Die in Mij blijft, en Ik in Hem, die draagt veel vrucht.*

Gelijkenissen.

V. De Schrift drukt de nauwheid van deze vereniging uit door verscheidene gelijkenissen.

1. Door gelijkenis van een huwelijk. Efëze 5:31, 32. *Zij twee zullen één vlees wezen. Deze verborgenheid is groot; doch ik zeg dit, ziende op Christus en de gemeente.*
2. Door de gelijkenis van de vereniging des lichaams met het Hoofd. Efëze 1:22, 23. *En heeft Zich der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen, welke zijn lichaam is. 1 Kor. 6:15. Weet u niet dat uw lichamen leden van Christus zijn? Kol. 2:19. En het hoofd niet behoudende, uit dat het gehele lichaam door de samenvoegselen en samenbindingen voorzien en samen gevoegd zijnde, opwast met Goddelijke wasdom.*
3. Door gelijkenis van de boom en zijn takken. Rom. 11:17. *En zo enige takken afgebroken zijn, en gij, een wilde olijfbom zijnde, in derzelver plaats zijt ingeënt, en des wortels, en der vettigheid des olijfsbooms mede deelachtig zijt geworden. Joh. 15:5. Ik ben de wijnstok en gij de ranken.*
4. Door gelijkenis van een huis, 't welk uit veel samengevoegde stenen opgebouwd is. 1 Petrus 2:4, 5. *Tot welke komende als tot een levende steen... Zo wordt u ook zelf, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis. Efëze 2:20. Gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste Hoeksteen, op welke het gehele gebouw bekwamelijk samengevoegd zijnde, opwast tot een heilige tempel in de Heere.*

Deze gelijkenissen geven de allernauwste vereniging te kennen in de natuur, maar nog nauwer is de geestelijke vereniging van de gelovigen met Christus.

Gelovigen hebben en oefenen gemeenschap met Christus Zelf.

VI. Uit het eigendom, en daaruit vloeiende vereniging, komt voort gemeenschap, dat is, oefening en gebruikmaking van dat eigendom en de vereniging. Deze gemeenschap is én met de Persoon Jezus Christus, én aan Zijn goederen.

1. De gelovigen hebben en oefenen gemeenschap met de Persoon. Een tijdgelovige ziet maar op de goederen, en laat Christus zelf daar; de gelovigen oefenen wel gemeenschap met de Persoon Jezus Christus, maar velen bepeinzen of letten niet zeer op hun werkzaamheid jegens Christus zelf, 't welk een misslag in hen is, en de sterkte van het geloof en hun groei belet. Daarom willen wij hen vermaand hebben, meerder werk te maken van het eigendom, de vereniging en gemeenschap met Jezus Zelf. Dan zullen ze beter zien de ondoorgrondelijke genade en goedheid Gods, dat zulke snode en zondige mensen zo nauw verenigd worden met de Zoon van God. Dat zal de liefde wonderlijk ontsteken. Dat zal sterkte geven om zich zonder vrees op Jezus te verlaten. Dat zal kracht en vrijmoedigheid geven, om uit Hem alles te trekken, wat hun zielsbegeerten kan vervullen. Dat zal ons in Hem doen opwassen. Daaruit zal meerder licht en blijdschap vloeien. Daarom wordt geloof, hoop, liefde voorgesteld met opzicht op de Persoon. De Schrift spreekt van Hem aan te nemen; in Hem te geloven; op Hem te vertrouwen; in Hem te leven; Hem lief te hebben; op Hem te hopen. Van deze gemeenschap met de Persoon Zelf, zie: 1 Joh. 1:3. *Opdat gij ook met ons gemeenschap zou hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met de Vader, en met*

Zijn Zoon Jezus Christus. 1 Kor. 1:9. God is getrouw, door welke gij geroepen zijt tot de gemeenschap van Zijn Zoon Jezus Christus onzen Heere. 1 Kor. 10:16. De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggend zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van Christus?

En met zijn goederen.

VII. 2. De gelovigen hebben door de gemeenschap aan Christus ook gemeenschap aan al Zijn goederen. De Heere Jezus zegt van Hem tot de Vader: Joh. 17:10. *Al het Mijne is Uwe, en het Uwe is Mijne.* 't Is te verwonderen, dat alzo een gelovige tot Christus zeggen mag: al het mijne is uwe, en het uwe is mijne. Zij hebben deel aan al wat Christus is en heeft, en mogen het als het hunne gebruiken.

- (a) Zij hebben een en dezelfde menselijke natuur, Hebr. 2:11, 14; en mogen als de zodanigen met Hem verkeren.
- (b) Zij hebben gemeenschap aan Zijn Zoonschap, zijn in Hem kinderen van God, en hebben één Vader, Joh. 20:17.
- (c) Zijn voldoening aan de rechtvaardigheid Gods is hun voldoening; daarmee mogen ze tot God komen en begeren, dat God hen rechten wil naar deze hun gerechtigheid, en mogen met een goede geweten God vragen, door de opstanding van Jezus Christus: "Heeft Christus voor alle mijn zonden niet betaald? Bent U daardoor niet bevredigd en verzoend? Dit toont de apostel: Rom. 5:10. *Indien wij vijanden zijnde met God verzoend Zijn door de dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven.*
- (d) Zijn volmaakte gehoorzaamheid, en volbrenging van de wet, is hun heiligheid, daarin Zijn zij voor God volmaakt, Kol. 2:10. De rechtvaardigheid Gods in Hem, 2 Kor. 5:21. Hierdoor hebben ze recht te zeggen: *Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, de mantel der gerechtigheid heeft hij mij omgedaan,* Jes. 61:10.
- (e) Zijn voorbede en de hogepriesterlijke verschijning voor de troon der genade, is voor hen, alzo Hij altijd leeft om voor hen te bidden, Hebr. 7:25. Zij mogen het hogepriesterlijke gebed van Christus, die altijd verhoord wordt, zich toeëigenen. Joh. 17:24. *Vader, Ik wil dat daar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt.*
- (f) Christus' heerlijkheid is hun heerlijkheid, en Zijn erfenis is de hunne. Als het Hoofd gekroond wordt, zo wordt het gehele lichaam gekroond. Joh. 17:22. *Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt.* Rom. 8:17. *Indien wij kinderen zijn, zo zijn wij ook erfgenamen Gods, en mede-erfgenamen van Christus.*
- (g) De Geest van Christus is hun Geest. Rom. 8:11, 9. *Indien de Geest Desgenen, Die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont; ... zo iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe.*
- (h) De kracht van Jezus is hun kracht, die mogen zij aangrijpen als hun eigen, en daardoor werken. Jes. 27:5. *Hij moest mijn Sterkte aangrijpen.* Psalm 84:6. *Welgelukzalig is de mens, wiens sterkte in U is.* Psalm 27:1. *De HEERE is mijn levenskracht.*
- (i) En om het met één woord te besluiten, alle goederen des Genade-verbonds zijn hun goederen, al de volheid van Christus is voor hen. Joh. 1:16. *En uit Zijn volheid hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade.*
- (j) Ten laatste, ook hebben ze gemeenschap aan Zijn lijden, en worden dat mededeelachtig, 't welk een grote heerlijkheid voor hen is. 1 Petrus 4:14. *Indien gij gesmaad wordt om den Naam van Christus, zo zijt gij zalig; want de Geest der heerlijkheid, en de Geest Gods rust op u.*

Opwekking om de gemeenschap met Christus te oefenen.

VIII. Omdat dan de gelovigen gemeenschap hebben aan Christus, en aan al Zijn goederen, hoe hartelijk en hoe gedurig moeten ze zich bezighouden in deze gemeenschap te oefenen! Want:

1. Zij hebben er deel aan en recht toe, en aan Jezus zelf, die is hun Jezus, en al Zijn goederen Zijn de hunne.
2. En u, gelovigen, wees in uzelf smartelijk leeg en begeert nergens mee- of afgeleid of vervuld te worden dan met Jezus en Zijn volheid, waarom blijft u dan zolang in uw ledigheid? Staat op, verzadigt u met Hem, vervult u, vermaakt u met Hem en Zijn goederen.
3. Of schaamt ge u Zijner? Is het niet uw grote heerlijkheid, gemeenzaam met Jezus als met uw eigen te verkeren?
4. Jezus zelf heeft vermaak met u gemeenschap te oefenen, en nodigt u zo vriendelijk, opdat u ook oefent gemeenschap met Hem. Hoogl. 2:13, 14. *Sta op Mijn vriendin, Mijn schone! en kom ... toon Mij uw gedaante, doet Mij uw stem horen, want uw stem is zoet, en uw gedaante is liefelijk.* Hoogl. 4:8. *Bij Mij van de Libanon af, o bruid! kom bij Mij van de Libanon af.* Hoogl. 7:11, 12. *Kom, Mijn liefste; Laat ons uitgaan in 't veld, laat ons vernachten op de dorpen ... daar zal Ik u mijn uitnemende liefde geven.*
5. In het oefenen van deze gemeenschap is alle zoetigheid en alle vermaak tot dronken wordens toe. Hoogl. 1:2. *Hij kusse mij met de kussen Zijns monds, want uw uitnemende liefde is beter dan wijn.* Hoogl. 2:3, 4. *Ik heb grote lust in Zijn schaduw, en zit er onder, en Zijn vrucht is mijn gehemelte zoet. Hij voert mij in het wijnhuis, en de liefde is Zijn banier over mij.* Psalm 36:9. *Zij worden dronken van de vettigheid uws huizes, en Gij drenkt hen uit de beek uwer wellusten.*
6. De oefening van deze gemeenschap legt een heilige glans op de gelovigen. Gelijk Mozes' aangezicht blinkende werd, toen hij met God op de berg verkeerd had; alzo maakt ook de omgang met Christus de ziel glinsterende in heiligheid. 2 Kor. 3:18, *En wij allen met ongedekte aangezichte de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde Beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.*

7. In haar is een sterke vertroosting.

IX. In de oefening van deze gemeenschap is een sterke en liefelijke vertroosting tegen alle wederwaardigheden, die de gelovigen ontmoeten.

- (a) Dan kunnen ze alle verachting van de wereld verdragen; want Jezus is hun eer en heerlijkheid genoeg, en zij weten, dat zij eens aan de rechterhand van de Heere Jezus in heerlijkheid voor het oog van de gehele wereld zullen gesteld worden.
- (b) Dan klemt hen de bijtende armoede niet; want zij zien hun rijkdom in Jezus, die, daar Hij rijk was, om hunnentwille is arm geworden, opdat zij door Zijn armoede zouden rijk worden, 2 Kor. 8:9.
- (c) Dan vrezen ze geen vervolging; want zij weten, dat de Heere Jezus het Zich zo aantrekt, alsof Hij zelf vervolgd werd. Hand. 9:4. *Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij!* Psalm 116:15. *Kostelijk is in de ogen des HEEREN de dood Zijner gunstgenoten.*
- (d) Hier vinden ze balsem voor hun zieke ziel; licht, dat hun duisternis doet opklaren; leven voor hun doodsheid; spijs en drank voor hun honger en dorst; vrede voor hun ontsteld gemoed: bloed tot hun verzoening; Geest tot hun heiliging; raad in hun radeloosheid; sterkte tegen hun zwakheid; volheid van alles voor hun veelvuldig gebrek.

- (e) Hier is troost tegen de vreeze van de dood; niet alleen neemt de oefening van deze gemeenschap de vreeze van de verdoemenis weg, maar ook de natuurlijke angst voor de natuurlijke dood, die soms niet weinig ontrust; want zij geloven en smaken dan de waarheid van Jezus' woorden: Joh. 11:25 *Ik ben de Opstanding en het Leven; die in Mij gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven.*
- (f) De oefening van deze gemeenschap verblijdt hen, dat er eens een algemeen oordeel zal gehouden worden; daar verlangen, daar reikhalzen zij naar. Zij hebben Zijn verschijning lief, omdat hun Bruidegom dan in heerlijkheid zal gezien worden van de gehele wereld, omdat zij Hem dan van nabij zullen aanschouwen, en van Hem ingeleid worden in het nieuwe Jeruzalem.

X. Al deze heerlijke en beminnelijke zaken zijn bekwaam om een gelovige ziel te doen verlieven op het oefenen van de gemeenschap met Christus, en men zal begerig zijn te verstaan op hoedanig een wijze men deze gemeenschap oefent, en door welke middelen men zich in dezelve bezig kan houden.

De wijze van oefening van deze gemeenschap geschiedt beschouwende.

De wijze aangaande, zij wordt geoefend:

a. beschouwende de Heere Jezus in Zijn schoonheid, beminnelijkheid en volheid; men overlegt bedachtzaam de raad des vredes, in welke de Zoon van God Zich gewillig uit liefde tot de uitverkorenen aanbiedt tot hun Borg; men daalt neer tot de aanneming van de menselijke natuur, tot al het bitter lijden, tot de vervloekte dood; men gaat verder tot de opstanding, hemelvaart en het zitten ter rechterhand van God. In dit alles ziet men Zijn liefde, Zijn gewilligheid, de kracht van voldoening en alle volheid tot zaligmaking van de zondaar. Hier blijft de ziel staan, starogende om meerder, klaarder, en naderbij gezicht van Zijn volmaaktheden te hebben, om in de beschouwing van die zich te vermaken, in liefde ontstoken te worden, Hem met goedkeuring blijdelijk als zodanig te erkennen, te roemen en te prijzen. Dus ziet een gelovige op Jezus, en dat zien van hem verwekt in Jezus uitgangen van liefde tot hem: Hoogl. 4:9 *Gij hebt Mij het hart genomen, Mijn zuster, o bruid! Gij hebt Mij het hart genomen met een van uw ogen, met een keten van uw hals.*

b. Uitgaande in liefde.

Uitgaande in liefde tot Jezus als Zijn eigen, als Zijn Bruidegom. De ogen gaan gaarne tot degene, die men liefst, en al aanschouwende wordt de liefde nog meerder gaande, het gezicht geeft aan de beminde de liefde van de aanschouwer te kennen, en door onderling liefelijk aanzien spreekt men als tot elkaar, en onderhoudt men elkaar in liefdetochten.

c. Samensprekende.

Gemeenzaam samensprekende. De beschouwende en in liefde naar Jezus uitgaande ziel vertelt haar beminde de gestalte van haar hart, haar liefde, en smart dat zij Hem niet liever heeft, klaagt Hem haar noden, legt haar begeerte voor Hem open, bidt Hem, vleit Hem, smeekt Hem zoetelijk om de vervulling van haar begeerte. Zij luistert toe, wat Jezus in haar spreekt, keert zich naar het Woord en merkt dat aan als de stem van haar Liefste, bijzonder als Hij haar een Schriftuurplaats met klaarheid, kracht en zoetigheid op het hart drukt. Dat maakt haar dan al wederom sprekende, en haar liefdevragen uitende, en doet Jezus wederom antwoorden. Zo verliest en vergeet de ziel zichzelf, en 't smart haar als de samenspreking afgebroken wordt, of dat het

lichaam te zwak wordt om de heftigheid van haar hartstochten, en de liefelijke kussingen en invloeden te verdragen.

d. Afhangende.

Afhangende van Hem, liefelijk op Hem leunende, haar ziel, haar lichaam, en alles wat haar ontmoeten mocht, Hem toevertrouwende, dit uit ze, dit toont ze aan haar Bruidegom, zij begeeft zich onder Zijn schaduw, zij rust in Zijn bewaring, zij vertrouwt het haar Jezus geheel en al zonder vreze toe, zij schuilt bij Hem, en weet, dat Hij haar van bij Zich niet zal verdrijven of wegstoten, maar dat het Hem aangenaam is, en Zijn genegenheden tot haar gaande maakt.

e. Raad vragende.

Als er iets te doen of te laten is, zij loopt niet blindelings toe, zij vertrouwt haar eigen oordeel niet, veel minder volgt ze haar eigen wil, maar zij vraagt haar Heere raad, zij vraagt wat Hem behaaglijk is; want Zijn wil is haar wil, en van Hem raad ontvangen hebbende, gaat zij op een effen pad.

f. Zijn goederen als eigen gebruikende.

Zijn kracht en al Zijn goederen gebruikende als haar eigen. De gelovige ziel weet wel, dat ze Jezus' goederen wel mag gebruiken, ja, dat het Hem aangenaam is, dat Hij ze haar daartoe gegeven heeft. Is er een zonde begaan, zij vliedt naar Jezus' bloed. Is ze bezoedeld, zij gaat tot Hem als de Fontein om zich af te wassen. Is ze zwak, zij grijpt Zijn sterkte aan, en in de vereniging met Jezus dringt zij door alle tegenstand heen, en doet dat, 't geen haar Jezus wil dat zij doen zal. Zij is moedig op Zijn kracht, roemt op Zijn goederen als de hare, zij stelt zich aan, als in Hem licht, leven, sterkte, rijkdom, heerlijkheid en alles bezittende. Dit doet haar de aarde verachten, dit doet dat zij boven in de hemel leeft, en vertoont zich zo aan de wereld.

Waarvoor men zich heeft te wachten.

XI. Wil iemand in de oefening van gemeenschap bestendig zijn, die moet zich zeer wachten:

- (1) voor stoute en onbedachte, veel nauwer voor voorbedachte zonden; daardoor krenkt men zeer de gemeenzaamheid, de heilige Jezus onttrekt zich alsdan, en de ziel verliest haar vrijmoedigheid en bekwame gestalte. En is men gevallen, men moet haastig wederom opstaan en in Christus' rantsoen verzoening en bevrediging zoeken.
- (2) Omtrent Jezus zich wel gedragen; of is de gemeenschap anderszins verduisterd, ziet toe, en verwerpt de genade niet, zijt niet wrevelig, daarmee is Jezus niet te bewegen, en zijt ook niet ongevoelig over het gemis, alsof u het zonder Hem stellen kon, of, alsof er toch geen herstellen aan was, en dat u nooit wederom tot de oude gemeenzaamheid zou komen.
- (3) Geniet u de gemeenschap, ziet toe, dat geen mensenvrees u belette Hem te belijden, Zijn beeld, de ware heiligheid, te vertonen, dit is zich Christus te schamen, dat onteert Hem.

Wat men heeft te betrachten.

Maar:

- (1) gewent u aan Hem, maakt uw dagelijks werk van de oefening van deze gemeenschap, als u alleen bent, als u in gezelschap bent, als u in uw beroep bezig bent. Laat Jezus altijd een woord, een gezicht op Hem, tussen beide hebben.

- (2) Houdt uw verzoening en uw eigendom aan Hem en Zijn goederen door het geloof vast, al ziet u niet; al gevoelt u niet; het eigendom bestaat niet in 't gevoel; het eigendom waarlijk en werkzaam gelovende, leidt de ziel op tot de gemeenschap.
- (3) Wees lijdzaam en onderworpen, als u daartoe niet kunt komen, waartoe anderen wel komen. De Heere is vrij, Hij is u iets schuldig. Het minder geven in deze dele is geen teken van minder liefde, of van minder eigendom; maar 't is wijsheid, God wil op een andere wijze van u verheerlijkt worden, dan in anderen, en uw heerlijkheid zal daarom niet minder zijn.
- (4) Dringt de Heere veel aan op Zijn belofte, en vertoont Hem de begeerten tot die zaak, en dat Hij zelf die in u gegeven heeft.
- (5) Gaat op 't Woord aan, gelooft dat, volgt dat, wacht op de vervulling van de belofte, weet dat de zoetigheden voor de hemel bewaard worden, dat het hier tijd van strijden is, en dat de overwinning zeker en gewis is. Dan zal men zo ver niet vervreemden, dus zal men telkens wederom hersteld worden, totdat de Heere ons met Zich onmiddellijk zal verenigen in heerlijkheid.

Gelovigen hebben gemeenschap aan elkaar.

XII. Gelijk de gelovigen gemeenschap hebben met hun Hoofd Jezus Christus, zo hebben zij ook gemeenschap met elkaar. Ik zeg, met elkaar; niet met andere vergaderingen, die ten godsdienst bij elkaar komen, van al die scheiden ze zich af, onder wat benaming zij ook voorkomen; als daar zijn:

1. De Heidenen in alle hun soorten, de Turken. De Socinianen en onder die de Sociniaanse Mennisten en Remonstranten, ontkennende de heilige Drie-enigheid, de vereniging van de twee naturen in Christus, de eeuwige Zoon van de eeuwige Vader, hebbende een heilige menselijke natuur uit de mens in enigheid des Persoons aangenomen; de ware voldoening van Christus als Borg voor en in plaats van de uitverkorenen; de rechtvaardigmaking alleen om de verdiensten van Christus, zonder des mensen goede werken; de verzegelende kracht van de sacramenten aan al de gelovigen.
2. De Papisten, hebbende tot hun hoofd de antichrist, bedrijvende grove en gruwelijke afgoderij met een stukje brood, datzelve als hun God aanbiddende, godsdienstig de engelen en verstorvene heiligen aanroepende om hulp naar ziel en lichaam, de beelden godsdienstige eer aandoende, zich schuldig makende aan het lichaam en bloed van Christus, tot vertreding in hun dagelijkse opoffering van Christus tot vergeving van de zonden, zoekende gerechtvaardigd te worden door hun eigen en anderer goede werken, en daardoor de zaligheid te verdienen; ontkennende de verzegelende kracht van de sacramenten, die de kracht van wegneming van de zonden toeschrijvende; en zijn bittere vervolgers van de Heere Jezus in Zijn kerk.
3. De hedendaagse Lutherse. Ik spreek niet van die, welke zich stipt aan de *Augsburgse belijdenis* houden, maar zoals ze nu doorgaans zijn, welke de Augsburgse belijdenis wel in de mond hebben, maar van die afwijken, en al zeer ver naderen tot het pausdom. Dezen zullen misschien welhaast wederom keren met de mond tot zijn uitbraaksel, en zich verenigen met het pausdom, zo maar een kleine vervolging tegen hen opstond. Met deze een vereniging te zoeken, zou de kerk tot in de grond bederven; de Heere beware Zijn kerk daarvoor. ***Maar bleven ze bij de leer van Luther, met al ons hart zouden wij hen omhelzen, en de misvattingen overzien.***
4. De dwaalgeesten in de kerk; de rook uit de afgrond bezwalkt de kerk, met allerlei schadelijke en hatelijke gevoelens op de baan te brengen, en die met grote drift voort te zetten; deze moesten uitgeworpen worden, indien de kerk de oude liefde en ernst voor de waarheid en zuiverheid van de kerk had.

Van deze, ofschoon zij nog in de kerk zijn, scheiden de ware leden zich zowel af als van de andere bovengenoemden, die buiten zijn, en willen noch met de ene noch andere kerkelijke gemeenschap hebben. 't Is hun leed dat de dwaalgeesten uit de kerk niet uitgeworpen worden. De gelovigen mogen en moeten naast allen de bescheidenheid, medelijdendheid, behulpzaamheid en andere deugden oefenen, ook hen burgerlijk groeten, ook de dwaalgeesten en ergerlijken zolang zij niet uitgeworpen zijn: want het groeten is in deze landen geen teken van familiariteit en gemeenschap, 't welk zo het was, zo zou men ze niet mogen groeten. Maar 't is alleen een burgerlijke beleefdheid, die men ook bewijst aan geheel onbekenden; maar in alle burgerlijke handel en wandel, en in het bewijzen van weldadigheid moet men altijd

tonen, dat er een afstand tussen beiden is, dat men hen maar ontmoet als mensen, en niet als gelovigen, als Godzaligen.

Maar met de triomferende kerk. Ook met de engelen.

XIII. Van deze zich afscheidende, zo oefenen zij gemeenschap met de kerk en de leden derzelve. De kerk is voor een deel triomferende in de hemel, en voor een gedeelte nog strijdende op aarde; met beide oefent een gelovige gemeenschap.

Dat is een verwonderenswaardige verheffing van de verachtelijke en zondige mensen, dat hij zelfs met engelen gemeenschap en verkering heeft. Wegens hun ongelijkheid, de een een engel, de ander een mens; de een heilig, de ander zondig; de een God liefhebbende, de ander nog hatende, was er een tegenstrijdigheid en vijandschap tussen beiden; maar de Heere Jezus neemt die weg en verzoent ze met elkaar: Kol. 1:20. *En dat Hij door Hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, door Hem, zeg ik, alle dingen verzoenen zou tot Zichzelf, hetzij die op de aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn.*

Dit wordt ook te kennen gegeven: Zach. 3:7. *En Ik zal u wandelingen geven onder deze, die hier staan.* Zodat zij zijn medeburgers in de hemel, Filip. 3:10. *Maar onze wandel is in de hemelen.* Grieks politeuma, is niet slechts gaan, wandelen, maar als burger verkeren in zijn eigen stad; en zo drukt het het burgerschap uit. Daarom worden ze mede gevoegd bij de algemene vergadering. Hebr. 12:22, 23. *Maar gij zijt gekomen tot de berg Sion, en de stad des levenden Gods, tot het hemelse Jeruzalem, en de veel duizenden engelen, die tot de algemene vergadering, enz.*

Dus noemen zij hen mededienstknechten: Openb. 19:10. *Ik ben uw mededienstknecht, en van uw broeders, die het getuigenis van Jezus hebben.* Zij komen met de Godzaligen tot één Hoofd, Jezus Christus. Zij hebben één erfenis, de eeuwige zaligheid in God; zij aan hun zijde gaan in liefde uit tot de gelovigen, zij bewaren hen en dienen ze, waartoe zij van God uitgezonden worden. Hebr. 1:14. Zij hebben vermaak in hun vergaderingen, en zijn daar tegenwoordig; zij letten nauw op de handelingen Gods met hen, en leren daaruit de veelvuldige wijsheid Gods, Efése 3:10. De gelovigen aan hun kant erkennen hun heerlijkheid, hebben ze lief, omdat zij God liefhebben, verenigen zich met hen één vergadering uitmakende, zij hebben ontzag voor hun tegenwoordigheid, 1 Kor. 11:10. Maar zij wachten zich hun godsdienstige eer te bewijzen, en hen aan te bidden.

Én met zielen van de volmaakt rechtvaardigen.

XIV. De gelovigen hebben en oefenen ook gemeenschap met de zielen van de volmaakt rechtvaardigen, die mede tot de algemene vergadering behoren, waartoe de gelovigen, op aarde nog zijnde, gekomen zijn, Hebr. 12:23. De verheerlijkten weten dat er nog een strijdende kerk op aarde is. Doch wat zij in 't bijzonder weten, 't zij door openbaring Gods, of door bekendmaking van de heilige engelen, kunnen wij niet bepalen, omdat het Woord daarvan zwijgt. Maar dit weten wij, dat zij roepen: *Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerser! oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van degenen, die op de aarde wonen?* Openb. 6:10.

De gelovigen op aarde erkennen de verheerlijkten als hun broeders en zusters, hebben ze lief, achten ze hoog, en volgen hun wandel op aarde, en voegen zich bij hen, met hen zich buigende voor de troon, en met hen de Heere eer en heerlijkheid gevende, en verlangen ook bij hen te zijn in volmaaktheid; maar zij weten, dat de verheerlijkten in de hemel geen waardigheid van aanbidding ontvangen hebben, dat God hun in handen niet heeft gegeven om iemand te helpen, en dat God hen niet gesteld heeft tot

voorbidders, daarom wachten zij zich hun enige godsdienstige eer aan te doen, of hun te bidden, dat zij voor ons zouden bidden.

En met de strijdende kerk op aarde, zo in ‘t algemeen als in ‘t bijzonder.

XV. Dat is de verkwikking van de kinderen van God, dat zij van de wereld zijnde gehaat, gemeenschap hebben met elkaar, die ze hun nood mogen klagen, en in liefde en vertrouwdheid met elkaar mogen verkeren. Zij oefenen vereniging met de kerk Gods in het gemeen, als verspreid over de gehele aardbodem, als alleen het volk van God, als alleen hebbende de waarheid en de weg der zaligheid, en alleen Christus, hun Hoofd, belijdende; omdat zij één algemene Geest hebben, en één belang, zo verblijden ze zich als het de kerk welgaat, en zo bedroeven zij zich als het de kerk elders kwalijk gaat; hun gebeden en dankzeggingen zijn voor de kerk in ‘t gemeen. Zij oefenen gemeenschap met de kerk in een koninkrijk of republiek, waarin zij onderdanen zijn, en met die bijzondere kerk van stad of dorp, alwaar zij wonen; ja hun gemeenschap is in de bijzondere omgang met de Godzaligen, doch in de kerk blijvende, en door bijzondere vereniging met sommigen, doch zich niet afscheidende van de kerk, of scheuring aanrichtende in de kerk, omdat zij de kerk beminnen boven ‘t hoogste van hun blijdschap op aarde.

Zo verenigt zich een gelovige met alle gelovigen, de kerk uitmakende, ‘t zij dat men ze kent, ‘t zij dat men ze niet kent, gelijk men maar weinigen kent, en gelooft, dat er duizenden gelovigen zijn, die men niet kent. Men weet ook, dat in de kerk veel onbekeerden zijn; met deze verenigt men zich niet verder dan in de belijdenis, verblijd zijnde, dat Christus van velen beleden wordt, en dat de kerk, veel stof daardoor heeft, om voor Christus zielen te baren; daarom is het gebed van de Godzaligen voor de onbekeerden in de kerk.

XVI. De gelovigen komen daarin te samen, dat zij allen, groot en klein, even gelijk deel hebben aan God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, even gelijk deel aan de Middelaar Jezus Christus, even gelijk deel aan de volheid van Jezus en aan al Zijn goederen, van welke wij de hoofdsommen hebben getoond, par. 7.

Door gemeenzame godsdienst.

Deze gemeenschap breidt zich uit in veel en verscheiden daden, als:

1. Zich naarstig te voegen tot de toevergaderingen van het volk van God, om het Woord te horen en de sacramenten te gebruiken; hierover verblijden zij zich met David, Psalm 122:1. Zij verenigen zich met de kerk, met die vergadering, met alle Godzaligen, die daar tegenwoordig zijn, en met alle tegenwoordige belijders van de Heere Jezus, als belijders. Zij geven daarmee getuigenis, dat die vergadering de kerk van Jezus Christus is, en dat zij lidmaten van dezelve zijn, en gemeenschap met haar oefenen, één belang met dezelve hebben, en met dezelve willen leven en sterven. Zij geven met deze hun tegenwoordigheid getuigenis, dat zij Jezus belijden als de alleen Zaligmaker, en ‘t alleen Hoofd van de kerk. Dus vertonen zij zich voor de wereld, en voor de vergadering, met welke zij in één Geest Psalmen zingen, Gods Naam aanroepen, zijn Woord uit de mond des dienaars horen, en de zegen, die God over zulke vergaderingen beloofd heeft, met verlangen verwachten; dit alles is ingesloten in de vermaning, Hebr. 10:25, *Laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten.*

Vrede houden.

XVII. 2. Met alle macht te trachten vrede te houden, niet door allerlei dwalingen te verdragen; want waarheid en vrede moeten samengaan, Zach. 8:19. *Hebt dan de*

waarheid en de vrede lief. Ook niet door allerlei zonden en ergernissen te verdragen; want de Heere gebiedt, Lev, 19:17. Gij zult uw naaste naarstig berispen, en zult de zonde in hem niet verdragen. Dat was de lof van de gemeente van Efeze: Openb. 2:2. *Dat gij de kwaden niet kon dragen.*

Maar de vrede wordt behouden:

- (1) als men in dezelfde waarheid staat, en zo men een bijzondere opvatting heeft, dat men zich van een verstandige laat onderrichten, en dat men het bij zichzelf houdt, opdat niemand het merken kan; want verscheidenheid van mening werkt verscheidenheid van gemoederen.
- (2) Als men ongelijk van zijn naaste verdraagt, zonder te tonen dat ons ongelijk gedaan wordt, en zonder te tonen dat men het verdraagt, Efêze 4:2. Met lankmoedigheid, verdragende elkaar in liefde. Kol. 3:13. *Verdragende elkaar, vergevende de een de ander.*
- (3) Altijd als de minste zich te achten en te gedragen, verblijd zijnde dat wij de kinderen van God maar mogen zien, bij hen Zijn en hun dienen: Filip. 2:3. *Doet geen ding door twisting of ijdele eer, maar door ootmoedigheid achte de een de ander uitnemender dan zichzelf.*
- (4) Het kwade van de mede-lidmaten te verbergen, hen niet te achterklappen of naar achterklap niet te luisteren, maar anderen te tonen wat deugden dat iemand heeft, en in wat achting hij bij ons en anderen is: Lev. 19:16. *Gij zult niet wandelen als een achterklapper.* 1 Kor. 13:7. *De liefde bedekt alle dingen.*

Liefde te tonen.

XVIII. 3. Liefde te hebben, te tonen en te bewijzen. De liefde is de band der volmaaktheid, Kol. 3:14. De liefde bindt te samen: Kol. 2:2. *En zij samengevoegd zijn in de liefde.* Zo wij uit God zijn, die liefde is, wij zullen ook een liefhebbend hart hebben; en hebben wij God lief, wij zullen ook Zijn kinderen liefhebben: 1 Joh. 5:1. *Een ieder die liefheeft degene, die geboren heeft, die heeft ook lief degene, die uit Hem geboren is.*

Als een gelovige iemand ziet, die hij aanmerkt van God bemind te zijn, en God te beminnen, hij kan niet anders, of zijn liefde gaat tot zo een uit. En is de liefde sterk genoeg, die zal niet gestuit worden als hij een zwakheid in iemand ziet: 1 Kor. 13:4, 5. *De liefde is lankmoedig, zij is goedertieren; de liefde is niet afgunstig; de liefde handelt niet lichtvaardig, zij is niet opgeblazen; zij handelt niet ongeschiktelijk, zij zoekt zichzelf niet, zij wordt niet verbitterd, zij denkt geen kwaad.*

Men moet de liefde niet alleen in zijn hart hebben, maar die ook vertonen in blijdschap als men ze ziet, in vriendelijkheid als men tot hen spreekt, in eenhartigheid als men met hen omgaat, in gediensigheid als er gelegenheid is, ofschoon zij van een ander gediend konden worden, in vertrouwdheid als men met elkaar raadpleegt.

Goede voorbeelden te geven en te volgen.

XIX. 4. De gemeenschap wordt geoefend in elkaar goede voorbeelden te geven, en in elkaar in het goede na te volgen. Voorbeelden hebben wonderlijke kracht om anderen naar zich te trekken. Het volmaakte Voorbeeld is Christus: *Ons een voorbeeld nalatende, opdat gij Zijn voetstappen zoudt navolgen,* 1 Petrus 2:21. Maar de gelovigen, in welke Christus een gestalte heeft, moeten het beeld van Christus vertonen, en ook met dat oogmerk om anderen een goed voorbeeld te geven: Matth. 5:16. *Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken.* Rom. 12:10. *Met eer de een de ander voorgaande.* Jak. 2:18. *Toon mij uw geloof uit uw werken.* 1 Thess. 1:7. *Alzo*

dat gij voorbeelden geworden zijt allen de gelovigen. Titus 2:7 Betoon uzelf in alles een voorbeeld van goede werken.

En gelijk zij zelf trachten een goed voorbeeld voor anderen te zijn, zo moet men ook trachten goede voorbeelden van anderen na te volgen, die de Heere ons in Zijn kerk geeft. 1 Kor. 11:1. *Weest mijn navolgers, gelijkterwijs ook ik van Christus.* Hebr. 6:12. *Opdat gij niet traag wordt, maar navolgers zijt van degenen, die door geloof en lankmoedigheid de belofenis beërven.* Filip. 3:17. *Weest mijn navolgers, broeders, en merkt op degenen, die alzo wandelen, gelijk gij ons tot een voorbeeld hebt.*

Dat is het geluk van de gemeente, dat men daar voorbeelden geven kan, waardoor velen tot Godzaligheid opgewekt worden, en dat men zelf ook door voorbeelden van anderen gaande gemaakt wordt tot navolging; en die aan beide zijden te betrachten, is gemeenschap der heiligen te oefenen.

Gaven aanleggen.

XX. 5. De gemeenschap der heiligen wordt geoefend, door elkaar bevorderlijk te zijn tot de geestelijke wasdom; dat geschiedt:

- (a) door elkaar op te helpen als iemand gevallen is, terecht te brengen als iemand verdoold loopt, Gal. 6:1. *Broeders, indien ook een mens overvallen ware door enige misdaad, gij, die geestelijk zijt, brengt de zodanige terecht met de geest der zachtmoedigheid; ziende op uzelf, opdat gij ook niet verzocht wordt.*
- (b) Door elkaar op te wekken en te vermanen, Hebr. 3:13. *Maar vermaant elkaar alle dagen, zolang als het heden genaamd wordt, opdat niet iemand uit u verhard worde door de verleiding der zonde.*
- (c) Door elkaar te vertroosten in kleinmoedigheid, 1 Thess. 4:18. *Zodan vertroost elkander met deze woorden.* De apostel voegt verscheiden plichten, die uit de gemeenschap der heiligen, tot opbouw van de kerk, moeten voortkomen, bij elkaar, 1 Thess. 5:13-15. *En acht ze (de leraren) zeer veel in liefde, om huns werks wil. Zijt vreedzaam onder elkaar. En wij bidden u, broeders, vermaant de ongeregelden, vertroost de kleinmoedigen, ondersteunt de zwakken, zijt lankmoedig tegen allen. Ziet dat niemand kwaad voor kwaad iemand vergelde; maar jaagt allen tijd het goede na, zo jegens elkaar als jegens allen.*

Hulp te bewijzen naar het lichaam.

XXI. 6. De gemeenschap der heiligen wordt geoefend met elkaar trouwe hulp te bewijzen in zijn verlegenheid. Heeft hij raad van node, raadt hem naar uw bekwaamheid, of uw raad zal wel zijn, of hij zal ter gelegenheid van uw raad zelf licht krijgen. Wordt hij gelasterd, staat zijn goede naam voor; is hij ziek, bezoekt hem; is hij arm, komt hem te hulp met uw middelen, of met hem op de een of andere wijze behulpzaam te zijn, en dat in alle betoning van liefde, medelijdendheid en volvaardigheid. Hier geeft Job ons een voorbeeld, Job 29:15-17. *De blinden was ik tot ogen, en de kreupelen was ik tot voeten. Ik was de nooddruftigen een vader en het geschil dat ik niet wist, dat onderzocht ik. En ik verbrak de baktanden des verkeerden, en wierp de roof uit zijn tanden.*

Deze deugden zal de Heere Jezus in de dag des oordeels openbaar maken, en tonen dat Zijn uitverkorenen die in hun leven geoefend hebben, en daarom die ze dan wil horen, moet ze nu doen. Matth. 25:35, 36. *Want Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en gij hebt Mij te drinken gegeven; Ik was een vreemdeling, en gij hebt Mij geherbergd; Ik was naakt, en gij hebt Mij gekleed; Ik ben ziek geweest, en gij hebt Mij bezocht; Ik was in de gevangenis, en gij zijt tot Mij gekomen.*

Geen gemeenschap van goederen.

XXII. Hier is de bedenking: Of de gelovigen niet alle tijdelijke goederen behoren algemeen te hebben? Deze bedenking is voortgebracht en gedreven van zulke mensen, die lui waren om te arbeiden, en door die weg trachten mede in 't spel te geraken, of aan de kost te komen. Dit dreven in verleden eeuwen de Mennisten te Munster, ouder bestuur van Knipperdollink en Jan van Leiden, en heden ten dage zouden het de Boomisten, immers die de geringsten onder hen zijn, gaarne zo hebben. Dat beoefenden ook de Labadisten, in de schijn en voorgeven; maar metterdaad moesten die niet inbrachten, dapper werken en weinig eten en slapen; maar toen zij van elkaar scheurden, tastte een ieder wederom naar het zijne, zo ver het strekken kon, want ieder kon aan het van hem ingebrachte niet geheel wederom komen, waardoor verscheidenen berooid werden. Wij zeggen, dat de gelovigen naar hun vermogen de arme gelovigen moeten onderhouden, maar dat een ieder van het zijne bezitter en bestierder moet blijven. Want:

1. In de kerk, zelfs ten tijde van de apostelen, waren rijken en armen. Jak. 2:15, 16. *Indien er nu een broeder of zuster naakt zouden zijn, en gebrek zouden hebben van dagelijks voedsel, en iemand van u tot hen zou zeggen: Gaat heen in vrede, wordt warm en wordt verzadigd, en u zou hun niet geven de nooddriftigheden des lichaams, wat nuttigheid is dat?* Daar waren arme gelovigen en rijke; de rijken bezaten en regeerden het hunne, en moesten de armen uit milddadigheid meedelen van het hunne. De gegoede vrouwen bezaten en bestierden haar goederen, en dienden de Heere Jezus van haar goederen, Lukas 8:3. Zo was Dorcas, Hand. 9:36, en Lydia, de purperverkoopster, Hand. 16:14 15. Filemon was een gegoed man en bleef eigendom houden aan zijn goederen, gelijk blijkt uit de brief van Paulus aan hem. De gelovigen in de gemeente van Efeze hadden goud en zilver. Paulus zegt daarvan, Hand. 20:33, *Ik heb niemands zilver, of goud, of kleding begeerd.*
2. Indien alle goederen algemeen waren, zo hield het aalmoes geven op, dat kon dan geen plaats hebben; maar het moest niet ophouden, gelijk te zien is uit de collecten, die gedaan werden, en uit de vermaningen tot milddadigheid. Zie van de collecten: 1 Kor. 16:1, 2. *Aangaande nu de verzameling, die voor de heiligen geschiedt gelijk als ik aan de gemeenten in Galatie verordend heb, doet ook u alzo. Op elke eerste dag der week legge een ieder van u iets bij zichzelf weg, vergaderende een schat, nadat hij welvaren verkregen heeft.* Van de vermaningen tot milddadigheid, zie: Rom. 12:13. *Deelt mede tot de behoeften der heiligen. Tracht naar herbergzaamheid.* Gal. 6:9. *Doch laat ons, goed doende, niet vertragen.* Hebr. 13:16. *En vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet want aan zodanige offeranden heeft God een welbehagen.*

Tegenwerping 1.

XXIII. De eerste apostolische kerk had alle goederen gemeen, Hand. 2:44. *En allen die geloofden waren bijeen, en hadden alle dingen gemeen.* Hand. 4:32. *En van de menigte van degenen, die geloofden, was één hart en één ziel; en niemand zei, dat iets van 't geen hij had, zijn eigen ware, maar alle dingen waren hun gemeen.* vers 34. *Want er was ook iemand onder hen, die gebrek had; want zovelen als er bezitters waren van landen of huizen, die verkochten zij, en brachten de prijs van de verkochte goederen, en legden die aan de voeten der apostelen.* vers 35. *En aan een ieder werd uitgedeeld, naardat elk van node had.* Ja Ananias en Saffira werden met de dood gestraft, omdat zij iets achtergehouden hadden, Hand. 5:1-10.

Antwoord.

Wij hebben getoond dat in de eerste kerk ieder het zijne bezat en bestierde. Hier was een buitengewoon geval wegens de grote menigte van de vreemdelingen, toen te Jeruzalem, welke gelovende bij de kerk bleven, en niet wederkeerden tot het hunne; en ook was hier een buitengewone vervolging op handen, waardoor een ieder toch van al het zijne beroofd stond te worden. Dit buitengewone geval is geen regel voor alle tijden en plaatsen. En ook in die tijden behielden sommigen het hunne, gelijk uit de voorbeelden van Dorcas en Lydia blijkt, en ook had Filippus, de evangelist, een huis en voorraad, waarmee hij Paulus, en die met hem waren onthaalde.

Ananias mocht zijn gaven ook wel behouden hebben, hij werd niet daarom, maar om zijn leugen gestraft.

Tegenwerping 2.

De gelovigen moeten geen goud of zilver hebben, maar dat ze hebben, moeten ze verkopen, en het geld de armen geven: Matth. 10:9. *Verkrijgt u noch goud, noch zilver, noch kopergeld.* Matth. 19:21. *Zo gij wilt volmaakt zijn, ga heen, verkoop wat gij hebt, en geef het de armen.*

Antwoord.

- (a) De Heere Jezus geeft aan Zijn discipelen, die Hij uitzond om te prediken, een bijzonder gebod, en dat voor die tijd van hun reis, opdat Hij tonen zou, dat Hij ze onderhielden opdat Hij hen voorbereiden zou tot hun werk na Zijn hemelvaart, om dit dan in vertrouwen op de Heere te verrichten. Dat raakt de gehele gemeente en al haar leden niet, en ook de leraren niet in alle tijden, die het niet ongeoorloofd is goederen te bezitten, maar 't is hun ongeoorloofd te prediken om goederen te vergaderen, om vuil gewin te willen prediken.
- (b) Het gebod aan de jongeling was ook om hem te overtuigen, dat hij gierig was, en het goed tot zijn afgod had; dat bijzondere in een bijzonder geval is geen regel voor allen in alle gelegenheden.

Opwekking tot oefening van de gemeenschap.

XXIV. Dus hebben wij nu de gemeenschap der heiligen voorgesteld. Een ieder moet het toestemmen, en zal een kerk gelukkig achten, daar het alzo toegaat, en prijzen een ieder die daarin werkzaam is, en een waar gelovige zal met beschaamdheid bij zichzelf overtuigd zijn van zijn nalatigheid in deze. Een ieder dan worde verwakkerd om de gemeenschap der heiligen alzo te oefenen; want:

- (1) daardoor zal de gemeente blinken als een licht op de kandelaar, als een stad op een berg, en zal zijn tot eer en heerlijkheid van Christus, en tot ontzag voor al degenen die buiten zijn.
- (2) Daardoor zal de gemeente gebouwd worden, de Godzaligen zullen door de voorbeelden van anderen worden verlevendigd om mede zo te wandelen, velen zullen daardoor worden bekeerd; men zou een grote toevloed zien van degenen die buiten zijn, erkennende dat God in 't midden van haar is, en dat zij waarlijk de kerk is.
- (3) 't Zal tot grote blijdschap zijn van elkaar, en onderlinge vereniging; liefde en vrede zal hen zo verkwikken, dat zij de liefde van de wereldden wel zullen kunnen missen, ja, dat ze alle verachting, lasteringen en vervolgingen van de wereld met gemoedigheid zullen verdragen en verachten.
- (4) En de Heere zal Zijn zegen over zodanig een gemeente rijkelijk uitstorten: Psalm 133:1-3. *Ziet, hoe goed en hoe liefelijk is 't, dat broeders ook samenwonen ... Want de HEERE gebiedt aldaar de zegen, en het leven tot in der eeuwigheid.*

- (5) En dezulken zullen horen de aangename stem: *Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht, over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten; ga in in de vreugde uws Heeren, Matth. 25:21.*

Hoofdstuk 27

Van de Regering van de kerk, en bijzonder van de Zending van de Dienaren.

Geen koninkrijk, republiek, huis of maatschappij kan bestaan zonder orde; zo ook niet de kerk. God is een God van orde, en wil dat alle dingen eerlijk en met orde geschieden. De Heere Jezus is het enige, het algenoegzame Hoofd van de kerk, de enige Heere, de enige Meester, de enige Bruidegom, de enige Middelaar, het enige Fundament van de kerk. Omdat de Heere Jezus de waarachtige God is, zo had Hij geen mensenhulp van node, om Zijn kerk te samen te vergaderen en te besturen; maar gelijk de Heere alles gewoon door middelen regeert en bestuurt, tot betoning van Zijn wijsheid en goedheid, zo doet de Heere Jezus ook alles door middel van mensen in Zijn kerk, en heeft daartoe in de kerk gesteld: Herders, Leraren, Ouderlingen, Opzieners, Regeringen, Voorgangers, enz.

Niet door een zienlijk hoofd, 't welk de paus zou zijn.

II. Het pausdom wil, dat Christus alles in Zijn kerk regeert door een onderhoofd, de paus, en dat dat onderhoofd het dan alles regeert. Zij zeggen, dat de Heere Jezus Petrus gesteld heeft tot een algemeen hoofd van de kerk op aarde, dat hij zijn stoel te Rome gesteld heeft, en aldaar vijftientig jaren lang algemeen bisschop is geweest; dat de paus is een successeur, dat is, in de plaats gekomene van Petrus, zo in de stoel, als in 't zijn van het algemeen hoofd van de kerk, en dat het in zijn macht is, 't hem toekomt te stellen, onderregenten, kardinalen, aartsbisschoppen, bisschoppen, abten, prelaten, priesters, enz., en dat hij alle deze rangen zo geordineerd heeft, dat de lagere staan onder de hogere, en allen onder hem. Dit is alles met listigheid verzonnen, maar buiten en tegen het Woord van God. Want:

1. De Schrift spreekt er niet een enig woord van, dat één alleen het oppergebied in de kerk hebben zou of had. De bedieningen worden wel verhaald, maar nooit, dat de een onder de ander, en die allen onder één zouden staan. Dus verwerpen wij al die toestel.
2. De Schrift verbiedt wel uitdrukkelijk alle heerschappij van de een over de ander. Zie: Lukas 22:25, 26. *De koningen der volken heersen over hen; doch gij niet alzo! maar de meeste onder u, die zij gelijk de minste, en die voorganger is, als een die dient.* Zie ook 1 Petrus 5:3. *Noch als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren, maar als voorbeelden der kudde geworden zijnde.* Zelfs de hogepriester van het OUDE TESTAMENT, hoewel men daaruit geen gevolg mag trekken voor het NIEUWE TESTAMENT, omdat zij voorbeelden op Christus waren, die had geheel geen heerschappij over de andere priesters; hij was wel de hoogste in orde, maar niet in gebied. Dus moet er geen hoofd in de kerk zijn buiten Christus.
3. Alles wat boven van Petrus gezegd is, zijn maar versierde dingen buiten en tegen Gods Woord. Waar is Petrus gesteld tot een hoofd over de kerk en over andere apostelen? Waar heeft hij enige bevelen en ordonnanties gegeven aan de andere apostelen? Waar hebben de andere apostelen hem daarvoor erkend, en zich onder hem gesteld? Immers nergens. Niet één tittel staat er van in de Bijbel, noch in de ware geschiedenissen van de eerste tijden, dat Petrus ooit te Rome is geweest, dat

hij daar bisschop is geweest, dat hij over alle kerken, door de andere apostelen gesticht, als algemeen bisschop is geweest; dus verwerpen wij het als fabelen.

4. 't Blijkt uit Gods Woord, dat al de apostelen in gelijke graad gesteld worden als Petrus, en Petrus in gelijke graad met hen.
 - (a) De Heere Jezus heeft hen gezamenlijk met dezelfde woorden gezonden, en hun allen dezelfde last gegeven. Matth. 28:19. *Gaat dan heen, onderwijst al de volkeren, dezelve dopende.* Joh. 20:21-23. *Gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden. Ontvangt de Heilige Geest. Zo gij iemands zonden vergeeft, die worden zij vergeven; zo gij iemands zonden houdt, die zijn ze gehouden.*
 - (b) Al de apostelen werden gelijk en op dezelfde manier tot hun ambt bekwaam gemaakt op de Pinksterdag, Hand. 2:1-4.
 - (c) Allen hebben ze zich even gelijk gedragen in hun bediening. Gelijk deden ze verkiezing, Hand. 1:23. Paulus werd gezonden, niet tot Petrus, maar tot de apostelen en ouderlingen te Jeruzalem, om een inlichting over een vraag, Hand. 15:2. De apostelen zonden Petrus naar Samaria, Hand. 8:14. Op de kerkvergadering werd niet Petrus' maar Jacobus' gevoelen gevolgd, Hand. 15:7-29. Paulus verklaart, dat hij nergens in minder was geweest, dan de uitnemendste apostelen, 2 Kor. 11:4. Jacobus wordt vóór Petrus genoemd, Gal. 2:9. De apostelen verdeelden hun werk onder elkaar, en Petrus wordt de besnijdenis toebetrouwd, en Paulus de voorhuid, dat is, de Heidenen, Gal. 2:7. Paulus bestraft Petrus over zijn misslag, Gal. 2:11. Petrus zelf erkent zich niet hoger dan anderen, hij noemt zich een medeouderling, 1 Petrus 5:1.

5. De paus is geen navolger van Petrus, dat ontkennen wij. Waar staat het? geeft bewijs. Zo Petrus al het hoofd van de kerk was, dat hij toch niet was, dat zou maar voor zichzelf geweest zijn; waar staat, dat hij macht had om dat over te dragen op een ander? Waar staat, dat hij het aan de bisschop van Rome heeft overgedragen en niet aan de bisschop van Antiochië, die een van de vier hoofdbisschoppen was, vóór het jaar zeshonderd zes? Te Antiochië was Petrus gekomen, Gal. 2:11; maar nergens leest men, dat hij te Rome was geweest. Verder, zo Petrus al te Rome was geweest, ja daar bisschop, evenwel was de volgende opziener geen algemeen hoofd van de kerk, daar het toch om te doen is.

't Is bekend uit de historie, dat in het begin iedere plaats haar eigen opziener had; daarna kroop de heerszucht in, en trok onder haar ook andere plaatsen; blijvende veel bisschoppen, die nooit onder elkaar gestaan hebben, noch staan wilden. Daarna werd de kerk verdeeld onder vier bisschoppen, die de een geenszins onder de andere stond, maar door jaloezie schold de een de ander wel voor de antichrist. Ten laatste, het Westerse Keizerrijk, verwoest zijnde, en de bisschop van Rome in macht toenemende, zo vleiden de Oosterse keizers de patriarch of bisschop van Rome, om het Westerse keizerrijk wederom onder hun gebied te trekken, totdat de Oosterse keizer Phocas de bisschop van Rome tot algemeen bisschop in 't jaar 606 aanstelde, en beval de patriarchen van Constantinopel, Antiochië en Alexandrië, zich onder hem te voegen.

Waar was hier de navolging, in dingen die nooit op Petrus waren geweest, noch op enige bisschop van Rome vóór 't jaar 606? Nog verder. Zo al de eerste bisschoppen van Rome Petrus waren gevolgd, zo toch de paus niet; want een goed voorzaat kan wel een ketter tot een nazaat hebben, en de waarheid ophoudende, zo houdt ook de navolging op. De paus nu heeft de leer van Petrus niet, maar kant zich tegen de waarheid aan, gelijk wij in dit boek bijna in alle hoofdstukken tonen;

de paus heeft ook het leven van Petrus niet. Waar was Petrus ' dreedubbele gouden kroon met edele gesteenten bezet? Goud en zilver heb ik niet, zei hij, Hand. 3:6. Waar was zijn purper? Zijn wagens en paarden? Zijn draagzetel tot opschik? Waar waren zijn gepurperde kardinalen, die hem droegen? Wanneer liet hij zich de voeten kussen? Wat koningen zette Petrus op en af? Wat landen heeft Petrus aan deze of gene koning in eigendom gegeven? Zodat er niets naar Petrus lijkt, of het moest zijn in: ik ken de mens niet. Ja ten laatste, omdat de paus de antichrist is, als wij in hoofdstuk 24- 28 getoond hebben, zo is 't dan klaar, de paus is Petrus ' navolger niet.

III. Al is nu het gehele gestel van het pausdom, ten opzichte van de overheid van de kerkelijken, de een boven de ander, en allen onder een paus, genoegzaam omgestoten, zo zullen wij nochtans drie tegenwerpingen beantwoorden, waarmee zij de opperhoofdigheid van Petrus trachten te bewijzen, hoewel 't hun niemendal zou kunnen baten.

Tegenwerping 1.

Matth. 16:18. *En Ik zeg u ook, dat u bent Petrus , en op deze Petra zal ik Mijn gemeente bouwen, en de poorten van de hel zullen dezelve niet overweldigen.* Men zegt: Christus wil hier wat uitnemends aan Petrus beloven op zijn heerlijke belijdenis, en deze belofte is, dat Christus op hem zijn gemeente zou bouwen. Zo moest dan Petrus het hoofd zijn van al de andere apostelen en van de gemeente.

Antwoord.

A. De belofte, die Christus hier aan Petrus belooft, is, dat Hij ja de Christus, de Zoon van de levende God was, en dat Hij derhalve zijn gemeente niet op een zandgrond, maar op Zichzelf, als de onbeweeglijke Petra, dat is, Rotssteen zou bouwen, en die zo vast en onbeweeglijk maken, dat al de list en 't geweld van de duivel tegen dezelve niets zouden vermogen, en dat daarom ook hij niets te vrezen had, maar zeker bewaard en bevestigd zou worden. Waaraan hij tot zijn troost te gedenken had, als hij hem driemaal zou verloochend hebben, en niet alleen hij, maar ook al de andere bijstaande apostelen, en allen, die de behoudenis én van zichzelf, én van de kerk beminden; dat hij daarom zich niet had te ergeren, als hij zou zien dat Christus aan het kruis stierf, en als hem veel tegenheden in zijn apostelambt zouden ontmoeten; dit is de naakte zin van deze woorden, waaruit dan blijkt, dat hier niets in is voor Petrus ' opperhoofdigheid.

B. Petrus en Petra worden hier wel duidelijk onderscheiden, gelijk die twee ook in hun eigenlijke betekenis onderscheiden zijn. Petrus betekent een *steen*, een kei, een tichelsteen. Petra betekent een *rotssteen*, een stenen gebergte, waarop men huizen bouwt, die vast en sterk zijn, en stormen, plasregens en watervloeden kunnen uitstaan, 't welk die niet kunnen doen, die maar op 't zand gebouwd zijn, Matth. 7:24-27. De Heere Jezus noemt hier Petrus *Petra*, en maakt een illusie en zinspeling op de naam, gelijk de Heere Jezus doorgaans doet in zijn gelijkenissen, in de Evangelien beschreven. Hij gaat van Petrus over tot Zichzelf, en noemt Zichzelf Petra, onder welke naam Hij te voren beloofd was. Jes. 28:16. *Ik leg een grondsteen in Sion, een beproefde steen, een kostelijke hoeksteen, die wel vast gegrondvest is; wie gelooft, die zal niet haasten.*

Zo ook, Psalm 118:22. De steen die de bouwlieden verworpen hadden. Welke plaatsen in het NIEUWE TESTAMENT op Christus toegepast worden. Dus wordt ook van Christus gezegd, 1 Kor. 10:4. *Zij dronken uit de geestelijke Petra, steenrots, en de*

Petra, steenrots was Christus. Zo wordt Christus genaamd Petra, een Rom. ts der ergernis, Rom. 9:33. Zo ook, 1 Petrus 2:7.

Nu dan:

- Christus wordt in Gods Woord Petra genoemd en nooit wordt die naam Petra aan Petrus gegeven.
- De uitgang van het woord Petrus en Petra zijn verscheiden. Het ene is mannelijk; 't ander vrouwelijk.
- Het woordje *en*, 't welk tussenbeide gevoegd wordt, toont, dat het volgende woord Petra een ander betekent dan het voorgaande woord Petrus ; dus wordt niet gezegd, dat de gemeente gebouwd zou worden op Petrus , een apostel, maar op Christus, de geestelijke Petra.

C. 't Kan van Petrus niet gezegd worden, dat hier van deze Petra gezegd wordt, namelijk, dat de gemeente op dezelve zou gebouwd worden, en dat daarom, omdat ze op deze Petra gebouwd was, de poorten der hel de gemeente niet zouden overweldigen. Is de gemeente gebouwd op een mens?

Heeft ze haar onbeweeglijkheid van een mens? Moet ieder zich op een mens vertrouwen, moet hij vlees tot zijn arm en sterkte nemen? De vloek wordt over dezulken uitgesproken, Jer. 17:5. Willen zij, die stenen harten hebben, zich op een paus, een mens, wiens hart zo hard is als een steen, vertrouwen, én hij én zij zullen de vloek niet ontlopen. Maar gezegend is de man, die op de Heere vertrouwt, vers 7, Christus is het fundament, en het enige fundament, waarop de gemeente gebouwd is. 1 Kor. 3:11. Niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, dat is Jezus Christus.

Dit was het fundament van de apostelen en van de profeten, niet zij waren het fundament, maar zij legden het, zij predikten Christus, welke is de uiterste hoeksteen, op welke het gehele gebouw bekwamelijk samengevoegd zijnde, opwast tot een heilige tempel. Eféze 2:20, 21. De apostelen, en zo ook Jacobus, Céfas en Johannes, waren uitmuntende voorstanders van deze gemeente, op Christus gebouwd, daarom worden ze pilaren genoemd, Gal. 2:9. Zo is dan Petrus de Petra niet, het fundament, waarop de kerk gebouwd is; maar de Heere Jezus Christus, Die altijd blijft, die almachtig is, Die Petrus en de kerk bewaart voor afval, en dezelve als onbeweeglijk doet staan tegen alle aanvallen van de duivel. Als Petrus , Gal. 2:9, *Céfas* genoemd wordt zo is dat niet van het Griekse Kephalee, hoofd, maar van het Syrisch (=Aramees) kepha, *steen*, welke taal Christus en de apostelen, gelijk al de Joden in die tijden, doorgaans gebruikten.

Tegenwerping 2.

IV. Men werpt tegen, Matth. 16:19. *En Ik zal u geven de sleutels van het koninkrijk der hemelen, en zo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn, en zo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.*

Antwoord.

- (a) Sleutel betekent hier geen soevereine macht; want die heeft zonder tegenspreken Christus alleen: Openb. 1:18, *Ik heb de sleutels van de hel en van de dood.* Maar het betekent een bedienende macht, om als een dienaar te openen degene, die Christus geboden heeft in te laten, en te sluiten voor degene, die Christus geboden heeft uit te houden of uit te werpen, dat is, de boetvaardige in Christus' Naam aan te kondigen vergeving der zonden, en de onboetvaardigen in Christus' Naam en van Christus' wege te verkondigen en aan te zeggen, dat zij in hun zonden zijn en blijven. Deze macht heeft Christus hier aan Petrus gegeven; waar is hier enige

schijn van bewijs, dat Petrus het oppergezag heeft over de apostelen, en het hoofd is van de kerk, dat men bewijzen wilde? Die verklaard wordt een dienaar te zijn, die wordt door diezelfde verklaring ontzegd, heer, meester en hoofd te zijn.

- (b) Al wat hier aan Petrus gegeven wordt, datzelfde wordt ook aan al de apostelen gegeven: Matth. 18:18. *Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de hemel gebonden wezen, en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in de hemel ontbonden wezen.* Joh. 20:23. *Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.* 't Is aan geen tegenspreken onderworpen, dat de Heere Jezus in deze beide plaatsen spreekt tegen al de apostelen, en dat Hij hun allen deze macht geeft; zo zijn ze dan in dezelfde staat als Petrus was, en daarom is 't klaar, dat Petrus in deze geen andere macht gegeven wordt dan al de discipelen, en zo vervalt de beweerde opperhoofdigheid van Petrus .

Tegenwerping 3.

V. Joh. 21:15-17, alwaar Christus tot driemaal toe aan Petrus last geeft Zijn schapen te weiden; wat is daar anders uit te besluiten, dan dat Petrus bij uitnemendheid herder, en de herder van alle herders zou zijn?

Antwoord.

- (a) Het gevolg wordt geheel ontkend, daar is de minste samenknoping niet tussen het voorgaande en het gevolg, dat men daaruit trekt.
- (b) Al wat hier Petrus belast wordt, wordt alle andere apostelen, ja alle leraren belast: Hand. 20:28, Om de gemeente Gods te weiden. Dat brengt het woord herder mee.
- (c) Christus is de overste Herder: 1 Petrus 5:4. De grote Herder. Hebr. 13:20. Dat houdt de Heere Jezus voor Zichzelf, en heeft Petrus het opperherderschap niet gegeven.

Aanhouding: Maar men zal zeggen, daar ligt evenwel wat bijzonders in, dat het weiden tot driemaal toe aan Petrus bevolen wordt.

Antwoord.

Omdat in het woord *weiden*, dat geen opperheid, maar een dienstwerk betekent, geen bewijs ligt voor de opperheid van Petrus, zo ligt in het driemaal herhalen ook zo'n kracht niet. Het toont alleen de vermindering of vernedering van Petrus , wegens zijn driemaal verloochenen, en het is tot zijn vertroosting in zijn apostelschap, dat hij zich onwaardig gemaakt had, dat hij niet beschroomd zijn ambt waarnemen, noch geheel nalaten zou, denkende, dat hij tot dat werk onwaardig was, omdat hij tegen zijn driemaal verloochenen driemaal hersteld wordt.

Uit allen deze blijkt klaar, dat Petrus niet is geweest een algemene bisschop van de kerk, en het opperbestuur had over de andere apostelen en over de kerk, en dat de paus van Rome niet is een navolger van Petrus , en het hoofd van de kerk niet is.

Daar is geen bisschopsmacht over andere herders.

VI. Daar is een ander verschil ook onder de protestanten, namelijk, of het bisschopsambt een andere en hogere bediening is dan het herders- en lerarenambt, zodat de bisschoppen macht en gezag hebben over de andere leraren, en dat die met hun gemeenten de bisschoppen onderworpen zijn?

Het pausdom zegt *ja*.

In enige landen zijn, ten tijde van de Reformatie, ook bisschoppen tot omhelzing en belijdenis van de waarheid gekomen, maar wilden van hun grote inkomsten en aanzienlijkheid niet aftreden; behielden derhalve hun bisdommen, en streden voor

hetzelve, dat het niet streed tegen de Reformatie, en voegden zich alzo in dit stuk met het gevoelen van het pausdom, gelijk nog op de huidige dag geschiedt.

Maar wij antwoorden met de Gereformeerde kerk op de bovengestelde vraag: *neen*.

Een bisschop is geen ander, geen hoger ambt dan het herders- en lerarenambt; dit blijkt uit deze redenen:

Bewijs 1. **De Schrift stelt geen bisschoppen boven herders.**

De Schrift stelt nergens onderscheid tussen bisschoppen en herders of leraren, nergens dat de bisschoppen boven de herders zijn, of dat dezelve die onderworpen zijn, en bijzonder ook niet in die plaatsen, in welke de bedieningen in de kerk verhaald worden, als Efëze 4:11; 1 Kor. 12:28. Dus is het een enkel verdichtsel buiten Gods woord.

Uitvlucht. Men mocht zeggen: *de apostelen, Timotheüs en Titus stelden leraren.*

Antwoord.

- (a) Maar daar staat niet, dat zij macht en gezag hadden en oefenden over de leraren, die zij gesteld hadden.
- (b) Als in een plaats nog geen kerk en leraren zijn, maar kerken vergaderd worden, dan is nodig, dat van anderen daar leraren gezonden worden, of uit gelovige leden van die kerk leraren gemaakt worden. Zo hebben de apostelen van plaats tot plaats opzieners gesteld, zo belastte Paulus aan Titus, dat hij wederom anderen zou stellen. En als er alreeds enige gelovigen waren, zo geschiedde de verkiezing met opsteken van de handen van de gemeente, zodat hierin het minste blijk niet is van onderscheid en opperheid.

2. **'t Is dezelfde bediening.**

Ouderlingen en bisschoppen zijn dezelfde bedieningen; ouderlingen zijn bisschoppen, bisschoppen zijn ouderlingen. Het woord bisschop is in onze taal niet anders dan opziener te zeggen. Zie dit, Hand. 20:17. Daar staat, dat Paulus de ouderlingen van Efeze ontbood, en vers 28 worden die ontboden ouderlingen bisschoppen genoemd, over welke u de Heilige Geest tot bisschoppen, opzieners gesteld heeft. Alwaar ook aan te merken is, dat in die éne stad verscheidene bisschoppen waren, daar men beweert dat een gemeente, ja verscheidene en veel gemeenten te samen, maar één bisschop moeten hebben. Dit blijkt ook, Filip. 1:1, *Al de heiligen in Christus Jezus, die te Filippi zijn met de bisschoppen, opzieners en diakenen*. In deze een stad en gemeente waren verscheidene bisschoppen, die groet hij met de diakenen. Indien daar nog andere leraren en ouderlingen waren geweest, onder het woord bisschoppen niet begrepen, zo zou hij die mede genoemd hebben, omdat hij de diakenen, die een lagere bediening hebben, zelfs noemt. Waaruit klaar is af te leiden, dat in die gemeente alleen die twee bedieningen waren, namelijk, bisschoppen en diakenen; waaruit dan volgt, dat onder het woord bisschoppen leraren en ouderlingen verstaan worden. Zie dit ook, 1 Tim. 3, alwaar de apostel leert hoedanige kwaliteiten en gedrag de bisschoppen en diakenen moeten hebben, zonder enige regels te geven aan leraren en ouderlingen; een klaar bewijs, dat zij die bisschoppen waren. Zie ook, Tit 1:5, 7.

Die hij vers 5 *ouderlingen* noemt, die noemt, hij vers 7 *bisschoppen*. Dus besluiten wij, dat zo regeer- als leer-ouderlingen en bisschoppen dezelfde bediening is, en dat bisschop geen hogere bediening is dan de herder en leraar, en dat bisschoppen geen macht en gezag hebben over de leraren.

3. **Allen dezelfde macht.**

Al de leraren hebben dezelfde macht in het regeren van de kerk, en in 't gebruiken van de sleutels, aan de gemeente en de opzieners gegeven, Matth. 18:18 Joh. 20:21, 22. Nergens wordt enig onderscheid gemaakt.

4. Alle opperheid in de kerk is verboden.

Alle opperheid en gezag van de een boven de ander is van God in de kerk verboden, gelijk wij hebben getoond.

Dus besluiten wij, dat het bisschopsambt geen andere bediening is dan het ambt van de leraren en ouderlingen, en dat het Gereformeerde bisschopsambt niet anders is dan een overgeblevene klauw van het beest, en een overgebleven trap, waardoor de antichrist op de troon geklommen is, 't welk te meer daaruit blijkt, dat zij iemand, die van een bisschop in het pausdom priester is gemaakt, en tot de Gereformeerde godsdienst overgaat, op die zijn zending, zonder een nieuwe te ontvangen, laten prediken; daar zij een Gereformeerde predikant, die zijn zending niet van een bisschop, maar van een classis heeft, de predikstoel weigeren.

Tegenwerping 1.

VII. Hiertegen brengt men in: dat de hogepriester in het OUDE TESTAMENT boven de andere priesters en levieten was. En dat de vier en twintig orden van de priesters ieder een opperste hadden, die hoofden van de priesters waren. Dus is ook in het NIEUWE TESTAMENT een bisschop een andere en hogere bediening dan leraar en ouderling, en die moeten de bisschoppen onderworpen zijn.

Antwoord.

- (a) Uit deze sluitreden moest dan volgen, dat er een algemeen bisschop, én over hen, én over de gehele kerk op de aarde moest zijn. Zij dit tegensprekende, zo vervalt hun sluitreden van zelf; want het besluit meer, dan zij willen toestaan.
- (b) Die bedieningen waren verscheidene orden, maar de ene had geen gebied over de andere; gelijk nu leraar, ouderling, diaken.
- (c) Men mag uit de ceremoniële godsdienst geen besluit maken tot de dagen van het NIEUWE TESTAMENT, omdat alle ceremoniële diensten en personen te niet gedaan zijn.

Tegenwerping 2.

De zeven gemeenten in Azië hadden ieder maar één engel, dienvolgens is er een bisschop over andere leraren.

Antwoord.

- (a) Waaruit zal men bewijzen, dat in iedere gemeente meer dan één leraar geweest is?
- (b) Indien daar meer leraren zijn geweest, zo blijkt nochtans niet dat die een, aan welke de brief gezonden werd, over de andere was, en dat de andere deze onderworpen waren. Te Efeze waren in Paulus' tijd verscheidenen, die allen te samen bisschoppen waren, Hand. 20:17, 18. Zodat de een engel van de gemeente te Efeze geen bisschop alleen was, of over de andere bisschoppen te zeggen had; waaruit men een besluit kan maken tot de andere.
- (c) Uit het woord engel kan men geen opperheid van de ene leraar boven de andere maken, omdat zij allen gezanten zijn, doordien zij van God gegeven en gesteld zijn, Efése 4:11; 1 Kor. 12:28, en een ieder leraar een engel is, Mal 2:7.
- (d) De brieven hielden aan de gemeente zelf, maar het opschrift, was aan een van de leraren, of aan de raad van de opzieners waardoor de brief aan de gemeente bekend gemaakt werd.

Tegenwerping 3.

Timotheus en Titus waren bisschoppen, die andere leraren onder zich hadden, die zij zelf stelden, en over welke zij te oordelen hadden. Zo is dan het bisschopsambt een andere en hogere bediening.

Antwoord.

- (a) Nergens staat, dat zij andere leraren onder zich hadden; dat is de zaak, daar 't op aankomt, dit wordt ontkend en daar is geen bewijs ter wereld.
- (b) Dat zij andere leraren van stad tot stad stelden, dat was, omdat de kerken nog te maken en op te richten waren; in zo'n geval is 't het ambt van de leraren, die de bekwaamste gelegenheid hebben, zulke plaatsen van leraren te voorzien.
- (c) Dat Timotheus belast wordt geen beschuldiging tegen een ouderling aan te nemen dan onder twee of drie getuigen. 1 Tim. 5:19, dat stelt geen oppergezag boven hen; want ook gelijken mogen geen beschuldiging aannemen tegen een ander, dan onder twee of drie getuigen; zo moet ook een gehele kerkenraad, classis of synode doen. Indien Timotheüs al over een beschuldigde ouderling zou oordelen, daaruit volgt niet dat hij het alleen zou doen; zelfs Paulus, als hij de sleutels zou gebruiken om de bloedschender te bannen, deed het met samenkomen van de gemeente, 1 Kor. 5:4. Zodat hier geen bewijs voor de bisschoppelijke regering ligt. Doch dat een of enige leraren gesteld worden, om op het leven, leren en bestier van enige andere leraren te letten, daar hebben wij niet tegen, alleen dat er geen opperheid boven anderen plaats hebbe.

VIII. Dus hebben wij gezien, dat de regering van de kerk niet één alleen als het hoofd over allen is aanbevolen, en dat de kerk niet moet geregeerd worden door bisschoppen, die over andere leraren te gebieden hebben, en door hen verscheidene gemeenten hebben te bestieren, maar dat alle leraren van dezelfde rang zijn, en dat de een onder de ander niet staat, maar alles, als gelijken te samen moeten doen.

Nu zullen wij voortgaan en tonen hoedanige bedieningen God in Zijn kerk heeft ingesteld; van welke wij aan te merken hebben hun roeping tot die ambten en hun werk.

- Soms heeft God buitengewone dienaren gebruikt; profeten, apostelen, evangelisten.
- Sommige bedieningen zijn buitengewoon, die God in bijzondere tijden en toestanden van de kerk gebruikt; deze zijn apostelen, evangelisten, profeten; deze gebruikte de Heere in de eerste dagen van het NIEUWE TESTAMENT *Hoewel de Geest van de profetie nog wel aan deze of gene enige toekomstige dingen openbaart, 't welk lichtelijk ontkend kan worden van die, welke geen gelegenheid hebben gehad om het te weten; zo zijn die openbaringen maar voor die, aan welke zij geschieden, en met zo'n vertegenwoordiging van God, dat zij weten dat het geen verbeeldingen en listige bedriegerijen des satans zijn, maar dat het God Zelf is, welke de toekomstige zaken aan hen openbaart. Doch deze zaken, gelijk ze niet betreffen enig punt van de leer, zo zijn ze anderen ook niet een regel; men zondigt niet als men het daar laat; doch zij komen zelden ter oren van velen.*

Gewone dienaars zijn herders en leraren, ouderlingen, diakenen.

IX. Wij spreken hier van de gewone bedieningen, welke zijn de herders en leraren; de ouderlingen, de diakenen. Deze worden wel tot twee gebracht, namelijk, tot opzieners, vervattende regeer- en leerouderlingen, ook wel alleen regeerouderlingen, en

diakenen, zie Filip. 1:1 1 Tim. 3:1-8. Dat er onderwijs moet zijn van jongen en ouden, dat er vergaderingen moeten gehouden worden om Gods Woord te horen en de gemeenschap te betuigen, dat in die vergaderingen orde moet gehouden worden, dat openbare godlozen, die dronken en onhebbelijk zich in de vergaderingen vertonen, tot leden van die vergadering niet moeten ingelaten, of ingehouden worden, zal licht van ieder toegestaan worden.

Maar de vraag is, of regering en openbare bediening des Woords van node zijnde, daartoe personen moeten gezonden worden, dan of een ieder dat doen mag die wil, en die zich acht bekwaamheid daartoe te hebben; en zo zending nodig zij, of die haar eerste oorsprong heeft van mensen, en alzo maar is een menselijke zending, dan of die zending haar eerste oorsprong heeft uit God, welke uitgevoerd wordt door de kerk, en alzo is een Goddelijke zending.

Wij zullen eerst spreken van de zending van de herders en leraren.

Daar is een zending van node.

X. De vraag is: Of er een zending van node is tot het herders- en lerarenambt? Socinianen en anderen zeggen neen, wij ja. Dit blijkt:

Bewijs 1. Uit klare teksten.

- (1) Matth. 28:19, 20. *Gaat heen, onderwijst alle volkeren, dezelve dependende in de naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, lerende hun onderhouden alles, wat Ik u geboden heb. En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.* Men kan niet zeggen, deze zending raakt alleen de apostelen, maar geen anderen; omdat hier is een zending tot leer en de sacramenten te bedienen. Zolang dan dat werk blijft in de kerk, zolang moet ook blijven de zending tot dat werk. Nu weten wij dat het werk altijd in de kerk moet blijven, en met de apostelen niet moest ophouden; zo dan ook de zending. Hierbij is een belofte van bijblijving van de Heere Jezus tot de voleinding van de wereld, dat van de apostelen alleen niet kon gezegd worden, want zij zouden zolang niet blijven leven: dus raakt het 't werk en de zending.
- (2) Dit blijkt ook uit Efëze 4:11. *Dezelve heeft gegeven sommigen tot apostelen.. sommigen tot herders en leraren.* Zie daar, herders en leraren worden zowel van Christus gegeven als de apostelen, en dat vers 12, *Tot volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouwning des lichaams van Christus.* Waar dat werk geschiedt, daar is ook de zending van de leraren. Ditzelfde staat ook 1 Kor. 12:28. *God heeft er sommigen in de gemeente gesteld, ten eerste apostelen... ten derde leraren.* Leraren zijn dan zowel gesteld als de apostelen. Ditzelfde, Hand. 20:28. *Over welke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft.*
- (3) Voegt hierbij, Rom. 10:15. *Hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden?* 't Is zoveel als niemand kan en mag prediken zonder zending. Men kan hier geen uitvlucht maken, met te zeggen, dat Paulus alleen van zijn tijd sprak, want nergens is de minste bepaling. De tijd doet er niet toe, zo toen niet, nu ook niet; want de zaken en samenvoeging van die twee blijft dezelfde in natuur. Ook toont de opklimming van zaak tot zaak, dat niemand zonder zending prediken mag, zowel nu als toen, want God aan te roepen is de plicht, zowel nu als toen, alsmede alle andere plichten, waardoor hij opklimt. Hoe aanroepen zonder geloof, hoe geloven zonder horen, hoe horen zonder prediken, hoe prediken zonder zending? Al de vorige aan elkaar hangende zaken zijn voor alle tijden, zo dan ook het laatste, zonder welke de apostel verklaart dat de vorige niet kunnen zijn.

2. God heeft de dienaars gezonden

Uit de handelingen Gods, zo in het OUDE TESTAMENT als NIEUWE TESTAMENT.

- God riep en zond de stam van Levi, in plaats van de eerstgeborenen, die de Heere Zich te voren tot de heilige dienst afgezonderd had. Hij verkoor Aäron en zijn nakomelingen tot het priesterambt. Waarvan de apostel, Hebr. 5:4, zegt: Niemand neemt zichzelf die eer aan, maar die van God geroepen wordt, gelijkerwijs als Aäron. Onder andere was het werk van de priesters leren, 't welk zij als gezanten van God moesten verrichten: Mal 2:7. *De lippen van de priester zullen de wetenschap bewaren, en men zal uit zijn mond de wet zoeken, want hij is een engel des HEEREN der heirscharen.* Wel scherpelijk worden die gedreigd, welke zonder zending lopen: Jer. 23:21. *Ik heb die profeten niet gezonden, nochtans hebben zij gelopen. Ik heb tot hen niet gesproken, nochtans hebben zij geprofeteerd.*
- Zo heeft ook niemand in het NIEUWE TESTAMENT gepredikt, dan als daartoe gezonden; deze hoedanigheid stellen de apostelen in hun brieven vooraan, en zij zonden wederom anderen: Hand. 14:23. *Als zij hun in elke gemeente met opsteken van de handen ouderlingen verkoren hadden.* 1 Tim. 4:14. *Verzuim de gave niet, die in u is, die u gegeven is door de profetie; met oplegging van de handen des ouderlingschap.* 1 Tim. 5:22. *Leg niemand haastelijk de handen op.* Tit 1:5. *Dat u van stad tot stad ouderlingen zou stellen.*

Hieruit zien wij dat allen, die ooit gepredikt hebben, gezonden zijn geworden; dienvolgens is de zending ook nu nodig.

3. Leraren, gezanten.

De leraren zijn gezanten Gods. Zie: Mal 2:7. *Hij is een engel des HEEREN.* 2 Kor. 5:20. *Wij zijn gezanten van Christus' wege.* Een gezant kan niets doen, dan als gezonden; een gezant spreekt uit de Naam van zijn Heere.

Tegenwerping 1.

XI. *Dat het ieders plicht is te leren, en een ieder, die maar bekwaamheid heeft, is schuldig zijn talent aan te leggen. Ieder moet trachten te profeteren, 1 Kor. 14:39.*

Antwoord.

Dit is ieders plicht om dat in 't particulier te doen; daaruit volgt niet, dat ieder dat in 't openbaar moet doen. Al heeft iemand bekwaamheid om te regeren, mag hij daarom op de troon gaan zitten, en heersen? Zo ook hier.

Tegenwerping 2.

Hand. 8:4. *Zij dan nu, die verstrooid waren, gingen het land door, en verkondigden 't Woord. Dat deed ieder gelovige, dus behoeft tot het predikambt niet een zending.*

Antwoord.

- (a) Onder deze verstrooiden waren ook ouderlingen, evangelisten en diakenen; want de een met de ander werden verstrooid. Onder deze was ook Fillippus een evangelist, Hand. 21:8, die buitengewone openbaring en zending had, Hand. 8:29; die ook macht had te dopen, vers 38.
- (b) Iedereen van deze verstrooiden verkondigden het Woord in het bijzonder, de een aan deze, een ander aan gene, en dus deden ze dat een ieder particulier moet doen. Maar in het minste is er geen gewag van openbare bediening en bediening van de sacramenten.

Tegenwerping 3.

1 Kor. 14 wordt verhaald, dat alle leden van de vergadering in haar mochten spreken. Zie dit: 1 Kor. 14:26. *Wanneer u samenkomt, een ieder van u, heeft hij een Psalm, heeft hij een leer... heeft hij een openbaring, heeft hij een uitlegging: laat alle dingen geschieden tot stichting.* Zo behoeft dan tot het prediken geen bijzondere zending.

Antwoord.

- (a) 't Is met de eerste opslag te zien, dat hier gesproken wordt van vergaderingen, over welke buitengewone uitstorting des Heiligen Geestes was, en dat de apostel besturing geeft, hoe een ieder zich in de buitengewone gaven te gedragen had. Nu is het kennelijk, dat men tot het gewone geen besluit mag maken van het buitengewone.
- (b) Hier waren profeten, die wordt belast de een na de ander te spreken.
- (c) In particuliere vergaderingen daar men te samen spreekt, mag een ieder ook het zijne toebrengen. Dus is in deze tekst niets tegen de zending van de leraren.

Tegenwerping 4.

1 Joh. 2:20, 27. *Gij hebt de zalving van de Heilige Geest en u weet alle dingen; gij hebt niet van node dat iemand u lere.* Waaruit blijkt dat men geen leraren van node heeft, en dienvolgens is er ook geen zending van de leraren van node.

Antwoord.

- (a) Waren deze zonder geleerd te worden zo verre gekomen? Immers neen, zo hadden ze dan eerst de onderwijzing van node gehad; dus vervalt het gevolg vanzelf.
- (b) De apostel wil niet zeggen, dat zij nu volstrekt volmaakt waren in kennis, en alle onderwijzing te boven waren gekomen; maar dat zij door de Heilige Geest verlicht waren, zodat zij door dat licht de waarheid en de valsheid konden onderkennen, en zichzelf opbouwen, waartoe zij het Woord en zijn bediening met vrucht konden genieten.
Dus hebben wij gezien, dat er een zending van node is om herder en leraar te zijn. Nu zullen wij voortgaan tot de hoedanigheden van de zending.

De zending is inwendig of uitwendig.

XII. De zending is inwendig en uitwendig.

Tot de inwendige zending behoort niet een buitengewone inspraak Gods. God doet dat nu niet of zeer zelden, en men heeft daarop nu niet te wachten; daar zijn andere zaken, waardoor men van zijn inwendige roeping kan overtuigd worden. Hiertoe behoort:

1. Kennis van het ambt.

Een kennis van het ambt, en wat het in heeft een dienstknecht van Christus, de mond des Heeren te zijn, dat grote evangelie te verkondigen, onwetenden de weg der zaligheid te leren, mensen de duivel te ontrukken, en te brengen tot Christus; de bedroefden te troosten, tragen op te wekken, afgedwaalden wederom terecht te brengen, geveinsden en tijdgelovigen aan zichzelf te ontdekken; de waarheid tegen de dwalingen te verdedigen, godlozen te bestraffen, ergerlijken te helpen weren van, en uit te werpen uit de kerk, aan de kerk luister toe te brengen, opdat ze door de heiligheid van de belijders zij een eer van Christus; zelf een voorbeeld te zijn, in staat te zijn om rekenschap te kunnen geven wegens de toevertrouwde zielen. Die deze en dergelijke zaken in de grond, en in hun gewicht niet kent, en op zijn hart brengt, hoe kan hij voornemen getrouw te zijn? Dit moet men kennen, overwegen, gevoelen, zal men bewust zijn van zijn roeping.

2. Kennis van zijn eigen bekwaamheid.

Enige kennis van zijn bekwaamheid tot dat werk. Niet alleen, dat hij de Goddelijke waarheden in de grond verstaat, en met een beschouwende kennis zich tevreden houdt, maar dat hij de kracht van die in zijn eigen hart gevoele, en daardoor bekeerd zij, zodat hij uit eigen bevinding daarvan kan spreken, en ook dat hij bekwaamheid hebbe om zijn gedachten wel uit te drukken, en dat zijn stem bekwaam zij om gehoord te kunnen worden. Al moet de beste zeggen: *Wie is tot deze dingen bekwaam?* Zo moet hij evenwel bewust zijn, dat hij enige bekwaamheid heeft. Van deze bekwaamheid zullen wij terstond breder spreken.

3. Liefde tot Christus' kerk en zielen.

Een bijzondere liefde:

- (a) tot Christus om Hem bekend te maken.
- (b) Tot de kerk, om die als een reine maagd Christus toe te bereiden, en haar tot eer van God te doen blinken in licht en heiligheid.
- (c) Tot de zielen, zo van de onbekeerden, om ze uit het vuur te rukken, als van de bekeerden, om ze te versterken, te troosten, en gedurig zielevoedsel te geven.

4. Verloochening van alles.

Een gewillige verloochening van al wat aards is, van eer, van goederen, ja van leven zelfs. Is hij van geringe stand, en beoogt hij door het predikambt in aanzien te komen, en goederen te verkrijgen, die is het gehele einde mis; hij was gelukkiger dat hij een schoenlapper werd, want in mijn ogen is er geen gruwelijker mens dan een onherboren predikant, die de heilige dingen Gods gebruikt tot zijn eigen belang.

5. Lust tot het werk.

Een grote lust tot dat werk. 1 Tim. 3:1. Gedurige prikkelingen, om zich tot dat werk aan de Heere op te offeren. Bekommeringen, of hij al geroepen wordt. Benauwdheid over de bijoogmerken, als ze in het hart opkomen, die gedachten doen hebben om het werk te laten staan, als de zwaarheid van het werk, en zijn onbekwaamheid hem tegen het werk doen aanzien, en in hem een genegenheid verwekken om van het werk ontslagen te mogen zijn, als Mozes en Jeremia; maar dat de prikkelingen evenwel blijven, en de tegenredenen overwinnen, zodat hij voor de Heere meerder vrijheid heeft, en zich gewilliger bevindt dan te voren, omdat hij door de tegenredenen de grond zijns harten klaarder ziet dan te voren, en dat zijn hart hem niet veroordeelt, maar overtuigt van zijn oprechtheid in deze.

Uit deze en dergelijke redenen kan men zijn inwendige roeping bekennen.

Nu gaan wij voort tot de uitwendige roeping.

De uitwendige roeping **moet niet door overheden geschieden.**

XIII. Tot de uitwendige roeping behoort mede niet wat buitengewoons, hoedanig was van de profeten en van de apostelen, 't zij geheel onmiddellijk, 't zij vergezelschap met iets middellijks, gelijk: Hand. 13:2, 3. *Als zij de Heere dienden en vastten, zei de Heilige Geest: Zondert Mij af, beiden Barnabas en Saulus, tot het werk waartoe Ik hen geroepen heb. Toen vastten en baden zij en hun de handen opgelegd hebbende, lieten zij hen gaan.*

Waar wij spreken van de gewone uitwendige roeping, deze is van God, door middel van de kerk, kerk, zeg ik, niet overheden. Wanneer de kerk in een land op te richten is, en alle middelen ontbreken om gezonden leraren te bekomen, heeft de kerk, die oorspronkelijk de macht van roeping toekomt, macht om enige uit hen, die bekwaam

zijn, tot dat grote werk te roepen, en de dienst op te leggen hoewel de bevestiging met oplegging van de handen daar niet bij kan zijn. Deze macht van roeping behoudt de kerk altijd, ook als de kerk nu bevestigd is: niemand mag haar dat recht betwisten of ontnemen. Het *Jus Patronatus* in een nu gestelde kerk te gebruiken, of iets, dat daarnaar gelijkt, is een schrikkelijk ding. Niemand mag zich door zulke weg in een kerk laten indringen, wil hij zegen van God over zich en zijn dienst hebben.

Maar door de kerk of haar opzieners.

Al geschiedt de bevestiging door gezonden dienaars, zo komt de roeping nochtans van de gemeente toe, die de dienaars, of gelijk ieder broeder zijn stem daartoe gevende, gelijk in sommige kerken in Nederland nog in gebruik is, of door de opzieners roepen. Want:

1. de opzieners vertegenwoordigen de gemeente.
2. De kerk is niet om de opzieners, maar de opzieners om de kerk. Zij zijn geen heren van de kerk, maar haar dienaars. 2 Kor. 4:5.
3. De gemeente komt toe op hun leer en leven te letten, en de geesten te beproeven, of ze uit God zijn, 1 Joh. 4:1. Zich te wachten voor de valse profeten, Matth. 7:15. Dezulken niet te horen of te volgen. Joh. 10:27.
4. De gemeente verloor twee, uit welke een door het lot verkoren zou worden, Hand. 1:23. De gehele gemeente verloor de zeven diakenen, Hand. 6:3, 5, 6. De gemeente zond enige mannen uit naar Antiochië, Hand. 15:22, 23. Paulus, als hij de sleutels zou gebruiken, wilde dat doen te samen met de gemeente, 1 Kor. 5:4. Hiertegen is niet, dat Paulus last geeft aan Titus, om van stad tot stad ouderlingen te stellen, Tit 1:5; want:
 - daar waren de kerken nog op te richten. En
 - Paulus gebiedt hem, dat te doen op de gewone wijze, gelijk hij zelf deed, met opsteken der handen van de gemeente. Dus blijft het vast, dat niet een bisschop, niet de herder of herders, als macht hebbende, toekomt leraren te beroepen, maar van de gemeente.

De zending kan men onderscheiden van de beroeping.

XIV. In een welgestelde kerk, welke oorspronkelijk de roeping toekomt, kan men bekwaam onderscheiden: De zending tot het herdersambt, de beroeping van en tot een bijzondere kerk, en de bevestiging in haar.

De zending geschiedt door veel samenvergaderde opzieners in classes of synoden. Eerst moet een nauw onderzoek gedaan worden én van het leven, én van de leer, én van de bekwaamheden van degenen, die zich aanbieden om Christus in Zijn kerk te dienen.

- 2 Tim. 2:2. *Betrouw dat aan getrouwe mensen, welke bekwaam zullen zijn om ook anderen te leren.*
- 1 Tim. 5:22. *Leg niemand haastelijk de handen op.*
- 1 Tim. 3:10. *Dat deze ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna dienen, zo zij onbestraffelijk zijn.*

Die in Christus' Naam macht geven tot herdersambt.

Na gedaan examen geschiedt de zending, namelijk, hun wordt in de naam van Christus macht gegeven te prediken, de sacramenten te bedienen, de tucht te oefenen, en alles te doen, wat tot het herdersambt vereist wordt.

Dit geschiedt niet aan proponenten, dan wanneer zij beroepen zijn in een bijzondere kerk.

Dit geschiedt niet in die plaatsen, alwaar men voorbereidende examens heeft; die proponenten wordt nergens macht toe gegeven, zelfs ook niet om het Woord van God als een gezant van Christus te prediken; want het prediken als een gezant en de sacramenten te bedienen, kunnen niet gescheiden worden; de Heere Jezus voegt prediken en dopen in dezelfde personen te samen, Matth. 28:19. Maar de zodanigen wordt alleen toegelaten onder opzicht van de predikanten, die in deze of gene plaatsen zijn, hun gaven te oefenen en dezelve aan vacante gemeente te laten horen; maar hun wordt zodanig een macht gegeven, als zij van een gemeente beroepen en van een dienaar, van een classis daartoe gezonden, in dezelve bevestigd worden.

Maar aan kandidaten en dat zonder opzicht op een gemeente, en al te voren als zij elders beroepen worden. Die bovengemelde macht wordt in sommige plaatsen na voorgaand examen gegeven aan de geëxamineerden, en worden alsdan gezonden tot de heilige dienst, zonder opzicht op een bijzondere gemeente. Deze zending geeft macht als een gezant van Christus het Evangelie te verkondigen en de sacramenten te bedienen, ook eer men in een bijzondere gemeente beroepen is. Die zending geeft vrijmoedigheid om van de ene gemeente over te gaan tot een andere hem roepende gemeente, welke beroeping ik niet acht als een nieuwe zending, maar als een verzoek; *kom over en help ons!* Welk verzoek men, zich met de Heere beraden hebbende, mag aannemen, of afslaan, naardat men oordeelt meest nuttig voor de kerk te zijn. Deze zending geeft vrijmoedigheid, om niet alleen in zijn bijzondere kerk zich als een gezant van Christus te gedragen; maar ook overal, waar men komt; want die zending is tot het ambt in 't algemeen.

't Is mij tot blijdschap en in veel gelegenheden tot vrijmoedigheid, dat ik een algemene zending heb, zonder bepaling tot een plaats, gelijk alle Friese kandidaten ontvangen. De woorden van mij zending luiden aldus:

... Itaque per praesentus literas, testatum facimus, nos ad dignissimum ministerii munus (quod Deus bene verlat) praefatum dominum Wilhelmum à Brakel admisisse, sicut eliam admittimus, in album et ordinem ministrorem Christi recepisse, sicut etiam recipimus eique potestatem dedisse, sicut etiam damus Euangelium Exod. Dei praescripto pure praedicare, veneran Dan. NIEUWE TESTAMENT Sacramenta reverenter administrare, claves aperiendi atque claudendi regnum caelorum, ecclesiasticam, scilicet disciplinan prudenter exercere, omniaque, quae ad ecclesiae regimen spectant tum publice, tum privatim peragere, prout fidum Christi ministerium decet; etc. Dat is:

Al waarom wij door deze letteren getuigen is geven dat wij tot het allerwaardigste ambt des dienstes (dat God wel doe gelukken) de voorgenoemde heer Wilhelmus à Brakel hebben toegelaten, gelijk wij ook toelaten, in de Rol en orde der dienaren van Christus aangenomen hebben, gelijk wij ook aannemen en hem macht gegeven hebben, gelijk wij ook geven, het Evangelie naar het voorschrift Gods zuiver te prediken, de eerwaardige Sacramenten des Nieuwen Testaments eerbiedig te bedienen; de sleutels om het koninkrijk der hemelen te openen en te sluiten, te weten de kerkelijke tucht, voorzichtig te oefenen, en alles wat tot de kerkelijke regering behoort, zo in 't openbaar, als in 't bijzonder uit te voeren, gelijk het een getrouwen dienstknecht van Christus betaamt, enz.

Deze, zo kandidaten als proponenten, moeten naar Gods instelling in goede orde de kerk van de gemeente, of haar kerkelijke opzieners verkoren worden, en op die

verkiezing en roeping moeten ze zich laten gebruiken, 't welk het oogmerk was van hun zending, of van hun voorbereidend examen; en de beroeping aangenomen hebbende, zo worden de voorbereidende geëxamineerden of proponenten, maar niet de kandidaten, wederom geëxamineerd. En daarop worden ze in die bijzondere gemeente bevestigd door een van de classis gezonden leraar met oplegging der handen, naar de voorbeelden in de heilige Schrift voorgesteld, en het bevestigde gebruik van de kerk; doch de oplegging der handen geschiedt niet als iemand door beroeping tot een andere gemeente overgaat. Ook geschiedt in Friesland geen nieuwe bevestiging, wegens hun algemene zending.

Een ieder herder heeft zich te onderzoeken of hij gezonden is.

XV. Laat een ieder herder en leraar zich voor de Heere neerzetten, terug denken, en zichzelf aldus ondervragen, en daarop antwoorden. Ben ik al van God gezonden, of ben ik van mij zelf gelopen? Wist ik wat het ambt inhield? Was ik overtuigd dat ik enige bekwaamheid daartoe had, zo ten opzichte van de uitwendige kennis, als ten opzichte van geestelijke ondervinding van de wedergeboorte, van geloof, van hoop, van liefde, van heiligheid, van handelingen Gods met de ziel, van de strijd, van verscheidene staten van de ziel, om uit de schat mijns harten oude en nieuwe dingen voort te brengen, en om een ieder naar zijn gestalte aan te spreken, en een ieder in 't openbaar en in 't bijzonder uit eigen ondervinding zijn bescheiden deel te geven, en van het hart tot het hart te spreken? Had ik een bijzondere liefde om Christus te prediken, om zielen te bekeren, om de kerk op te bouwen? Gevoelde ik gedurige prikkelingen in mijn gemoed, om dat werk te aanvaarden? Was ik wel bekommerd, of de Heere mij al zond, en heb ik al veel gebeden om het te weten? heb ik wel begerig geweest om het werk te mogen laten staan, ziende de grootheid van het werk, en mijn onbekwaamheid, en werden die begeerten van het te mogen laten staan, telkens wederom overwonnen door de liefde tot dat werk, en werd ik telkens, gerust gesteld en in mijn voornemen bevestigd? Kwelden mij de bijoogmerken, die telkens wederom verdwenen door het zien van de oprechte grond in de tegenwoordigheid des Heeren? Gevoelde ik een verloochende gestalte van het hart, om en goed, en eer, en leven voor de Heere Jezus en Zijn kerk op te zetten? Of heb ik alleen gezien op eer en aanzien, op goederen, om daardoor te komen tot verbetering van mijn lichamelijke toestand, die buiten dat ambt arm en gering zou geweest zijn, en omdat ik nu zo ver in de studie was gevorderd, dat het er nu mee door moest? Heb ik wel ooit mij zelf in deze dingen beproefd, of ben ik zonder onderzoek maar toegelopen?

En in opzichte van de uitwendige roeping:

Hoe ben ik aan deze plaats gekomen? Heb ik ook de opzieners van de gemeente gevleid, en hun gunst gezocht? Heb ik vrienden opgemaakt om over hen te beschikken, zijn er ook geschenken gegeven? Heb ik het ook begonnen met de wereldlijken, om door die van de gemeente opgedrongen te worden, is er geld beloofd of gegeven, om zo in die plaats te komen, en zo het zonder mijn weten door vrienden was gedaan, heb ik het, daarna tot mijn kennis komende, wederom vergoed?

Die niet gezonden is heeft te schrikken.

XVI. Deze vragen kunnen nuttig zijn voor de studenten, eer ze zich tot de dienst begeven, en kunnen een ieder beroepen leraar aan zichzelf ontdekken, of men maar is gekomen om te slachten en te verderven, en zichzelf te weiden zonder vreze, Joh. 10:10. Judas 1:12. Indien iemand overtuigd wordt, dat hij tot dat hoogwichtig ambt niet is gezonden, maar door verkeerde oogmerken en middelen zichzelf ingedrongen

heeft, die vernedere zich op 't diepste voor de Heere, en zoeke verzoening in het bloed van Christus, en tracht alsnog inwendig geroepen te worden; maar zo niet, ik raad hem er uit te scheiden, al moest hij zijn brood bedelen; want het schrikkelijkste oordeel hangt de zodanige over het hoofd, de goede naam en het voordeel zal hem zeer duur komen te staan. Is iemand zo laag, dat hij, om zijn geweten te stillen, alle roeping verwerpt, en een predikant maar acht als een schoolmeester, die gehoord wordt, die zij een huurling.

Die zijn zending ziet, zij vrijmoedig en getrouw.

Maar is iemand overtuigd van zijn zending, die gebruike zijn zending tot ondersteuning in zijn onbekwaamheid, tot vrijmoedigheid in het bedienen van zijn ambt, tot gelovig bidden om bekwaamheid, tot lijdzaam vertrouwen in alle wederwaardigheden, die hem in zijn bediening ontmoeten.

Die van zijn zending overtuigd is, die moet zichzelf dan ook aanmerken als een gezant van de Heere Jezus en in die hoedanigheid en met dat gezag moet hij al zijn werk verrichten: prediken, catechiseren, de sacramenten bedienen, bezoeken, en de sleutels gebruiken. Dat zal hem vrijmoedig en getrouw maken, en over hem en zijn werk zal meer schijnsel zijn. Dus hebben de leraren te handelen omtrent hun zending.

De lidmaten moeten een leraar als een gezant van Christus erkennen.

XVII. De lidmaten kunnen niet bewust zijn van de inwendige zending van de leraren, daarom hebben ze zich daar niet mede te bekommeren; ook hebben zij de uitwendige roeping van de leraren in al haar omstandigheden niet te nauw te doorsnuffelen. Als iemand door de opzieners van de gemeente beroepen is, zij hebben hem voor een gezant van Christus te erkennen; is de leraar een Judas bij zichzelf, dat komt op hem zelf aan; godloze predikanten zijn gezanten, gelijk Judas, ook die moet de gemeente horen. Matth. 23:2, 3. *De Schriftgeleerden en de Farizeeën zijn gezeten op de stoel van Mozes; daarom al wat zij u zeggen dat u houden zult, houdt dat en doet het, maar doet niet naar hun werken.*

Hebben de opzieners in een leraar te beroepen kwalijk gehandeld, hebben ze door beloften of bedreigingen zich laten vervoeren om zo'n predikant te beroepen, dat komt op hen aan. Is iemand van de opzieners beroepen, is de beroeping in de classis goedgekeurd, is hij in de gemeente openlijk bevestigd, de gemeente heeft hem te erkennen als zodanig, en hem te horen, zolang hij niet godloos van leven is, en hij de ware leer predikt. Doch de gemeente is gelukkiger als zij een Godvruchtige leraar heeft, die door de rechte deur op een Godzalige wijze beroepen is.

De leraar is dan bekeerd of onbekeerd, meer of minder zuiver beroepen de gemeente moet die indruk houden, dat Christus, door de orde in de kerk gesteld, hem gezonden heeft, en moet hem als zodanig horen, en zijn woorden, als ze met het Woord van God overeenkomen, als de woorden in Christus' Naam gesproken, ontvangen. Die in eenvoudigheid hierin bezig zijn, zullen door de dienst gewrocht worden, en de zending, die hoedanigheden van de leraar als een gezant van Christus, in Christus' naam sprekende, zal veel meer indruk op de ziel hebben, dan of men de leraren maar aanmerkt als waarheden voorstellende, en dan of men bij de persoon staan blijft, en zich licht ergert.

De zending, de hoedanigheid, het gezag van de leraren, dat ze niet alleen nuttige waarheden spreken, maar dat ze gezanten zijn van Christus, dat Christus de gemeente en ieder lid van die verwaardigt een gezant tot hen te zenden, die in zijn naam tot hen spreekt, wat Hij hun bevolen heeft, heeft grote kracht op de gemoederen; daarom

moeten de leraren de gemeente een indruk daarvan geven; en de lidmaten hebben elkaar dat te leren, opdat een ieder de leraar alzo aanmerke en alzo hore.

Lidmaten moeten zich wachten de zending te verdonkeren.

Onderlinge Samenkomsten

XVIII. Dus moeten de lidmaten wel toezien, dat ze niets doen, waardoor de zending van de dienaren uit het oog raakt. Dit geschiedt met de predikdienst na te bootsen, als iemand, 't zij in de plaats van zijn woning, 't zij op andere plaatsen komende, een deel volks vergadert, daar een tekst afleest, en die verklaart, en die toepast in de vorm van een predikatie; proeven voorstelt, en daarop (ik schrik ervan) leven en dood aankondigt.

Dat is lopen zonder gezonden te zijn, dat is de zending van de dienaren uit de gemoederen van de mensen weg te nemen, en daardoor de dienst minder vruchtbaar te maken. Of iemand al grote bekwaamheden mocht hebben, ja groter dan de beste van de leraren, en of iemand al beoogt te stichten, en of er al stichting aan deze en gene uit voortkomt, zo billijkt toch dat de wijze niet, en daaruit komt aan de andere kant tienmaal meer schade voor het gemeen. En doorgaans is er hoogmoedigheid en eigenbeoging bij, en heeft dikwijls tot een vrucht, verdeeldheid van de gemoederen. Dikwijls worden de handen van de godlozen gesterkt, of de harten van de eenvoudige Godzaligen geslingerd, ontsteld en bedroefd door de onvoorzichtige stellingen van zulke prekers.

Ik zie daaruit nog veel verwarringen in de kerk tegemoet. Och, dat de Heere dezulken, zo ze onbekeerd zijn, verschrikte!

En zo ze bekeerd zijn, overtuigde van hun fout, en hun zo'n doen deed staken!

Ik ben niet tegen de bijzondere samenkomsten van de lidmaten. Ik heb een gruwel van zulke predikanten, die Godzaligen van het Heilig Avondmaal afhouden, omdat ze bijzondere samenkomsten hebben, of de samenkomsten tegenlopen. Ik maak er mijn werk van om ze daartoe op te wekken, en ze te samen te brengen, dat vereist de gemeenschap der heiligen; maar ik heb tegen onordelijke vergaderingen, en tegen zo'n wijze van doen als nu gezegd. Men moet daar geen meesterschap tonen, maar allen even gelijk zich aanstellen; 't moet geschieden door onderlinge samensprekingen, een hoofdstuk uit Gods Woord lezen, elkaar ondervragen en antwoorden, in welke een mag voorgaan om te vragen; een Psalmalm of geestelijke liederen met elkaar zingen, een predikatie herhalen, elkaar opwekken en vertroosten, met elkaar bidden. Over zulke samenkomsten zou des Heeren zegen zijn, en de Heere Jezus zou volgens zijn belofte bij hen wezen. Deze samenkomsten moeten niet te dikwijls zijn, niet te lang duren, waardoor een blaam zou ontstaan, dat men lui was, zijn tijd verwaarloosde, en zijn huishouding verzuimde; maar men moest metterdaad het tegendeel tonen. 't Is voorzichtiger, dat men die bijeenkomsten bij dag had dan bij nacht, bijzonder als mannen en vrouwen te samen vergaderen.

Hoofdstuk 28

Van het ambt van de Herders en Leraren, van de Ouderlingen en Diakenen.

Gezien hebbende, wat tot de inwendige en uitwendige roeping van node is, gaan wij over tot de hoedanigheden van de bedieningen, die God in Zijn kerk gesteld heeft, en haar werk. In de eerste plaats, niet van opperheid en gebied; want die is er niet, maar van rang en werk zijn de herders en leraren. Onder die twee benamingen stelt ze de apostel voor, Efêze 4:11. Niet dat die twee bedieningen in de kerk zijn, ieder een andere persoon vereisende; ook niet dat het herdersambt een hogere bediening is dan het lerarenambt: veel minder dat het ambt van leraar, in 't Latijn Doctor Theologiae, een hogere bediening is dan dat van herder, en dat daartoe meer vereist wordt; maar 't is hetzelfde ambt, dat onder die twee benamingen voorkomt, omdat een herder moet leren en weiden. Doch in deze tijd is Doctor Theologiae een eretitel, die men kan hebben, en in iemand erkennen.

Het herdersambt is een bediening van God ingesteld, gelijk in het OUDE TESTAMENT onder de benaming van priester, zo in 't NIEUWE TESTAMENT onder de benaming van herder. Al geschiedt de zending en de roeping door mensen, zo geschiedt het nochtans in de naam van God. Een ieder herder heeft zich daarom te gedragen als een gezant Gods. 2 Kor. 5:20. *Zo zijn wij dan gezanten van Christus' wege.*

II. In het herdersambt is aan te merken de hoedanigheid van de personen en hun werk. Daartoe behoort: Tot de hoedanigheid des persoons wordt in 't algemeen vereist, dat hij bekwaam zij tot het werk, en getrouw in zijn uitvoering, in 't bijzonder wordt vereist:

Geleerdheid.

1. Daardoor versta ik niet de kennis van verscheiden talen, want de talen behoren niet tot de geleerdheid, die zijn alleen middelen daartoe. De Latijnse taal, hoewel die zeer dienstig is, omdat de filosofische en theologische wijsheid en voornaamste uitleggingen van de Heilige Schrift in die taal beschreven zijn, en de kennis van die taal een sieraad is in een leraar, zo is die toch niet volstrekt nodig tot dit ambt. De Hebreeuwse en Griekse talen zijn nodiger, en behoren van ieder leraar verstaan te worden, omdat de Heilige Schrift oorspronkelijk in die talen beschreven is. Maar geleerdheid bestaat in grondige kennis van velerlei zaken, en in wijsheid om die zaken te gebruiken, en in bekwaamheid om die tot nut van een ander voor te stellen. Daartoe is dienstig dat een leraar zijn zinnen geoefend heeft in filosofie of natuurlijke wijsheid; daardoor wordt hij bekwaamer om de theologische zaken te behandelen. Maar een grondige godgeleerdheid is volstrekt nodig in een leraar. Men moet zich niet tevreden houden met een kort begrip van buiten geleerd te hebben, en enige stellingen in zijn hersenen te hebben ingedrukt, om met fatsoen door 't examen te komen, en zoveel verstand te hebben, dat men uit een of verscheiden boeken een preek weet samen te halen. Ellendige predikant! Ellendige gemeente!

Maar tot een goed theologant wordt vereist diepe doordringende kennis van allerlei theologische zaken, van welke hij door veel oefenen een hebbelijkheid gekregen heeft. Daartoe wordt vereist een Bijbelse studie; dat hij niet alleen veel het Woord leze, maar dat hij het oogmerk van de Geest en de samenhang naspeure, plaatsen met plaatsen

vergelijke, profetieën en voorbeelden brenge tot de vervulling. Dit is alles nog niet met al, zo hij zelf door de Heilige Geest niet is verlicht en bekeerd, zodat hij de zaken, die hij in het Woord leest, zelf in zijn hart bevindt, dat hij zelf door ondervinding weet, wat bekering, wat bidden, wat geloven in Christus, worstelingen van het geloof, wat listige omleidingen en aanvechtingen van de duivel, wat duisterheid, wat verzegeling, wat verloochening, wat doding van de zonde, enz. wat dat alles is. Dan is hij een Timotheus, die van kinds af de Heilige Schriften geweten heeft, die hem wijs kunnen maken tot zaligheid, 2 Tim. 3:15. Dan is hij een recht Schriftgeleerde in het Koninkrijk der hemelen onderwezen, en is gelijk een heer des huizes, die uit zijn schat oude en nieuwe dingen voortbrengt, Matth. 13:52. Dan kan hij zeggen: ‘t Geen wij gehoord hebben, ‘t geen wij met onze ogen gezien hebben, ‘t geen wij aanschouwd en onze handen getast hebben van het Woord, dat verkondigen wij u, 1 Joh. 1:1, 3.

2. Bekwaamheid om te leren.

III. 1 Tim. 3:2. Alle goede theologanten kunnen geen herders en leraren zijn; zijn schat te kunnen meedelen, zich te kunnen doen verstaan, en door openbaringen van de waarheid zichzelf openbaar en aangenaam te maken aan de gewetens van de mensen, is allen niet gegeven. Hij kan zichzelf stichten, maar kan met zijn schatten weinig nuttig zijn voor anderen, ‘t welk bijzonder het einde is van het herders- en lerarenambt.

3. Deftigheid.

1 Tim. 3:4, *Met alle stemmigheid.* Tit 2:7, 15, *In de leer betoont deftigheid.* Dat niemand u verachte. Dus was Job: Job 29:8, 9. *De jongens zagen mij, en verstaken zich, en de stokouden rezen op en stonden. De oversten hielden hun woorden in, en leiden de handen op hun mond.*

Hierin zijn drie ondeugden te mijden.

- (a) Gemaaktheid; men wil mede deftig schijnen, schoon men het niet is; men heeft mede gaarne met de vinger gewezen te worden, en gezegd te worden: dat is hij; dus maakt men zich in alles gemaakt, men zet zijn hoed daarnaar, men steekt zijn hoofd op, men heeft een belachelijke tred. Foei! die belachelijke gemaaktheid, met haar moeder zelfzoeking!
- (b) Stuursheid, barsheid, deze rijst of uit trotsheid, zich inbeeldende dat men nu boven anderen uitsteekt, en zich inbeeldt dat men wat is, dat een ieder met alle onderwerpen hem bejegenen moet; of zij rijst uit een slechte opvoeding, waardoor men niet weet, hoe men onder de mensen verkeren moet.
- (c) Verachtelijke kindsheid in woorden en gedrag, ‘t zij uit het ijdel hart, ‘t zij uit opvoeding voortkomende. Gelijk een leraar zich voor die dingen wachten moet, zo moet hij zeer trachten naar een vriendelijke deftigheid, opdat zijn schapen noch schuw van hem zijn, noch hem verachten.

4. Liefde tot Christus en Zijn schapen.

IV. Liefde tot Christus, tot Zijn zaak en tot Zijn schapen, moet in een leraar uitmunten, zodat de gemeente het zie; dat baant zeer de weg tot stichting. Deze liefde uitte Paulus: 2 Kor. 6:11. *Ons hart is uitgebreid.* 2 Kor. 12:15. *Hoewel ik u overvloediger beminnende, weiniger bemind word.* 1 Thess. 2:8. *Alzo wij tot u zeer genegen zijnde, hebbende u gaarne willen meedelen niet alleen het Evangelie van God, maar ook onze eigen zielen, daarom dat u ons lief geworden waart.*

Deze liefde tot de gemeente moet niet zijn om maar wederom bemind te worden, of uit enige lichamelijke bevalligheid, maar alleen om haar naar de ziel wel te doen en

moet spruiten uit de liefde tot Christus: 2 Kor. 5:13, 14. *Want hetzij dat wij uitzinnig zijn, wij zijn het Gode; hetzij dat wij gematigd van zinnen zijn, wij zijn het ulieden; want de liefde van Christus dringt ons.*

Uit deze gestalte komt voort een omgang met de lidmaten als een vriendelijk vader: 1 Thess. 2:7. *Wij zijn vriendelijk geweest in het midden van u, gelijk als een voedster haar kinderen koestert.* Deze liefde doet veel bidden voor de gemeente, en om genade zelf te mogen ontvangen om ze de gemeente mede te delen; al biddende bestudeert hij de preken, al biddende gaat hij over straat naar de predikstoel, niet opdat hij niet te schande komt, niet opdat hij het zo zegt, dat de gemeente behagen hebbe, hem acht en ere, en dat hij de toeloop van het volk moge krijgen; ofschoon hij dat niet uitdrukkelijk zegt, als hij het stilletjes zo meent, en dan een andere reden beweert, en bidt om de eer van God en stichting van de gemeente, dat is dan dikwijls maar om zijn geweten zo wat tevreden te stellen, maar het eigen is het eerste rad. Maar de liefde doet hem in alle gelegenheden bidden voor de gemeente tot nut van de gemeente: 1 Thess. 3:10. *Nacht en dag zeer overvloedig biddende, om uw aangezicht te mogen zien, en te volmaken, 't geen aan uw geloof ontbreekt.*

5. Verloochening van alles.

V. Verloochening van zichzelf, van zijn eer, van zijn goederen, ja zelfs van zijn eigen leven: Hand. 20:24. *Ik acht op geen ding, noch houde mijn leven dierbaar voor mijzelf, opdat ik mijn loop met blijdschap mag volbrengen, en de dienst ...* Hand. 21:13. *Ik ben bereid niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven te Jeruzalem voor de Naam van de Heere Jezus.*

Zo moet een dienaar van Christus zijn; hij moet door zijn misdrijf geen gelegenheden geven tot verachtingen, tot lasteringen, tot verdrukkingen; maar als hij in zijn oprechtheid wandelt, en hij beoogt alleen de welstand van de gemeente, wat hem dan overkomt, heeft hij gewillig te dragen, en hij moet zich nergens door in zijn loop laten verhinderen, en wel toezien, dat hij niet moedeloos worde; hij stelle zich voor 't voorbeeld van Paulus, 2 Kor. 6:3-10. *Wij geven geen aanstoot in enig ding, opdat de bediening niet gelasterd worde, maar wij als dienaars Gods maken ons zelf in alles aangenaam in veel verdraagzaamheid, enz. Door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht, als verleiders en nochtans waarachtige, enz.*

Daar is geen gruwelijker schepsel onder de zon dan een leraar, die zichzelf beoogt; want hij gebruikt God en de heilige dingen tot zijn eigen snode begeerlijkheden; als heilig vuur te vertonen in bidden, prediken, aanspreken, en niet dan vreemd vuur te hebben, liefde Gods voor te wenden om zelf liefde en eigen eer te verkrijgen. Deze gruwelijke gestalte is vergezelschap met een ander afgrijselijk beest, namelijk, de nijd. Altijd vreest bij dat een ander zijn licht betimmeren zal, en misgunt anderen hun uitnemende gaven en genaden, en 't is hem een hartzeer, te merken, dat hun dienst ingang krijgt, zielen overtuigt, overbrengt tot Christus, dat zielen onder de dienst ontroerd worden, en in stilte tranen smelten. Dat moest hij doen, dat moest door hem geschieden, ja men heeft een afkeer van die, welke door eens anders dienst getrokken zijn; die andere leraren liefhebben, worden een voorwerp van zijn haat. Waar is daar de liefde tot Christus en tot de zielen? Zo mist hij dan niet alleen het einde van de dienst, maar heeft een tegenovergesteld einde. Nu, dat tot zijn einde niet bekwaam is, deugt nergens toe.

6. Naarstigheid.

VI. Een lui en traag mens past tot geen herder. 't Opziensambt is een werk, 1 Tim. 3:1. *Hij zelf moet wakker zijn,* 1 Tim. 3:2. De beschrijving van kwade herders is: *zij*

zijn slaperig, zij liggen neer, zij hebben het sluimeren lief, Jes. 56:10. De Opperherder Jezus Christus was van de vroege morgen tot de late avond bezig, en was 's nachts in het gebed. Dat voorbeeld moet een goede herder navolgen; want daar is veel te doen, te bidden, Gods Woord te onderzoeken, te studeren om zijn bekomen geleerdheid te bewaren en te vermeerderen, om een schat van allerlei wetenschap te hebben, de preken te bestuderen, en op zijn hart te brengen, eer hij ze predikt; zijn lidmaten zo gezonde als zieke, te bezoeken, en naar eis van gelegenheid te handelen; dit alles vereist tijd, en omdat de tijd zo kort is, moet hij wakker zijn, en geen tijd laten leeg voorbijgaan. Is iemand gekomen om maar geld te ontvangen, een zoet, zacht en gemakkelijk leven te hebben, hij ga weer heen, vanwaar hij gekomen is, want hier is werk. Die geld zonder werk wil ontvangen, bezit het onrechtvaardig.

7. Een voorbeeld te zijn.

VII. Een voorbeeld te zijn in alles, opdat hij tot de gemeente mag zeggen als Paulus, Filip. 3:17. *Weest mijn navolgers, broeders, en merkt op degenen, die alzo wandelen, gelijk u ons tot een voorbeeld hebt*. En wederom, 1 Kor. 11:1, *Weest mijn navolgers, gelijkewijs ook ik van Christus*. Waarin nu een leraar een voorbeeld moet zijn, stelt de apostel voor, 1 Tim. 4:12, *Zijt een voorbeeld van de gelovigen, in het woord, in wandel, in liefde, in de Geest, in geloof, in reinheid*. Doet hierbij, 1 Tim. 3:2-7, let op ieder woord: *Een opziener dan moet onberispelijk zijn, van een vrouwe man, wakker, matig, eerbaar, gaarne herbergende, bekwaam om te leren, niet genegen tot de wijn, geen smijter, geen vuil gewinzoeker, maar bescheiden, geen vechter, niet geldgierig; die zijn eigen huis wel regeert, zijn kinderen in onderdanigheid houdende, met alle stemmigheid. Geen nieuweling, opdat hij niet opgeblazen worde, en in 't oordeel des duivels valle. En hij moet ook een goed getuigenis hebben van degenen, die buiten zijn, opdat hij niet valle in smaadheid, en in de strik van de duivel*.

Als een leraar schuldig is aan enige ergernis, 't zal terstond zijn: *Medicijnmeester, help uzelf!* Hij zal geen vrijmoedigheid hebben om te bestraffen, zijn woorden zullen geen ingang hebben, de naam van God zal worden gelasterd, en velen geërgerd. Maar indien hij blinkt in deugdzaamheid, en met zijn leven bliksemt, zijn woord zal kracht hebben op 't hart van de toehoorders, zijn tegenwoordigheid zal ontzag baren, en op 't zien van hem zullen velen in hun geweten bestraft worden, wegens hun zonden, en zij zullen verwakkerd worden tot Godzaligheid. Daarom moet een leraar wel toezien, hoe hij van binnen is, en hoe hij zich uitwendig vertoont; hij is een geslepen diamant, 't minste haartje of vezeltje dat daarin is, wordt licht gezien; hij heeft te weten, dat hij al meerder gezien wordt, dan men zou denken, en dat men zijn inwendige gestalte al beter kent, dan men wel zou vermoeden. Dit zijn de vereiste bekwaamheden van een leraar.

VIII. Nu gaan wij voort tot het werk dat de herders te verrichten hebben in de uitvoering van hun ambt, 't welk bestaat:

1. in Bidden.
2. Prediken.
3. Catechiseren.
4. Visiteren.
5. Sacramenten te bedienen.
6. Censuur te oefenen.

Het werk van een herder bestaat in bidden.

1. Bidden. Ik spreek niet van de bijzondere oefening des gebeds, in welke een leraar gedurig moet zijn; maar van het bidden met de gemeente, in welke hij voorgaat, en als de mond van de gemeente tot God is. Gelijk Hand. 20:36, Als hij dit gezegd had, heeft hij neerknielende met hen allen gebeden. Hand. 21:5, Aan de oever neerknielende hebben wij gebeden. Een leraar moet:

- (a) also wel in het verborgen bidden, eer hij naar de predikstoel gaat, om de Geest des gebeds, als om wel te prediken. Een formulier uit een boek te lezen, of zelf een gebed te maken, en dat van buiten te leren, en dat dan telkens wederom op te zeggen, is doorgaans een teken van een koude voorbidder, en hij zal dikwijls koude nabidders hebben. Ik misprijs niet, vooraf te bedenken, wat zaken voor die tijd voor de gemeente nodig zijn de Heere voor te dragen, en dit nodig hebbende voor zijn geheugen, enige punten aan te tekenen; maar dat moet dan niet altijd hetzelfde blijven; maar hij moet veranderen naar tijdsgelegenheid, en dan voorts van de Geest afhangen, en zich noch aan woorden binden, noch aan zaken, maar opvolgen de Heilige Geest, voorbiddende met onuitsprekelijke zuchtingen, zo in zaken, uitdrukkingen, als bewegingen.
- (b) In het openbaar bidden moet hij trachten, niet alleen eerbiedigheid en ontzag te hebben voor die grote Majesteit, tot welke hij spreekt, maar die ook uitwendig te vertonen, zonder gemaaktheid en nabootsing, maar in waarheid en gematigdheid.
- (c) De zaken en wijze van voorstellen moeten zodanig geschikt worden, dat het bekwaam is om de gemeente aan te doen en te bewegen, om in een biddende gestalte hem na te volgen, en op zijn gebed telkens amen te zeggen. 't Is schrikkelijk, zonder verstand zo maar enige woorden daarheen te rabbelen, van 't een op 't ander te springen, en alles zonder slot en zin daar maar heen te zeggen. De gemeente zal veel meer nut en aandacht kunnen hebben in een formuliergebed, dan in zo'n ijdel verhaal van woorden.
- (d) Als hij bidt om bijstand voor zich in het prediken, zo moet hij zich wachten zo te bidden, alsof hij in zijn kamer alleen bad, en het woord ik en mij te gebruiken, want dan kan de gemeente niet mee bidden; maar hij moet in de derde persoon spreken, en dat zo voor zich, als tegenwoordig de mond des Heeren tot zijn volk te zullen zijn, biddende dat God hem tot dat werk bekwaam make, en dat door hem de gemeente stichting mocht ontvangen.
- (e) In het gebed veel van zijn lichamelijke zwakheden te spreken, zo men enige ongestalte heeft, of het zich inbeeldt, dat schijnt zeer het medelijden van de mensen te beogen of verschoning te verzoeken, als men niet al te wel predikt, omdat men misschien niet al te veel gestudeerd heeft, of om verwondering te verwekken, dat men zo zwak zijnde, het zo wel gemaakt heeft.

Prediken.

IX. 2. Het tweede werk is prediken, een groot werk. Lukas 9:2, *En zond ze heen om te prediken het koninkrijk van God.* 2 Tim. 4:2, Predikt het Woord. Hiertoe is nodig:

- (a) dat hij met verheffing van het hart zich levendig te binnen brengt dat God hem gezonden heeft, dat hij als een gezant van God op de predikstoel komt, en in de naam van God spreekt, en de mond des Heeren is tot de gemeente; dat moet in hem verwekken een vrezen en beven, zo in de zaken, die hij zeggen zal, als in de wijze, hoe hij zal spreken, omdat de Heere daarop nauw let, of hij also predikt, als hem bevolen was.
- (b) Dat hij zich levendig voorstelle de noodzakelijkheid en het voordeel van het predikambt, dat het een kracht Gods is tot zaligheid, het middel, waardoor God zielen uit het rijk van de duivel en de macht van de duisternis overbrengt tot het

wonderbare licht, in het rijk van de Heere Jezus, en dat hij daarom wel toe te zien heeft, én wat hij zegt, én hoe hij 't zegt, of het wel bekwaam is om dat einde te bereiken.

- (c) Dat hij hebbe een predikend hart, namelijk, ontzag voor God, in wiens naam hij predikt, en liefde tot de welstand van de zielen, voor wie hij predikt. Dat hij zich geheel ontbloot vindt in zichzelf, en levendig overtuigd is van zijn onbekwaamheid in zichzelf, zodat hij niet vertrouwt op wèl gestudeerd te hebben. Dat hij vooraf veel bidde, niet zozeer dat hij er wel doorrake, maar om een geheiligd hart, om gedurige vertegenwoordiging van God, om gepaste uitdrukkingen, en om zegen over zijn prediking tot bekering, vertroosting en opbouw van de zielen, en dat niet, opdat de gemeente genoeg in hem neme, en de prediking prijze, maar uit liefde tot de welstand van de zielen.
- (d) Dat hij de zaken zelf eerst op zijn hart drukke, en dat hij op die gestalte eerst zelf overgebracht worde, die hij anderen wil indrukken, en alzo van hart spreke tot het hart.
- (e) Dat hij al zijn geleerdheid gebruike om zaken te bedenken, en om die op het klaarste en krachtigste voor te stellen, maar dat hij geleerdheid gebruikende de geleerdheid verberge op de predikstoel; want te arbeiden om de naam van geleerdheid te hebben, en daartoe veel Latijn op de predikstoel te brengen, is eigen beoging, en ieder woord Latijn is dikwijls een pond vlees, en 't is dikwijls veracht bij de geleerde Godzaligen, wier toelig is om door openbaring van de waarheid zich aangenaam te maken aan de gewetens van de mensen. Hieronder begrijp ik niet de kracht van de Hebreeuwse en Griekse grondwoorden uit te halen.
- (f) Dat hij die stoffen uitkieze om te verhandelen, die hij na voorgaande gebeden oordele de bekwaamste te zijn voor zijn gemeente, en voor de omstandigheden des tijds en voorvallen; en indien hij een hoofdstuk, boek of brief vervolgens verhandelt, dat hij evenwel zijn tijden hebbe om vrije teksten te prediken.
- (g) Dat hij in al zijn prediken beoge harten te raken, en zo op het hart doelende, dat over te brengen, te troosten en op te wekken.
- (h) Dat hij het werk verricht hebbende, van de predikstoel afkome als Mozes van de berg, zodat het ontzag voor God en de gewichtigheid van dat grote werk zich nog in zijn aangezicht vertone, en dat hij van de predikstoel afkomende niet terstond het in een andere praat sla, of naar wat nieuws vrage.
- (i) Dat hij thuis komende, terstond naar zijn kamer ga, daar overlegge in wat gestalte hij gepredikt heeft, en zich daar vernedere voor God over het gebrek, en de Heere danke over de bijstand, en dat hij bidde om zegen over het Woord én in hen én in de gemeente.

Catechiseren.

X. 3. Het derde werk is Catechiseren, dat is door vragen en antwoorden de waarheid en de oefening van de Godzaligheid in te scherpen. Lukas 1:4. *Opdat gij moogt kennen de zekerheid van de dingen, waarvan gij (gecatechiseerd) onderwezen zijt.* Gal. 6:6. *Die (gecatechiseerd) onderwezen wordt in het Woord, dele mede ... degene, die hem (catechiseert) onderwijst.* Ik kan niet zien, hoe een predikant met een goed gemoed kan leven en sterven, die zijn werk niet maakt van catechiseren; want het volk is doorgaans onwetende, en de vloeiende predikingen zijn niet bekwaam om de onwetende de eerste beginselen van waarheid en Godzaligheid in te planten. Daartoe is catechiseren het bekwaamste middel, 't welk is hetzelfde als prediken, maar de wijze is verscheiden.

De catechisaties kunnen bekwaamelijk tot vier soorten gebracht worden (van de particuliere catechisaties van de ouderen met de kinderen en huisgenoten, alsmede van de ene particulier met de ander, spreken wij nu niet) namelijk:

1. Catechisatie met kinderen, om hen de eerste beginselen van de leer van Christus naar hun begrip in te planten, want zij zijn gedoopt, en alzo van de kerk ingelijfd; daarom komt het de leraren toe, op hen zowel opzicht te hebben, en hen zowel te weiden als andere lidmaten.
2. Voor competenten, die genegen zijn zich ten Heiligen Avondmaal te begeven. Want hoe zullen ze belijdenis doen van hun geloof, en rekenschap geven van de hoop die in hen is, als zij de waarheden niet grondig kennen, en hoe zullen zij ze kennen, zo zij niet onderwezen worden? De onderwijzing, die zij als kinderen hebben genoten, is hiertoe niet genoegzaam, zij moeten verder in de kennis van de waarheid opgeleid, en tot de oefening van de Godzaligheid bewerkt worden. Men moet wel toezien, wie men tot de tafel des Heeren toelaat; want daaraan hangt de welstand of het bederf van de kerk. Onnozele predikanten, ellendige lidmaten, die op het opzeggen van de artikelen van het geloof, en het gebed des Heeren toegelaten werden!
3. Voor jongelingen en andere manspersonen, om die bekwaam te maken tot de verdediging van de waarheden tegen de partijen, en om ze tot behulpzels, 1 Kor. 12:28, te gebruiken, om door hen deze en gene te onderwijzen of anderszins te bestieren, om hen te maken ziekenbezoekers, voorlezers, zo in de gemeenten, alsook op koopvaardij- en oorlogsschepen, en om zelfs de bekwaamsten uit hen predikanten te maken.
4. De vierde is een catechisatie over de oefening van de Godzaligheid, om de handelingen Gods met de zielen in haar bekering en voortgang te ontdekken, om gevallen van geweten en allerlei staten van de zielen, in blijdschap en droefheid, in ijver en traagheid, in strijd en overwinning, voor te stellen, en besturingen te geven, om alzo een ieder een vaste gang te doen hebben in de weg tot Godzaligheid. Dit geschiedt of door vrije samenspraken, in welke een ieder vraagt en antwoordt onder het bestuur van de leraar, of dat het geschiedt bij wijze van formeel catechiseren, 't zij dit geschiedt in openbare plaatsen, 't zij in particuliere bijeenkomsten van enige weinigen.

Visiteren en bezoeken van de lidmaten.

XI. 4. Het vierde werk is visiteren, dat is, de lidmaten van huis tot huis te bezoeken. Spr 27:23. *Zijt naarstig om het aangezicht uwer schapen te kennen.* Zal men ze kennen, zo moet men een ieder naar de staat van zijn ziel vragen, en wat hij doet, of hij zich gewent 's morgens, 's middags en 's avonds alleen te gaan om te bidden en Gods Woord te lezen? Of hij huisoefeningen heeft? Of hij zijn kinderen onderwijst, en laat onderwijzen? Hoe hij zich gedraagt in zijn beroep? Of hij werk maakt de openbare godsdiensten bij te wonen? Of hij de sabbat heiligt? Wat hij doet tot stichting van een ander? Alsdan zal hij stof hebben om een ieder te behandelen naar zijn gelegenheid, en dat niet alleen nodig te doen voor de bediening van het Heilig Avondmaal, maar ook dagelijks buiten die gelegenheid, en dat niet alleen bij de zieken en door zwakheid tehuis blijvenden, maar ook bij de gezonden. Omtrent de bediening moet men niet huis in, huis uit lopen, als een bedienaar ter begrafenis, zich maar haastende om gedaan te hebben, om alzo het verwijt niet te hebben, dat men niet bezoekt.

Men moet niet bij allen hetzelfde spreken: *Is er ook enige verhindering?*

Neen.

Wij wensen u veel zegen enz., en daarmee voortgaan, en daar dan hetzelfde.

Men moet zich niet eerst mengen in een burgerlijk gesprek, en dan op 't laatst iets zeggen van het Heilig Avondmaal; want door de vorige gesprekken is 't hart buiten staat om uit de aanspraak veel nut te trekken; men moet maar terstond tot de zaak komen; dat moet men voor geen bezoeken van de lidmaten achten, dat men zich ophoudt in zulke huizen, waar men een goede roemer wijn of andere verkwikking krijgt, waardoor de tijd te kort schiet voor anderen, die zich dan met een woord of twee tevreden moeten houden. Ellendige predikanten! ellendig huisbezoek! als 't zo gaat.

Bediening van de sacramenten.

XII. 5. Het vijfde werk is het bedienen van de heilige sacramenten. Die gezonden worden om te prediken, worden ook gezonden om de sacramenten te bedienen; deze voegt de Heere Jezus te samen. Matth. 28:19 ... *Gaat dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopende.* Gelijk zij de mond des Heeren zijn in het prediken, zo zijn ze de hand van de Heere Jezus om aan zijn bruid de trouwpenning over te geven. Hierin moet de leraar te werk gaan met het grootste ontzag voor God; telkens moet hij de indruk vernieuwen, dat hij het doet als een gezant van Christus, dat het zijn tekenen en zegels van het lijden en de dood van de Heere Jezus Christus, die hij overgeeft, dat hij aan ieder de belofte van het evangelie, die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven, verzegelt. Zonder deze gestalte de sacramenten te bedienen, en dat zo maar heen, als een gemakkelijk werk, te doen, is aan des leraren kant een schrikkelijke ontheiliging van de heilige dingen.

Oefenen van de sleutels.

XIII. 6. Het zesde werk is het oefenen van de sleutels van het koninkrijk van de hemelen. Joh. 20:23. *Zo gij iemands zonden vergeeft, die worden zij vergeven, zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.* In 't bijzonder mag en moet de leraar de sleutel des Woords gebruiken, om aan de gelovigen vergeving van zonden te verkondigen, en dat met toepassing op dezen en genen, die hij waarlijk gelovig bevindt, om alzo de zwakgelovigen te versterken; dit kan hij niet onfeilbaar weten, maar wel of het ernaar gelijkt, zodat hij in zijn hart gelooft dat zulk een gelovig is, in welk oordeel hij doorgaans wel een waar oordeel kan hebben, doch hij kan bedrogen worden, daarom is de bijzondere toepassing onder die voorwaarden, indien zij het in waarheid zijn.

Zo mag en moet ook de leraar de sleutel des Woords in 't bijzonder gebruiken tegen de godloze lidmaten, met toepassing op dezen en genen, hun aanzeggende dat ze onbekeerd zijn, geen deel aan Christus hebben en verloren zullen gaan, doch onder die voorwaarde, indien zij zich niet bekeren. Gelijk de leraren zo in 't bijzonder deze sleutel gebruiken moeten, zo moeten ze het ook in 't openbaar van de predikstoel dikwijls doen.

Eerst moet hij duidelijk en klaar ontdekken wie gelovigen zijn, zodat een ieder, zijn staat zien kan, en dan moet hij aan de zodanigen de vergeving van de zonden verkondigen. Aan de anderen kant moet hij de onbekeerden ook klaar en krachtig ontdekken aan hun zelf, en dan hun aanzeggen dat ze nog onder Gods toorn liggen, en de verdoemenis te verwachten hebben, indien zij onbekeerd blijven. Deze sleutel moet de leraar getrouwelijk, in veel tederheid van het hart, zonder aanzien van personen, vrijmoedig gebruiken als een macht, hem van Christus gegeven, tot opbouw van zijn koninkrijk, en daarom heeft hij wel toe te zien, hoe hij deze sleutel gebruikt. Zo hij die laat liggen en niet gebruikt, hij is ontrouw aan Christus en Zijn kerk; zo hij de

Godzaligen daardoor bedroeft, en de godlozen daardoor stijft, hij mag wel vrezen voor het oordeel van God. Ez. 13:22. *Omdat gij het hart des rechtvaardigen door valsheid hebt bedroefd gemaakt, daar Ik hem geen smart aangedaan heb, en omdat gij de handen des godlozen gesterkt hebt opdat hij zich van zijn boze weg niet afkeren zou, dat Ik hem in 't leven behield; daarom, enz.*

De tweede sleutel, *de Christelijke ban* komt hem niet toe alleen te gebruiken, maar moet die gebruiken als een lid van de kerkenraad, van welke wij een weinig beneden zullen spreken.

Regeer-ouderlingschap.

XIV. Gesproken hebbende van het predikambt, gaan wij voort tot de tweede bediening in de kerk, welke is het Ouderlingschap. Dit ambt heeft van oude tijden af veel bestrijders gehad, omdat het recht strijdig is tegen de antichristelijke heerschappij en opperheid in de kerk; de bisschoppen in Engeland verwerpen dit ambt ook, omdat het tegen hun heerschappij strijdt. De Arminianen, die door vleierij de overheden aan hun zijde meenden te krijgen, en daartoe haar de kerkelijke macht in handen overgaven, hebben dit ambt, schoon zij nu ouderlingen hebben, verworpen, 't zelf noemende een nieuwe vond. Waarheen ook wel de een of ander uit ons zou willen, om te vriJer. hun dwalingen te kunnen voortzetten, of de baas te spelen. Daarom zal 't nodig zijn, dat wij, eer wij de plichten van hun ambt voorstellen, tonen dat het ouderlingsambt van een Goddelijke instelling is, 't welk blijkt:

Is van een Goddelijke instelling.

Bewijs 1. 1 Tim. 5:17. *Dat de ouderlingen, die wel regeren, dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in 't Woord en de leer.* De opzieners van de kerk worden met een gewone naam ouderlingen genoemd; 't zij wegens hun jaren, want bedaaften werden tot dat ambt verkoren, 't zij wegens hun verstandigheid, welke een ouderdom genoemd wordt. Timotheus was jong van jaren, nochtans was hij tot ouderling verkoren. Deze ouderlingen worden hier wel duidelijk onderscheiden, sommigen die alleen regeerden, anderen die ook leerden. De laatsten verheft de apostel boven de eersten, 't welk het woord voornamelijk klaar te kennen geeft.

1. Uitvlucht. Men mocht zeggen: *Dat hier maar is een tegenstelling tussen de leraren, die uit al hun macht arbeiden, en die welke slapper zijn in hun werk.*

Antwoord.

Die slap zijn in hun werk, zijn geen dubbele eer, maar bestraffing waardig; dus kunnen onder de eersten geen leraren verstaan worden.

2. Uitvlucht. *Door de eersten worden de diakenen verstaan.*

Antwoord.

De diakenen worden nooit ouderlingen genoemd, en hun werk is niet regeren.

3. Uitvlucht. *Hier worden zulke ouderlingen verstaan, die traktement moeten ontvangen, maar de regeer-ouderlingen ontvangen geen traktement, zo worden die dan onder de eerste ouderlingen niet verstaan.*

Antwoord.

't Is nergens verboden hun traktement te geven; indien zij al hun tijd in 't werk van de gemeente besteedden, zo was de gemeente schuldig hun traktement te geven.

XV. Bewijs 2. 1 Kor. 12:28. *God heeft er sommigen in de gemeente gesteld, ten eerste apostelen, ten tweede profeten, ten derde leraren, daarna ... regeringen.* Regeringen is een ambt onderscheiden van leraren; want die woorden ten eerste, ten tweede, ten derde, daarna, bewijzen klaar, dat ieder een bijzonder ambt is. En dat regeringen ouderlingen zijn, wier werk regeren is, blijkt uit 1 Tim. 5:17. *Dat de ouderlingen die wèl regeren.*

1. Uitvlucht. *Door regeringen worden verstaan de overheden.*

Antwoord.

Het overheidsambt is van God in de kerk niet ingesteld. De overheden regeren, gebiedende als machthebbenden. Nu, God heeft alle heerschappij verboden in de kerk. De apostel schreef aan de Corinthiërs, wier overheden ongelovige heidenen waren.

2. Uitvlucht. *Door regeringen kunnen hier zulke ouderlingen niet verstaan worden, omdat die geplaatst worden naar kracht en gaven van de gezondmaking, behulpzels, daar ze dan voor die gesteld moesten worden, omdat zij waardiger zouden zijn dan de genoemden.*

Antwoord.

Uit het eerste of laatste noemen kan men de trap van de waardigheid niet besluiten. In het eren van de ouders, wordt de moeder gesteld vóór de vader, Priscilla wordt genoemd voor haar man Aquila, Hand. 18:18.

XVI. Beijs 3. In de Handelingen der apostelen komen doorgaans de ouderlingen voor als onderscheiden van de leraren, als lieden die regeren en niet leren, Hand. 15:2, 4, 6, 22. In het Jodendom waren ook ouderlingen, deze waren onderscheiden van Levieten en Priesters en Schriftgeleerden, Matth. 16:21. Zo heeft de Heere Jezus Zijn kerk van het NIEUWE TESTAMENT ook willen geregeerd hebben door mannen, welke van de leraren onderscheiden zijn. Zie: Hand. 15:2, 4, 6, 22. *Dat Paulus en Barnabas, en enige anderen uit hen, zouden opgaan tot de apostelen en ouderlingen naar Jeruzalem. Zij werden ontvangen van de Gemeente, en de apostelen, en ouderlingen. De apostelen en ouderlingen vergaderden te samen. Toen heeft het de apostelen en de ouderlingen, met de gehele Gemeente goed gedacht.*

(a) Nu, de apostelen waren ook ouderlingen, 1 Petrus 5:1, 2. 1 Joh. 1:1. 3Jo 1:1. Behalve deze waren er nog andere ouderlingen.

(b) De apostelen behielden het prediken aan zichzelf te Jeruzalem: Hand. 6:2, 4. *Het is niet behoorlijk, dat wij het Woord van God nalaten, en de tafelen dienen; maar wij zullen volharden in het gebed, en in de bediening des Woords.*

Nooit leest men dat te Jeruzalem in die tijden anderen, dan de apostelen, gepredikt hebben, of dat er leraren in de gemeente geweest zijn, behalve de apostelen; nu, hier worden nog andere ouderlingen onderscheiden van de apostelen; dus is het ouderlingsambt onderscheiden van het ambt der leraren.

Tegenwerping 1.

XVII. Hiertegen brengt men in: de ouderlingen zijn een deel ongeleerde mensen, veel de geringsten van het volk, zij overheersen zelfs de leraren, zij zijn er ook niet van node, de leraren kunnen het werk wel af, enz.

Antwoord.

Van wat afkomst waren de apostelen? Hun onbekwaamheid en hun gebreken nemen het ambt alzo weinig weg als die van de predikanten. Zij zijn immers nut, al was het maar om op de leer en leven van de leraren te letten, en de heerschappij van de leraren

te verhinderen; de leraren kunnen het niet af, als alles wel zal bestierd worden; het heeft God zo liefd zo'n bediening in de kerk te stellen, daarmee is het uit. Wie durft tegen God zeggen: waarom doet u zo?

Tegenwerping 2.

1 Tim. 3 maakt de apostel alleen gewag van opzieners en diakenen.

Antwoord.

(a) Dat in een plaats niet staat, vindt men in andere plaatsen.

(b) Opzieners kan wel beide ouderlingen bevatten.

Tegenwerping 3.

Het werk van de ouderlingen is, de gemeente te weiden, Hand. 20:28. Dat geschiedt door het Woord, 't welk het werk van de leraren is; dus worden door ouderlingen leraren verstaan.

Antwoord.

Tot opzicht hebben en weiden behoort zowel regeren als prediken, en ook is het de plicht van de ouderlingen particulier te spreken, te vermanen en te bestraffen uit het Woord.

Uit alle deze blijft het vast, dat het ouderlingsambt door God is ingesteld.

Der ouderlingen hoedanigheden.

XVIII. Deze mogen van zelf niet lopen, maar moeten van de gemeente verkoren worden, gelijk wij boven van de herders hebben getoond, daarom zullen wij daarvan niet verder spreken; tot dit ambt behoort de hoedanigheid van de personen, en de uitvoering van hun werk. Van de hoedanigheden van de ouderlingen zullen wij ook niet verder spreken, die zijn dezelfde met die van de leraren, waarvan boven in 't brede is gesproken, alleen het tweede uitgenomen, slaande op het openbaar prediken; niet dat de ouderlingen de geleerdheid en de bekwaamheid om te prediken niet moeten hebben, verre van daar, hoe geleerder, hoe bekwaamer, hoe liever; maar dat is niet zo volstrekt nodig in de regeer-ouderlingen, maar van het werk van de ouderlingen zullen wij iets zeggen.

Zij zijn niet gekomen om in de kerk maar vooraan, en op een zacht kussen te zitten, ook niet om zich in te beelden, dat ze boven de andere lidmaten zijn, en nu over hen hebben te gebieden; ook niet om zich te gedragen, alsof ze heren en meesters over de leraren waren, omdat het hun plicht is op de leer en het leven van de leraren te letten, 't welk ook toch is 't werk van de leraren op hun leer en hun leven te letten. Ook niet om maar de goede raadgevingen van de leraren in de kerkenraad tegen te gaan, en te menen dat men een meesterstuk heeft uitgevoerd, als men de predikanten overboord heeft geworpen; ook zijn zij niet gekomen om maar jaloers te zijn, en maar blindelings te volgen wat de leraar wil; maar hun werk is in alle nederigheid, wijsheid, liefde, met de leraren het beste van de kerk te bevorderen. Het werk van de ouderlingen is gelijk van de leraren tweeërlei, of dat ieder op zichzelf te verrichten, of 't welk hij met andere in kerkenraden, classes en synoden heeft uit te voeren.

Hun werk.

XIX. Ieder ouderling heeft werk naast de gemeente. Hij moet zich aanmerken als van de Heere tot dat werk gezonden, met die indruk, en in die hoedanigheid moet hij al zijn werk aanvaarden en uitvoeren. Zijn werk is:

Acht geven op de kudde.

1. Acht hebben op de gehele kudde, Hand. 20:28. De gemeente Gods te weiden, 1 Petrus 5:1-3. Dat is, de gemeente bij elkaar te houden, de afdwalenden wederom bij de kudde te brengen, te passen op wolven, die van buiten aankomen om door valse leer de lidmaten te ontrusten, daar terstond bij te zijn, die door het Woord van God te verjagen, de kudde te bezorgen van goede weide. Niet alleen als er predikanten te beroepen zijn, naar de bekwaamsten en Godzaligsten te zoeken, maar ook dezelve te brengen tot de prediking, tot de catechisaties en stichtelijke bijeenkomsten. 't Werk is ook alle twist en tweedracht te weren en bij te leggen, opdat de lidmaten als lammeren in liefde en vrede leven met elkaar, en zo de ogen over de gehele gemeente te laten gaan met zorg voor onheil, en liefde tot haar welstand.

In 't bijzonder op ieders gedrag.

XX. 2. In 't bijzonder letten, hoe een ieder lidmaat zich gedraagt. Daar moet een bijzonder toezicht zijn, wat men in huis doet, of er liefde en vrede is, of een ieder huisgenoot zich in zijn staat wel gedraagt naast anderen; of er huisoefeningen zijn, of er Gods Woord wordt gelezen, of de kinderen worden onderwezen, of men ze wèl opvoedt, ter schole laat gaan, een eerlijk beroep laat leren. Of ieder vader een eerlijk beroep heeft, hoe hij zich daarin gedraagt; wat gerucht en naam een ieder lidmaat heeft bij de mede-inwoners, opdat hij wete hoe hij een ieder te behandelen heeft; in één woord, hij moet over alles zijn oog laten gaan, en verneemt hij, dat er elders iets ontsteld is, hij moet er terstond bij zijn, om het terecht te brengen. Daartoe is nodig dat de ouderlingen de gemeente in kwartieren verdelen, gelijk de leraren in de steden doen, dan kunnen ze te nauwer kennis nemen van alles. De ouderlingen moeten zich niet inbeelden, dat zij hun plicht al wel waargenomen hebben in deze, als ze in het huisbezoek de predikant hebben vergezelschaft, al hebben ze niet een woord gesproken; neen dat vergezelschappen is maar om dat huisbezoek te aanzienlijker te maken, en de lidmaten te meerder indruk te geven van de noodzakelijkheid van de voorbereiding ten Heilig Avondmaal, om de leraar met raad en daad bij te staan, als er gevallen komen, die dat vereisen, om van de leraar te leren, hoe men zielen moet behandelen, om aan te merken waar hij na gedaan huisbezoek heeft te gaan, om te verrichten wat daar nodig is; maar hij moet zelf alleen ook het werk doen.

Om een ieder te overreden, dat het zijn plicht is, die God hem opgelegd heeft, zo heeft hij aan te merken:

- (a) de woorden *acht geven, weiden, opziener*, Hand. 20:28. Dat werk kan immers niet verricht worden zonder bijzonder toezicht, en letten of een ieder zich behoorlijk gedraagt in belijdenis en wandel, gelijk het formulier zegt.
- (b) Dat acht geven op een ander is zelfs de plicht van bijzondere lidmaten: Hebr. 10:24. *Laat ons op elkaar acht nemen*. Veel meer is het dan de plicht van die, wiens naam is opziener.
- (c) Ik vraag ieder: zou het kwaad zijn, dat hij zo deed, zou hij zich bezondigen? Een ieder zal immers zeggen *neen*. Verder: zou het niet goed zijn, zou het niet strekken tot intoming van de lidmaten, wetende dat erop gelet, wordt, en ter ore van de predikant en ouderling zal komen, zou het niet zijn tot grote stichting van de gemeente? Een ieder zal immers moeten antwoorden *ja*. Welnu dan, *wie weet goed te doen en niet doet, die is het zonde*, Jak. 4:17.

Onwetenden te onderwijzen.

XXI. 3. Onwetenden te onderwijzen. Want:

- (a) dat is de plicht van ieder mens: Kol. 3:16 *Leert en vermaant elkaar*. Veel meer dan van een ouderling.
- (b) 't Is onbetwistelijk het werk van de leraren. Nu, al wat een predikant doen moet buiten prediken, is ook de plicht van de ouderlingen, zij worden te samen met één naam ouderlingen genoemd.
- (c) De synoden verklaren, dat het hun plicht is, niet alleen van huis tot huis ieder onwetende te onderwijzen, maar ook catechisaties te hebben, niet alleen in 't bijzonder hier en daar in een huis, maar ook zelfs openbaar in de kerk.
- (d) De vraag is: zou het zonde zijn als hij het deed? Zou het niet goed en nuttig zijn als hij het deed? Wel dan, zo is hij ook in zijn geweten overtuigd, dat het zijn plicht is.

Vermanen, bestraffen, vertroosten.

4. Want:

- (a) waartoe zou anders het acht geven op de kudde, het weiden, opzicht hebben, of een ieder zich wel gedraagt, zijn? Zou het zijn om dat maar eens aan te kijken? Neen; maar om zich dan naar de gelegenheid te gedragen.
- (b) 't Is de plicht van ieder lidmaat: Hebr. 3:13. *Leert en vermaant elkaar ten allen dage*. 1 Thess. 5:14. *Vermaant de ongeregelde, vertroost de kleinmoedigen, ondersteunt de zwakken, zijt lankmoedig jegens allen*. Veel meer is 't dan de plicht van ouderlingen.
- (c) 't Is de plicht van de predikanten, zo dan ook van de ouderlingen, want wij spreken hier van 't bijzondere.
- (d) En wederom dezelfde vraag: is 't zonde? Is 't niet goed?

Zieken bezoeken.

XXII. 5. Zieken bezoeken, ook weduwen en wezen, en anderen, die in een bijzondere ongelegenheid zijn. Want:

- (a) dit is ieders plicht: Jak. 1:27. *De zuivere onbevleete godsdienst voor God en de Vader is deze: wezen weduwen te bezoeken in hun verdrukking*. Matth. 25:36. *Ik ben ziek geweest, en gij hebt Mij bezocht*. Schamen moeten zich dan zulke ouderlingen, die zich hiervan onttrekken.
- (b) 't Is de plicht van de predikanten, zo ook de hunne.
- (c) 't Zou niet kwaad maar goed zijn, zegt hun eigen geweten.
- (d) De zieken moeten de ouderlingen ontbieden: Jak. 5:14. *Is iemand krank onder u? dat hij tot zich roepe de ouderlingen van de gemeente en dat zij over hem bidden*. Ouderlingen staat hier zonder bepaling, zodat het vervat die onder de naam ouderling voorkomen, dat is, beide leer- en regeer-ouderlingen. Als dit met hart en ziel betracht wordt, en dat met die hoedanigheden, als daartoe van God gezonden, en zo van de ouderling als van de gemeente erkend wordt, dat zal een welgestelde gemeente veroorzaken.
Dit zijn dan enige plichten, die de ouderlingen alleen te verrichten hebben.
Wat nu de leraren en ouderlingen samen te verrichten hebben, zullen wij verhalen, als wij eerst in 't kort zullen aangewezen hebben het werk van de diakenen.

Diakenschap.

XXIII. De derde bediening, die God in de kerk ingesteld heeft, is het diakenschap. Door diakenen verstaan wij hier een bediening in de kerk, onderscheiden van ouderlingen en leraren, om de armen in de gemeente naar het lichaam te onderhouden. God vergadert Zijn kerk ten merendeel uit armen, 1 Kor. 1:20. Altijd zullen er armen in de kerk zijn: Deut. 15:11. *De arme zal niet ophouden uit het midden des lands; daarom gebiede Ik u, zeggende: gij zult uw hand mildelijk opendoen aan uwwen broeder, aan uw bedrukten, en aan uw armen in uw land.* Dit geeft gelegenheid aan de begoedigden om hun milddadigheid te bewijzen, en aan de armen om de voorzienigheid des Heeren over hen te erkennen, en dankbaar te zijn. Het zou lichtelijk gebeuren, dat verscheidene armen niet zouden komen tot kennis van de begoedigden, en dat ze alzo verwaarloosd worden, en door gebrek omkwamen, of tot schande van de kerk moesten gaan bedelen; daarom is het licht te zien, dat het nodig is dat er enige zijn, die hun werk daarvan maken, om over de armen opzicht te hebben, en zo heeft het de Heere ook behaagd, zo'n bediening in de kerk in te stellen. Hier is aan te merken, hun roeping, hun vereiste hoedanigheden, en hun werk.

Is van God ingesteld.

Bewijs 1.

XXIV. Dat de Heere zo'n ambt heeft ingesteld, blijkt 1. uit: Hand. 6:3. *Ziet dan om, broeders, naar zeven mannen uit u, die goede getuigenis hebben, vol des Heiligen Geestes en der wijsheid, welke wij mogen stellen over deze nodige zaak.*

Bewijs 2.

Het diakenschap was niet alleen voor die tijd, toen om hoogdringende redenen de goederen samengebracht werden, en de kerk uit de gewone boedel leefde, maar gelijk de armen in de kerk nooit zullen ophouden, zo moet het diakenschap ook altijd blijven. In de gemeente van Rome waren ook diakenen, tot welkende apostel zegt: Rom. 12:8, *Die uitdeelt in eenvoudigheid.* Hij schreef ook aan de diakenen te Filippi: Filip. 1:1. *Met de opzichters en diakenen.* Hij onderwijst Timotheüs, 1 Tim. 3, hoedanig de diakenen moeten zijn. Waaruit dan blijkt, dat het diakenschap is van Goddelijke instelling.

Moeten van de kerk gekozen worden.

XXV. Omdat het diakenschap een van God ingestelde bediening in de kerk en voor de kerk is, zo moet de verkiezing ook geschieden van de kerk, 't zij door al haar broederen, of door de vertegenwoordigende kerk, haar opzieners, en niet door de overheden, zo geschiedde het Hand. 6. En de apostel wil dat de diakenen eerst beproefd worden, en daarna dienen, 1 Tim. 3:10. Welke beproeving en daarna dienen insluit een verkiezing.

Dit stelt het *Formulier* van de bevestiging van de Diakenen vast. *Eerstelijk vraag ik u, zo ouderlingen als diakenen, of gij niet gevoelt in uw harten, dat u wettelijk van Gods gemeente, en mitsdien van God zelf tot deze heilige diensten, ieder in 't zijn, beroepen zijt?*

Omdat de diakenen zijn voor de kerk, zo past het hun niet aalmoezeniers te zijn voor degenen, die buiten zijn, en de giften van de kerk te vermengen met de gewone arme middelen. Want:

(a) 't is tegen het einde en de beoging van het ambt.

- (b) Daar ligt stilletjes in een vermenging van de kerk met die buiten zijn, immers ten opzichte van de armen, alsof zij evangelijk waren, daar de kerk klaarblijkelijk in alles gescheiden moet blijven.
- (c) Daardoor wordt de milddadigheid van velen gestuit, omdat hun giften niet worden uitgedeeld naar hun oogmerk.
- (d) 't Is tot nadeel van de armen van de kerk, die anders rijkelijker kunnen onderhouden worden.
- (e) Het stijft de papisten en anderen in hun dwalingen en godloos leven, want zij worden toch onderhouden.
- (f) 't Neemt de luister van de kerk weg, die veel heerlijker zou zijn, als de diakenen van de overvloed ook vrijwillige milddadigheid betoonden aan deze en gene, die buiten zijn.

Hun hoedanigheden.

XXVI. De hoedanigheden, die in de diakenen vereist worden, beschrijft de apostel, 1 Tim. 3:8, 9. *De diakenen evenzo moeten eerbaar zijn, niet tweetongig, niet die zich tot veel wijn begeven, geen vuil gewin zoekers; houdende de verborgenheid van het geloof in een rein geweten*, vers 12. Dat de diakenen, enz. Hierbij moet men voegen al de deugden, die zij als Christenen moeten hebben, opdat ze voorbeelden voor anderen mogen zijn, en bijzonder die, welke behoren tot de deugd van milddadigheid, namelijk:

- (a) medelijdend, 1 Petrus 3:8, *Zijt ... medelijdend; zó de nood van de armen wegen, alsof men zelf in dat lijden en in die armoede was, en alzo daarover aangedaan te zijn; niet bars, niet trots, niet grauwend en snauwend, alsof men honden of vijanden voorhad.*
- (b) Barmhartig, welke is een ontferming die genegenheid verwekt om te hulp te komen. Matth. 5:7. *Zalig zijn de barmhartigen.* Lukas 6:36. *Weest dan barmhartig.* 1 Petrus 3:8. *Met innerlijke barmhartigheid bewogen.* Hiertegen is: zijn hart toe te sluiten, zich hard te maken tegen de armen om niet te geven, of zo men iets om schandshalve of anderszins moet geven, dat men dan zo geeft, alsof men een hond een stuk broods toewerpt.
- (c) Zorgvuldig en bekommerd, hoe de arme mensen het stellen zullen, of ze al genoeg hebben om te leven en om de Heere te danken, gelijk een vader voor zijn kinderen zorgt. Job 29:15, 16. *Den blinden was ik tot ogen, en de kreupelen was ik tot voeten; ik was den nooddriftigen een vader.*
- (d) Blijmoedig en vriendelijk. Rom. 12:8. *Die barmhartigheid doet in blijmoedigheid.* 1 Petrus 3:8. *Met innerlijke barmhartigheid bewogen, vriendelijk.* Een goed woord, een vriendelijk gelaat, is zeer verkwikkelijk voor de armen, die door hun armoede terneergeslagen zijn, maar een wreed aangezicht, en een scherp snijdt door hun ziel.

Hun werk: onderhoud voor de armen vergaderen.

XXVII. Het werk van de diakenen heeft opzicht op het vergaderen van geld, en op het uitdelen, en op de zielen van de armen.

1. Vergaderen. Zij moeten met de leraren en ouderlingen, die zowel opzicht moeten hebben op de armen als over de begoedigden: want der leraren ambt sluit in het ambt van ouderlingen en diakenen, en het ouderlingsambt sluit in het ambt van de diakenen, zij moeten, zeg ik, met die overleggen, vanwaar men genoegzame middelen zal kunnen bekomen, en gelegenheid wetende, daar naarstig bij zijn, om die waar te nemen.

2. In het uitdelen moeten ze gebruiken wijsheid en voorzichtigheid, dat ze niet naar de sleur geven; maar aan de meest behoeftigen het meeste, aan luien die het gegevene verkwisten, minder, opdat ze werken en spaarzaamheid leren. Anders moeten ze handelen met wezen en ouden, met zieken en kraamvrouwen. Anders die door hun eigen schuld arm zijn, en wel werken kunnen. Anders met diegenen, die een gebrek hebben, en niet werken kunnen, al zijn ze gezond. Anders met diegenen, die liever van honger met de hunne zouden vergaan, hoewel dat een zonde in hen is, dan bekend te zijn, dat ze van de diakonie iets trokken. Anders met degenen die tot armoede zouden vervallen, en door enige penningen geholpen kunnen worden, en staande kunnen blijven. Hiertoe is wijsheid van node, om tijd en wijze en omstandigheden wel te onderscheiden.
3. De diakenen moeten ook verzorgen de zielen, van hun armen, want zij zijn als vaders, en al wat het een lidmaat aan het ander moet doen, dat moeten zij bij uitnemendheid doen aan die, over welke de Heere hen gesteld heeft. Namelijk:
 - (a) de onwetenden onderwijzen, tot de prediking en catechisaties brengen.
 - (b) Hen vermanen, bestraffen, vertroosten naar ieders gelegenheid.
 - (c) De zieken bezoeken en hun zielen tot sterven bereiden, of tot meerder Godzaligheid, indien ze wederom gezond worden. Dus doende zullen ze zichzelf verkrijgen een goede opgang, en veel vrijmoedigheid in het geloof, dat is in Christus Jezus, 1 Tim. 3:13. Zij zullen zij u tot een sieraad in de kerk en in staat gebracht worden, om aan de kerk meer nut te doen dan te voren, en hun gaven en genaden zullen vermenigvuldigd worden. Onder alle bedieningen is er geen die naar het lichaam lastiger en schadelijker is, dan het diakenschap. Dus verwonder ik mij dikwijls, en ik verblijd mij, dat de Heere de diaken zo'n gewilligheid en vaardigheid geeft, immers doorgaans in Nederland. Zij zijn zo blij, als zij rijke aalmoezen ontvangen, alsof zij het zelf kregen, zij laten het zich niet verdrieten tot laat in de nacht in hun werk bezig te zijn. In geen vergadering is meerder orde, doorgaans meerder eenheid, en meerder getrouwheid dan onder de diakenen, en de Heere beloont hen ook, hun gevende eer en aanzien, en makende dat hun eigen gelegenheid niet verminderd, maar dikwijls vermeerderd wordt.

XXVIII. Weten en doen moet bijzonder in de geestelijke bedieningen samengaan; daarom zullen wij bij de beschrijving van die ambten een opwekking voegen, om getrouw te zijn in de uitvoering daarvan, waartoe deze beweegredenen dienen:

Opwekking voor herders, ouderlingen en diakenen.

Zij zijn van Christus gzonden.

1. Is het niet de Heere Jezus, de Koning van Zijn kerk, die u, leraren, ouderlingen en diakenen, ieder tot zijn ambt en werk zendt? Het wordt in de wereld voor een grote gerekend een afgezant van een koning te zijn; maar hier is de Heere der heren en de Koning der koningen, die in Zichzelf is de waarachtige God, het Afschijnsel van des Vaders heerlijkheid, en het uitgedrukte Beeld van zijn zelfstandigheid. Die als Middelaar verheven is aan des Vaders rechterhand, die gezeten is met de Vader in zijn troon, en met eer en heerlijkheid gekroond. Deze heeft u geroepen en tot Zijn dienst gezonden met een in Zijn Woord beschreven boodschap. Die dan achting heeft voor deze Koning, die geestelijke ogen heeft om te zien, dat de geestelijke eer onvergelykelyk de wereldse eer overtreft, dat de eer bij God en de Heere Jezus voor de heilige engelen en de kinderen van God, niet te vergelijken is bij de eer onder de

mensen, die zal het de hoogste eer rekenen zijn ambassadeur en gezant te zijn, niet om zich daarop te hovaardigen, maar om gewillig en met blijdschap vaardig te zijn in de uitvoering van zijn gezantschap, gelijk de engelen doen, als ze een boodschap van God ontvangen. En hoe groter hij is, die u zendt, hoe zorgvuldiger men moet zijn om zijn bevel stipt na te komen. Zie dan, die eer doet u de grote Koning, die last, die heerlijke, die zoete, die voordelige last legt Hij op u, en letten met wat hart en getrouwe werkzaamheid u die uitvoert. *Zijt dan getrouw, zijt dan ijverig en hebt veel het oog op* 1 Kor. 9:16, 17. Indien ik het Evangelie verkondig, het is mij geen roem, want de nood is mij opgelegd. En wee mij, indien ik het Evangelie niet verkondig. Want indien ik het gewillig doe, zo heb ik loon, maar indien onwillig, de uitdeling is mij evenwel toebetrouwd.

Talenten ontvangen.

XXIX. 2. De Heere heeft u voorzien met zodanige gaven en talenten als nodig zijn tot dat werk, waartoe Hij u zendt, de een minder, de ander meerder. Die talenten zijn u gegeven om er winst mee te doen. Hij heeft daarenboven u bekleed met achting en aanzien bij het volk. Hij geeft u daarbij aanleiding en goede gelegenheden om met uw talent winst te doen. Wie bent u dan, die al deze schone weldaden, talenten, achting, gelegenheden, of stil zou laten liggen, of alleen daarmee pronken, pralen en wereldse eer met geestelijke weldaden zoeken? Zij zijn daartoe al te kostelijk. Erkent dan hun dierbaarheid en brandt in ijver om ze te gebruiken tot dat einde, waartoe zij u gegeven zijn, dat is, om uw Heere te dienen, en van Zijn kerk nuttig te zijn.

Daaraan hangt zaligheid en verdoemenis.

XXX. 3. Aan uw werk hangt de zaligheid of verdoemenis van kostelijke edele mensenzielen. Als men een kerk vol mensen ziet, ieder heeft een onsterfelijke ziel, van nature gaan ze allen op de brede weg van het verderf, en dat voor eeuwig, daar is geen middel om hen te helpen dan gij, in wier mond de Heere het Woord van de verzoening gelegd heeft; indien u hen laat lopen, zij gaan verloren; wiens ziel zal dan niet aangedaan zijn om hen te helpen? Ligt er maar een mens in 't water, ieder schreeuwt om hulp, ieder doet wat hij kan om te helpen. Zal men dan niet ontroerd worden over het eeuwig verderf van de mensen naar ziel en lichaam, en bijzonder gij, die daartoe van de Heere Jezus gezonden zijt om hen te helpen, zult u dan al uw bekwaamheden niet bijbrengen, om te helpen zoveel u kunt, met onderwijzen, vermanen, bestraffen, en hen bij de hand te grijpen om ze uit het vuur te rukken, en hen als een roof van voor de hel weg te halen en voor Jezus' voeten neer te zetten?

Ook zijn er bekeerden in de kerk, daar zijn kleine kinderkens, daar zijn die verder gekomen, ieder verlangt en roept om voedsel, om melk, om een stuk brood, om daarbij geestelijk te leven; daar zijn er, die op de rechte weg al zoetjes voortgaan, daar zijn er ook, die als verloren schapen dolen, daar zijn gezonden, daar zijn zieken, daar zijn die bijna dood zijn, en overgaan naar de eeuwigheid; ieder doet zijn ziel open en verlangt naar een woord van versterking en vertroosting, ieder ziet of u niet komt, en gaapt u de woorden uit de mond. u hebt brood en wijn, de Heere heeft u gezonden om hen te versterken en te vertroosten, en heeft u daartoe bekwaamheden gegeven. Hoe mag het van uw hart, hen van honger te laten sterven, hun het voedsel dat de Heere Jezus u voor hen gegeven had, niet te geven, 't zij uit luiheid of achteloosheid? Zo daar enige beweging van liefde, zo daar enige ontferming is, u zult uit aanmerking van de zielen, zo onbekeerden als bekeerden, bewogen worden om hen uit alle macht te helpen.

' t Is de gemeente Gods.

XXXI. 4. Ziet u op de gemeente, over welke de Heere u tot opzieners gesteld heeft, 't is de gemeente Gods de gemeente, die Christus met Zijn bloed gekocht heeft, die Christus heeft liefgehad, en voor welke Hij Zichzelf heeft overgegeven. Des Heeren dierbare zonen en dochters, zijn troetelkinderen; over deze heeft de Heere u als voedsters gesteld. Zult u dan zulke lievelingen des Heeren niet teder behandelen, hen bewaren voor 't geweld van degenen, die ze kwaad willen doen, hen bewaren voor dwalen, hun spijs en drank geven, en ze opvoeden als zulke beminden van de Heere Jezus? Zal Jezus hen met Zijn bloed kopen, en zult gij u van hen niet aantrekken? Zo de liefde van Jezus tot Zijn kerk op uw hart komt, de liefde tot de kerk zal u ook arbeidzaam maken, om uit al uw macht hen te verzorgen, en het goede voor hen te zoeken.

God wordt daardoor verheerlijkt.

XXXII. 5. De welstand van de kerk is de verheerlijking van God op aarde; daarom als de Heere Jezus ons lere bidden: *geheilgd worde Uw Naam*, zo voegde Hij terstond het middel daarbij: *Uw koninkrijk kome!* De kerk zou immers zijn een eer van Christus, die zou des Heeren lof vertellen, en de deugden Desgenen verkondigen, die hen uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht. Gods Naam wordt gelasterd, als het de kerk kwalijk gaat, als daar veel ergernissen in zijn. Maar als de kerk blinkt in heilige sieraden, met schone deugden versierd is, en veel vruchten draagt, dan wordt de Heere verheerlijkt, dan wordt de Heere erkend in Zijn volmaaktheden, dan juichen de engelen, dan verblijden zich de leraren, dan vermaken zich de kinderen van God, dan zien zij, die buiten zijn des Heeren heiligheid, en krijgen ontzag; dan wordt de Godlovede stem gehoord, dat er de hemel van weergalmt. Nu dan, opzieners van de kerk, de Heere heeft u gesteld om de kerk zo te bereiden; hebt u dan liefde en lust dat de Heere verheerlijkt wordt. Wees zeer werkzaam om de kerk in zulke staat te brengen.

Een ieder zal van zijn bediening rekenschap geven.

XXXIII. 6. Gij, ieder in 't bijzonder, u zult Gode rekenschap geven over de zielen, die u toebetrouwd zijn geweest. Indien u ontrouw zijt geweest, wee u! Indien u getrouw bent geweest, ... *wel u!* Beeldt u niet in, dat er niet naar gezien zal worden, hoe u het gemaakt hebt; zeker de Heere zal u voor Zijn oordeel doen komen, en tot u zeggen:

"Geeft rekenschap van uw regering, hoe hebt gij uw zending, uw talenten, al de schonen gelegenheden beantwoord? Hoe hebt u de zielen behandeld? Zijn er ook door uw schuld verloren gegaan? Hebt u de handen van de godlozen gesterkt? Hebt u laten sterven dat sterven wilde? Hebt u teder acht gegeven op mijn lammetjes en zuigelingetjes? Of hebt u ze ten onrechte bedroefd, hen geslagen, hun hun sluijer benomen? Waar zijn de zielen, die door uw dienst bekeerd zijn; vertroost zijn; opgebouwd zijn?"

O, wat zal dat een droevig onderzoek en navragen voor veel opzieners zijn! Wat een droevig en verschrikkelijk vonnis zal over hen uitgesproken worden! Hadden ze nooit geboren geweest, hadden ze nooit opzieners geweest! Door zijn eigen zonden verloren te gaan, en daarbij nog zo menige ziel tot zijn last te hebben, en die in het laatste oordeel te zien en te horen tegen u opstaan, en zeggen:

"U wist wel, dat ik onwetend was, u wist wel, dat ik in de zonde leefde, had u naar mij omgezien, had u mij gewaarschuid, bestraft, onderricht en in de weg der zaligheid geleid, nu had ik zalig geworden; maar ziet, nu ga ik verloren; gij ontrouwe predikant,

gij ontrouwe ouderling! God eise mijn bloed van uw hand. Hij behandelde u als de boze en luie dienstknecht!"

Maar wat zal het een zoete tijd zijn voor de getrouwe leraren, ouderlingen en diakenen, als de Heere hun arbeid, hun gebeden voor de gemeente, hun bijzondere aanspraken, vermanen, waarschuwen en leiden van de zielen, zal voor de dag brengen, en hen zal doen ingaan in de heerlijkheid, zeggende: *Wel gij getrouwe dienstknecht, over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten, ga in in de vreugde uws Heeren!* Overweegt tot uw waarschuwing en opwekking deze teksten: Ezech. 3:18. *Zijn bloed zal Ik van uw hand eisen, vers 19. Gij hebt uw ziel bevrijd.* Hebr. 13:17, *Zij waken voor uw zielen, als die rekenschap geven zullen.* Matth. 25:30, *De onnutte dienstknecht, werpt uit in de buitenste duisternis, daar zal weinig zijn en knersing der tanden.* Matth. 25:23, *Wel gij goede en getrouwe dienstknecht, over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten, ga in in de vreugde uws Heeren.* Loopt deze teksten zo licht niet over, maar blijft er wat bij staan, totdat het gewicht op uw hart kome, en het u aanzette om getrouw te zijn in uw ambt.

Hoofdstuk 29 - Van de Kerkelijke Macht en het gebruik van de Sleutels van het Koninkrijk der hemelen.

Gesproken hebbende van het werk, 't welk ieder leraar, ouderling en diaken te verrichten heeft, gaan wij voort tot het werk, 't welk de leraren en ouderlingen te samen hebben te doen.

De leraren en ouderlingen samen maken uit, kerkenraden, classes en synoden.

Dat er zulke vergaderingen behoren te zijn, blijkt:

1. Uit de noodzakelijkheid. De natuur leert de mensen, dat er geen republiek of maatschappij bestaan kan, zonder samenkomsten van degenen, die tot haar bestierders gesteld zijn, bijzonder als de republieken en maatschappijen zich uitstrekken tot verscheidene provincies, steden en dorpen; zo eist ook de kerk, dat haar opzieners samenkomen, niet alleen in iedere afzonderlijke kerk, maar ook in provincies, en die wederom bestaande uit meer en veel provincies; en indien het de nood vereist, zo moeten er ook vergaderingen gehouden worden, die uit al de kerken door de gehele wereld door haar afgezanten, bestaan, want 't is één kerk, opdat alzo de enigheid van de leer bewaard, en de kerk voor verwarring bevrijd worde.

2. 't Blijkt ook uit de handelwijze van de kerk in het OUDE TESTAMENT, in welke zij had een grote raad, van de Heere Jezus erkend, Matth. 5:22. *Wie tot zijn broeder zegt: Raka, die zal strafbaar zijn door de grote raad.*

3. Uit de handelwijze van de apostolische kerk, Hand. 15:6. *De apostelen en de ouderlingen vergaderden te samen, om op deze zaak te letten.* 1 Kor. 5:4. *Als gij en mijn geest te samen vergaderd zullen zijn.*

Hun werk.

II. Deze vergaderingen zijn de een onder en de ander boven, niet in heerschappij, maar in bestuur.

De leer zuiver te bewaren.

1. Om de enigheid van de ware leer te bewaren, en de rechte zin van de Schrift te verdedigen tegen opkomende verdraaiingen, en alzo te zijn een pilaar en vastigheid van de waarheid, 1 Tim. 3:15. Maar niet om nieuwe leer en nieuwe godsdienst in te stellen, ook niet om van de Schrift gezag te geven, ook niet om de hoogste onfeilbare rechter van de verschillen te zijn. Want:

(a) God is de enige Wetgever, Jak. 4:12.

(b) Bij de Schrift mag men niets toedoen, ook niets daar afdoen, Deut. 4:2 Openb. 22:18.

(c) Menselijke geboden en inzettingen verwerpt de Heere Jezus, Matth. 15:9.

(d) Het werk van de leraren is, te leren al wat God hun in zijn Woord bevolen heeft, Matth. 28:19, 20.

(e) En ieder lidmaat moet toezien, dat hij geen dienstknecht van de mensen worde, en zich onder niemands macht late brengen, Gal. 5:1 1 Kor. 7:23.

Goede orde te houden.

2. Om alle goede orde te bewaren, opdat alle dingen eerlijk en met orde geschieden, 1 Kor. 14:40. Dat de een de ander niet overheerse, dat de godsdienst betamelijk en zonder verwarring geschiede, en dat die niet worde nagelaten.

Ergernis te weren.

3. Om alle ergernissen te weren, en tegen die de sleutels van het koninkrijk der hemelen, de Discipline of Kerkelijke tucht te gebruiken.

Sleutels van het koninkrijk der hemelen.

III. Sleutels betekenen macht, deze is gebiedende, zo heeft de Heere Jezus als de Heere over de kerk, macht over haar: Openb. 3:7 Die de sleutel Davids heeft; die opent, en niemand sluit: en Hij sluit, en niemand opent. Of deze macht is bedienende, en wordt gebruikt op bevel en in de naam van de Heere Jezus: Jes. 22:22. Ik zal de sleutel van het huis van David op zijn schouders leggen. In deze laatste zin heeft Christus aan Zijn kerk sleutels gegeven: Matth. 16:19. Ik zal u geven de sleutels van het koninkrijk der hemelen. Dat is, macht om in de kerk in te laten en uit te sluiten.

Van het koninkrijk der hemelen.

Niet van het koninkrijk der macht, noch van het koninkrijk der heerlijkheid, maar van het koninkrijk der genade, 't welk is de kerk, in welke het alles hemels is; daar is een hemels koning, hemelse onderdanen, hemelse goederen, hemelse muren en poorten, hemelse macht om in en uit te laten. Deze macht verblijft, noch heeft haar zitplaats niet in de opzieners als oorzaken, en als eigenaars, zij hebben de macht in zichzelf niet, zij mogen daarmee niet handelen zoals zij willen, 't is hun eigen macht niet, noch door natuur, noch door gift, maar 't is en blijft Christus' macht, en zij zijn maar dienaars, door welke Christus die macht uitvoert.

Deze macht bestaat in binden en ontbinden, in zonden te vergeven en te houden: Matth. 16:19. *Zo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en zo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.* Matth. 18:18, en Joh. 20:23. *Zo gij iemands zonden vergeeft, die worden ze vergeven; zo gij iemands zonden houdt, die zijn ze gehouden.* De vastigheid vloeit niet uit de dienaars, of ook niet uit enige verbintenissen, die God gedaan heeft om zich naar de wil en doen van de opziener te voegen, maar omdat het Christus' macht is, en die in zijn naam en naar zijn voorschrift en bevel geschiedt. Jes. 3:10, 11. *Zegt den rechtvaardige, dat het hem wel gaan zal. Wee den godloze, het zal hem kwalijk gaan.*

De eerste sleutel is de verkondiging van het Woord.

IV. Deze sleutels zijn twee, namelijk, het Woord en de Christelijke Ban. De eerste Sleutel is de verkondiging des Woords. De Heere heeft aan Zijn kerk het Woord gegeven, en de dienaars, die het in Zijn Naam verkondigen, met dat gezag: *Wie u hoort, die hoort Mij, en wie u verwerpt, die verwerpt Mij,* Lukas 10:16. Met deze macht verkondigen zij de gelovigen de vergeving van de zonden en het eeuwige leven: Joh. 3:36. *Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven.* Hand. 16:31. *Geloof in de Heere Jezus Christus en u zult zalig worden.*

Met diezelfde macht sluiten zij het koninkrijk der hemelen voor de ongelovigen en onbekeerden, zolang als zij zo blijven en zich niet bekeren: Rom. 2:9. *Verdrukking en benauwdheid over alle zielen des mensen, die het kwaad werkt.* Joh. 3:36. *Die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem.* Daar is groot onderscheid, of iemand datzelve wel weet, of een particulier dat tegen

hem zegt, dan of een dienaar van Christus in Christus' Naam, 't zij in 't openbaar, 't zij in 't bijzonder met toepassing op iemand in 't bijzonder, zegt: *gij gelovige, u bent een erfgenaam van het eeuwige leven, de zonden zijn u vergeven.* En wederom, *gij godloze, u verkondig ik, dat Gods toorn op u ligt, en dat u verdoemd zult worden, indien gij u niet bekeert.* Omdat het van een dienaar van Christus uit Christus' last tot hen gesproken wordt, zo moet het aan beide kanten zulke ingang in hun harten hebben, en zulke bewegingen in hen verwekken, de een tot vertroosting, en de ander tot verschrikking, alsof de Heere Jezus het in eigen persoon tegen hen zei, want het Woord is even vast.

De tweede is de christelijke ban.

V. De tweede Sleutel is de Christelijke Ban. Deze is een bedienende macht aan de kerk gegeven, om de ergerlijke en godloze het koninkrijk der hemelen toe te sluiten, en het wederom te openen voor hen, als ze berouw hebben over hun vorig leven, en betering van het leven beloven, en met de daad bewijzen.

't Voorwerp zijn lidmaten.

Deze sleutel heeft tot een voorwerp, niet Joden, heidenen, of iemand die buiten de kerk is, maar ergerlijke lidmaten van de kerk, 't zij alleen gedoopten, 't zij die ook ten Heilig Avondmaal zijn toegelaten. 1 Kor. 5:12, 13. *Wat heb ik ook die buiten zijn te oordelen? Oordeelt gij niet die binnen zijn? Die buiten zijn, oordeelt God. En doet gij deze boze uit ulieden weg.* Deze, die binnen zijn, zijn een voorwerp van de Christelijke Ban, als ze in leer en leven afdwalen, en menigmaal vermaand zijnde, daarin blijven. Zie: 1 Kor. 5:13. *Doet gij deze boze uit ulieden weg.* 1 Tim. 1:20. *Onder welke is Hymenëüs en Alexander, die ik de satan overgegeven heb, opdat zij zouden leren niet meer te lasteren.* Uit te werpen is Christus' bescherming te ontzeggen, en over te geven aan die, die buiten heerst, dat is, de satan.

't Werk is uitsluiten.

VI. 't Werk van de Ban is, hen uit de gemeente uit te sluiten, niet meer te erkennen voor een lid van haar, en af te houden van de tafel des Heeren. Tot dit uiterste komt men door verscheidene trappen.

Heeft vier trappen.

- (1) De eerste is: Vermaning, waarschuwing, bestraffing; 't zij bijzonder aan hun huis; 't zij, zo ze naar die niet vragen, in de tegenwoordigheid van de kerkenraad.
- (2) De tweede is: de tafel des Heeren hun te ontzeggen, omdat de censuur opzicht heeft, én op de ergerlijke tot zijn verbetering, én op de Kerk, opdat die niet gelasterd worde, en opdat niemand geërgerd worde, of zijn zonden navolge, 1 Kor. 5:6. Weet u niet dat een weinig zuurdesem het gehele deeg zuur maakt? Zo moet men in sommige gelegenheden wel iemand, die een ergernis begaan heeft, om wille van de kerk afhouden, die men anderszins om zijns zelfs wille wel zou toelaten; omdat hij bij uitnemendheid berouw betoont, en voor en na de gegeven ergernis onberispelijk en Godzalig leeft. Bijzonderlijk is de tweede trap voor die, welke in de ergernissen voortgaan.
- (3) De derde trap is: De ergerlijke in leer en leven voortgaande aan de gemeente als zodanig voor te stellen, opdat die wete, dat men de sleutels gebruikt, opdat die om de bekering van de afgedwaalde bidde, en ook opdat de ergerlijke beschaamd worde tot bekering. Eerst met verzwijging van de naam, en zo nog onveranderd blijvende, met bekendmaking van de naam, opdat het te meerder indruk hebbe op

‘t gemoed van de ergerlijke, en de gemeente. En als dit alles niet helpt, zo komt men tot:

- (4) De vierde en laatste trap, en men snijdt hem af, men ontzegt hem alle gemeenschap met de kerk, en men erkent die niet meer voor een broeder of zuster, men acht hem als een heiden. Dit was in de censuur in ‘t OUDE TESTAMENT Gen. 17:14. *Dezelve ziel zal uit haar volkeren uitgeroeid worden;* dat is, zijn naam zou uit het geslachtsregister uitgeschrapt worden, en hij gerekend worden, als niet van het zaad Abrahams, als niet in het verbond met zijn zaad opgericht. Dit is ‘t geen de Heere Jezus zegt: Matth. 18:17. *Indien hij ook van de gemeente geen gehoor geeft, zo zij hij u als de heiden en de tollenaar.* Dit is, dat de apostel Paulus zegt, 1 Kor. 5:13. *Doet gij deze boze uit ulieden weg.*

Het einde en oogmerk.

VII. Het einde en oogmerk van de Ban, gelijk die niet is over alle mensen, als mensen, en om lichamelijke straffen op te leggen, maar alleen raakt mensen, als lidmaten van de kerk, in leer of leven niet overeenkomende met het Woord van God, zo zijn ook de einden van de Ban geestelijk, namelijk:

- (a) Tot beschaming van de zondaar zelf, ten opzichte van de Godzaligheid naast de wetten Gods. opdat hij zie, hoe verre hij daarvan, en van zijn belijdenis verschilt, en zich schame voor God en Zijn kerk, en alzo tot inkeer kome, 2 Thess. 3:14. *Vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde.*
- (b) Opdat hij over de censuur gevoelig zijnde als over de straf van de Heere Jezus, zich bekere van zijn boze wegen: 1 Kor. 5:5. *Opdat de geest behouden moge worden in de dag van de Heere Jezus.* 1 Tim. 1:20. *Opdat zij zouden leren niet meer te lasteren.*
- (c) Om andere lidmaten te doen vrezen, voor de straf, die de Heere Jezus oefent, gelijk al de kinderen vrezen, als de vader een kind kastijdt, en om hen voorzichtig te doen wandelen: 1 Tim. 5:20. *Bestraf die zondigen, in tegenwoordigheid van allen, opdat ook de anderen vreze mogen hebben.*
- (d) Opdat de ergernissen weggenomen worden uit de kerk, zo voor degenen die binnen als die buiten zijn, welke door de ergernissen gelegenheid nemen om de godsdienst te lasteren; Rom. 2:24. *Want de Naam van God wordt om uwentwil gelasterd onder de heidenen.*
- (e) Om de gehele kerk voor oordelen Gods te bewaren: Jer. 5:25, 26. *Uw ongerechtigheden wenden die dingen af, en uw zonden weren dat goede van ulieden; want onder Mijn volk worden godlozen gevonden.* 1 Kor. 11:30, 31. *Daarom zijn onder u veel zwakken en zieken, en velen slapen; want indien wij ons zelf oordelen, zo zouden wij niet geoordeeld worden.*

Het gedrag van de opzieners.

VIII. Het gedrag naast de censuur betreft, of de opzieners, die de censuur oefenen, of de persoon, die bestraft wordt, of anderen naast de gecensureerde. Die de censuur oefenen, moeten het doen in alle rechtvaardigheid, zonder aanzien van personen. Met grote voorzichtigheid, zachtmoedigheid, met grote deftigheid, zodat het ook in de aangezichten te zien is, dat ze in de tegenwoordigheid van de Heere Jezus zijn, en Zijn werk in Zijn Naam uitvoeren. In alle nederigheid, betonende dat ze het niet heersende doen, maar alleen als dienaars, in betoning van smart en medelijden met hun ellende, zodat ze ‘t doen, omdat ze het zo moeten doen tot hun en van de gemeente beste.

Van de gecensureerde.

IX. De gecensureerde is verplicht zeer gevoelig te zijn, en zich die tuchting van de kerk te onderwerpen met droefheid. Want het is de bestraffing van Christus zelf, en hij heeft het beloofd, toen hij tot de tafel des Heeren toegelaten werd, en hij moet erkennen, dat de kerk het doet ten beste van hem en van het rijk van de Heere Jezus. Maar is een kerk zo vervallen, en zijn de opzieners zo godloos, dat ze de ergernis ongestraft laten, en zich kanten tegen de Godzaligen, die in de rechtzinnigheid van de leer, en in deugdzaamheid van leven uitmunten, en over die de sleutels gebruiken: zo'n censuur is niets te achten, noch van de zo onrechtvaardig gecensureerde, noch van de andere Godzaligen; want 't geschiedt niet naar Christus' ordonnantie, maar tegen dezelve: Spr 26:2. *Een vloek zonder oorzaak, zal niet komen.* Maar die vloek zal op hun eigen hoofd nederdalen, die het hart des rechtvaardigen door valsheid bedroeven, en de handen des godlozen sterken, Eze 13:21, 22.

Van de lidmaten naast de gecensureerden.

X. De lidmaten hebben zich naast de gecensureerden voorzichtig te gedragen, naar de trap van de censuur zich na dezelve te onttrekken van hen, en hen te vermanen: 2 Thess. 3:14, 15. Indien iemand ons woord door deze brief geschreven niet gehoorzaam is, tekent die; en vermengt u niet met hem, en houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder.

Doch wanneer de hoogste trap van censuur aan iemand is gedaan, zo moet de onttrekking groter en klaarblijkelijker zijn, en zo wij gelegenheid hebben, of met enige schijn van stichting gelegenheid kunnen maken, zo moet men in vertoning van de afstand en scheiding tussen ons en hem, hem beklagen over zijn ellende, en hem vermanen tot bekering; maar als het geen ingang heeft, of hij maar bozer wordt, zo moet men hem als een heiden en tollenaar laten lopen: Matth. 18:17. En indien hij denzelf geen gehoor geeft, zo zeg het aan de gemeente; en indien hij ook aan de gemeente geen gehoor geeft, zo zij hij u als de Heiden en de tollenaar. Titus 3:10. En hem na de eerste of tweede vermaning verwerpen.

Ontsluiten wanneer moet geschieden.

XI. Dus wordt het koninkrijk der hemelen door de Christelijke ban toegesloten; doch deze toesluiting is niet voor altoos, maar totdat zij zich bekeren, en dat zij door belijdenis en betoning van hun hartelijk berouw, en dadelijke afstand van hun dwalingen of ergerlijk leven doen, en een voorbeeldig Godzalig leven leiden. In dit geval wordt het koninkrijk der hemelen wederom voor hen ontsloten, met hen wederom tot de gemeenschap van de kerk, als een broeder of zuster op te nemen, en tot de tafel des Heeren toegang te geven, met alle betoning van blijdschap en liefde, omdat er ook zelfs in de hemel blijdschap is over elke ziel, die zich bekeert, Lukas 15:7, 10. Deze wederopneming zien wij: 2 Kor. 2:6, 7. De zodanige is deze bestraffing genoeg, die van velen geschied is, alzo u daarentegen hem liever moet vergeven en vertroosten, opdat de zodanige door al te overvloedige droefheid niet enigszins verslonden worde.

Daar is zulk een geestelijke macht in de kerk.

XII. De censuur van de kerk heeft ten allen tijde veel tegenstanders gehad, en heeft ze nog, daarom is nodig, dat wij bij het gezegde het nog klaarder maken door het beantwoorden van deze vraag: *Of een geestelijke macht, zoals boven is beschreven, aan de kerk gegeven is?*

Erastianen en Remonstranten, of ontkennen alle geestelijke bedienende macht in de kerk tot oefening van de censuur, en willen dat men alleen het Evangelie predikt, en daarmee gedaan, of zo ze enige macht toestaan, zo zeggen zij, dat die in de overheden berust, en dat de overheden die uitvoeren door de opzieners van de kerk, als haar dienaars en ondergeschikten.

Wij daarentegen zeggen: ja, dat de Heere Jezus zo'n macht aan de kerk heeft gegeven, en dat ze geheel onderscheiden is van der overheden macht, en geheel niet afhangt van de overheden, en alleen in Christus' Naam, en niet in de naam van de overheden uitgevoerd moet worden, Dit blijkt:

XIII. 1. **Uit uitdrukkelijke teksten.**

Matth. 16:19. Ik zal u geven de sleutels van het koninkrijk der hemelen, en zo wat u zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn, en zo wat u ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn. Matth. 18:17. *Indien hij der gemeente geen gehoor geeft, zo zij hij u als de heiden en tollenaar.* 1 Kor. 5:3, 4, 13. *Ik heb besloten in de Naam van onze Heere Jezus Christus, als gij en mijn geest samen vergaderd zullen zijn, met de kracht van onze Heere Jezus Christus, denzulken de satan over te geven. En doet gij deze boze uit ulieden weg.* Gal. 5:12. *Och, of zij ook afgesneden werden, die u onrustig maken!* Rom. 16:17. *Ik bid u, broeders! neemt acht op degenen, die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer, die gij van ons geleerd hebt, en wijkt af van dezelve.* 2 Thess. 3:4. *Indien iemand ons woord, door deze brief geschreven niet gehoorzaam is, tekent die, en vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde.* Tit 3:10. *Verwerp een ketters mens na de eerste en tweede vermaning.* 2 Joh. 1:10. *Indien iemand tot ulieden komt, en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis, en zegt tot hem niet: Zijt gegroet.*

Uit al deze teksten samengenomen, of ieder op zichzelf aangemerkt, blijkt klaar de uitoefening van de apostolische kerken, van de bevelen van Christus en de apostelen, van ergerlijken in leer en leven buiten te houden, of zo zij binnen de kerk zijn, buiten te werpen, af te snijden, zich met die niet te vermengen, uit haar weg te doen, van die te wijken. Dit werd aan de gemeente bevolen te doen, zonder de minste melding van de overheden.

Uitvlucht. Zegt men: De overheden waren toen heidens, daarom zouden die het niet doen, zo moest de kerk het zelf doen; maar als de overheden Christenen zijn, zo komt het haar toe.

Antwoord.

Het doet er niet toe, of de overheid heidens of christelijk is. Overheid als overheid heeft dezelfde macht, en alle Christenen zijn schuldig zich met dezelfde onderwerping de overheden te onderwerpen, van wat godsdienst zij ook zijn. Christen of geen Christen raakt de personen, die het overheidsambt bekleden, en niet het ambt. Nergens wordt een christen-overheid meer macht over de kerk gegeven dan een heidense overheid. De kerk behoudt haar eigen en dezelfde vorm en natuur, onder hoedanige overheden zij ook is.

2. **De benaming van de opzieners.**

XIV. Uit de benaming en het werk van de opzieners van de kerk. Zij werden genoemd huisverzorgers Gods, Tit 1:7. Opzieners, Hand. 20:28. Dienaars van Christus en uitdelers van de verborgenheden Gods, 1 Kor. 4:1. Regeringen, 1 Kor. 12:28, Voorgangers, Hebr. 13:7, 17. Voorstanders, 1 Thess. 5:12. Hun werk is regeren, 1 Tim. 5:17. Acht hebben op de kudde, te waken tegen de wolven, Hand. 20:28. Alles

eerlijk en met orde te doen geschieden. 1 Kor. 14:40. En dat alles tot opbouwning des lichaams van Christus, Efése 4:12. De kerk toebereiden om haar als een reine maagd Christus voor te stellen, 2 Kor. 11:2. Al deze benamingen zeggen macht te hebben om zo en zo te doen, zo is er dan een macht in de kerk; deze macht heeft haar plaats niet in de overheden, in de uitvoering van die waren ze geen dienaars van de overheden, maar zij heeft haar plaats in de Heere Jezus, de Koning van Zijn kerk, en die macht voeren de opzieners van de kerk uit als dienaars van Christus. Verder deze macht kan niet uitgevoerd worden, noch het einde van die macht kan niet bekomen worden, zonder toesluiten en ontsluiten, zonder uitwerpen en inlaten, zo is er dan zo'n macht in de kerk.

3. Zulke macht was in 't OUDE TESTAMENT

Zodanige macht is er in het OUDE TESTAMENT geweest. God zelf wierp Kaïn uit de gemeente, Gen. 4:14, 16. God beval de ergerlijken uit de kerk te werpen, en hun zielen uit hun volkeren uit te doen, in veel plaatsen. Nu, het is een kerk, zo daar zo'n macht van uitvoering was, zo dan ook hier; want deze macht heeft geen opzicht als ceremonieel, maar raakte het welwezen van de kerk, en zo is ze altijd durende. Zielen uit zijn volk uitdoen, is niet doden, maar uit het naamregister van de kinderen Israëls, van de kerk, uit te schrappen, hen niet onder Abrahams zaad te rekenen, te achten als de heiden en tollenaar, gelijk Christus dat zo uitlegt, Matth. 18:17, sprekende van de censuur.

4. De natuur van alle maatschappijen.

De natuur van alle maatschappijen en verenigde vergaderingen eist, dat er orde en macht zij om uit te sluiten al degenen, die de voorwaarden, waarop zij ingelaten waren, niet nakomen, maar de gehele maatschappij trachten te verwarren. Nu, de kerk is een geestelijke gemeenschap, en die ingelaten worden, worden onder belofte ingelaten; zo heeft ze dan ook macht dezulken, die tegen haar beloften en tegen de welgesteldheid dier gemeenschap aangaan, uit te sluiten.

5. De eerste synode.

Doet hierbij:

(a) de eerste synode, Hand. 15. Zij gaven bevelen, vers 24. Zij bestraffen en veroordeelden dwalingen, vers 25. Zij gaven ordonnanties, Hand. 16:4. Dus blijkt het klaar, dat de kerk macht heeft om dezelve door de opzieners te regeren en te bestieren, waartoe noodzakelijk de inlating en de uitsluiting behoort.

(b) Dit is altijd de standvastige praktijk van de kerk van alle eeuwen geweest. En het is de standvastige belijdenis en praktijk van de Gereformeerde kerk in Nederland geweest van de tijd van de Reformatie af, als blijkt uit het formulier van de bevestiging van de dienaren des Goddelijken Woords.

6. De gemeente in goede tucht houden

Ten laatste is het werk van de dienaren des Woords, de gemeente Gods in goede tucht te houden, en te regeren op zo'n wijze als de Heere geordineerd heeft; want Christus, gesproken hebbende van de christelijke straf, zei tot zijn apostelen aldus: *Zo wat gij op de aarde binden zult, dat zal gebonden zijn in de hemel ...* en dat met de sleutels des hemelrijks, die hen bevolen zijn, ontsluiting en toesluiting gedaan worde, volgens de last, hun van God gegeven.

- Het formulier van de bevestiging van de ouderlingen: Zo is dan ten eerste het ambt van de ouderlingen ... naarstelijk toe te zien, of een ieder zich behoorlijk gedraagt in belijdenis en in wandel. Die zich onstichtelijk gedragen te vermanen, en te verhoeden dat de sacramenten niet ontheilgd worden. Ook mede tegen de onboetvaardigen (volgens de Christelijke tucht) te handelen.
- Het formulier van de Ban geeft het alleszins te kennen. Zie vooral deze woorden: *Zo zijn wij genoodzaakt nu tegenwoordig voort te varen tot zijn afsnijding, volgens het bevel en de last ons gegeven in Gods Heilig Woord.*
- Onze Catechismus, vraag 82, *Daarom is de christelijke kerk schuldig naar de ordening van Christus zulken door de sleutels des hemelrijks uit te sluiten.* Vraag 85, *Alzo als achtervolgende het bevel van Christus... van henlieden (opzieners van de kerk) door 't verbieden van de sacramenten, uit de Christelijke gemeente, en van God zelf uit het rijk van Christus gesloten worden.*
- De Nederlandse Belijdenis des Geloofs, Art. 32, Waartoe geëist wordt de Excommunicatie of de Ban naar het Woord Gods.
- Doet hierbij de christelijke, loffelijke en voorbeeldige Resolutie van de Ed. Mog. Heren Staten van Friesland, anno 1645, waarbij zij ook stipt blijven, en die telkens wederom indachtig gemaakt wordt. Opdat alzo de kerk moge blijven bij haar recht, zowel van censuur als tucht, die haar mitsdezen volkomenlijk gelaten wordt.

Hieruit is het klaarblijkelijk, dat het niet is een bijzondere bevatting van dezen of genen, maar dat het is de voortdurende belijdenis en praktijk van de gehele Nederlandse Gereformeerde kerk, en dat degenen, die dit tegenspreken en in de praktijk tegenlopen, in deze dele niet eens zijn met de Gereformeerde kerk, maar zoveel in hen is, de Catechismus, de Nederlandse belijdenis, en de Formulieren van eenheid verbreken en verscheuren.

Tegenwerping 1.

XV. Matth. 13:28-30. *Wilt gij dan, dat wij heengaan, en datzelve onkruid vergaderen? Maar Hij zeide: Nee, opdat gij, het onkruid vergaderende, ook mogelijk met hetzelfde de tarwe niet uittrekt; laat ze beide te samen opwassen tot de oogst.* Ziet, daar wordt wel uitdrukkelijk verboden het onkruid uit te trekken, en geboden het te laten opwassen.

Antwoord.

De akker is niet de kerk, maar de wereld, vers 38. Het onkruid zijn de bozen; de oogst is de voleinding van de wereld, vers 39. De zin van deze gelijkenis is, dat de Heere niet wil dat er alleen Godzaligen op de wereld zullen zijn, maar ook godlozen, en dat, om de uitverkorenen te vergaderen, de godlozen niet moeten uitgeroeid worden, omdat ook uit godloze Godzalige kinderen voortkomen, 't welk niet geschieden kon, indien alle godlozen verdelgd werden. Zodat deze plaats geheel niet raakt de kerk en haar macht van censuur, die niet een geveinsde, maar ergerlijke uitwerpt.

Tegenwerping 2.

Matth. 18:15. *Indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en bestraf hem tussen u en hem alleen.* Zo heeft dan de openbare bestraffing en uitwerping uit de kerk geen plaats.

Antwoord.

1. Leest al vervolgens vers 16-18, zo zult u zien, dat ja zo'n uitwerping bevolen wordt, maar de Heere wil dat men met trappen tot het uiterste zal komen.

2. De Heere spreekt vers 15, hoe men handelen moet in bijzondere verongelijkingen en niet van openbare ergernissen.

Tegenwerping 3.

1 Kor. 11:28. *De mens beproeve zichzelf.* Zo heeft de kerkenraad daar niet mede te doen.

Antwoord.

Het een sluit het andere niet uit: ditzelfde wordt ook de opzieners bevolen, 1 Kor. 5:12. Oordeelt u niet, die binnen zijn? En bijzonder is het werk van de opzieners, als iemand zichzelf niet kan of wil beproeven.

Tegenwerping 4.

Men brandmerkt de lieden, en maakt ze verachtelijk.

Antwoord.

1. Laat ze buiten blijven, die godloos willen leven.
2. Zij doen 't zichzelf, de kerk maakt hun gedrag niet openbaar, maar straft alleen dat nu openbaar is.
3. Dat is het oogmerk niet van de censuur, maar hun bekering en het welzijn van de kerk.

Tegenwerping 5.

De overheden komt het straffen toe, en niet de kerk.

Antwoord.

De overheden komt de macht van de sleutels niet toe, die zijn niet haar, maar aan de kerk gegeven. De overheden straffen zodanigen, die de geruste samenleving van de onderdanen beroeren, en dat met lichamelijke straffen; maar de kerk straft zodanigen, die tegen de waarheid en Godzaligheid aangaan, met geestelijke straffen. Ieder heeft andere oogmerken, andere naturen van straffen. Die van de kerk gestraft wordt kan daarom wel een goed onderdaan van de overheid zijn.

Tegenwerping 6.

Dat is een regering op te richten in een regering, en deze twee tegen elkaar strijdende, zo moet noodzakelijk een koninkrijk of republiek te gronde gaan.

Antwoord.

Dat zou geschieden, als de regering van dezelfde natuur waren; maar deze zijn geheel van een andere natuur, gelijk in het eerste bewijs, par. 12, is getoond. Zij kunnen nooit tegen elkaar strijden, als ze beide in hun rang blijven, maar zij sterken elkaar. De kerkelijke macht straft de ongehoorzamen met de macht van de sleutels, en zelfs de ongehoorzamen tegen de overheden.

Alle leden van de kerk als mensen, staan onder de overheden.

XVI. Hieruit vloeit een andere vraag: *Of de over heden geheel geen macht hebben omtrent de kerk? En zo ja, waarin die niet, en waarin zij al bestaat.*

Aleer wij op deze vraag antwoorden, zeggen wij vooraf:

- (1) Dat alle kerkelijke personen, predikanten, ouderlingen en diakenen, als mensen onder de overheden staan, zowel en in dezelfde rang als andere mensen. Ik zeg, als mensen, niet als kerkelijke, in hoedanig opzicht zij staan onder kerkenraden, classes en synoden, en alzo onder de enige Koning van de kerk. Jezus Christus.

- (2) Dat de kerkelijke, als zij tegen de burgerlijke wetten, die allen onderdanen raken, misdoen, naar de grootheid van de misdaden gestraft mogen en moeten worden, zowel als andere onderdanen.
- (3) Dat de kerkelijke, omdat zij geen suppoosten en dienaars van de overheden zijn, maar als mensen in dezelfde rang zijn, als alle anderen onderdanen, ook hetzelfde recht van verdediging hebben, en dat in geval van beschuldiging tegen hen geprocedeerd moet worden, als tegen andere onderdanen.
- (4) Dat de kerkelijke personen en de gehele gemeente schuldig zijn in geweten met hart en daden de overheden, ieder in zijn rang, te eren en te gehoorzamen, niet uit bedwang, maar uit toegenegenheid, en dat uit liefde Gods, van welks opperheid en majesteit het overheidsambt een afstraling is. En dat het niemand ontslaat van eerbewijzing en gehoorzaamheid, dat hij een kerkelijk persoon, of een lid van de kerk is, en dat, of de overheden heidens, turks, ketters of christelijk zijn, of ze goed of kwaad, of ze goddeloos of Godzalig zijn, of ze zachtmoedig of streng regeren; het is de plicht van de opzieners een ieder tot zo'n eerbewijzing en gehoorzaamheid op te wekken: Rom. 13:1. *Alle zielen zij de machten over haar gesteld onderworpen.*

Komende nu tot de vraag: *Of de overheden geheel geen macht hebben omtrent de kerk?*

Ik antwoord, zij hebben geheel geen macht in de kerk, maar zij hebben macht omtrent de kerk. Dus stellen wij ons met alle macht tegen de Erastianen en Remonstranten, stellende alle macht en alle regering van de kerk onder de overheden, en dat alle macht en regering verblijft in de overheden, en van hen afvloeit tot de kerk; dit hebben wij boven tegengesproken, en zullen het terstond nog doen. Zo stellen wij ons evenzo tegen de Papisten, welke alle kerkelijken onttrekken van onder de macht van de overheden, en meteen ook alle oordeel over 't stuk van godsdienst, en dat de overheden maar blindelings moeten opvolgen en uitvoeren, wat de kerk goedgevonden en geoordeeld heeft. Zo stellen wij ons ook tegen de Libertijnen en Vrijgeesten, welke willen, dat de overheden zich met de godsdienst niet hebben te bemoeien, maar een iedere godsdienst toelaten onder zijn gebied te prediken wat hij wil. Wij verklaren dat, ja de overheid macht heeft, en die ook moet gebruiken omtrent de kerk, 't welk wij in 't vervolg zullen tonen.

De overheden hebben geen macht in en over de kerk.

XVII. De vraag is verder. *Wat macht de overheden niet hebben?*

Antwoord. Zij hebben geheel geen macht in de kerk, noch als heren en meesters te heersen over de kerk, noch als gezonden dienaars van Christus, in Christus' naam te prediken, de sacramenten te bedienen, de sleutels te gebruiken, leraren te zenden, opzieners van de kerk te stellen, te verordenen wat men prediken en wat men zwijgen zal van de Goddelijke waarheden, wat fundamentele punten van de Christelijke godsdienst zijn, en welke punten niet fundamenteel zijn; predikanten te schorsen en weg te voeren, Godzaligen in leer en leven onberispelijk en wettig van een kerk beroepen tot leraren, als heer en meester over de kerk af te keuren, de beroeping voor ongeldig te verklaren en te vernietigen, enz. Tot deze en dergelijke kerkelijke zaken heeft de overheid geen macht, zij tast de Heere Jezus naar kroon en scepter, die het onderneemt, en 't zal haar duur genoeg komen te staan, die door zoveel gestrafte voorbeelden niet afgeschrikt wordt.

Dat de overheid als overheid geen macht heeft, om als heer en meester over de kerk te heersen, en in dezelve door haar gezag alles naar haar behagen te stellen of te doen bestieren, blijkt uit het volgende:

Bewijs 1. Jezus is alleen Koning.

De Heere Jezus is alleen en soeverein Koning van Zijn kerk, heerst daar alleen, Hij alleen geeft daar wetten. Gal. 6:16. Hij alleen geeft order, hoe die Zijn wetten zullen verkondigd worden, namelijk door de prediking van het Woord, Matth. 28:18. door bediening van de sacramenten, Matth. 28:19. en 26:26, door het gebruik van de sleutels, Matth. 16:19. Hij alleen stelt en zendt zijn eigen dienaars, Efêze 4:11 Hand. 20:28. Hij alleen wil, dat alles in de kerk in Zijn Naam uitgevoerd worde, Matth. 16:18, 19. Dienvolgens heeft de overheid geen macht om over de kerk te heersen, aan de kerk wetten te geven, order te geven, hoe men die zal uitvoeren, dienaren en opzieners te stellen, of iets in haar naam uit te voeren of te doen uitvoeren. Een ieder schrikke dan zich in Christus' rijk en heerschappij in te dringen, opdat het oordeel van de paus op hem niet kome.

2. Heeft de regering aan Zijn kerk en aan niemand anders gegeven.

XVIII. Christus heeft de macht van Zijn kerk te regeren, aan Zijn kerk alleen en aan geen ander gegeven, gelijk wij dit boven, par. 12, 13, met vijf bewijzen hebben bewezen. Derhalve heeft de overheid geen macht over noch in de kerk, want zij zijn de kerk niet, noch zelfs als overheid geen leden van de kerk. Daarom zou hun heersing over de kerk een vreemde, en alzo een overheersende macht zijn, die voor deze Koning niet te dulden is.

3. De regeerders worden uitdrukkelijk genoemd.

De bedienaars, die de Heere Jezus in de kerk, en door de kerk zelf gekozen en gezonden wil hebben, zijn wel uitdrukkelijk genoemd, Efêze 4:11 1 Kor. 12:28. Dit hebben wij boven, hoofdstuk 27, par. 9, 10, 29 met drie bewijsredenen bevestigd. Deze nu zijn apostelen, evangelisten, profeten, herders, en leraren, ouderlingen, diakenen. Maar niet een enig woord staat er van de overheden. Laat de overheden hun last tonen van de Heere Jezus, zo ze over de kerk willen heersen, en 't zal ons genoeg zijn; maar dat niet kunnende doen, en zonder last en orde van de Koning de kerk te overheersen, en daar te willen te zeggen hebben, dat is tirannie, die hun zuur zal opbreken.

4. De regering van de overheden past geheel niet op de kerk.

XIX. De regering van de overheden en de regering van de kerk zijn zo verscheiden van natuur, dat het onmogelijk is, dat één regering die beide kan uitvoeren. Dit blijkt uit deze:

- (a) De regering van de overheden is van God als Schepper en Onderhouder. De regering van de kerk is van Christus als Middelaar afkomstig en ingesteld.
- (b) De regering van de overheden is een gezag hebbende heersing; maar in de kerk mag de allerminste heersing niet zijn, 1 Petrus 5:3. Alle regering is daar maar bedienende en geschiedt alles in de naam van een ander, namelijk van Christus. Als dan de overheden de kerk onder haar gebied hadden, zo moest dat niet ten heersende, maar bedienende in de Naam van Christus. Zij zelf zullen bekennen, dat haar regering niet is bedienende, niet is in de Naam van Christus, maar heersende, en dat met gezag. Zo kan immers dan haar regering in de kerk niet te pas komen.

- (c) De regering van de overheden is een aardse macht, haar rijk is aards, en zij hebben tot een voorwerp mensen als mensen, haar wetten, haar straffen raken alleen het lichamelijke. Daarentegen de regering van de kerk is hemels, die geregeerd worden zijn een koninkrijk, dat niet is van deze wereld, Joh. 18:36. De wetten zijn hemels, de straffen zijn geestelijke straffen. Het aardse nu kan tot het hemelse noch passen, noch raken, 't schiet verre te kort, ja 't is een geheel andere wijze en voorwerp, zodat daar noch vergelijking in trap, noch samenbrenging in vorm van regering is. Hoe kan dan het zwaard, de aardse macht die 't lichamelijke maar raakt, in de kerk te pas komen?
- (d) De overheden regeren door het zwaard; maar de kerk door de sleutels, namelijk, het Evangelie te verkondigen, sacramenten te bedienen, zonden te vergeven en te houden, de ergerlijken te bestraffen, te vermanen, van de sacramenten af te houden, en uit de gemeenschap van de kerk uit te sluiten, de boetvaardigen wederom aan te nemen, opzieners van de kerk te zenden, te beroepen; deze dingen alle zijn aan elkaar gehecht; de kerk, die het een doet, doet het andere ook. Een mens, die niet hersenloos, is of niet willens boos en goddeloos is maar rede en het Woord van God plaats geeft, zal uit al deze zien, dat de regering, van de overheden geheel niet passen kan op de regering, met welke de kerk geregeerd moet worden, en zo zij met haar macht het een beheersen willen, dat ze dan ook het andere en het alles moeten beheersen, 't zij door zichzelf, 't zij dat ze het doen door haar onderhorigen, welke de opzieners niet zijn; want in plaats dat ze nu zeggen, in de naam van Christus, moesten ze dan zeggen: in de naam van de overheid verkondig ik u vergeving der zonden, enz., daar een ieder van schrikken zou. Nu dan zal zij daarvoor schrikken, zo moet zij ook schrikken voor te heersen over de kerk, of zo'n overheersing toe te laten.

De kerk had haar eigen regering en dat in de eerste vorm onder de heidense keizers.

XX. 5. De kerk had haar eigen regering, en dat in de besten vorm, ten tijde van de apostelen, en ook daarna onder de heidense keizers. Diensvolgens heeft de kerk een macht, die in zichzelf volmaakt was, zonder invloed van enige overheid. Hing dan toen de kerk niet af in haar regering van de overheid, zo dan ook nu niet; want de kerk is in haar natuur dezelfde, en haar macht is dezelfde.

Men mocht hierop zeggen, *dat de overheden toen Joods of heidens waren, en vijanden van de kerk, maar dat ze nu christelijk zijn, en liefhebbers van de kerk.*

Antwoord.

1. Die over de kerk willen heersen, verklaar ik voor geen liefhebbers maar voor vijanden van de kerk; want zij beroven de kerk van datgene, dat Christus de Koning, haar heeft gegeven tot welstand van Zijn kerk.
2. Of de overheden heidens, dan of ze christelijk zijn, of ze vrienden of vijanden van de kerk zijn, dat verandert noch het overheidsambt noch de kerk; al dat recht, dat een christen-overheid heeft, heeft ook een heidense. Al wat de plicht is van een christen-overheid, is ook de plicht van een heidense overheid. Als een overheidspersoon Christen wordt, dan voegt hij zich tot de kerk, en stelt zich als Christen onder de regering van Christus in Zijn kerk; maar de kerk blijft dezelfde, en komt daardoor niet tot de overheid, noch onder derzelve gebied. Als een bijzonder persoon een lid is van de Oost-Indische maatschappij, en hij bekomt een overheidsambt, zo blijft de maatschappij dezelfde; hij heeft over de maatschappij niet te heersen, en daarin de meester te spelen, zo weinig als te voren. De

maatschappij komt daardoor niet meer onder de overheden dan ze te voren onder hen stond, gelijk ze onder die stond en staat. Zo ook of een vader heidens of christelijk is, zijn vaderlijk gezag wordt daarom noch verminderd, noch vermeerderd. Een man krijgt over zijn vrouw, een heer krijgt over zijn knechts geen nieuwe en geen meerdere macht over dezelve dan te voren; zo ook hier: de godsdienst vermeerderd noch vermindert het gezag en het gebied van de overheden.

Uit deze allen blijkt klaarlijk, dat de kerk haar eigen bedienende macht van Christus ontvangen heeft, en die in Christus' naam uitvoert; en dat de overheden geen de minste macht hebben in en over de kerk te heersen, noch in de leer, noch sacramenten, noch gebruik van de sleutels, noch roeping en zending van de leraren en opzieners derzelve.

Tegenwerping 1.

XXI. Laat ons nu eens bezien de krachteloosheid van 't geen men hier zou kunnen tegen inbrengen, opdat de waarheid te klaarder blijke.

1. De overheden moeten alles regeren wat onder haar gebied van rechtspraak is, van het meeste tot het minste. Nu, de kerk is onder haar gebied, zo hebben ze dan ook in de kerk alles te beheersen en naar haar welgevallen te bestieren.

Antwoord.

1. Zo hebben ze dan ook te zeggen over de geldbeurs en alle goederen van de onderdanen. Ook wat in ieder huis op iedere maaltijd geschaft moet worden, in welke kamer een ieder van het gezin slapen zal, wanneer hij uit of in zijn huis zal gaan, op welk uur men dit of dat zal doen; dan zijn de gewetens van de mensen en de godsdienst de overheden ook onderworpen, en wat een atheïst verder zou kunnen bedenken, enz. Deze ongerijmdheden tonen klaar dat een overheid niet over alles, klein en groot, wat onder haar rechtsgebied is, te zeggen heeft.
2. De overheden hebben te zeggen over alles wat tot de goede samenleving van de onderdanen, als onderdanen behoort. En dus behoren ook onder haar gebied alle leden van de kerk, zo ook predikanten en ouderlingen, voor zoveel zij mensen zijn, dat staan wij toe maar, verder is haar geen macht gegeven, noch van God, noch van 't volk. Dus deugt het gehele bewijs niet, noch in de eerste, noch in de tweede stelling; want zo zij al over al het lichamelijke in haar rechtsgebied te zeggen hadden, zo volgt daaruit niet, dat ze dan ook over de kerk te zeggen hadden; want dat rijk is niet van deze wereld, en dat koninkrijk heeft geen anderen Koning dan de Heere Jezus; dat voert alles uit in niemands Naam dan van de Heere Jezus, die is haar Koning genoeg, in spijt van die het leed is.

Tegenwerping 2.

XXII. Als de kerk zo'n regering had, niet onderworpen aan de overheden, dan waren twee regeringen in één land en stad, 't welk onmogelijk is, zal een land of stad bestaan.

Antwoord.

Dat zou waar zijn, als die twee regeringen waren van dezelfde natuur, en hetzelfde voorwerp en hetzelfde einde hadden; maar dit is hier zo niet; de een is een bedienende macht in de naam van de Koning Jezus; die niet willen, dat Hij in hun land als Koning heerst, die weren Hem, zo ze kunnen; de andere is een heersende macht, van God als Schepper en Onderhouder haar gegeven; de een heeft tot een voorwerp zielen, de andere lichamen; de een bezorgt het geestelijk leven en de zaligheid, de andere het

lichamelijke, de vreedzame samenleving van de mensen. Omdat zij zo verscheiden zijn, zo kunnen deze twee regeringen elkaar niet in de weg zijn, en de een kan de ander niet hinderen; maar ieder in haar palen blijvende, zo bevorderen zij elkaar. Gelijk de regering van de gezinnen en van de onderlinge maatschappijen in een republiek, met de regering van de overheden wel bestaat, veel meer de regering van de kerk met de regering van de overheden, omdat zij in natuur geheel verscheiden zijn, en zij elkaar staande houden.

Tegenwerping 3.

XXIII. Veel vrome koningen in Israël hebben geheerst in en over de kerk, zo is het dan het recht van de overheden over de kerk te heersen.

Antwoord.

- (a) Op daden van sommigen mag men geen recht gronden.
- (b) De oversten of koningen van Israël waren sommigen, profeten, die onmiddellijke aanspraken en bevelen van God ontvingen; van die kan men geen gevolg maken tot anderen.
- (c) Van vrome koningen wordt nergens gemeld, dat zij over de kerk hebben geheerst, maar wel dat ze die hebben beschermd, en de hand geslagen aan de verbetering van de kerk, als ze door godloze koningen bedorven was; maar van godloze koningen hebben wij verscheidene voorbeelden, die naar hun welgevallen over de godsdienst en over de dienaren des Heeren wilden heersen, als Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed, met het oprichten van de kalveren te Dan en te Bethel. Achas liet een altaar, naar de gelijkenis van het altaar van Damascus bouwen, en hij zelf offerde daarop. Uzzia als hij sterk geworden was, verhief zich zijn hart tot verdervens toe; want hij ging in de tempel des Heeren, om te roken op het reukaltaar. Maar de priesters weerstonden de koning Uzzia, en zeiden hem: *Het komt u niet toe, Uzzia! de Heere te roken... ga uit het heiligdom. Toen werd Uzzia toornig, ... als hij nu toornig werd tegen de priesters, rees de melaatsheid op aan zijn voorhoofd, voor het aangezicht van de priesters... En zij stieten hem met haast van daar, ja, hij zelf werd ook gedreven uit te gaan, om dat de Heere hem geplaagd had, 2 Kron. 26:16, 18, 19, 20.*

Tegenwerping 4.

XXIV. Salomo zette de een hogepriester af, en de anderen aan. 1 Kon. 2:27. Salomo dan verdreef Abjathar, dat hij des Heeren priester niet ware, vers 35. En Zadok de priester zette de koning in de plaats van Abjathar. Zo hebben dan de overheden macht om over de kerk te heersen.

Antwoord.

- (a) 't Is een enig voorbeeld, buiten dat is er geen van dergelijke natuur. Nu uit een enige daad, en dat alleen tegen een persoon, mag men geen recht besluiten. Te meer, omdat Salomo veel zondige dingen gedaan heeft, die niet te volgen, maar te vluchten zijn.
- (b) Abjathar had crimen laesae majestatis begaan, zonde van gekwetste majesteit; hij had met Adonia, die zich tot koning opwierp, gerebelleerd, en zich des doods schuldig gemaakt. Salomo verzachtte zijn straf, en veranderde het doodvonnis in ballingschap, zodat Salomo hem niet afzette van zijn priesterlijke waardigheid, maar door de ballingschap kon hij niet bedienen het priesterambt, dat alleen te Jeruzalem geschieden kon; zodat niet priester te zijn een gevolg was van de straf, en niet de straf zelf; 't had niet op het ambt, maar op de bediening van 't ambt zijn

opzicht. Daarom wordt hij nog wel uitdrukkelijk voor priester erkend, nadat hij in ballingschap was verzonden, 1 Kon. 4:4. *Zadok en Abjathar waren priesters.*

- (c) Het stellen van Zadok in Abjathars plaats, was alleen een bescherming van de van God vastgestelde orde, waardoor, Abjathar weg zijnde, Zadok zonder verkiezing door geboorte moest opvolgen. In dit recht stelde Salomo hem, en daarin beschermde hij hem. Wat is dan hier voor schijn, dat een overheid mag heersen over de kerk en haar dienaars.

Tegenwerping 5.

XXV. De koningen en alzo de overheden zijn voedsterheren van de kerk, dus hebben zij macht over de kerk te heersen. Ziet dit, Jes. 49:23. *Koningen zullen uw voedsterheren zijn, hun vorstinnen uw zoogvrouwen.*

Antwoord.

- (a) Koningen en hun vrouwen, hun vorstinnen, worden hier in één rang gesteld; nu weten wij dat koningen de regering hebben, en niet hun vrouwen, waaruit klaar is, dat hier van geen heerschappij gesproken wordt, maar alleen van weldoen. Dus was Kores een voedsterheer van de kerk, hoewel een heiden, zo ook Ahasveros. Zo ook Constantijn de Grote, Theodosius, koningin Elisabeth, Paltsgraaf Frederik de Derde, bijgenaamd de Godvruchtige, enz.
- (b) Deze koningen en vorstinnen worden hier voorgesteld, als zich met de allergrootste onderwerping onder de kerk stellende, en zich voor haar vernederende, in hetzelfde vers: Zij zullen zich voor u buigen met hun aangezicht ter aarde, en zij zullen het stof van uw voeten lekken. Ziet zo verre is 't er vandaan, dat ze over haar zouden heersen. Die zich met alle eerbiedigheid niet wil buigen voor de kerk, als de Bruid van de Koning Jezus, die houde zijn hand van haar af, om haar te overheersen in de tegenwoordigheid van haar Bruidegom.
- (c) Het woord voedster (want heren staat niet in de grondtekst) geeft geen oppermacht, maar 't werk van een dienaar te kennen; een voedster van een koningskind, gelijk de kerk is, is minder dan de voedsterling. Een voedster moet het kind niet behandelen en beheersen naar haar wil, maar alleen naar de uitdrukkelijke orde van de vader, dat zult u doen, en dat niet. Een voedster vermag de dienaars, die de vader bij dat kind stelt, niet weigeren aan te nemen, vermag die niet te verdrijven, en anderen te nemen, die zij wil. Een voedster vermag de voorrechten, die de vader aan het kind geeft, niet weg te nemen, niet te verminderen, noch te besnoeien, maar haar plicht is het kind te beschermen in de voorrechten, en dat kind te bewaren dat niemand het leed doet. Zodat het woord voedster niet alleen geen heerschappij insluit, maar wel uitdrukkelijk uitsluit.
- (d) De overheden zijn geen voedsters van de kerk, omdat ze overheden zijn; het woord overheid doet er niets toe, ja doorgaans zijn de overheden vijanden en vervolgers van de kerk; maar in de gemelde plaats is een belofte, dat de Heere het hart van deze en gene groten, aanzienlijken en machtigen, zo mannen als vrouwen, verwekken zou, die uit al hun vermogen de kerk zouden goed doen. Dat is de plicht van allen, die in hoogheid gesteld zijn. Dus hebben wij gezien, dat de overheden geheel niets te zeggen hebben in de kerk, en over die niet mogen heersen, hoewel dat alle kerkelijke personen, zonder onderscheid, als mensen, de overheden onderworpen zijn. zowel als anderen.

Tegenwerping 6.

XXVI. Mozes wordt genoemd de God van Aäron, Exod. 4:16. Door Mozes worden de overheden verstaan, en door Aäron de kerk. Dus zijn de overheden overheden over de kerk.

Antwoord.

- (a) Waarom besluit men niet, dus zijn de overheden de God van de kerk? want dat woord wordt van Mozes gezegd. Ik acht niet, dat iemand van de overheden zich zou durven de titel geven God van de kerk.
- (b) Aäron was, toen God dit tegen Mozes zei, maar een eenvoudig gewoon persoon, hij was nog niet geroepen tot het hogepriesterambt, en toen hij al hogepriester was, toen was hij de kerk niet, zodat hier geen schijn zelfs is.
- (c) Israël maakte toen geen republiek uit, maar was een slaaf onder Farao, koning van Egypte, God zond Mozes tot Farao om verlossing te eisen. Mozes verschoonde zich, omdat hij niet wel ter tale was, God geeft hem daartoe de welsprekende Aäron, om aan Farao en het volk uit te spreken de profetische openbaringen, die Mozes, als profeet van God, ontving. Zo was Baruch de profeet Jer.emia tot hulp; zodat Mozes hier niet voorkomt als een overste of koning, maar als een profeet; dus past deze benaming niet op de overheden, die geen profeten zijn.
- (d) Het woord God betekent hier niet een heerser, omdat Mozes gesteld was tot een God van Farao: Ex. 7:1. *Ik heb u tot een god gezet over Farao.* Nu is het zeker dat Mozes geen koning was over Farao, en dat Farao geen onderdaan was van Mozes. Mozes zweefde boven Farao, in opzichte van zijn profetische bediening en majesteit, die God op hem lag in het uitvoeren van zijn zending om Israël te verlossen uit Farao's hand. Dus is getoond wat macht de overheden niet hebben.

De overheden hebben macht omtrent de kerk, om die te beschermen.

XXVII. Nu hebben wij hierbij te voegen, hoedanig haar macht is omtrent de kerk, die wij hartelijk beschermen. De plichten van de overheden omtrent de kerk zijn drieërlei.

1. Een beschermende macht.
 2. Een uitwendig verordende macht.
 3. Een bedwingende macht.
1. De overheden hebben een kerk beschermende macht. Namelijk, zij moeten de kerk van allen overlast van buiten en van binnen beschermen, dat niemand de oefeningen van de godsdienst, van kerkenraden, van classes en synoden ontruste of verhindere; dat ze blijven bij de vrijheden en geestelijke voorrechten, die Christus haar gegeven heeft, en dat ze die zonder vermindering mogen gebruiken en oefenen; dat ze alle uitwendige hinderpalen, die de godsdienst nadelig zijn, en de groei en de welstand van de kerk beletten, wegnemen; dat ze alles, wat de godsdienst bevorderlijk is, in 't werk stellen, opdat de kerk onder haar bescherming mag bloeien, en zij in alle eerbaarheid en Godzaligheid een stil en gerust leven mogen leiden. Zo deden de Godzalige koningen, David, Salomo, Asa, Josafat, Hiskia, Josia, gelijk doorgaans in de boeken van de Koningen en van de Kronieken te zien is.
 2. De overheden hebben een uitwendig verordende macht. Namelijk, om orde te stellen op uitwendige omstandigheden van de openbare godsdienst, van tijd, van plaats, die de bekwaamste zijn, en 't uitwendig welwezen van de politie niet beletten. De kerkelijke synoden te beroepen, en andere kerkelijke vergaderingen te doen houden, opdat die bezorgen het welwezen van de kerk van binnen.
 3. De overheden hebben een bedwingende macht, omtrent de kerkelijke zaken. Namelijk, om de kerkelijke personen, predikanten, ouderlingen en diakenen hun

plicht te doen waarnemen, dat ze die niet verzuimen, dat zij blijven bij de naar Gods Woord vastgestelde kerkenorde. Dat ze die, welke de kerk door valse leringen en kwade zeden, en de politie door kwade leringen en meningen in politieke zaken beroeren, openbaarlijk weren, en verhinderen voort te varen. Dat ze de valse godsdiensten uitroeien; dat ze de kerk als ze nu geheel bedorven is in leer en in zeden, helpen hervormen, en uit die kwade gestalte helpen door alle politieke middelen, die te bedenken zijn, de tegenstanders bedwingen, de verlaters van de godsdienst tot hun plicht te brengen, enz. Zo hervormden Mozes, Exod. 32. Asa, 2 Kron. 14. Josafat, 2 Kron. 17. Hiskia, 2 Kron. 29 en 30. Josia, 2 Kron. 34. Nehemia, Ne 13:30, 31. Welgelukzalig is de kerk en politie, daar het alzo toegaat, alwaar kerk en overheden, ieder in 't hare blijven, en getrouw zijn in haar werk.

Nederlandse belijdenis. Art. 36.

XXVIII. Hieruit zien wij, dat men niet moet menen, dat de overheid zich niets moeten laten gelegen zijn aan de kerk, zich dezelve niet moet aantrekken, en alleen maar blinde uitvoerders zijn van 't geen de kerk begeert, dat ze uitvoeren zou. Daar is een zeker Jus majestatis circa sacra, een zeker recht, macht, of plicht van de overheden omtrent de heilige dingen. Hiervan spreekt de Nederlandse belijdenis van het geloof in Art. 36.

Haar ambt is niet alleen acht te nemen en te waken over de politie, maar ook de band te houden omtrent de heilige kerkdienst, om te weren en uit te Rom.eien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk van de antichrist te gronde te werpen, en het koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen, en het Woord van het evangelie overal te doen prediken, opdat God van een ieder geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt.

Het komt de overheden toe, niet alleen een beschermer te zijn van de tweede tafel van de wet, maar ook van de eerste. Het komt haar toe, God te doen eren, alle afgoderij, alle beeldendienst, en alle valse godsdienst niet te dulden onder haar gebied, maar die uit te Rom.eien. Te verhinderen, dat de Naam van God niet onteerd worde met vloeken, zweren en lasteren; alle sabbatsschending te weren, en de overtreders te straffen, te zorgen dat het Evangelie overal in haar gebied verkondigd worde; dat de kerk, als alleen een troetelkind van de Heere Jezus, beschermd en bewaard worde, dat geen indrang en vertreding van binnen, noch verdrukking van iemand van buiten, de kerk ontruste of verwoeste, maar dat ze in veilige bewaring blijve in de voorrechten en vrijheden, van haar Koning Jezus haar gegeven.

Omtrent al deze dingen moet de overheid bezig zijn, *niet formaliter*, in het wezen van de zaak indringende, maar *objectief*, die hebbende tot een voorwerp van haar werk; daarom zeggen wij dat de overheden macht hebben niet in de kerk, maar omtrent de kerk. In of over de kerk moet de minste heersende macht niet zijn, noch van overheden, noch van iemand anders, daar is Jezus alleen Koning, maar alles wat de overheden doen moeten, is omtrent de kerk; in en omtrent scheelt zeer veel. Een overheid heeft macht omtrent het huwelijk, maar niet in het huwelijk; omtrent de huishouding, maar niet in de huishouding. Zo ook omtrent de kerk, maar niet in de kerk.

Dus hebben wij getoond wat macht de overheden hebben omtrent de kerk, en wat macht de opzieners hebben in de kerk.

De opzieners moeten bezorgd zijn de sleutels te gebruiken.

XXIX. Omdat de Heere aan Zijn kerk de sleutels gegeven heeft, dat is in 't algemeen macht om de kerk te regeren, en in 't bijzonder het koninkrijk der hemelen open te sluiten voor sommigen, en toe te sluiten voor anderen, door het Woord en de christelijke ban; zo hebben de opzieners zeer bezorgd te zijn in 't gebruiken van de sleutels, en de lidmaten, om onder die macht zich te onderwerpen.

Eerst: De opzieners hebben bezorgd te zijn de sleutels wel te gebruiken. Omdat de ene sleutel, namelijk *het openen en sluiten door het Woord*, hoofdzakelijk uitgevoerd wordt door de leraren, en de andere, namelijk de christelijke ban, door de leraren en ouderlingen te samen, zo zullen wij eerst de leraren aanspreken, en dan hen beiden te samen.

De leraren in het sluiten en ontsluiten door het Woord.

De eerste sleutel wordt door de verkondiging des Woords door de leraren uitgevoerd. Hoe bezorgd en bevende moeten ze dan zijn in deze, hoe vrijmoedig en getrouw moeten ze dan zijn in het gebruiken van deze sleutel?

- (a) Gedurig moet op het hart liggen, dat deze last hun toebetrouwd is, en dat ze als gezanten van Christus, in zijn naam die last uitvoeren moeten, en dat ze in deze niet in hun eigen, maar in Christus' werk bezig zijn.
- (b) Gedurig hebben ze zich te binnen te brengen, dat het oog van de Heere Jezus op hen is, dat Hij nauw let met hoedanig een gestalte van het hart, met hoedanig een beoging, met hoedanige ijver zij hun gezantschap verrichten.
- (c) Gedurig hebben ze zich voor te stellen, dat aan de uitvoering van deze sleutel zaligheid en verdoemenis van de hun toevertrouwde zielen hangt, Indien menig ontdekt was geweest, en zij door deze sleutel uit het koninkrijk der hemelen waren uitgesloten geweest, dat is, dat het hun duidelijk in de naam des Heeren met grote deftigheid en betoning van kracht aangezegd ware geweest, dat zij in hun zonden en onder de toorn van God waren, geen vergeving van de zonden hadden en geen zaligheid, maar de eeuwige verdoemenis te verwachten hadden, indien zij zo blijven, zouden ze niet ontroerd zijn geworden zouden ze zich niet bekeerd hebben? En wederom, indien menige zwakke in 't geloof klaar was ontdekt geweest, wat genade zij hadden, en daarop hun in Christus naam, met grote deftigheid en betoning van kracht, én vergeving van de zonden, én de eeuwige zaligheid toegezegd werd, met hoedanig een blijdschap zouden ze hun loop hebben gelopen, zouden ze groeien in de genade, en in sterkte toenemen, daar ze bij 't nalaten van deze sleutel hun leven doorbrengen in bedroefdheid.
- (d) Gedurig hebben ze deze zaken zich voor te stellen in het bestuderen van hun prediking, om niet te beogen iets te zeggen, waardoor zij de naam van geleerd en van begaafd, en de toeloop van mensen zouden verkrijgen, foei, dat vreemde vuur op des Heeren altaar! Maar om alleen te doelen om deze sleutel getrouw te gebruiken, en ieder te ontdekken in zijn geestelijke staat, en daarop dan hun zaligheid of verdoemenis te verkondigen, opdat een onbekeerde bekeerd, en een begenadigde vertroost en verwakkerd mocht worden. Dit zijn oogmerk geweest zijnde in het studeren, zo moet dat oogmerk hem de ijver geven in het prediken, om als een gezant van Christus hun die zaken aan te kondigen.
- (e) Gedurig hebben ze zich deze en diergelijke plaatsen van de heilige Schrift voor te stellen, om zeer onderscheidenlijk te prediken, en niet de zaken daar zo in 't algemeen voor te stellen, en ook om bezorgd te zijn, dat ze een ieders staat wel treffen, en dat ze, 't zij door onkunde van de geestelijke staat van de ziel, 't zij uit

- mensenvrees of mensengunst, 't zij door een verkeerde liefde tot de godlozen, of zondige afkeer van de Godzaligen, proeven niet recht voor te stellen, of ten onrechte toe te passen. Overweegt dan deze plaatsen met ernst.
- Jes. 3:10, 11, *Zegt de rechtvaardige, dat het hem wel gaan zal. Wee de godloze, het zal hem kwalijk gaan.*
 - Ezech. 3:18, *Als Ik tot de godloze zeg: gij zult de dood sterven; en gij waarschuwt hem niet, en spreekt niet, om de godloze van zijn godlozen weg te waarschuwen, opdat gij hem in het leven behoudt: die godloze zal in zijn ongerechtigheid sterven, maar zijn bloed zal Ik van uw hand eisen.*
 - Jes. 40:1, 2, *Troost, troost mijn volk, zal ulieder God zeggen, spreekt naar 't hart van Jeruzalem, en roept haar toe, dat haar strijd vervuld is, dat haar ongerechtigheid verzoend is.*
 - Judas 1:22, 23, *Ontfermt u wel eniger, onderscheid makende, maar behoudt anderen door vrees en grijpt ze uit het vuur.* En om hierin niet verkeerd te handelen, zo legt deze plaatsen op uw hart:
 - Ezech. 13:22, *Omdat gijlieden het hart des rechtvaardigen door valsheid hebt bedroefd gemaakt, daar Ik hem geen smart aangedaan heb, en omdat gij de handen des godlozen gesterkt hebt, opdat hij zich van zijn boze weg niet afkeren zou, dat Ik hem in 't leven behield, vers 23. Daarom zult gij niet meer ijdelheid zien, noch waarzegging gebruiken, maar Ik zal Mijn volk uit uw hand redden.*

Lidmaten moeten daardoor beven of zich verblijden.

XXX. Zo getrouw en nadrukkelijk als de leraren moeten zijn in het oefenen van deze sleutel, zo aandachtig moeten ook de lidmaten zijn op de opening en toesluiting, op het vergeven en het houden van de zonde; zij hebben nauw te letten op de beschrijving van de staten en hoedanigheden van de personen, voor wie de hemel wordt toegesloten of ontsloten, en te zien, onder welke soort zij zijn, en dan hebben ze zich toe te passen het openen en het sluiten als aan hen gedaan, en dat dit van de Heere Jezus aan hen geschiedt, en daarom vast en krachtig is. Hierdoor moeten de onbekeerden met vreeze bevangen worden, en zij hebben zich terstond tot bekering te schikken, om de toekomstige toorn te ontvluchten. Hierdoor moeten de bekeerden zich verblijden, en trachten met geestelijke vrolijkheid waardig te wandelen hun roeping. O indien de sleutels zo gebruikt en zo toegepast werden, wat klem zouden de predikanten hebben!

Maar moeten zich wachten van elkaar te oordelen.

Wij waarschuwen een ieder lidmaat zich in dit werk, dat de Heere Jezus alleen de leraren heeft aanbevolen, niet te mengen, of iets te doen dat daarnaar gelijkt. 't Komt hun niet toe een ieder te beproeven, en dan hen te oordelen, en het vonnis van het leven of van de dood over hen uit te spreken; hier geldt de plaats, Matth. 7:1. *Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt.* Dat te doen beneemt het oefenen van deze sleutel door de leraren de klem door hun nabootsing. Het is tot een blaam van de Godzaligheid, die wordt daardoor gelasterd en gehaat van anderen; *want*, zeggen ze, *die lieden veroordelen en verdoemen anderen.*

't Zijn ook doorgaans mensen, die hoge inbeeldingen van zichzelf hebben, en door hun trotsheid en meesterschap zich willen vertonen alsof ze wat groots waren, en boven anderen uitstaken, daar ze dikwijls minder begenadigd en minder bekwaam zijn. Deze verderven dikwijls, zoveel in hen is, het werk Gods in de kleinen, die menigmaal meer genade hebben dan die oordelers en veroordelers. Zij verbreken, zoveel in hen is, de gekrookte rietjes, en blussen uit de glimmende vlaswiekjes.

Daarom waarschuw ik een ieder, hij zij niet hooggevoelende, maar vreze, en door ootmoedigheid achte hij anderen uitnemender dan zichzelf; hij vreze God, en onthoude zich van dat, dat de uitnemendste leraren zelf met vrezen en beven doen, om aan de een of anderen kant geen misslag te begaan. Wij vermanen ook een ieder zwakke, dat hij zijn geweten niet laat trappen en treden van de zodanigen, maar zich voor de zodanigen inhoude, hun gezelschap verlate, en zich voege tot andere Godzaligen, om onderling met elkaar te spreken tot gewone stichting, vermaning, opwekking, en vertroosting.

De opzieners gezamenlijk moeten getrouw zijn in het oefenen van de ban.

XXXI. De tweede sleutel, de christelijke ban, wordt door de leraren en ouderlingen te samen vergaderd, uitgevoerd. Zo men elders in verval ziet, zo is het in 't nalaten van deze sleutel te gebruiken. 't Is waar, in de ene gemeente wordt in deze meer gedaan dan in de andere, en sommigen kwijten zich nog al tamelijk, maar in 't algemeen schijnt het alsof de Heere Jezus deze sleutel aan zijn gemeente niet gegeven had. Niet alleen vangt men de kleine vossen niet, die de wijngaard bederven, maar zware wolven heersen daarin. Hoe is de ringmuur verbroken, zodat de wijngaard openligt tot vertreding! Het wilde zwijn wroet hem om. Het zuurdeeg verzuurt de gehele klomp. Hierdoor wordt de naam van God en Zijn kerk gelasterd, de sacramenten worden ontheilgd, het goede kruid wordt door het onkruid verstikt, de zegen wordt van de gemeente Gods onthouden, omdat in zijn volk godlozen worden gevonden; daarom is het te vrezen, dat de Heere zijn kandelaar van de plaats wel eens mocht wegnemen.

Wat raad? ja wat raad? Daar doet zich geen hoop op tot verbetering; want:

- (a) het voorbeeld is weg, men weet niet meer hoe 't wezen moet, en wat bijna ergernissen zijn, hoe de kerk moet zijn als ze welgesteld is: men moet bloeiende gemeenten, als er velen tot het gehoor komen, als er velen tot lidmaten worden aangenomen, al zijn ze zo onwetend als heidenen, en geheel aardsgezind, als er een goede uitwendige vrede is, al is het dat men allen in de slaap van de zorgeloosheid verzonken ligt.
- (b) De opzieners zijn velen blind, als de herders bij Jes. 56:10, 11. *Hun wachters zijn allen blind, zij weten niet; zij allen zijn stomme honden, zij kunnen niet bassen; zij zijn slaperig, zij liggen neer, zij hebben het sluimeren lief. En deze honden zijn sterk van begeerte, zij kunnen niet verzadigd worden; ja, het zijn herders, die niet verstaan kunnen; zij allen keren zich naar hun weg, elk uit zijn einde.* Velen zijn dwaze herders met eens dwazen herders gereedschap, Zach. 11:15. Wat is van zulke herders te wachten?
- (c) Die al zien kunnen, zien niet toe, ternauwernood merkt men op als iets grof van zelf voortkomt, en dan zou men zijn hoofd wel omdraaien om het niet te zien. De liefde Gods, de welstand van de kerk, en de getrouwheid aan het bevel van Christus gaat velen niet ter harte, daarom laat men alles op zijn beloop, en men zoekt niet naar de ergernissen, en nog minder arbeidt men om ze weg te nemen.
- (d) Men heeft de rust lief, daarom vermoeit men zich niet om alles te weten, wat in de kerk omgaat, daar is te veel werks aan vast, en 't censureren maakt mensen kwaad, en men moet hun scherpe tongen en onbesuisde ontmoetingen uitstaan, dat maakt het gemoed onrustig, daarom, 't is de meeste vrede alles te laten staan.
- (e) Men zoekt de liefde, achting en gunst van de mensen, men vreest het ongenoegen van de grote, men heeft kinderen die zouden door hen en de hunnen bevorderd kunnen worden. Men heeft zoete omgang met deze of gene, men gaat er soms te gast, men heeft er een goede roemer wijn, daardoor wordt de mond gesloten en de

handen gebonden. Sommigen zijn gauw in de mond, en stout in zich tegen de censuur aan te kanten; met zodanigen zou men te veel te doen krijgen, daardoor 't is best zodanigen te laten lopen. En als men nog al iets doet, dat is naast deze of geen geringen, van welke niet veel kwaads te verwachten is, en dat over zaken, die hen onder de mensen oneerlijk maken; en kan men een Godzalige achterhalen, dan is men een ijveraar, om, schuldig of onschuldig, hun het vel over de nek te halen, en op 't allerscherpste hen te straffen, niet uit liefde tot de welstand van de kerk en van hun zielen, maar om zijn hartstochten en nijd te voldoen. Wat is van zodanige opzieners te verwachten?

- (f) Daar zijn nog al goede en oprechte opzieners door des Heeren goedheid; deze hebben wel een hart om wat te doen, maar 't scheelt hun óf aan licht, óf aan bekwaamheid om het uit te voeren; ook zien ze dat er zoveel te censureren is, dat men er geen raad toe weet om het te beginnen; en als men al begint, zo wordt men niet geholpen; men staat dikwijls alleen, en van de voorstanders heeft men zoveel tegenstand, dat men moedeloos wordt, en dus laat men het werk staan.

Opwekking van opzieners om getrouw te zijn door vorige beweegreden.

XXXII. Was het maar een burgerlijk werk, men mocht zwijgen, maar nu het een werk is van het allergrootste gewicht, en van de uiterste noodzakelijkheid, zo wil ik mij en alle opzieners deze korte bedenkingen tot opwekking voorstellen:

- (a) Brengt u te binnen, en leg het op uw hart hetgeen wij in 't algemeen tot alle opzieners in hun ambt gesproken hebben, slaat enige bladen terug en leest die beweegredenen met aandacht, of het u opwekken kon tot aandacht, en tot betrachting van uw plicht ook in deze. Hoofdstuk 38 par. 28-33 42.
- (b) Hierbij merkt, dat u deze sleutel van de Heere Jezus is toebetrouwd; u bent als de portiers van een stad; 't is de grootste ontrouw, als zij de aankomende vijanden inlaten, die komen om de stad te verwoesten; zo zou u dan ook ontrouwe portiers zijn, die de vijanden inlaten en binnen houden tot verderf van de gemeente, die op uw getrouwheid zich verlaat.
- (c) U bent de oorzaak, dat de kerk tot aan het hart bedorven wordt, met al de gevolgen van die, namelijk, de ontering van Gods naam, de verhinderen van veel mensen, die anders zouden toevloeien, het verderf van de zielen, die door het gebruiken van de sleutels zich bekeren zouden, het beletten dat de Godzaligheid niet doorbreekt; dat de een de ander navolgt in kwade zaken; dat de vromen worden onderdrukt, en dat ze in 't verborgen zuchten over de ellendige staat van de kerk.
- (d) En weet dat de Heere u om alle deze voor zijn gericht zal doen komen, dat u daar rekenschap van uw regering, van de u toebetrouwde kerk, en van de zielen waarover God uw opzicht had aanbevolen, zult geven, en dat de Heere het bloed van al die zielen, die door nalatigheid van het gebruiken van deze sleutel zijn verloren gegaan, zal eisen. O wat zal dat een zware verantwoording zijn, en hoe vreselijk zal Gods oordeel zijn over alle ontrouwe opzieners! Och, waren velen nooit opzieners geweest!

Raad en middelen om getrouw te zijn.

XXXIII. Och, mochten al de opzieners eens verwakkerd worden, en hun hart verheffen in de wegen des Heeren in deze!

- (a) Velen, bijzonder de opzieners, kennen de natuur en de noodzakelijkheid van deze plicht niet. Deze moesten het Woord van God onderzoeken om deze sleutel te kennen, en te weten hoe die te gebruiken; moesten zich daarvan laten onderrichten

van de leraren, die dien verstaan, en kan deze mijn onderwijzing in dit hoofdstuk hen hierin dienen, 't zal mij tot blijdschap zijn.

- (b) Hierbij heeft een ieder veel te bidden, én om licht, én om een hart dat getrouw mag zijn in deze; want het is een strijd tegen de gehele wereld, daar men óf niet aan durft, óf waarin men licht zou bezwijken, zonder buitengewone bijstand des Heeren.
- (c) Dan moest men het werk, als des Heeren werk beginnen; want al doende krijgt men meerder bekwaamheid en vrijmoedigheid. Hij beginne zijn gemeente van buurt tot buurt over te zien, krijgt hij enig achterdenken op iemand, hij verneme naar de zaak, hij spreke de zodanige afgezonderd aan, hij vermane en bestraffe de zodanige, en brenge hem terecht door de geest van Zach. htmoedigheid; hoort hij, u hebt hem gewonnen; blijft hij in de ergernis volharden, men moet de zodanige aan de kerkenraad aanbrenge en aandringen, opdat de censuur over hem of haar geoeffend worde, en dan daarna de censuur op 't hart dringen door bijzondere aanspraken; dus zal hij, óf overwonnen worden, óf in boosheid zich er tegen aanzetten, en dan is 't de plicht van de ene trap van censuur tot de andere voort te gaan. Als de gemeente gewaar wordt, dat zo op haar gangen gelet wordt, en dat men er ten eerste bij is, als iemand een ergernis begaan heeft, zo zal er vreze en schaamte komen, en voorzichtigheid in wandel. En om het te beter te weten wat er omgaat, moet men deze en gene van de tederste Godzaligen hebben, die men overtuige dat het ieders plicht is de ergerlijke daden aan te brengen, 't zij dat het bedekt kan toegaan, 't zij dat het bekend worde; want men moet op elkaar acht geven tot opscherping van de liefde en van de goede werken. En men moet in zijn getrouwheid zijn plicht waarnemen, al zou men de haat en de naspraak van een ieder op zijn hals halen. Doch men moet door zijn gedrag zich openbaar maken, dat men alles uit liefde en in de getrouwheid voor de welstand van de zielen en van de kerk doet, en vooral zich wachten voor meesterachtigheid, of de schijn daarvan.

Plicht van de lidmaten naast ongecensureerden.

XXXIV. Hieromtrent hebben de lidmaten ook hun plicht te betrachten, zo aan die, die niet staan onder de censuur, als aan de gecensureerden. De lidmaten moeten:

- (a) niet alleen elkaar vermanen en bestraffen, 1 Thess. 5:14 Hebr. 3:13, maar
- (b) zij moeten ook de ongeregelden, die naar hun vermaningen niet willen luisteren, aan de opzieners van de kerk aanbrenge, naar het uitdrukkelijk bevel van Christus: Matth. 18:17. *Indien hij dezelfde geen gehoor geeft, zo zeg het aan de Gemeente.*

Omtrent de gecensureerden moeten ze:

- (a) zich tonen met droefheid en medelijden aangedaan te zijn, en hen opwekken tot berouw en bekering, doch zo, dat zij het doen met betoning van afstand en onderscheid tussen hen en de gecensureerden. En
- (b) zij moeten zich onttrekken en alle gemeenzaamheid mijden, 2 Thess. 3:14. 't Zij met over en weer gastmalen te houden, met hen gaan wandelen, en met alle omgang, die gemeenzaamheid te kennen geeft, opdat de gecensureerde beschaamd worde; dit onttrekken moet meerder en minder zijn naar de trap van de censuur.

En om hierin getrouw te zijn, heeft een ieder te weten:

- (1) Dat de censuur van de gehele gemeente is aanbevolen, hoewel zij uitgevoerd moet worden door de opzieners derzelve, en dat iemand, dit nalatende, niet getrouw is aan de last, die de Heere Jezus hem heeft opgelegd.
- (2) Het komt op uw rekening, nalatigen! dat de zondaar in zijn zonde blijft; alsmede dat de sacramenten ontheiligd worden, en ook dat de kerk verdorven wordt en blijft. 't Is voorwaar een grote zaak aan die zaken zich schuldig te maken, en daarvan een oorzaak te zijn; daarom vermanen wij een ieder, hierin getrouw en werkzaam te zijn, navolgende het gezin van Chloë, dat aan Paulus aanbracht, wat ergernissen in de gemeente omgingen, 1 Kor. 1:11.

Hoe de gecensureerden zich moeten gedragen.

XXXV. De gecensureerden moeten:

- (a) zeer gevoelig zijn over de censuur en over de gegeven ergernis, van welke de Heere Jezus zegt: *Het ware hem beter, dat een molensteen om zijn hals gedaan ware, en dat hij in de zee geworpen ware*, Markus 9:42.
- (b) Zij moeten zich wachten tegen de censuur zich aan te kanten, en met boosheid de opzieners van de gemeente, die de censuur oefenen, te bejegenen; maar moeten met weekheid van het hart zich die onderwerpen, want 1. 't Is het werk van de Heere Jezus, 't is in zijn naam en op zijn bevel gedaan; die zich dan daartegen aankant, die kant zich tegen de Heere Jezus zelf, dat voorwaar een schrikkelijke zaak is.
- (c) Zij hebben beloofd, toen ze tot lidmaten werden aangenomen, dat zo zij kwamen in ergernis te vervallen, dat ze zich aan de censuur van de kerkenraad onderwerpen zouden; doet iemand dan het tegendeel, hij gaat tegen zijn eigen plechtige belofte aan.
- (d) De censuur geschiedt ten beste, én van de gecensureerden, én van de gemeente. Zo iemand dan zijn eigen zaligheid en Godzaligheid liefheeft, zo moest hij zich tegen de middelen, die daartoe strekken, niet aankanten. En zo hij zich om zijns zelfs wil al niet wilde onderwerpen, zo moest de liefde tot de gemeente hem daartoe bewegen; want door het niet oefenen van deze sleutel wordt de gemeente bedorven; daarentegen door het oefenen wordt de gemeente gezuiverd, anderen vrezende te zondigen, de zwakken worden bevrijd van de aanstoot; de kerk wordt ontzaglijk bij die buiten zijn, en die begeerte krijgen tot Godzaligheid en zaligheid, worden gelokt zich bij de kerk te voegen. *Welgelukzalig is een gemeente waar men zo handelt. De Heere gebiedt aldaar de zegen, en het leven tot in van de eeuwigheid*, Psalm 133:3.

HOOFDSTUK 30

Van de Roeping.

Tot hiertoe hebben wij gesproken (a) van de Borg des verbonds, en (b) van de bondgenoten, de kerk. Nu gaan wij over (c) tot de wegen, waardoor de Heere de bondgenoten overbrengt in dat verbond die tot het einde, de zaligheid, leiden.

Waarvan het eerste is de Roeping.

I. De Roeping is een genadewerk Gods, de zondaar door het Evangelie nodigende, uit de staat der zonde en toorn over te gaan tot Christus, om door Hem verzoening met God, Godzaligheid en zaligheid te verkrijgen; en de Zijnen door de Heilige Geest krachtdadig tot die staat overbrengende.

II. De Roeping is een genadewerk van God:

Matth. 22:3, 14. Hij zond zijn dienstknechten uit om de genoden ter bruiloft te roepen, en zij wilden niet komen. Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.

2 Petrus 1:3 . . . die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd.

1 Kor. 1:9. God is getrouw, door Welken u geroepen zijt tot de gemeenschap van Zijn Zoon Jezus Christus, onzen Heere.

God roept niet door de *wet der natuur*, noch door de *werken der natuur*, waardoor Hij *Zich nochtans niet onbetuigd laat aan de heidenen, hun goed doende.* Hand. 14:17. *Opdat zij den Heere zouden zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden mochten,* Hand. 17:27. Want in dat alles wordt Christus hun niet bekendgemaakt, en zij worden daardoor niet vermaand om in Christus te geloven. De heidenen zijn onder het *verbond der werken*, en alles wat God in hen en nevens hen doet, heeft opzicht op dat verbond; en zij worden verplicht naar deze regel te leven: *doet dat, en u zult leven.* Zodat noch de wet der natuur, noch Gods werken behoren tot de roeping. De heidenen worden niet geroepen.

Ook geschiedt de roeping niet door de *zedelijke wet der Schrift*. De wet der zeden heeft tweeërlei aanzien: òf in haar eis; zo vertoont ze de volmaakte voorwaarden van het *Verbond der werken*; òf in haar einde, als aan de kerk gegeven tot *een regel des levens en der ware heiligheid*. In het eerste opzicht wordt ze gepredikt om de mens te overtuigen van zonde, Rom. 3:20, en alzo de mens hopeloos te stellen *van door zijn werken zalig te worden*. Daar eindigt de wet. Maar als tegelijk Christus door het *Evangelie* verkondigd wordt, zo lokt het Evangelie de mens, die de wet wegstoot. En dus is de wet bij gelegenheid van de prediking van Christus, *de tuchtmeester tot Christus*, Gal. 3:24. Doch de wet leert Christus niet, noch roept tot Christus, zodat de wet der zeden niet behoort tot de roeping. Anders is het met *de wet der plechtigheden*, die tot het Evangelie behoort.

III. Maar het ware middel der roeping is het Evangelie.

2 Thess. 2:14 Waartoe Hij u geroepen heeft door ons Evangelie.

Evangelie is in onze taal een *goede boodschap*, welker inhoud is: Arme mens, u ligt onder de zonde en toorn Gods, u gaat die weg in welks einde is het eeuwig verderf.

Maar God heeft Zijn Zoon Jezus Christus gezonden tot een Borg; in Zijn lijden en sterven is volkomen voldoening aan Gods gerechtigheid, en alzo vrijmaking van schuld en straf. In Zijn gehoorzaamheid van de wet is volkomen heiligheid, zodat Hij volkomen kan zaligmaken allen, die door Hem tot God gaan. Christus biedt u al Zijn verdiensten, en alzo eeuwige zaligheid aan; Hij roept, Hij nodigt nu een iegelijk: *Wendt u naar Mij, en wordt behouden, neemt Mij aan, geeft u over aan Mij, treedt met Mij in een verbond, zo zult u niet verloren gaan, maar het eeuwige leven hebben.* Deze uitroep is beschreven in de Bijbel, zowel in het Oude Testament, als in het Nieuwe Testament.

Het éérste Evangelie was: *het zaad der vrouw zal de slang de kop vermorzelen*, Gen. 3:15.

Daarna heeft God veelmaal, en op velerlei wijze het laten verkondigen, Hebr. 1:1. *Want ook ons is het Evangelie verkondigd, gelijk als hun*, Hebr. 4:2.

Vóór Christus' komst was 't het Evangelie der beloften:

Rom. 1:1, 2. ... *afgezonderd tot het Evangelie van God, hetwelk Hij te voren beloofd had door zijne profeten in de Heilige Schriften.*

Ná Christus' komst wordt het genoemd, het *Evangelie der vervulling*:

Mark. 1:14, 15... *kwam Jezus in Galiléa, predikende het Evangelie des koninkrijk Gods zeggende: De tijd is vervuld!*

IV. Meermalen worden **Wet en Evangelie tegenover elkander gesteld**. Als in die tegenstelling de *ceremoniële* wet verstaan wordt, dan geschiedt dat ten opzichte van Christus' komst in het vlees, Welke de ceremonieën afbeeldden, dat Die komen zou; en 't Evangelie der vervulling verklaart dat Christus gekomen is. Maar in de zaak zelf kan er geen tegenstelling zijn, dewijl de ceremonieën het Evangelie verkondigen, en in zich vervatten.

Maar tussen de *wet der zeden* en het *Evangelie* is de tegenstelling in de zaak zelf. Want,

1. De wet is van God als Heere, soeverein, hoge en enige Wetgever gegeven, en strekt zich uit tot alle mensen. Maar het Evangelie is van God als oneindig goed, als *barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid*, Exod. 34:6, en strekt zich niet uit tot allen, maar tot enigen.
2. De wet is uit de natuur ten dele bekend, Rom. 2:15; maar het Evangelie alleen door openbaring, Ef. 3:6.
3. De wet is een voorwaarde van het verbond der werken, op welks volkomen onderhouding de zaligheid beloofd wordt, en kent geen vergeving. Rom. 10:5, Matth. 19:17; maar het Evangelie verkondigt het genadeverbond, belovende de gelovigen vergeving en zaligheid door Jezus Christus, Rom. 10:8,9.
4. De wet verwekt in de zondaar kennis der zonden, Rom. 3:20; *toorn*, Rom. 4:15, en alzo schrik en beven, Jes. 33:14; maar het Evangelie is de liefelijke bediening en de kracht Gods tot zaligheid, Rom. 1:16. Dit Evangelie is het middel, waardoor God mensen tot zaligheid roept.

God kon wel *onmiddellijk* zonder woord de mens Christus openbaren; hem tot Christus brengen, in Hem doen geloven, en hem alzo tot zaligheid leiden; maar 't heeft de Heere behaagd tot betoning van Zijn veelvoudige wijsheid en verheerlijking van andere Zijner volmaaktheden, de mens dat alles deelachtig te maken door middel van het woord des Evangelies, om *de redelijke mens* op een *redelijke wijze* te leiden. 't

Gebruik van dit middel wordt **Roeping** genoemd, omdat alle mensen dwalen op een weg, die niet goed is, en die ten verderve leidt. Deze dwalende mensen roept God toe, dat die weg, waarop zij wandelen, hen eeuwig ellendig zou maken, en nodigt hen tot Christus, den enigen Weg om tot de zaligheid te komen.

V. De Roeping wordt onderscheiden in **een uitwendige en inwendige roeping**. Beide zijn ze van God, beide geschieden ze door hetzelfde Woord, dezelfde zaken, allen even gelijk voorstellende; beide geschieden ze tot mensen, in de natuur even gelijk zijnde; maar zij zijn onderscheiden daarin, dat de *éne* alleen geschiedt *uitwendig* door het Woord, waarbij ook wel komt de algemene werking des Heiligen Geestes tot algemene verlichting en historisch geloof; de andere dringt door tot *in het hart* des mensen, datzelve krachtadig bestralende met het wonderbare licht, dat de mens geestelijke verborgenheden in hare eigene gedaante openbaar maakt, en buigt krachtadig den wil tot omhelzing van die verborgenheden in Christus, en tot gehoorzaamheid des geloofs.

Daar is een oneindig verschil tussen het bedorven verstand des mensen, de Remonstranten en andere drijvers van de vrije wil, en de Heilige Schrift; of het bekomen van de zaligheid uit de mens voortkomt, en hij de eigenlijke en enige oorzaak van zijn zaligheid is, dan of God de Enige en eigenlijke Oorzaak is, en dat de mens als volstrekt onmachtig, tot verkrijging van de zaligheid niets doen kan?

Dat zal men wel toestaan, dat God de zaligheid bereid en gemaakt heeft; dat God Christus de Middelaar gegeven en geopenbaard heeft; maar men zal het aannemen, het ingaan door die Weg stellen in de goede wil en de kracht van de mens. Evenals in een loopbaan; de overheid heeft de prijs opgehangen, en heeft de loopbaan bereid, maar het bekomen van de prijs staat aan de lopers zelf.

Opdat men dan den *afgod* van de eigen krachten, en van de goede wil, als een *oorzaak* van zijn eigen zaligheid wil beschermen, zo zou men gaarne het onderscheid tussen de uitwendige en inwendige roeping, of, dat hetzelfde is, tussen die *niet* krachtig overbrengende, en *wél* krachtadig overbrengende roeping verwerpen, en alleen één roeping erkennen, en dat de krachtadigheid niet is in de krachtige werking Gods, in de een meer werkende dan in den ander; maar ten opzichte van de uitkomst, dat de ene mens de roeping gehoorzaamt door een vrije wil, waardoor het in zijn macht is die op te volgen of tegen te gaan, en alzo zalig wordt; en dat de andere mens de roeping versmaadt en verwerpt door diezelfde onverschillige vrije wil.

Doch de Schrift bestraft en weerlegt zulke verwaasde gedachten, en toont:

1. Dat de roeping krachtadig, is tot zaligheid door het *voornemen Gods*. Rom. 8:28, *Dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn; welke genadegiften en roeping onberouwelijk zijn*, Rom. 11:29.

Uit welk voornemen voortkomt dat die geroepenen dadelijk geloven:

Hand. 13:48 *...en er geloofden zovelen, als er geordineerd waren tot het eeuwige leven*.

2. De Schrift toont dat de mens zichzelf niet onderscheidt, maar dat het onderscheid van God is:

1 Kor. 4:7. *Wie onderscheidt u? En wat hebt gij, dat u niet hebt ontvangen? En zo u het ook ontvangen hebt, wat roemt gij, alsof u het niet ontvangen hadt?*

Nu de mens zou zichzelf onderscheiden, als het op zijn goedheid en krachten toekwam, dat hij meer geloofde dan een ander. Zo is er dan een roeping, die krachtadig doorwerkt en tot het inwendige, namelijk, tot 't verstand, wil en genegenheden doordringt, dat veranderende en heiligende, dat is de *inwendige*

roeping. En daar is een roeping door het Woord, die niet vergezelschaft is met het krachtdadige geloof en liefdewerking Gods, maar die alleen uitwendig aan het oor geschiedt, en den mens in zijne natuur laat, welke *uitwendige roeping* de mens door zijne boosheid tegenstaat, en door zijn vanzelfwillende vrije wil versmaadt, gelijk de meeste geroepenen doen, Matth. 22:5, 14. Van deze roepingen zullen wij ieder op zich zelf spreken, en eerst van de uitwendige roeping.

VI. Over **de uitwendige roeping** is de vraag: *Of ze algemeen is, zodat God alle mensen op den ganse aardbodem roept tot Christus, en door Hem tot de zaligheid?* Lutheranen zeggen: ja. Wij zeggen: niet alle mensen, maar wel gehele landschappen, natiën, volkeren en talen, doch niet alle; want de gehele Schrift, en de ervaring van alle tijden is daartegen. Kaïn werd ten eerste verdreven van het aangezicht Gods, terwijl het Evangelie bleef in de linie van Seth. Abraham en zijn zaad werden tot de kerk Gods aangenomen, en hun werden de woorden Gods toevertrouwd, dewijl God alle heidenen liet wandelen in hun wegen, Hand. 14:16.

Ps. 147:19, 20. *Hij maakt Jakob Zijn woorden bekend, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten. Alzo heeft Hij geen volk gedaan; en zijne rechten, die kennen zij niet.*

Na Christus' komst is de roeping ook niet algemeen geweest. Geheel Amerika was onbekend, en is wel duizend jaren onbekend gebleven, en 't is voor het merendeel in het binnenland alsnog onbekend, en ontbloot geweest van het Evangelie. Altijd zijn er landen geweest, waar het Evangelie niet is verkondigd, gelijk heden ten dage de meeste volkeren des aardbodems ontbloot zijn van het Evangelie. Dit is te klaar, dan dat het geloochend kan worden, daarom is en blijft het ook zeker, dat de roeping niet algemeen is.

VII. **Hier tegen** zegt men:

1. Alle mensen zijn geroepen in Adam en in Noach, en in andere voorouderen, die het Evangelie hebben gehad, en het verstoten hebben, waarom God de kandelaar van die plaatsen weerde, gelijk Openb. 2 en 3.

Antw. 't Wordt ontkend, dat de nakomelingen, dien het Evangelie niet verkondigd wordt, kunnen gezegd worden geroepen te zijn geweest, omdat hunne voorouderen geroepen waren; want 't is gelijk de profeet zegt: *De zoon zal niet dragen de ongerechtigheid des vaders*, Ezech. 18:20. Zo kan dan ook het verstoten van het Evangelie door de voorouders niet komen op de rekening van hunne nakomelingen. Wij ontkennen, dat alle mensen in Adam en Noach en andere voorouders geroepen zijn; want alle mensen zijn niet in Adam en Noach in het verbond der genade, noch in de aanbidding van het Evangelie begrepen; hier staat ieder voor zich zelf, niemand wordt geroepen, dan dien het Evangelie verkondigd wordt.

2. 1 Tim. 2:4, *Welke wil, dat alle mensen zalig worden, en tot kennis der waarheid komen.*

Tit. 2:11, *De zaligmakende genade Gods is verschenen alle mensen.*

Mark. 16:15, *Gaat henen in de gehele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen.* Uit deze plaatsen besluit men dat de roeping algemeen is, en alle mensen hoofd voor hoofd geroepen worden.

Antw. Het woord *allen* betekent dikwijls *allerlei*; dat het in deze plaatsen allerlei betekent, leert de ervaring. Deze plaatsen zien op de uitbreiding des Evangelies over de gehele wereld, in tegenstelling van de vorige bepaling tot het zaad

Abrahams. 't Ziet op allerlei natiën zonder onderscheid, en niet op alle natiën zonder uitsluiting.

3. De Schrift toont, dat er vele gelovigen zijn geweest, die niet geleefd hebben waar de kerk was, als: Job, Melchizédek, Bileam, Cornelius, enz. Daaruit blijkt, dat de roeping zich verder uitstrekt dan de zichtbare kerk, en daarom algemeen is.

Antw: Uit de roeping van enige particulieren kan men de roeping van allen in 't algemeen niet besluiten. Die particulieren hebben sommigen geleefd eer Abrahams zaad afgescheiden was, in elk geval nog in 't leven van Sem, en met de patriarchen, als wanneer de kennis van de ware godsdienst van andere geslachten nog niet geheel was weggenomen; anderen hebben geleefd daar de kerk was, ofschoon niet Abrahams zaad, bij welke gelegenheid zij gelovigen en Jodengenoten werden.

4. Velen leefden godzalig en deden goede werken, die verre van de kerk leefden, daarom is hun kennis genoegzaam geweest tot zaligheid, dies is de roeping algemeen.

Antw: In alle mensen is de wet der natuur ingeschapen, waaruit de natuurlijke godsdienst, en alzo natuurlijke deugden voortkomen; dat deze niet genoegzaam zijn tot zaligheid, is hoofdstuk 1 getoond. Die natuurlijke kennis, godsdienst en deugdzaamheid verschillen met de gehele natuur van de ware kennis Gods in Christus, godsdienst en deugdzaamheid, zodat van het één geen besluit gemaakt kan worden tot het ander.

Uit alle dezen is het vast, dat de roeping niet algemeen is.

VIII. Anderen, namelijk **de Socinianen**, slaan geheel aan den anderen kant over, en **loochenen dat er vóór Christus een roeping is geweest door het Evangelie**. Men zal wel toestaan, dat het Evangelie aan de profeten zelf, die buitengewone openbaringen hadden, is bekend geweest [tenzij men zoverre verdwaasd is, dat men de profeten als onredelijken aanmerkt, en hen aanziet als orgelpijpen, die wel een, geluid van muziek uitgeven, maar zelf daar niet van weten] en schoon de profeten het wisten, zo zou men gaarne ontkennen, dat het volk daarvan enige kennis had, of zo zij iets bevatten, zo zal men dat duiden op de toekomstige tijden, dat er in de dagen van de Messias een roeping der heidenen tot Hem zou zijn.

Maar wij zeggen, dat, ja in het Oude Testament de mensen alzo wel geroepen werden om in de toekomstige Messias te geloven, tot rechtvaardigmaking, heiligmaking en zaligheid, als nu in het Nieuwe Testament, hoewel met minder licht en met minder kracht.

IX. Dit blijkt:

1. **uit uitdrukkelijke plaatsen.** Gal. 3:8, *De Schrift te voren ziende, dat God de Heidenen uit het geloof zou rechtvaardigen, heeft te voren aan Abraham het Evangelie verkondigd.* Abraham ontving het Evangelie, en hij werd geroepen, nog onbesneden; waaruit de apostel besluit, dat alle degenen, welke in de voorhuid zijnde, gelovig zijn, kinderen Abrahams zijn. Dat was nu voor Abraham alleen niet, maar ook voor al zijn zaad, dien hij het bekendmaakte. Dit getuigt de Heere:

Gen. 18:17-19. *...zal Ik voor Abraham verbergen, wat Ik doe? Dewijl Abraham gewisselijk tot een groot en machtig volk zal worden, en alle volken der aarde in hem gezegend zullen worden? Want Ik heb hem gekend, opdat hij zijn kinderen en zijn huis na hem zou bevelen, en zij de weg des Heeren houden.*

God heeft Abraham daartoe gekend, verkoren, geroepen, en zo het Evangelie verkondigd, teneinde hij het zijn kinderen en zijn huis na hem zou bekendmaken; zo hebben die dan het Evangelie ook gehad, 't is hun ook verkondigd.

Doet hierbij Hebr. 4:2, *Want ook ons is het Evangelie verkondigd, gelijk als hun; maar het woord der prediking deed hun geen nut, dewijl het met het geloof niet gemengd was in degenen, die het gehoord hebben.* Wij in het Nieuwe Testament hebben het Evangelie zowel als zij in het Oude Testament, welke manier van spreken uitdrukt enige verheffing van die van het Oude Testament wel niet in de klaarheid, maar immers dat zij het *eerder* gehad hebben. Zij hebben dan het Evangelie gehad; dat Evangelie was voor hen in die dagen; zij hoorden het, en zij werden verplicht het door het geloof te omhelzen, en dat was hun zonde, dat zij dat niet deden.

2. Dit blijkt uit al de Schriften der profeten. 't Is onbetwistelijk, dat in dezelve vele voorzeggingen en beschrijvingen van den toekomenden Messias zijn, alsmede vele opwekkingen om in Hem te geloven, Ps. 2, Ps. 45 en 72, Jes. 40, enz. De profetische Schriften zijn hoofdsommen van hunne predikatiën, die zij tot dat volk predikten, zodat de inhoud hun bekendgemaakt werd, en zij door die predikatiën zich moesten bekeren, en zich bewegen laten tot het geloof. Zo is dan het Evangelie geweest in het Oude Testament.

3. De gehele ceremoniële godsdienst bevestigt dit. Al de ceremoniën waren Israël niet gegeven, om die in de uitwendigheden en in dat plegen van de daden van die dienst te eindigen; maar zij waren schaduwen op Christus, Die het lichaam daarvan is, Kol. 2, Hebr. 10:1. Zo moesten zij door die schaduwen zien op de toekomende Messias, om in Hem te geloven, gelijk de apostel in den ganse brief aan de Hebreëen toont; zo behoren dan de schaduwen tot het Evangelie, en 't één hebbende, zo hadden ze ook 't ander.
4. De gelovigen van het Oude Testament waren deelachtig de goederen, die door het Evangelie worden voorgesteld en beloofd. Zij waren bondgenoten van het Verbond der genade, Gen. 17, Hand. 3:25. Zij hadden de Heilige Geest, 2 Kor. 4:13. God was hun Vader, en zij Zijne kinderen, Rom. 9:4, Ps. 103:13, Jer. 31:20. Zij hadden vergeving der zonden, Ps. 32:5, en voorts alle goederen van het Genadeverbond; zij verwachtten en verkregen de zaligheid, Hebr. 11:16. Daar al die genaden zijn, daar is het Evangelie. Nu, in het Oude Testament waren die, zo dan ook het Evangelie.

X. Tegenwerpingen:

1. Het Evangelie was verborgen vòòr de tijd van Christus, en voor die tijd hadden ze alleen de belofte, maar de zaak zelve niet, gelijk blijkt uit deze plaatsen.
 - a. Hebr. 11:13, *Deze allen zijn in het geloof gestorven, de beloften niet verkregen hebbende.*
Antw: Deze plaats zegt, dat zij Christus in het vlees niet verkregen hadden, Die toen beloofd was, dat komen zou, maar niet dat zij het Evangelie niet hadden, en dat ze niet geroepen werden, om in die toekomende Christus te geloven; maar het tegendeel, dat ze immers geloofden; dies worden ze geroepen door het Evangelie, *want het geloof is uit het gehoor*; van dezelfde inhoud is 1 Petr. 1:20.

- b. Rom. 16:25,26, *Naar de openbaring der verborgenheid, die van de tijden der eeuwen verzwegen is geweest; maar nu geopenbaard is, en door de profetische Schriften, naar het bevel des eeuwigen Gods, tot gehoorzaamheid des geloofs, onder al de heidenen bekend is gemaakt.* Hier zegt de apostel duidelijk, dat het Evangelie van de tijden der eeuwen is verborgen geweest, en in het Nieuwe Testament alleen is geopenbaard.

Antw: De tekst zelf weerlegt dit gevoelen. Want de apostel spreekt van een openbaring aan de heidenen, maar niet aan de Joden. Hij zegt, dat het aan de heidenen is bekendgemaakt door de Schriften, zo was het dan in die vervat en geopenbaard; nu, deze Schriften hadden de Joden, zo was het voor die tijden bekend aan de Joden, maar niet aan de heidenen. Van die verborgenheid, wel bekend aan de Joden, maar verborgen aan de heidenen, spreken ook de plaatsers, Ef. 3:5,6. *Welke (verborgenheid) in andere eeuwen den kinderen der mensen niet is bekendgemaakt, gelijk ze nu is geopenbaard aan Zijn heilige apostelen en profeten door den Geest . . . dat de Heidenen zijn mede-erfgenamen, enz.* Zij was dan te voren zo klaar niet geopenbaard, *gelijk ze nu is geopenbaard*, en 't was aan de Heidenen niet geopenbaard, en niemand had de vervulling van de beloften van de roeping der Heidenen te voren gezien, maar de apostelen zagen dat door hun prediking de Heidenen bekeerd werden. Diezelfde zin hebben: Ef. 3:9, Kol. 1:26, 1 Tim. 1:10, 11, Tit. 1:2.

2. Mozes was in 't Oude Testament de Middelaar, en Christus in het Nieuw Testament, zo is dan Christus hun niet verkondigd, en zij hebben geen deel gehad aan Christus.

Ziet (a) Joh. 1:17, *De wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden.*

Antw: (a) Mozes heeft van Christus getuigd, en het volk Christus gepredikt, Luk. 24. Zo was dan het Evangelie ten tijde van Mozes.

(b) Hier wordt geen onderscheid gemaakt van tijd, maar van personen en hun werk. Mozes was een middel, waardoor God de wet der tien geboden, als een regel des levens voor de bondgenoten, en de ceremoniële wetten, als Christus afschaduwende, gaf; maar noch Mozes, noch zijn wetten waren de zaak zelf: die was *Christus, Die gisteren en heden dezelfde is.* Christus was de Waarheid, het Wezen, het Lichaam van de zaak, die Mozes afbeeldde.

(b) Gal. 3:19, *Zij (wet) is door de engelen besteld in de hand des Middelaars.* Zo was dan Mozes middelaar in het Oude Testament, en Christus Middelaar in het Nieuwe Testament:

Hebr. 7:22. *Van een zoveel beter verbond is Jezus Borg geworden.*

Hebr. 9:15. *Daarom is Hij een Middelaar des Nieuwen Testaments.*

Antw: Mozes was een middelaar van tussenstaan, van over- en wederbrengen van de woorden van God en het volk. Maar Christus is Borg en Middelaar door verzoening:

Hebr. 9:15. *Daarom is Hij de Middelaar des Nieuwe Testaments, opdat de dood daartussen gekomen zijnde tot verzoening der overtredingen, enz.*

Mozes kon niet langer middelaar zijn dan hij leefde, en dat was maar voor een korte tijd, zodat de volgende tijden Mozes tot een middelaar niet hebben gehad, maar Christus is gisteren en heden dezelfde. En Hij is geslacht van de

grondlegging der wereld aan in de ceremoniën, Openb. 13:8. Mozes op gezegde wijze middelaar, heeft het volk van Godswege Christus bekendgemaakt, en hen opgewekt in Christus te geloven, Luk. 24:27: waartoe de instelling van de wet der ceremoniën diende. Dies is het Evangelie en de roeping immers geweest in 't Oude Testament.

XI. Tegenwerpingen:

3. In het Oude Testament hebben ze de geestelijke goederen van het Genadeverbond niet gehad, waaruit dan volgt, dat ze het Evangelie ook niet hebben gehad, en dat zij daardoor tot zaligheid niet geroepen zijn.

a. Dit blijkt uit Hebr. 7:19, *De wet heeft geen ding volmaakt, maar de aanleiding van een betere hoop, door welke wij tot God genaken.*

Antw: 't Is zo, de wet *in zichzelf*, die kon de mens tot de zaligheid geen hoop geven; maar de ceremoniën leidden hen tot Christus, door welke zij in 't Oude Testament de toeleiding hadden door het geloof tot de genade, gelijk zij in Christus geloofden, en alle goederen des verbonds deelachtig waren, gelijk ook wij in het Nieuwe Testament. Ziet boven (§ 10).

b. Hebr. 9:8, *Dat de weg des heiligdoms nog niet openbaar gemaakt was, zolang de eerste tabernakel nog stand had.* 't Heiligdom betekent de hemel; de weg daartoe was nog niet openbaar, dat is bekend; dies zijn ze in het Oude Testament niet geroepen door het Evangelie tot zaligheid.

Antw:

1. De apostel zegt in het volgende vers 9, dat het heiligdom was *een afbeelding voor dien tegenwoordigen tijd*, zo hadden ze dan toen een afbeelding van de hemel voor zichzelf.
2. Het Heilige der heiligen was met een voorhang afgescheiden, zodat men er niet in zien kon, 't welk beduidde, dat al de ceremoniële diensten, in zichzelf aangemerkt, de hemel niet konden openen, en dat zij daardoor als door die weg, in de hemel niet konden ingaan, maar dat het tegenbeeld van die ceremoniën, Christus, de Weg is, door Welke men alleen tot God komen kan, Joh. 14:6.
3. De apostel zegt, dat *de weg* nog niet openbaar was; hij zegt niet, dat het heiligdom niet openbaar was, maar de Weg, welke is Christus, Die hadden ze in het Oude Testament nog niet in het vlees.
4. Hij zegt, dat die weg nog niet *openbaar* was. 't Welk niet zegt, dat die er nog niet was, ook niet, dat die weg hun ganse onbekend was; 't tegendeel hebben wij getoond. Maar het zegt, dat de weg hun zo klaar nog niet was bekend als na Christus' komst, moettende door donkere schaduwen op Christus, die te komen was, zien; zo staat er van de kinderen Gods des Nieuwe Testament, 1 Joh 3:2. *Het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen*, daar wij het nochtans enigszins weten. De plaats spreekt van de *trap* van kennis en van de verscheidene wijzen om tot God door Christus te gaan, toen door ceremoniën, nu zonder die.

c. 2 Tim. 1:10 *Doch nu geopenbaard is door de verschijning van onzen Zaligmaker Jezus Christus, die den dood heeft te niet gedaan, en het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebracht door het Evangelie.* Ziet daar, Christus heeft eerst het leven aan het licht gebracht, zo was het dan te voren niet bekend.

Antw:

1. Dat het eeuwige leven voor Christus' komst bekend was, dat zij daarnaar zochten en dat beoogden, dat deelachtig werden, is onweersprekelijk uit hetgeen wij boven hebben getoond, § 9. Voegt hierbij Lev. 18:5, Matth. 19:17, Joh. 5:39. Die kan deze plaats niet spreken van een ganse onkunde te voren.
 2. Maar Christus heeft het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebracht, door dadelijk de zonde te voldoen, de Zijnen te verlossen uit de dood, en hun het eeuwige leven te verwerven.
 3. De profetieën en ceremoniën zeiden, dat Hij nog niet gekomen was, en het dadelijk uitgevoerd had, maar dat Hij komen zou om het te doen. Het Evangelie zegt, dat Christus gekomen is, en alles uitgevoerd heeft.
 4. Te voren was alles duisterder door de schaduwen afgebeeld, die zo klaar niet konden zijn als het lichaam, als de zaak zelve, maar door Christus zijn alle schaduwen vervuld, zodat de zaak zelf in zijn eigen gedaante klaar te zien is.
 5. De apostel past de zaak eigenlijk toe op de Heidenen, dat zij te voren niet geroepen waren, maar in de blindheid zaten, maar na Christus' komst, door het Evangelie ook geroepen werden tot het zaligmakende Licht en tot de gelukzaligheid, gelijk uit het volgende vers 11 blijkt. *Waartoe ik gesteld ben een prediker, en een apostel, en een leraar der heidenen.*
- d. Hebr. 19:39, 40. *Deze allen ...hebben de belofte niet verkregen; alzo God wat beters over ons voorzien had, opdat zij zonder ons niet zouden volmaakt worden.* Waaruit schijnt, dat zij in het Oude Testament de hemelse goederen niet hebben gehad.

Antw:

1. Zij hadden de *belofte* wel van de komst van de Messias, maar zij hebben de *vervulling* niet verkregen, dat is Christus' komst in het vlees.
 2. De gelovigen van het Nieuwe Testament hebben wat beters dan die in het Oude Testament, niet in opzicht van de zaak zelve; want de geestelijke goederen, die de een heeft, had ook de ander; maar het betere bestaat in de wijze van deelachtig worden. Zij door schaduwen, wij door de zaak en waarheid zelve; zij Christus' komst in de belofte, wij in de vervulling; zij hadden ze in hoop, wij in gezicht en bezitting; zij in mindere mate, wij hebben alles, én Geest, én licht, én leven in meerdere mate. 't Heeft de Heere behaagd, Christus niet ten eerste, na de belofte aan Adam en Eva, of ook aan Abraham, Izak en Jakob gedaan, in het vlees te zenden, dan hadden zij het altemaal gehad, geen schaduwen waren er nodig geweest; maar nu Christus zo lang vertoefde, en Zijn volk naar de tijd der vervulling deed reikhalzen, en Christus in onze tijd gekomen is, en alles volvoerd heeft, zo hebben zij 't geluk niet alléén gehad, maar wij met hen, en zij met ons, en wij door een betere bediening.
- e. Hebr.7:22, *Van een zoveel beter verbond is Jezus Borg geworden.* Hebr.8:6, *Eens beteren verbonds-Middelaar.* Waaruit blijkt, dat zij in het Oude Testament alleen lichamelijke goederen hebben gehad, en niet de geestelijke.
- Antw: 't Wordt ontkend dat deze beterschap bestaat in de zaken; 't tegendeel hebben wij boven, § 9, getoond; maar de beterheid bestaat in de

wijze van *bediening* des verbonds, die de naam van 'verbond' meermalen draagt. Ziet hfdst. XVI, § 2.

Dus hebben wij gezien dat God van de val af Zijn volk geroepen heeft door het Evangelie.

XII. Nu komt in bedenking: **Of God ook roept allen, die onder de bediening des Evangelies zijn, en niet zalig worden, dan of God alleen de uitverkorenen roept?**

Ik antwoord: God roept allen en een ieder, die onder de bediening des Evangelies leven. Dit dient wel opgemerkt, opdat men vrijmoedigheid heeft om Christus aan te nemen. 't welk men niet zou doen, indien 't Evangelie niet aangeboden werd, en opdat men erkent de rechtvaardigheid Gods in 't straffen van degenen, die op zo groot een zaligheid geen acht geven, en het Evangelie niet gehoorzaam zijn.

Opdat een iegelijk van deze zaak overtuigd worde, zo merkt:

1. Vergelijkt u met de wilde Indianen, die noch Christus, noch zaligheid kennen. Ziet u niet dat God aan u wat anders doet dan aan hen? Zoudt u met hun staat wel willen wisselen? Waarom niet? Is 't niet omdat hier meerder hoop is om zalig te worden als daar? Zal niet de verdoemenis degenen, die onder de bediening geleefd hebben, en onbekeerd gebleven zijn, zwaarder zijn dan van de woeste heidenen? En waarom toch, indien de zaligheid hun niet was aangeboden geweest? Waaruit dan blijkt, dat zij allen geroepen worden, die het Evangelie horen.

2. Een ieder, die onder de bediening is, hoort de stem van den leraar, lerende, vermanende en bestraffende, zo geschiedt het aan hem, die het hoort; en de leraar is een dienaar van Christus en uitdeler der verborgenheden Gods, 1 Kor. 4:1. *Gezanten van Christus' wege*, 2 Kor. 5:20. *Zodat die hen hoort, die hoort Christus, en die hen verwerpt, die verwerpt Hem*, Luk. 10:16. Hierbij, u hoort de eigene woorden Gods in de Schrift vervat; dewijl dan een ieder de stem der leraren en de woorden Gods in zijne oren hoort klinken, zo worden al die zaken tot hem gesproken, en hij wordt door het Evangelie geroepen.

3. De Schrift zegt duidelijk dat velen, die verloren gaan, geroepen waren:

Matth. 20:16 ... *velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.*

Luk. 14:16-18... *hij noodde er velen En hij zond zijn dienstknecht uit... om te zeggen: Komt, want alle dingen zijn nu gereed, en zij begonnen allen zich eendrachtelijk te ontschuldigen.*

Matth. 22:3. *En zond zijne dienstknechten uit om de genooden ter bruiloft te roepen; en zij wilden niet komen.*

Was de gast zonder bruiloftskleed niet genodigd? Ja hij toch, dat was zijn misdaad niet dat hij kwam. maar dat hij niet *recht* kwam, zonder bruiloftskleed. Zo is het klaar dat een iegelijk, die onder de bediening is, tot Christus geroepen en genodigd wordt.

4. Daar is ene algemene uitroep tot allen, zonder enige bepaling. Die dorst heeft, die geen geld heeft, die wil, Jes. 55:1,2; Joh. 7:37; Openb. 22:17. Die niet wil, die geen dorst heeft, die late het; 't komt uit hem en 't zal op hem aankomen, hij was genodigd, hij hoorde die algemene stem.

5. Velen verstoten het Evangelie, dies was het hun aangeboden, want dat niet aangeboden wordt, kan men niet verstoten:

Hand. 13:46. *...Het was nodig dat eerst tot u het Woord Gods gesproken zou worden; doch nademaal u hetzelfde verstoot, enz.*

Velen zijn het Evangelie ongehoorzaam. 2 Thess. 1:8. *En zijn den Zoon ongehoorzaam*, Joh. 3:36. Dies werd hun Christus aangeboden, en hun werd gelast in Christus te geloven.

6. De vermaning tot bekering en geloof worden bij elkander gevoegd: dat de vermaning tot bekering een ieder raakt, zal niemand in twijfel trekken, zo zal hij dan ook erkennen moeten dat de vermaning tot geloof een ieder raakt, want zij staan in gelijke graad:

Mark. 1:15. *...bekeert u, en geloof het Evangelie.*

7. 't Ongeloof is een schrikkelijke zonde, ja zulk een zonde, dat hij God als een leugenaar acht:

1 Joh. 5:10 *...die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, dewijl hij niet geloofd heeft de getuigenis, die God getuigd heeft van Zijn Zoon.*

Joh. 16:8,9. *En Die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde... omdat zij in Mij niet geloven.*

Indien Christus aan de ongelovig blijvende niet aangeboden werd, zo ging het hem niet aan, hij had er niet mede te doen, 't was hem geen zonde, dat hij niet geloofde; maar nu het hem een zonde is, dat is een klaar blijk dat het hem aangeboden was.

8. Dewijl de ongelovigen een schrikkelijk oordeel te verwachten hebben, zo wordt het hun voorzeker aangeboden, en voorzeker zij waren geroepen. Ziet dit:

2 Thess. 1:8. *Met vlammend vuur wrake doende over degenen ... die het Evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn.*

Joh. 15:22 *Indien Ik niet gekomen ware, en tot hen gesproken had, zij hadden geen zonde; maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hun zonde.*

Indien allen, die onder de bediening des Evangelies zijn, niet geroepen waren, en Christus hun niet aangeboden werd, hoe kunnen ze dan daarom gestraft worden, en hoe kan dan hun verdoemenis zwaarder zijn? Maar dewijl zij om het Evangelie niet te gehoorzamen gestraft, en zwaarder dan anderen gestraft worden, zo was het hun aangeboden.

XIII. Dewijl nu Christus allen, die onder de bediening zijn, aangeboden wordt, zo mag niet alleen een iegelijk komen, en niemand behoeft achter te blijven, uit vreze of hij wel geroepen wordt, maar **een iegelijk moet tot Christus komen**, en Hem aannemen, om door Hem gerechtvaardigd, geheiligd, bewaard en verheerlijkt te worden. Dit moet men niet opvatten, alsof een iegelijk verplicht ware te geloven, dat Christus voor hém gestorven en zijn Zaligmaker was, dat zij verre, dat is het geloof niet. *'t Geloof is niet de verzekering, die is een gevolg van 't geloof; maar 't bestaat in de uitgang uit zichzelf van een verlegene over zijn ellendige staat, en van een begerige ziel naar verzoening, vrede, heiligheid en heerlijkheid; en in het overgaan in Christus, en in het aannemen van Hem, die Zichzelf aanbiedt, en een ieder tot Zich roept en nodigt, met belofte, dat die komen, niet uitgeworpen zullen worden; en in het verlaten van zijn ziel op Hem, als de almachtige, waarachtige en getrouwe Zaligmaker.*

Als iemand nu in de oefening van die daden levendig is, en die waarlijk in zich bevindt, dan volgt eerst de verzekering dat Jezus voor hem gestorven is. Die onder de bediening leeft, is verplicht om in Christus te geloven, maar niet om te geloven, en

zich verzekerd te houden dat Christus voor hem gestorven is; want dan zou iemand leugen kunnen geloven, daar toch het geloof niet dan waarheid voor een voorwerp hebben kan.

XIV. Hieruit rijst een andere vraag: **Of God met het roepen van de zondaar tot Christus beoogt hunner aller zaligheid; of God met dat oogmerk allen, die onder de bediening zijn, roept, opdat zij de zaligheid zouden deelachtig worden?** Ik antwoord: neen; want God kan van zijn oogmerk niet verstoken worden, zodat ze allen moesten zalig worden, die geroepen worden. Om deze zaak wel te verstaan, moet men aanmerken,

(a) dat de roeping eerst en hoofdzakelijk geschiedt om de uitverkorenen te vergaderen. Ziet:

Ef. 4:11, 12. *En Dezelve heeft gegeven sommigen ... tot herders en leraars, tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouwning des lichaams van Christus.*

Aan die landschappen, alwaar geen uitverkorenen zijn, geeft God het Evangelie niet; en als de uitverkorenen van een landschap toevergaderd zijn, zo neemt God het Evangelie doorgaans van daar. Dewijl nu de uitverkorenen in de wereld zijn, en vermengd onder de anderen, zo geschiedt de roeping in 't algemeen, tot alle uitverkoren, en ook tot anderen. Door dat middel van de roeping, door de verkondiging des Evangelies, geeft God Zijn uitverkorenen bekering en geloof, dat Hij aan de anderen niet doet.

(b) Men moet onderscheid maken tussen *het einde van God, den Werker*, en *het einde van het werk*, het Evangelie. De gehele natuur van het Evangelie is bekwaam om de mens tot zaligheid te leiden, 't openbaart genoegzaam de weg tot de zaligheid, en het wekt genoegzaam op, om de mens te bewegen tot het geloof, zodat de oorzaak bij het Evangelie niet komt, dat allen die het horen niet zalig worden, maar 't is de schuld van de mens zelf, omdat hij zich niet wil laten leren en leiden; dat is het doeleinde van het Evangelie. Het einde dat God voorheeft met den niet-uitverkorenen het Evangelie te laten verkondigen, is om de mens de weg tot de zaligheid voor te stellen en bekend te maken, *om de mens te bevelen* die weg in te slaan; om Zijn goedheid te tonen, met hem alle beweegredenen voor te stellen, en met hem de zaligheid te beloven, indien hij zich bekeert en in Christus waarlijk gelooft. 't Welk Hij ook doen zou, indien de mens die voorwaarde vervulde, waartoe hij gehouden is, en 't welk de menselijke natuur heilig in Adam geschapen, heeft kunnen doen; volbrengt hij die niet, dat is niet, omdat God hem verhindert, of krachten beneemt, maar omdat *de mens niet wil*, zodat het zijn eigen schuld is; immers de goedheid Gods moest hem tot bekering leiden. En *om de mens te overtuigen*, èn van zijn boosheid, dat hij op zulke vriendelijke uitnodiging niet wil komen, èn van de rechtvaardigheid Gods om zulke verstoters van de aangeboden zaligheid te straffen, Joh. 15:20. Dit zijn de einden, de oogmerken Gods, met het laten verkondigen van het Evangelie aan de onbekeerlijken, meer God had daar niet mede voor.

XV. **God beoogde daarmede niet hun Zijn Heilige Geest te geven, en alzo hen zalig te maken.** Dit blijkt:

1. 't Zou strijden tegen de alwetendheid Gods; God kent degenen, die de Zijnen zijn; Hij weet dat de niet-uitverkorenen niet zalig zullen worden, zo kan Hij dan ook niet voorhebben en beogen, hen zalig te maken. Een mens weet, dat een dode niet zal opstaan, daarom kan hij met roepen niet beogen hem levend te maken. Zo

weet God dit ook van de onbekeerlijken en geestelijk doden, en daarom kan Hij dat niet beogen.

2. 't Is tegen de eeuwige verkiezing; God heeft enige particulieren, met name, van eeuwigheid uitverkoren, en gesteld tot verkrijging van de eeuwige zaligheid; in tegenstelling van de anderen, die Hij niet heeft uitverkoren, maar die Hij in hun zonden wil laten liggen, en om hun zonden wil verdoemen. Omdat Hij besloten heeft, hen om hun zonden rechtvaardiglijk te verdoemen, zo kan God, met het Evangelie hun te laten verkondigen, niet voorhebben hen zalig te maken, maar wel de andere einden, boven voorgesteld.
3. God kan in zijne beoging niet bedrogen worden. Hij moet noodzakelijk verkrijgen wat Hij beoogt, dewijl Hij alwetend, alleen wijs, almachtig is:

Jes. 46:10 ... *Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn welbehagen doen.*

Jes. 14:27 *Want de Heere der heirscharen heeft het in Zijn raad besloten, wie zal het dan breken?*

Indien God dan beoogde hen zalig te maken, zo moesten ze ook zeker zalig worden; maar zij worden niet zalig, zo beoogde God hun zaligheid ook niet.

XVI. Hiertegen kanten zich die, welke zich inbeelden dat de mens kracht genoeg heeft om op het aankondigen van 't Evangelie zich te bekeren en in Christus te geloven, waarvan wij terstond zullen spreken, zodat er niet meer van node is, dan dat het Evangelie maar gepredikt worde. Dezen willen dat God met het laten prediken van het Evangelie beoogt, en voorheeft allen zalig te maken, en zo zij allen niet komen en geloven, dat zulks is tegen het oogmerk Gods, en dat God niet verkrijgt datgene, 't welk hij beoogde, 't welk wij zo terstond hebben weerlegd. Tot bewijs brengen zij bij:

Tegenwerping 1: Dat God bedrieglijk zou handelen, als Hij iemand riep tot de zaligheid, en het niet meende.

Antw: God roept allen, die het Evangelie horen, tot de zaligheid, en Hij beoogt, en meent de zaligheid te geven aan allen, die waarlijk geloven; maar dat geloof en de ware bekering is een enkele genadegift Gods, en Hij geeft dat aan allen, die Hij zalig wil maken maar de anderen laat God aan zichzelf, en omdat ze niet willen, en vanwege hun boosheid, en blindheid, en onwilligheid niet kunnen, zo volbrengen zij die voorwaarde niet, en worden daarom niet zalig. Dewijl God dit voorheen weet, en besloten heeft hun de genadegiften niet te geven, en Hij in Zijn oogmerk niet kan bedrogen worden, zo kan Hij hun zaligheid niet beogen.

Nochtans handelt God niet bedrieglijk in hun de weg tot de zaligheid bekend te maken, hen te verplichten die weg in te slaan, en met velerlei beweegredenen hen daartoe op te wekken, en hen te beloven, zo ze zich bekeren en in Christus geloven, hen zalig te maken. Want dat alles meent en beoogt God waarlijk, en Hij beoogt door alle die dingen de onbekeerlijken te overtuigen van Zijn goedheid, hun godloosheid en Zijn rechtvaardigheid, om hen daarover te straffen. En of het in de macht van de mens niet is, dat hij zich bekere en gelove, zo is dat Gods schuld niet, maar hun eigen schuld. God beoogt dan hun alle middelen tot de zaligheid toe te dienen, hun geen meerder genade te bewijzen, hen aan zichzelf te laten, en hen om hun onbekeerlijkheid en boosheid te verdoemen; maar Hij beoogde niet hen zalig te maken.

Aan een zaak zijn verscheidene doeleinden, uit het beogen of niet beogen van het een, kan men niet besluiten het beogen of niet beogen van het andere; hier gaat de beoging

op de *middelen*, en niet op het *einde* der zaligheid; het Evangelie is de bekwame en genoegzame wet tot zaligheid.

XVII. Tegenwerping 2: God nodigt een iegelijk te komen tot de bruiloft, dat is de zaligheid, ziet dat Matth. 22:3, 4, en Luk. 14:16. Dies moet Hij beogen, dat ze zouden komen.

Antw: Hij beoogt hen te nodigen, hen te verplichten tot komen, hun de zaligheid voor te stellen, onder voorwaarde van geloof en bekering, hen niet te beletten. De nodiging houdt *een voorwaarde in om te komen met een bruiloftskleed*; de gast zonder bruiloftskleed mocht tot de bruiloft niet toegelaten worden, niet omdat hij niet genodigd was, maar omdat hij de voorwaarde in de nodiging begrepen, niet vervulde, en geen bruiloftskleed aan had. God beoogt hen alle middelen tot de zaligheid te geven, daarin erkend en verheerlijkt te worden. Maar in dat roepen tot de bruiloft is geen beoging om hen zelf tot de bruiloft te dragen, hun zelf het bruiloftskleed te geven, dat volstrekt nodig was dat de Heere het hun deed, dewijl zij van zelf niet verstaan, noch willen, en daarom ook niet kunnen; maar omdat Hij niet beoogt dat aan hen te doen, 't welk Hij aan hen niet schuldig is, zo kan Hij ook niet beogen hun de zaligheid te geven. Zodat de nodiging hen verplicht te komen en te geloven, zo zij komen met geloof en bekering, dat ze de zaligheid ook zullen verkrijgen, maar zij sluit niet in de beoging Gods om hun de zaligheid te geven zonder voorwaarde, of om hun de voorwaarde te geven.

XVIII. Tegenwerping 3: Als God de zaligheid van alle geroepenen door het Woord niet beoogt, zo zou niemand er op aan kunnen gaan, en durven komen, dewijl bij niet weet of God hem meent.

Antw: Men heeft aan Gods Woord genoeg, dat is waarheid; men mag vrijelijk daarop aangaan, en men zal niet bedrogen worden. *Dat woord belooft zaligheid aan alle gelovigen*, aan allen, die Christus aannemen tot rechtvaardigmaking en heiligmaking. De uitspraak is voor allen, die moet een ieder geloven, op zich toepassen en zeggen indien ik geloof en mij waarlijk bekeer, zo zal ik zalig worden. God weet voorheen wel wie niet zullen willen komen. God laat de mens aan zichzelf, en doet hem geen ongelijk, met hem, - die het in zijn macht gehad had om God in alles te gehoorzamen - geen nieuwe genade te geven. God laat de mens aan zijn eigen vrije wil, waardoor hij vrijwillig Christus en alle hemelse goederen verwerpt. Maar de uitverkorenen geeft God bij het Woord de Heilige Geest, Die hun geloof en bekering geeft, en zij alzo de vereiste voorwaarde hebbende, zo worden zij zalig.

Uit alle dezen zien wij dat de mens aan zijn kant op 't Woord moet aangaan, en geloven dat hij zalig zal worden; indien hij gelooft en zich bekeert, en dat hij zich niet heeft te kwellen: meent God mij, of meent God mij niet; *dat heeft hij aan de Heere te laten*. Dat is zoveel gevraagd: wil God mij geloof en bekering geven of niet? Dat weet hij voorheen niet, dat zal de Heere doen aan degene die het Hem belooft, maar hij moet zich verplicht houden op 't Woord aan te gaan, in Christus, Die hem aangeboden wordt, te geloven, zich te bekeren en te geloven dat hij zalig zal worden als hij zo doet.

Dus hebben wij gezien dat *God aan zijnen kant niet voorheeft alle mensen geloof en bekering te geven, en alzo niet beoogt hen zalig te maken, maar alleen de uitverkorenen, en nochtans niet bedrieglijk met hen handelt*. Dit is genoeg van de uitwendige roeping.

XIX. Nu gaan wij voort tot **de inwendige roeping**, welke in de Schrift genoemd wordt *hemelse roeping*, Hebr.3:1. *Roeping naar Gods voornemen*, Rom. 8:28. *Het openen van het hart*, Hand. 16:14. *Opwekking uit de doden, levendmaking*, Ef. 2:5, 6. *Gods trekking*, Joh. 6:44. *Trekking uit de duisternis, en overzetting in Christus' koninkrijk*, Kol. 1:13. *De roeping uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht*, 1 Petr. 2:9. Al deze benamingen drukken uit een krachtdadige werking van de Heilige Geest bij en door het Woord, op het inwendige van de mens, op het *verstand*, dat gevende verlichte ogen Ef. 1:18. Op de *wil*, die buigende tot de liefde der hemelse goederen in Christus Jezus, en tot de dadelijke aanneming van Christus, Fil. 2:13. Ziet hiervan boven § 7.

XX. Om de zaak zelf en de verschilpunten, die hier te verhandelen zijn, klaarder te doen begrijpen, zullen wij deze aanmerkingen vooruit zenden:

1. God werkt in de inwendige roeping overeenkomstig des menschen natuur. De mens is een redelijk schepsel, is begaafd met verstand, redeneert over zaken, die hem voorkomen, en oordeelt of het noodzakelijk of nuttig is, dat hij die zaken hebben, zoeken of doen zal; zo ja, zo oordeelt hij ook over de tijd, plaats en middelen, nu, hier, alzo; 't welk het *praktikaal* oordeel genoemd wordt, omdat het de zaak zo voorstelt, en bepaalt aan de wil, dat die vanzelf de voorgestelde zaak omhelst, gelijk de wil een blinde faculteit of vermogend is, en niets kan willen, dan datgene wat het verstand bevat, en in zijn bevalligheid, noodzakelijkheid en nuttigheid, *hier* en *nu* voorstelt; alzo is de wil ook vrij, en kan niet gedwongen worden iets te willen, noch kan niet gedwongen worden iets te doen, dan hetgeen het verstand, zoals gezegd, bevat en om te willen voorstelt. Welke vrijheid niet bestaat in een *onverschilligheid*, om te doen of niet te doen, dit te doen of het tegendeel; 't is onmogelijk iets te willen, te beminnen, 't welk 't verstand als hatelijk en te vlieden bevat, en alzo aan de wil voorstelt; maar de vrijheid bestaat in *vanzelfsheid*, waardoor ze, zonder dwang van buiten, door haar eigen genegenheid, dit of dat, hier en nu wil. Ziet hiervan breder hfdst. XV.

Overeenkomstig deze natuur des menschen werkt God in de roeping. De Heere dwingt de wil niet tegen zijn zin, maar de Heere geeft het verstand ogen om geestelijke dingen geestelijk te kunnen zien, en door dat licht dringt de Heere door tot de wil, en neigt die tot de omhelzing van de gekende beminnelijke zaken, en raakt alzo én verstand én wil aan.

XXI. 2. Als God iemand inwendig roept, zo geschiedt dat zelden schielijk, plotseling, gelijk het schijnt geschied te zijn in de bekering van Zachéus, de moordenaar en enige anderen. Maar al is 't, dat in sommigen de daad van de overbrenging en levendmaking in één ogenblik geschiedt: *even te voren dood, een ogenblik daarna leven, daar is geen staat tussenbeide, zo gebruikt de Heere doorgaans enige voorbereidingen van buiten en van binnen*. Armoede, grote droevige voorvallen, verlies van goed of nabestaande beminden, aardbevingen, oorlog, pest, gevaar des doods, ziekten of andere dingen. Hierdoor wordt de mens omzet, hij begint gedachten te krijgen om zich te bekeren, het Woord krijgt kracht; hij wordt overtuigd van zonde, hij krijgt bevatting van de eeuwige verdoemenis; hij krijgt kennis van de Heere Jezus, van de

gelukzaligheid der gelovigen; hij wenst ook zo te zijn, hij leest het Woord, hij bidt, hij voegt zich bij de Godzaligen, hij ontvliedt de grove besmettingen van de wereld, en dergelijke. Deze dingen zijn maar *algemene bewegingen*, die onbekeerden zowel krijgen als uitverkorenen. Velen van dezen gaan weer terug en verlaten wel de weg, die zij eerst schenen in te willen slaan. Maar als het hun tijd is, zo brengt de Heere de uitverkorenen over door de levendmakende kracht des Heiligen Geestes. Deze bovengestelde *preparaties of voorbereidingen* komen niet uit de mens voort, maar zijn algemene werkingen Gods, zijn ook géén trap tot de wedergeboorte en zijn ook niet genoeg om de mens over te brengen. De mens is niet bekwaam om in zulke omstandigheden door de kracht van zijn vrije wil zelf over te gaan, te geloven, en zich te bekeren. Maar daar moet nog een krachtadige en almachtige kracht Gods bijkomen, zal hij bekeerd worden; de voorbereidingen zijn maar middelen, die God geeft en gebruikt om de mens te behandelen op een menselijke wijze.

XXII. 3. Als God iemand inwendig roept, zo krijgt hij een geheel andere, en in natuur verscheiden gestalte, dan natuur of voorbereidingen kunnen geven. 't Licht en de deugdzaamheid, welke de mens door de inwendige roeping ontvangt, is niet in *trap* van het natuurlijke onderscheiden, maar in *wezen*. 't Is niet als de zon in haar eerste opgang en voortgang; 't is niet als een kind in zijn begin en groei; 't is niet als in vermeerdering onderscheiden, bij gelijkenis van een balans, in de een schaal ligt het gewicht, en men laat in de andere schaal zoveel zand lopen, totdat het zwaarder wordt dan het gewicht, en de balans aan de zijde van het zand overhaalt: dat alzo de mens dan zou wedergeboren zijn, als er meer *deugdzaamheid* in de mens komt dan *vlees*, zodat de deugdzaamheid het vlees, de verdorvenheid, overhaalt, en zwaarder is. Verre vandaar, dat is de gehele natuur der wedergeboorte om te keren, en een heidense kennis, en een heidense deugdzaamheid. wedergeboorte te achten. Neen, het licht en de deugdzaamheid in de wedergeboorte zijn van een geheel andere natuur.

XXIII. *Of het geestelijke licht en de geestelijke deugdzaamheid in trap van het natuurlijke licht en de deugdzaamheid verschilt, dan of ze verschillen in de natuur?*

Socinianen zeggen in trap, wij in de gehele natuur. Eerst zullen wij het tonen van het licht, en dan van de deugdzaamheid.

1. Het licht der natuur komt voort van een indruk van een Godheid, en wordt alleen uit het Woord vermeerderd. Maar het geestelijk licht komt voort uit de *bestraling van het hart, door de Heilige Geest*, die schijnt in het hart, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus, 2 Kor. 4:6. *De Heere geeft verlichte ogen des verstands*. Ef.1:18. *Hij trekt ze uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht*, 1 Petr. 2:9. Dus is het licht in oorzaak onderscheiden. De allervlugste en verstandigste filosofen en onbekeerde theologanten zijn blind, zo zegt de Schrift:

Rom. 1:21, 22 ... *hun onverstandig hart is verduisterd geworden; zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden.*

1 Kor. 2:14 *De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden.*

Joh. 9:40, 41. *De Farizeeën zeiden tot Hem: Zijn wij dan ook blind? Jezus zeide tot hen: Indien u blind waart, zo zout u geen zonde hebben; maar nu zegt gij: wij zien; zo blijft dan uw zonde.*

2. Het natuurlijk licht en het geestelijke hebben ieder een ander voorwerp, het een heeft God, zoals Hij Zich in de natuur openbaart, en opzicht heeft op het verbond der Werken, Rom. 2:14, 15 en 1: 49-22. Het andere heeft God, zoals Hij Zich openbaart in het verbond der Genade, in het aangezicht van Jezus Christus, 2 Kor. 4:6. In Hem, als in een spiegel, wordt de heerlijkheid Gods gezien, 2 Kor. 3:18. Zij hebben de zin van Christus, zij verstaan de waarheid, zoals ze in Christus is.

3. Het natuurlijk licht bevat de geestelijke dingen op een natuurlijke wijze, 'vernatuurlijkt' de geestelijke dingen, het kan ze *niet geestelijk onderscheiden*, 1 Kor. 2:14. Hetgeen zij natuurlijk, als de onredelijke dieren, weten, in hetzelfde verderven zij zich, Jud :10. *Maar de geestelijke mens voegt geestelijke dingen met geestelijke tezamen onderscheidt ze geestelijk*, 1 Kor. 2:13-15. Ja vergeestelijkt zelfs de natuurlijke dingen.

4. Het natuurlijke licht geeft geen warmte, laat de mens koud, dood en zonder geloof. Maar het geestelijke licht verwarmt in liefde en geloof: Luk. 24:32 ...*Was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op den weg, en als Hij ons de Schriften opende?*

5. Het natuurlijke licht heiligt niet; op 't allerbeste zal de uitwendige roeping in hen verwekken een ontvliden van de grove besmettingen der wereld, 2 Petr. 2:20. Maar het geestelijke licht heeft een veranderende kracht:

Joh. 8:32. *Gij, zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken.*

2 Kor. 3:18. *En wij allen, met ongedekte aangezicht de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.*

XXIV. Uit alle dezen blijkt, dat het *licht in de wedergeborenen van een geheel andere natuur is, dan het licht in de onwedergeborenen*; waaruit dan volgt, dat de deugdzaamheid in de bekeerden en onbekeerden ook van een geheel andere natuur is; 't welk uit deze redenen blijkt:

1. Zij zijn verscheiden van oorzaak, de natuurlijke deugdzaamheid komt voort uit het natuurlijke licht, en uit de in de natuur ingeschapen wet, Rom. 2:14, 15. Maar de geestelijke uit de herscheppende en wederbarende kracht des Heiligen Geestes, door middel van het Woord, en alzo uit het geestelijk licht, leven en beschouwing van God, Joh. 3:5; 2 Kor. 5:17.

Ef. 2:10, Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken.

Jak. 1:18, Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaad door het Woord der waarheid.

2 Kor. 3:18. Zij zijn der Goddelijke natuur deelachtig,

2 Petr. 1:4. Christus leeft in hen, Gal. 2:20.

Dat leven, dat uit het deelachtig zijn der Goddelijke natuur voortkomt, *dat vloeit uit de inlijving van Christus*, en is alzo van een geheel anderen aard, dan dat uit de natuurlijke mensen voortkomt.

2. De geestelijke deugden komen voort uit het geloof, 't welk Christus, haar leven, aanneemt, en de ziel met Hem, als haar leven verenigt.

Hebr. 11:6. *Zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen.*

Gal. 5:6 ... *het geloof door de liefde werkende.*

Ef. 4:15, 16. *Maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, die het Hoofd is, namelijk Christus; uit welken het gehele lichaam bekwamelijk samengevoegd ... naar de werking van een iegelijk deel in zijne maat, de wasdom des lichaams bekomt, tot zijns zelfs opbouwning in de liefde.*

Hiertoe dient ook:

Joh. 15:4. *Blijft in Mij en Ik in u. Gelijkerwijs de rank geen vrucht kan dragen van zich zelve, zo zij niet in den wijnstok blijft, alzo ook u niet, zo u in Mij niet blijft.*

Uit vereniging met Christus komt der wedergeborenen deugdzaamheid voort: maar der onbekeerden niet; want zij zijn zonder Christus, zo zijn zij dan in natuur onderscheiden.

3. De onbekeerden met al hun deugden, hoe groot zij ook zijn, worden gezegd *dood te zijn door zonden en misdaden, Ef. 2:1.* Maar de gelovigen leven, Ef. 2:5. Nu, alle bewegingen, die in een dood lichaam komen, zijn in nature onderscheiden van die bewegingen, welke van een levend lichaam voortkomen; zo ook hier de deugdzaamheid van bekeerden en onbekeerden.

4. De geestelijke deugden, voortkomende uit de vereniging met God in Christus, en alzo uit het geloof en het geestelijk leven, worden gedaan in de liefde Gods, de vreeze Gods, de gehoorzaamheid aan God als hun Vader, en alzo met een kinderlijk hart. Niemand kan God recht liefhebben dan de gelovigen, het geloof werkt liefde, Gal. 5:6. En al wat uit liefde niet voortkomt, deugt niet, 1 Kor. 13:1,2. De liefde is de fontein van deugden, en de inhoud van de wet, Matth. 22:37. De gelovigen zijn *de heiligen die de Heere vrezen, Ps. 34:10. De vreeze des Heeren is een springader des levens, om af te wijken van de strikken des doods, Spr. 14:27.* Als gehoorzame kinderen dienen ze de Heere; niet als een vreemde en van hen afgescheiden God; maar in geloof, 't zij zwak, 't zij sterk, als hun God en Vader in Christus:

1 Petr. 1:14, 15. *Als gehoorzame kinderen, wordt niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die te voren in uwe onwetendheid waren. Maar gelijk Hij, die u geroepen heeft, heilig is, zo wordt ook u zelf heilig in al uwen wandel.*

Dewijl de onbekeerden geen vereniging met Christus hebben, zonder welke niemand tot God kan komen, zo werken ze ook niet uit die vereniging, en alzo niet in liefde, vreeze en gehoorzaamheid Gods.

Uit deze allen blijkt dan zo duidelijk als de middag, dat de deugdzaamheid der bekeerden een geheel anderen vorm heeft, dan der onbekeerden, en dat ze alzo in de gehele natuur verschillen. Zo verschillen dan beide, én licht, én deugdzaamheid, in de bekeerden en onbekeerden, *niet in trap, maar in de gehele natuur.*

XXV. 5. Verder zeggen wij vooraf, dat de roeping een *genadewerk Gods* is. De remonstranten, opdat ze ook zouden schijnen met de Schrift te spreken, gebruiken ook het woord genade, maar verklaren het zo, dat genade geen genade blijft. Zij erkennen genade niet verder, dan de mens bekwaam te maken tot het kunnen; maar het willen en doen, houden ze aan zich zelf. *Dat ik mij heb kunnen bekeren, daar mag ik God voor danken; maar dat ik mij heb willen bekeren daarvoor dank ik mijzelf.* Zij onderscheiden de genade in *genoegzame* en *krachtdadige*.

Door de *genoegzame genade* verstaan zij, dat God alle mensen, grote, kleine, jonge, oude, Jood, Turk, Heiden, Christen, genoegzame krachten heeft gegeven om zich te

kunnen bekeren, en in Christus te kunnen geloven; deze noemen ze *opwekkende, voorkomende, werkende, onderwijzende, aanradende*; doch deze genade, onder wat naam zij ook voorkomt, is ten enenmale onderworpen aan de vrije wil des mensen, om die aan te nemen of te verwerpen. Zij gaan verder, en noemen de genade, *helpende, medewerkende, achtervolgende*; maar zij verstaan die genade als *collateraal*, dat is, nevens elkander gaande, en ieder op zichzelf werkende, de een de ander helpende. Ieder werkt op zichzelf, God aan Zijn kant, en de mens aan zijn kant. Als de mens dan het Woord aanneemt en zich begint te bekeren, dan komt God hem te hulp en wekt hem verder op, en port hem door allerlei beweegredenen krachtiger aan; maar die werking blijft van buiten, en de mens blijft altijd vrij en meester om die werkingen Gods op te volgen of te verstoten. En als hij al eens bekeerd is, en gelovig geworden, dat hij dan nog even los staat, en al het werk der bekering door zijn vrije wil wederom kan omstoten, en wel omstoot.

Door de *krachtdadige genade* verstaan zij de *uitkomst*; zij is niet krachtdadig door de almachtige kracht Gods, de mens dadelijk bekerende, maar alleen ten opzichte van het gevolg. Als de mens zich bekeert en in Christus gelooft, dan is de roeping krachtdadig, omdat de mens dat doet. Anderen noemen ze krachtdadig door enige *gepastheid* (Latijn *congruas*), als God de gelegenheden, of het karakter, of zijn staat als hij op zijn weekst en buigzaamst is, zulke of zulke tijd waarneemt, en dan zulke gepaste beweegredenen hem laat voorstellen en toedienen, die hem overreden en overhalen. Doch de zaak loopt op één uit, dewijl de *vrije wil evenwel meester blijft*, en de macht boven dit alles houdt, om het aan te nemen of te verwerpen. God is maar knecht of vriend, die aanraadt en aandringt om hem te bewegen; hij zelf is meester om zich te laten overreden, of niet. Dit alles verwerpen wij.

XXVI. Wij stellen hiertegen:

(a.) de genade wordt onderscheiden in *gevende* en *gegeven*: De gevende genade is de goedgunstigheid Gods, als de fontein, uit welke al het goede, dat de mens ontvangt, voortkomt. De gegeven genade zijn de weldaden zelf, welke de mens ontvangt, heeft en bezit. Ziet van de gevende:

Filip. 1:29. *Want u is uit genade gegeven in de zaak van Christus, niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden.*

Van de gegebene genade, ziet:

1 Petr. 2:29. *Want dat is genade, indien iemand, om het geweten voor God, zwaarigheid verdraagt, lijdende ten onrechte.*

(b) De genade is *of algemene of bijzondere*. De algemene genade bewijst God alle mensen door mededeling van lichamelijke weldaden.

Hand 14:17. *Hoewel Hij nochtans Zich Zelf niet onbetuigd gelaten heeft, goed doende van den hemel.*

Tot deze behoort ook het goed, dat God alle geroepenen doet, hun gevende het Woord, het middel tot bekering en zaligheid

Tit. 2:11 *De zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle mensen.*

Hierbij geeft God gemeenlijk verlichting, historisch geloof, overtuigingen, bewegingen om bijna een Christen te worden. Ziet Hebr. 6:4-6.

De *bijzondere genade* is: *de krachtdadige roeping, de mens bestralende met het geestelijk wonderbare licht, zijn wil krachtdadig veranderende, en hem alzo*

metterdaad overbrengende uit de duisternis tot het licht, uit de dood tot het leven, uit de heerschappij der zonde en des duivels tot Christus en Zijn koninkrijk:

2 Tim 1:9. *Die ons heeft zalig gemaakt, en geroepen met een heilige roeping; niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus voor de tijden der eeuwen.*

Kol. 1:13. *Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het koninkrijk van den Zoon Zijner liefde.*

Uit deze vier vooruit gezonden stellingen blijkt duidelijk de natuur van de inwendige roeping; nu hebben wij verder te zien

(a) **hoe de mens zich heeft [gedraagt] nevens zijn bekering,** en

(b) **wat God dienaangaande doet.**

XXVII. Vraag: *Of de mens enige inwendige dispositie geschiktheid, bekwaamheid of kracht heeft, om de uitwendige voorstelling van het Evangelie, hoe krachtig ook aangedrongen, in Christus te geloven, en zich waarlijk te bekeren?*

Remonstranten zeggen: Ja. Wij neen, en bewijzen het aldus:

1. de mens is *stekeblind* in het geestelijke:

Ef. 4:18. *Verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid, die in hen is.*

1 Kor. 2:9,14. *Hetgeen het oog niet heeft gezien; en vers 14 De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes God zijn. Want ze zijn hem dwaasheid en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden.*

De apostel spreekt hier niet van mensen, als bestaande uit ziel en lichaam, hoedanig alle mensen zijn, en ook Adam was voor de val, van welke niet gezegd kon worden, dat hij de geestelijke dingen niet begreep; maar de apostel spreekt in dit hoofdstuk van bekeerden en onbekeerden, en zegt dat de bekeerden de geestelijke dingen wel verstaan, vs 9, 10. En van de onbekeerden, zonder die te onderscheiden van elkaar in bozen en minder bozen, dat ze de geestelijke dingen niet verstaan; hij noemt de natuurlijke mensen: (*Grieks psuchikoi*) met ziel begaafd, dat is mensen die natuurlijk verstand hebben om te redeneren, een wil, om te beminnen en te haten, hartstochten om te begeren, en alzo in zijn natuurlijke staat, zonder Geest, gelijk Judas zegt vers 19: *Natuurlijke mensen den Geest niet hebbende*. Van deze zegt hij, dat hij de geestelijke dingen niet kan begrijpen, dat is niet te zeggen, dat hij ze zonder openbaringen niet verzinnen kon, want hij spreekt van zodanige natuurlijken, die onder de bediening leefden, vers 8; hetwelk ook uit het bijgevoegde: *zij zijn hem dwaasheid*, blijkt; want daar men gans niet van gehoord heeft, daarvan kan men ook niets zeggen, dat kan men niet dwaasheid achten. Zo blind is dan een mens; en zal hij zien en verstaan, het moet hem gegeven worden, en het wordt sommigen gegeven, en anderen niet.

Matth. 13:1 *...u is het gegeven de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen te weten, maar dien is het niet gegeven.*

Die dan zo blind is, al hoort hij het Evangelie, die kan niet willen, noch zich bekeren, noch in Christus geloven.

XXVIII. 2. De mens is van natuur in zulk een verkeerde en kwade gestalte, dat hij zich *niet wil bekeren*, noch *kan willen*: want dat men niet kent, kan men niet willen. En zo men al een zaak in haar natuur beminnelijk oordeelt, zo wil men die *nu, hier, voor zich*, niet, omdat de aardse dingen hem, *hier, nu, voor zich*, beminnelijker en

nuttiger voorkomen; dewijl de geestelijke en de zondige dingen onmiddellijk tegen elkander staan, zo kan men de geestelijke niet beminnen en willen, als men de aardse en zondige bemint. Nu, een natuurlijk mens heeft het aardse en zondige lief, zo kan hij het geestelijke niet liefhebben, noch willen. Ziet dit:

Joh. 5:40. *u wilt tot Mij niet komen, opdat u het leven mocht hebben.*

Matth. 23:37. ... *gijlieden hebt niet gewild.*

Indien een natuurlijk mens maar enige stralen van het geestelijke licht en leven ziet, hij haat het terstond:

Joh. 3:19, 20 ... *de mensen hebben de duisternis liever gehad dan het licht ... die kwaad doet, haat het licht.*

Rom. 1:30. *Haters Gods.*

Joh. 15:18. *De wereld heeft Mij gehaat.*

Daar nu zulk een gestalte is, daar is het onmogelijk te willen, en zich te bekeren

XXIX. 3. Gelijk hij niet weet, en niet wil, zo kan hij zich niet bekeren. Ziet dit:

Joh. 6:44, *Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, die mij gezonden heeft, hem trekke.*

Het woord 'niemand' sluit allen in; wie hij ook is, *hij kan niet, hij komt niet*; daar is een almachtige kracht en trekking van node, zal iemand komen. Ziet ook:

Rom. 8:7. *Daarom dat het bedenken des vleses vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet.*

De apostel stelt bekeerden en onbekeerden tegen elkander, vers 5. De onbekeerde noemt *hij in het vlees te zijn*; van dezen zegt hij, dat hun (Grieks: *phronema*) verstand, wil, gedachten, begeerten, overleg, wijsheid, alleen op het zienlijke en zondige zijnde, zich tegen God als vijand aankant, zich Zijn wet niet onderwerpt, noch kan onderwerpen. Ziet ook:

2 Kor. 3:5, *Niet dat wij van ons zelf bekwaam zijn iets te denken, als uit onszelf; maar onze bekwaamheid is uit God.*

Paulus spreekt hier èn van zichzelf èn van de gemeente, zijnde een *brief van Christus, geschreven door de Geest van God*, vers 3. Hij bepaalt hoe hij zich en hen aanmerkt, als uit onszelf, niet wat ze zijn door de Geest Gods, maar wat ze kunnen uit zichzelf, uit hun natuur. Hij zegt *dat ze niet bekwaam zijn*; - - niet om iets te verzinnen dat niet geopenbaard is, - maar onbekwaam te denken, te begrijpen, met liefde te bepeinzen, zich te vermaken in geestelijke dingen, die door de Geest Gods in der gelovigen harten geschreven waren. Hij verklaart de mens daartoe volstrekt onbekwaam, en dat hetgeen, dat ze hadden en deden, van God gegeven was, dat Die hen daartoe bekwaam gemaakt had. Zie daar, de onmacht van de mens.

XXX. 4. De mens is ten opzichte van het geestelijke leven dood:

Ef. 2:1 ...*daar u dood waart door de misdaden en de zonden.*

De apostel spreekt hier niet alleen van degenen, die het Evangelie nooit gehoord hadden, maar ook van degenen die het hoorden. Paulus sluit zichzelf in; onder de Efeziërs waren vele Joden, Hand. 19:8. De uitdrukking is algemeen. Hij spreekt niet van de natuurlijke dood, maar van de geestelijken, door zonden en misdaden. De geestelijke dood is een gemis van vereniging met God, in Wiens gemeenschap het geestelijke leven bestaat, Gal. 2:20. Die buiten die vereniging zijn, zijn (Grieks: Atheoi)

Atheïsten, zonder God, Ef. 2:12.

Den Geest niet hebbende, Judas vers 19.

Hij spreekt niet van de straf der zonde, welker bezoldiging de dood is; maar van die dood, die tegenover het geestelijk leven staat. Nu tegen geestelijk leven staat de geestelijke dood, zo spreekt hij dan van de geestelijke dood. vers 5, *Ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft Hij ons levend gemaakt*. Nu, is de mens dood, zo kan hij zichzelf niet levend maken; dat is onmogelijk voor een dode, in wat opzicht hij ook dood is, dat leert de natuur en de Schriftuur.

Neemt deze vier redenen bij elkander, en brengt ze tot één; die blind is en niet weet; die zo boos is dat hij niet wil, maar haat; die zo onmachtig is, dat hij volstrekt niet kan; die dood is, die heeft geen inwendige dispositie, geschiktheid, bekwaamheid, kracht, om zich te bekeren en in Christus te geloven. Maar, derhalve:

XXXI. 5. De volstreckte onmacht des mensen blijkt ook uit alle plaatsen, welke tonen, dat *de verkondiging van het Woord, hoe krachtig ook aangedrongen, niet genoegzaam is tot bekering van de mens*; maar dat bij het Woord nog moet komen een krachtdadige werking Gods op 't hart des mensen, Ziet

2 Tim. 2:25, *Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen, die tegenstaan*; daar is het Woord en de beweeglijke wijze van verkondiging. Is dat nu genoeg? Volgt daar nu op of zij zich te enige tijd bekerden? *Nee, maar of God hun te enigen tijde bekering gave tot erkenning der waarheid; zo moet dan bij het Woord nog een bekerend kracht Gods komen*. Ziet ook:

Deut. 29. 2-4 ... *u hebt gezien al wat de Heere, enz. Maar de Heere heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, noch ogen om te zien, noch oren om te horen*.

Matth. 13:11 ... *omdat het u gegeven is, de verborgenheden des koninkrijks der hemelen te weten, maar dien is het niet gegeven*.

De Joden hoorden Christus prediken, en hadden de Schrift. en waarom geloofden ze niet? De Heere Jezus zegt, dat aan de verdorven mens wat meer gedaan moet worden, zal hij geloven, namelijk een trekken van God:

Joh. 6:44. *Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke*.

Zou Lydia bekeerd worden, 't was niet genoeg dat zij Paulus hoorde prediken; maar daar moest een onmiddellijk werk Gods bijkomen:

Hand. 16:14 ... *welker hart de Heere heeft geopend, dat zij acht nam op hetgeen van Paulus gesproken werd*.

Zo is dan de mens onmachtig tot zijn bekering.

6. Doet hierbij, dat *de bekering zulk een werk Gods is, waarbij mensenwerk niet aan te pas komt; zoals:*

Scheppen, Ps. 51:12.

Wederbaren, Jak. 1:18.

Stenen hart wegnemen, en een vlezen te geven, Ezech.36:26.

Verlichte ogen, Ef. 1:17, 18.

Het willen te geven, Filip. 2:13, enz. Waarvan wij in 't vervolg breder zullen spreken.

XXXII. Tegenwerping 1: Jes. 5:4, *Wat is er meer te doen aan Mijn wijngaard, hetwelk Ik aan hem niet gedaan heb? Waarom heb Ik verwacht dat hij goede druiven voortbrengen zou, en hij heeft stinkende druiven voortgebracht?* Heeft God aan Zijn kant alles gedaan aan de mens, wat hij tot bekering van node heeft, en verwacht Hij

verder van de mens de bekering en de heiligheid, zo is het in des mensen kracht, zich te bekeren.

Antwoord:

- (a) Hier wordt gesproken van de kerk, alleen in tegenstelling van alle andere natiën, aan welke Hij zo niet gedaan heeft, Ps. 147:20. *Welke Hij heeft laten wandelen in hun wegen*, Hand. 14:16. Zo dient dan deze plaats niet tot bewijs, dat alle mensen zulk een kracht hebben, 't welk men bewijzen wilde.
- (b) Hier wordt gesproken van de uitwendige middelen, die tot zaligheid leiden, gelijk in de optelling der zaken, vers 1-3, te zien is, en niet van het werk der bekering zelve. 't Is een gelijkenis van een landman, die alles doet, wat vereist wordt tot vruchtbaarheid der aarde, welke verder tot het vrucht dragen niets doen kan, maar dat van God verwacht. Zo had God ook alles uitwendig aan Israël gedaan, wat als middelen van node was, dit verplichtte hen tot bekering, en vruchten te dragen der bekering waardig; dat is het oogmerk van de gelijkenis, in aller welke omstandigheden men niet moet staan blijven en overeenkomsten zoeken.
- (c) Dat God vruchten verwachtte, dat zegt niet, dat God hen niet kon doen vruchten dragen, ook niet dat God de uitslag niet wist, ook niet, dat het in de kracht des mensen was, *die toch een onvruchtbare aarde is, en maar distelen en doornen draagt, ofschoon ze de regen en zonneshijn ontvangt*, Hebr. 6:8; maar 't zegt dat *Israël verplicht was vruchten te dragen en zo zij dat niet deden, dat het hunne schuld, hunne boosheid was, en dat zij daarom waardig waren uitgeroeid te worden*.

XXXIII. Tegenwerping 2: Mark. 1:15, *Bekeert u, en geloof het Evangelie*. Dewijl God de mens gebiedt zich te bekeren en te geloven, zo heeft de mens de kracht om dat te doen; want God kan den mens niet verplichten tot het volstrekt onmogelijke, dat is onrechtvaardigheid en vergeefs werk.

Antwoord:

- (a) God heeft de mens zo volmaakt geschapen in Adam, dat hij Gods bevelen kon gehoorzamen en doen; en al kon Adam niet geloven in Christus, dat was niet door een onmacht van niet te kunnen geloven, indien God hem die voorstelde, maar omdat te geloven in een Borg tot voldoening van zonden, hem in de staat van volmaaktheid niet kon voorgesteld worden. Zo heeft dan de menselijke natuur bekwaamheid gehad. En of de mens door zijn schuld zich in staat van onmacht gebracht heeft, *dat beneemt God zijn recht niet, te eisen en hem te verplichten tot hetgeen God hem gegeven had*. Een schuldeiser mag van de schuldenaar wel betaling eisen, al kan hij niet betalen, omdat hij het doorgebracht heeft. Zodat die vermaningen niet zeggen wat de mens nu kan doen, maar waartoe hij verplicht is.
- (b) De mens kan niet anders dan goed te keuren en bekennen dat hij verplicht is niet te zondigen, maar God te gehoorzamen. *De mens is zo boos, dat hij niet wil doen hetgeen hij weet dat God hem geboden heeft*, en waartoe hij bekent verplicht te zijn om dat te doen. Zou God dan van de mens zijn plicht niet weten, al is hij zo boos, dat hij niet wil doen, hetgeen hij goedkeurt verplicht te zijn om te doen?
- (c) De vermaningen zijn niet tevergeefs, al kan de mens, omdat hij zo boos is, het niet doen; want het overtuigt de mens van zijn plicht, van Gods rechtvaardigheid, als Hij hem om zijn zonden straft; het is een middel, waardoor God de Zijnen overtuigt, en tot bekering en geloof brengt. Christus zei tegen de dode Lazarus: *Kom uit!*, Joh. 11:43. Dat zei niet wat Lazarus kon doen, nochtans was het niet

tevergeefs, want het was een middel tot zijn opstanding; *zo is het bevel en het Woord een middel van. bekering in de hand Gods, en niet des mensen.*

XXXIV. Tegenwerping 3: De heidenen zelfs, en vele onbekeerden, doen zowel goede werken als de bekeerden; waaruit dan blijkt dat de mens nog kracht tot goede werken in zijn natuur heeft overgehouden.

Antwoord:

- (a) Sommige heidenen zijn zo uitstekende geweest in deugdzaamheid, dat ze vele christenen beschamen; zo die deugden ware deugden zijn geweest, waartoe is dan de wedergeboorte nodig? Maar omdat de wedergeboorte noodzakelijk is, zo blijkt, *dat hun deugden de natuur van deugden niet gehad hebben.*
- (b) Er zijn vier soorten goed: natuurlijk, burgerlijk, uitwendig godsdienstig, en geestelijk goed. De onbekeerden doen wel het drie eerste goed, maar niet het vierde. Hun goed is *materialiter, stoffelijk goed, maar niet formaliter, eigenlijk, waarlijk goed.* Het geestelijke licht, leven, deugd, *is niet in trap onderscheiden van het natuurlijke, maar in de gehele natuur,* gelijk wij reeds in § 23 hebben getoond, zodat men van het ene geen besluit kan maken tot het andere.

XXXV. Tegenwerping 4: Matth. 13:12, *Want wie heeft, dien zal gegeven worden, en hij zal overvloediglijk hebben; maar wie niet heeft, van dien zal genomen worden ook dat hij heeft.* Dat is: die de genoegzame genade, welke allen hebben, wel gebruiken, die zullen meerder ontvangen. Zo heeft dan de mens genade en krachten tot bekering.

Antwoord:

- (a) Het woordje *want* toont genoeg, dat hier door degenen die hebben, de bekeerden verstaan worden, dien gegeven was hetgeen anderen niet was gegeven. vers 11: *Het is u gegeven.*
- (b) Dat hier niet gesproken wordt van hetgeen de mens in zijn natuur heeft, *maar van hetgeen hij door het Woord van God ontvangen had,* blijkt uit de personen, van en tot welke dit gezegd wordt, welke waren de discipelen, die nu al geroepen en bekeerd waren, en daarom ontvangen hadden, dat ze de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen verstaan konden, al werden die onder gelijkenissen voorgesteld; zodat hier gesproken wordt *van de groei en het toenemen van de ware bekeerden.*
- (c) Die niet hebben, zijn de onbekeerden, die de genade niet hebben ontvangen; deze hebben inbeeldingen, dat ze niet blind zijn, maar de verborgenheden zowel verstaan kunnen als de beste. Joh. 9:40, *Zijn wij ook blind?* Deze de predikatie horende en niet verstaande, en het verstane niet doende, zouden meer verblind en verstokt worden, hun onverstandig hart zou nog meer verduisterd worden, zich uitgevende voor wijzen, zouden ze dwaas worden, Rom.1:21, 22. *En dus zou van hen genomen worden ook hetgeen zij meenden te hebben,* Luk. 8:18. En de misbruikte gaven der natuur en de gemene gaven door de Schrift, zouden *door een rechtvaardig oordeel weggenomen worden. Zodat hier gans niet gesproken wordt van een genoegzame genade, en kracht tot bekering, die in aller mensen natuur zou zijn.*

Ditzelfde antwoord dient ook op Matth. 25:29, waar dezelfde woorden verhaald worden, en op het wel of kwalijk gebruiken van de talent-ponden gepast worden. Want hier wordt niet gesproken van gaven, die alle mensen in de natuur hebben, en zo ook niet van het wel of kwalijk gebruiken van deze gaven: *maar hier wordt gesproken van de kerk, van het koninkrijk der hemelen,* vers 1 en 14. In de kerk geeft de Heere

Jezus verscheidene gaven, zaligmakende en algemene; ieder moet die gaven tot nut van andere mensen, dat is, tot bekering van andere mensen, aanleggen. *Die de Heere genade geeft* om getrouw te zijn, en zielen te bekeren, die zal de Heere uit genade belonen, en een bijzondere trap van heerlijkheid geven; maar die ontrouwe knecht, die ook gaven (geen genade) had ontvangen, die werd in de hel geworpen. Zodat hier niets overblijft voor de beweerde algenoegzame genade in de natuur.

XXXVI. Tegenwerping 5: Openb. 3:20, *Zie Ik sta aan de deur en Ik klop; indien iemand Mijn stem zal horen, en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem Avondmaal houden, en hij met Mij*. Ziet, hier wordt het opendoen, of niet opendoen, gesteld aan de mens, zo heeft hij dan daar krachten toe.

Antwoord:

- (a) Hier wordt gesproken tot de kerk, en in het bijzonder tot de kerk van Laodicéa, zodat hier uit niets kan bewezen worden, wat *alle mensen* in de natuur hebben.
- (b) Hier wordt op het uiterste getoond, *wat des mensen plicht is, en niet wat zijn kracht is*; maar *eigenlijk is hier een belofte aan degenen die opendoen, zonder te melden of ze open zouden doen door hun kracht, of zulks geschieden zou door de genade des Heiligen Geestes*.
- (c) Hier wordt gesproken van de *uitwendige roeping*, welke een middel is tot bekering der uitverkorenen, en een middel tot overtuiging van de godlozen van hun boosheid en Gods rechtvaardigheid, en daarom niet tevergeefs.

Dus hebben wij meteen geantwoord op de vraag: Kan de mens niet, waarom roept en klopt Christus dan? *Dewijl Christus Zelf opent*, Hand. 16:14; waarom klopt en roept Christus dan? 't Is *een middel*.

XXXVII. Dewijl dan de mens zo onmachtig is, zoals gezegd is, zo is het dan van zelfs duidelijk en zeker dat de mens in het eerste moment of ogenblik van zijn bekering nóch alleen werkt, nóch medewerkt met de voorkomende en opwekkende genade Gods, *maar zich, alleen passief, lijdelijk heeft, en maar een voorwerp is, en alleen ontvangt de verlichtende en levendmakende kracht Gods*.

Wij spreken niet van een mens, die nu bekeerd is, maar van een mens die, niet bekeerd zijnde, bekeerd wordt; deze, zeggen wij, heeft zich lijdelijk, en werkt niet mede. Dit blijkt:

1. Uit de bovengetoonde onmacht van de mens, die blind is, en niet weet hoe het wezen moet; die boos is en niet wil, maar het geestelijke haat; die onmachtig is, zodat hij niet kan; die dood is, die kan in zijn *eerste levendmaking en bekering* niet alleen, ook niet medewerken, *maar heeft zich enkel passief, lijdelijk*. Maar de mens is zo, ziet in de voorgaande stelling. Ergo, [latijn: dus] hij werkt nóch alleen, nóch mede.

2. Dewijl het natuurlijke en geestelijke licht, leven, deugdzaamheid, niet in trap, maar in de gehele natuur verschillen, ziet § 28, enz., zo kan een mens noch zelf tot een andere natuur overgaan, noch in dat overgebracht wordende medewerken, *maar daartoe is een almachtige kracht nodig*. Wie zal van steen vlees, van een onredelijk dier een mens maken? Zo ook van een dode een levende?

3. De wedergeboorte is een werk, hetwelk ten enenmale God toegeschreven wordt, en is een almachtig werk van God.

(a) Het is een werk van God:

Ps. 100:3. ... *Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide.*

Joh. 1:13. *Welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleses, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn.*

Kol. 1:13. *Die ons getrokken ... en overgezet heeft.*

Filip. 2:13. *Want het is God, die in u werkt, beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen.*

(b) Het is een werk van almachtigheid; een werk, hetwelk de mens alleen tot een voorwerp heeft.

Het is *scheppen*, en door dat scheppend werk een nieuw maaksel, een nieuw schepsel te formeren:

2 Kor. 5:17. *Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel.*

Ef. 2:10. *Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken.*

Nu weten wij dat in de schepping het schepsel wordt voortgebracht, en ganschelijk niet medewerkt. *Het is van de doden opwekken, levend maken:*

Kol. 2:13. *En Hij heeft u, als u dood waart in de misdaden ... mede levend gemaakt met Hem.*

Het is *baren, wederbaren:*

Jak. 1:18. *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaad.*

Joh. 3:5. ...*Zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan.*

Al deze uitdrukkingen zijn het werk van de Schepper, Levendmaker, Genereerder, in welke het schepsel, dat opgewekt, dat gegenereerd wordt, ten enenmale uitgesloten wordt van medewerking. Dies is het vast, dat de mens in het eerste begin der wedergeboorte niet medewerkt, maar alleen lijdelijk is, en het voorwerp, hetwelk de werking ontvangt. En of hij wel te voren een mens is, en alzo menselijke werking heeft, zo is hij toch, ten opzichte van het geestelijke leven, dood, en kan alzo niet meer in de wedergeboorte medewerken dan een dode.

4. Indien de mens medewerkte in zijn eerste bekering, ja indien hij het voornaamste werk, het eigenlijke werk van bekering hetwelk is, op de nodiging te willen, tot Christus te komen, uit zichzelf, uit zijn bekwaamheden welke hij met alle mensen gemeen heeft, en hem in de natuur gegeven zouden zijn, alleen deed, *zo kon niet alleen een dode werken, maar hij zou zelf de oorzaak van zijn zaligheid zijn*, hij zou zichzelf van andere mensen onderscheiden. Tegen de gehele Schrift, welke het de mens ontnemt en Gode toeschrijft:

1 Kor. 4:7. *Want wie onderscheidt u? en wat hebt gij, dat u niet hebt ontvangen?*

Ef. 2:8. *Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave.*

Zo werkt dan de mens niet mede, maar heeft [=gedraagt] zich enkel lijdelijk.

XXXVIII. Tegenwerping 1: Rom.8:26, *Desgelijks komt ook de Geest onze zwakheden mede te hulp.*

Antwoord: De apostel spreekt niet van de onbekeerden, over welke het verschil is, maar van de bekeerden, die zalig zijn geworden in de hope, vers 24. Deze leert de Heilige Geest bidden, als zij niet weten te bidden, zoals het behoort.

Tegenwerping 2: 1 Kor. 3:9. *Wij zijn Gods medearbeiders.* 2 Kor. 6:1. *Wij als mede arbeidende.*

Antwoord: Hier wordt niet gesproken van het werk van de mens in zijn eigen bekering, waarover de kwestie is, maar *van het werk der bediening, van het verkondigen van het Woord*, en dus zijn de leraars werktuigen in Gods hand, en dus werken zij mede, als middelen tot bekering van andere mensen; maar niemand zal zeggen, dat zij *door hun kracht* andere mensen bekeren kunnen. Gelijk een werktuig medewerkt, zo ook zij.

Tegenwerping 3: 1 Kor. 15:10, *Ik heb overvloediger gearbeid dan zij allen; doch niet ik, maar de genade Gods, die met mij is.*

Antwoord: Paulus spreekt niet van het arbeiden voor en in zijn bekering, maar *van zijn arbeiden na zijn bekering*; niet van zijn arbeid, ten opzichte van zichzelf, maar nevens anderen; en dat zijn werk der bediening niet vruchteloos was geweest tot nut van anderen, maar uitnemend overvloedig en vruchtbaar; *doch hij verhief zich daardoor niet, maar erkende dat Gods genade met hem geweest was, als de oorzaak van de vruchtbaarheid.* Zodat deze plaats niet voor hen, die deze tegenwerping maken, maar zelfs tegen hen is.

Tegenwerping 4: Is de mens enkel passief aan te merken in zijn bekering, en is hij alleen maar een voorwerp, de werking Gods tot zijn bekering ontvangende, zo is de mens maar aan te merken als een stok of blok.

Antwoord: Meer werkt de mens niet mede, dan het lichaam van Adam, toen het de ziel ontving; dan Lazarus in zijn opwekking. Maar de mens is geen blok of stok, hetwelk de bekerende kracht Gods niet kan ontvangen, omdat het geen bekwaam voorwerp is van zulk een werking; maar de mens is redelijk, heeft verstand, wil en genegenheden, en is alzo een bekwaam voorwerp om de bekerende werkingen Gods te ontvangen. *God bestraalt het verstand, God neigt de wil, en doet de mens willen, zonder krenking van dezelve.* God maakt alzo de mens levend; maar dat is waar, dat de mens niet meer medewerken kan, dan een stok of blok zich niet van de ene plaats tot de andere kan bewegen.

Tegenwerping 5: Dan mag de mens het alles wel op riemen laten drijven, en er vanaf kijken, en God laten werken als het Hem belieft.

Antwoord: Al kon de blinde en kreupele zich zelf niet helpen, behoeften ze daarom niet te gaan naar het badwater te Bethesda en tot een medicijnmeester? *Zijn onmacht moet hem bewegen de middelen tot bekering te gebruiken* en zich naar de kerk te begeven, of de Heere hem geliefde voor te komen, en 't is ook zijn plicht zich te bekeren, en in Christus te geloven; doet hij dat niet, hij doet zonde, hij doet tegen zijn plicht, *hij doet tegen zijn eigen oordeel.* Dies blijft het vast, dat de mens niet medewerkt.

Gezien hebbende wat de mens niet kan en niet doet, tot zijn wedergeboorte, gaan wij voort tot het werk Gods in de inwendige roeping en wedergeboorte, en zullen tonen, **dat God krachtdadig onweerstandelijk werkt.**

XXXIX. Vraag: *Of de inwendige roeping, ofschoon die geschiedt door middel van het Woord, is een onmiddellijke en krachtdadige werking Gods, aanrakende en veranderende verstand, wil en genegenheden, de mens ten opzichte van het geestelijke, van dood levend makende?* Remonstranten zeggen neen, wij ja.

Of de mens niet begrijpen kan de wijze van de bovennatuurlijke werkingen Gods, hoe zij bij en door het Woord de ziel onmiddellijk aanraakt, verandert, verlicht, wederbaart en geestelijk leven geeft, zo leert ons nochtans het Woord dat God het doet. Hij, die Saul het hart in één ogenblik veranderde, 1 Sam. 10:9, Hij, die aller mensen hart formeert, Ps. 33:15, Die verandert ook het hart des mensen in een ander. De mens doet het zelf niet, maar God is het Begin en de enige Oorzaak daarvan. God stort een bovennatuurlijke hebbelijkheid [= een ontvangen vermogen] in, uit welke de mens door medewerking Gods, na die instorting en wedergeboorte, geestelijke daden voortbrengt. God werkt wel overeenkomstig het voorwerp, maar de werking zelve is bovennatuurlijk; God gebruikt wel het Woord tot een middel, maar bij dat middel is een onmiddellijke almachtige werking, aanrakende de ziel, en die, ten opzichte van verstand, wil en hebbelijke gestalte, krachtadig veranderende. Dit blijkt:

XL. 1. Uit de gehele wangestalte en onmacht van de mens vóór zijn bekering, die wij boven uitvoerig hebben getoond, zal een stekeblinde, die de gekruiste Christus een ergernis en een dwaasheid is, zal een alleenlijk boze, die niet wil, maar het geestelijke haat, zal een, die niets kan, die dood is, zal die bekeerd en veranderd worden, zo moet er immers een *almachtige kracht komen*, die hem onmiddellijk aanraakt en verandert; maar de mens wordt bekeerd, zo wordt er dan een almachtige kracht vereist.

2. De Schrift zegt duidelijk, dat het Woord niet werken kan op het hart van zo'n mens. maar dat bij 't Woord moet komen een krachtdadige werking Gods op de ziel, dat God moet geven:

Ogen om te zien, oren om te horen, harten om te verstaan, Deut. 39:4.

Verlichte ogen des verstands, Ef. 1:18.

Dat God bij de openbaring der Schriften het hart brandende maakt, Luk. 24:32.

Dat Hij bij het onderwijzen de bekering moet geven, 2 Tim. 2:25.

Dat Hij onder het horen het hart moet openen, Hand 16:14. Ziet boven § 31.

Dit blijkt ook uit

1 Kor. 3:6, 7. *Ik heb geplant, Apollos heeft nat gemaakt; maar God heeft den wasdom gegeven. Zo is dan noch hij die plant iets, noch hij die nat maakt, maar God, die den wasdom geeft.*

Kan dan de mens niet, kan het Woord alleen zulk een kracht niet hebben op 't hart van den mens, zo moet dan bij het Woord een onmiddellijke en almachtige kracht Gods komen om het hart te veranderen, en zulks komt erbij, als die plaatsen te gelijk tonen.

3. De benamingen van het werk Gods drukken zulk een onmiddellijk en krachtadig werk Gods uit; de bekering aan de kant van God wordt genoemd:

Scheppen, Ef. 2:10.

Wederbaren, Jak:1:18.

Levendmaken, opwekken uit de doden, Ef. 2:5. Ziet hiervan in het vorige breder.

XLI. 't Blijkt uit deze en dergelijke plaatsen, in welke God zulk een onmiddellijke en krachtdadige werking belooft, en in welke God gezegd wordt zulks te doen.

(a) God belooft zulks te zullen doen:

Jer. 31:33. *Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven.*

Jer. 32:40. *Ik zal Mijn vreze in hun hart geven.*

Ezech. 36:26. *Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwe Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlezen hart geven.*

Noch mens zelf, noch Woord zou het doen, *maar God Zelf zou alle tegenstand overwinnen.* God Zelf zou zo krachtdadig werken op het hart tot bekering.

(b) God werkt krachtdadig op het hart tot bekering. Fil. 2:13, *Want het is God, die in u werkt, beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen.* Paulus schrijft aan de gelovigen, hfdst. 1:1. Deze vermaant hij, hfdst. 2:12, dat ze hun zaligheid met vreze en beven zouden werken; dat ze niet trots, opgeblazen zouden zijn; dat ze geen ding door twisting of ijdele eer zouden doen, maar dat ze met een kinderlijk ontzag en met bezorgdheid de weg der godzaligheid zouden bewandelen. Dewijl het niet uit hen was, dat zij geloofden en werkten, maar dat zij werkten door de kracht Gods, want *het is God*, enz. Die voorkomende genade en werking moesten ze gebruiken, opvolgen en in en door die kracht werken. God, die de wil geschapen heeft, die herschept de wil ook in de Zijnen. Die heeft niet van node te werken, zoals de ene mens op de andere, die alleen door allerlei beweegredenen iemand zoeken tot het willen van een zaak te leiden. God werkt als God, en geeft een ander licht in 't verstand, en geeft de mens een wil, dat hij vrijwillig, gaarne wil, en maakt, dat op dat willen, werken volgt. Ditzelfde toont ook de apostel,

2 Thess. 1:2, *Dat God... vervulle... het werk des geloofs met kracht.*

Zij hadden het Woord wel, 't werd hun op 't krachtigste gepredikt; maar de apostel toont, dat dit niet genoeg was om gelovigen te maken, *dat het geloof een gave Gods is*, Ef. 2:8. Dat er een almachtige kracht Gods bij het Woord moet komen die de mens doet geloven.

Ef 1:19 *Welke de uitnemende grootheid Zijner kracht zij aan ons, die geloven, naar de werking der sterkte Zijner macht.*

Dit is 't geen de apostel zegt,

Hebr.13:21. *Die volmake u in alle goed werk, opdat u Zijn wil moogt doen, werkende in u, het geen voor Hem welbehagelijk is.*

Neemt dit alles eens bij elkander; *de mens is zo blind, boos, onmachtig, dood*, als boven gezegd is. God laat velen het Evangelie prediken, maar het doet aan de meesten geen nut, maar anderen worden daardoor bekeerd, omdat God bij dat Woord hun Zijn Heilige Geest geeft, en in hen werkt, hetgeen Hij in anderen niet doet. Hij bestraalt hen met een wonderbaar licht, anderen niet; Hij neemt uit hen weg het stenen hart, en geeft hun een vlezen hart, anderen niet; Hij geeft hun het willen en het werken, het werk des geloofs met kracht, anderen niet. Zodat het onweersprekelijk is, dat God onmiddellijk het hart des mensen aanraakt en dat verandert.

XLII. Tegenwerping 1: Het Woord is *het zaad der wedergeboorte*, 1 Petr. 2:23. *'t Verlicht de ogen, 't bekeert de zielen*, Ps. 19:8, 9. *'t Is een tweesnijdend zwaard, levend en krachtig, en gaat door tot de verdeling der ziel en des geestes*, Hebr. 4:12. Zo is dan het Woord genoeg, en daar behoeft niets bij te komen, en daar komt niet bij een onmiddellijk verlichtende en veranderende kracht Gods.

Antwoord:

(a) Al die plaatsen geven niet anders te kennen, dan dat God alles werkt door middel van het Woord.

(b) Zo 't Woord zulk een kracht in zich heeft, zo zou het eveneens werken op allen, die het horen, immers op die, welke in dezelfde omstandigheden zijn, hetwelk het nochtans niet doet.

(c) De Schrift zegt duidelijk dat het Woord zulk een kracht niet heeft, maar dat bij het Woord een onmiddellijke krachtdadige werking Gods moet komen.

1 Kor. 3:6. *Ik heb geplant, Apollos heeft nat gemaakt; maar God heeft den wasdom gegeven.*

XLIII. Tegenwerping 2: Zo bij het Woord nog een onmiddellijke en krachtdadige werking Gods moet komen, zo heeft de mens geen genoegzaam middel om zalig te worden.

Antwoord: 't Is geen middel, dat als de werkende oorzaak het gevolg kan voortbrengen, 't Woord is geen werkende oorzaak, maar alleen een middel in de hand Gods. De onmiddellijke werking is geen middel, maar de werkende Oorzaak. Dit middel, het Woord, geeft alle mensen niet, en daar God dit middel geeft, daar werkt Hij op allen niet door dat middel, maar alleen op degenen, *dien het Hem behaagt*. Maar zegt men, zo bij het Woord nog zulk een werking Gods moet komen, zo is het Woord niet genoeg om den mens zalig te maken; dat staan wij toe, en daarbij, dat dan de mens zich zelf, door middel van het Woord, niet kan bekeren.

XLIV. Tegenwerping 3: Als bij het Woord nog zulk een werking Gods moet komen, dan is de mens te verontschuldigen, als hij zich niet bekeert, want hij kan niet.

Antwoord:

(a) Door zulk een gevolg zou een heiden ook te verontschuldigen zijn, als hij niet volmaakt de wet der natuur volbrengt; want die kan ook niet; maar de apostel zegt, dat ze niet te verontschuldigen zijn, Rom. 1:20.

(b) De mens komt zover niet, dat hij voor *kan* niet staan blijft, maar hij blijft voor *wil* niet staan. En heeft de mens een onverschillige wil, om te kunnen willen en niet te willen, gelijk men zegt, zo heeft hij zich niet te beklagen; want hij gebruikt zijn vrije wil, om van God af te blijven en in de zonde te leven.

Aanhoudende tegenwerping: Maar men zegt, dat de mens niet kan willen, dies is hij dan te verontschuldigen.

Antwoord: Hij wordt noch van God, noch van het Woord, noch van enig schepsel verhinderd, geweerd of gehouden; maar wordt aan zichzelf gelaten. De mens is zo boos, zo vijandig tegen God, en heeft zulke sterke driften tot de zonde, dat hij daarom niet kan willen; *dies is het zijn eigen schuld*.

XLV. Tegenwerping 4: Door het stellen van zulk een krachtdadige en onmiddellijke werking Gods op de ziel, wordt de vrijheid van de wil van de mens verwoest en weggenomen.

Antwoord: Dat wordt ontkend. God werkt overeenkomstig de menselijke natuur, doch niet gelijk de ene mens op de ander, God doet de mens vrijwillig willen, gelijk in de schepping van een mens. Indien God in de mens de wil scheppende, de wil en de ziel aanraakt, zonder weg te nemen de vrijheid van de wil, waarom dan ook niet in de herschepping? In het eerste was de mens en zijn wil niet, maar werd geschapen. In het tweede is de mens en zijn wil dood.

Aanhouding: Zegt men, in de wedergeboorte zijn reeds de mogendheden der ziel, en die worden alleen maar in het geestelijke werkzaam gemaakt en gelijk de wil

werkende gemaakt wordt in natuurlijke dingen, door natuurlijke beweegredenen, zo in het geestelijke, door geestelijke beweegredenen. Zodat hier geen onmiddellijke werking Gods op de wil kan gesteld worden, zonder de vrijheid van den wil te krenken.

Antwoord:

- (a) Zulk een redekaveling veronderstelt, dat de natuurlijke deugdzaamheid en de geestelijke, niet in hun *natuur*, maar in *trap* verschillen, hetwelk wij boven wel anders hebben getoond; dies is die redekaveling krachteloos.
- (b) Van het natuurlijke heeft de mens de eerste beginselen, daarom is de mens in staat, om door natuurlijke beweegredenen gebracht te worden tot het willen; maar in het geestelijke is de mens geheel dood; geheel boos, en hij is niet in staat, om door beweegredenen gaande gemaakt te worden, om geestelijk te willen en te werken; dies moet er een almachtige, bovennatuurlijke kracht komen, die de faculteiten geestelijk doet werken.

XLVI. Tegenwerping 5: Zulk een onmiddellijke aanraking Gods op de ziel, en de faculteiten [= zielsvermogens] derzelve is geestdrijverij.

Antwoord: 't Is niet, want geestdrijverij stelt openbaringen buiten en tegen Gods Woord, en stelt driften en schielijke bewegingen, die verstand en wil voorkomen; dat zijn maar ijdele verleidingen en fantasieën. *Maar de wedergeboorte is door het Woord, en doet werken naar het Woord.* Maar verstaat men door geestdrijverij, door de Geest Gods wedergeboren te zijn, door de Geest te leven en door de Geest te wandelen, en dat naar de regel van Gods Woord, zo hebben wij daar niet tegen, en de voorgestelde ongerijmdheid is geen ongerijmdheid.

Dus hebben wij getoond, dat de mens in zijn natuur ten enenmale onmachtig en onbekwaam is; in zijn eerste bekering noch alleen werkt, noch medewerkt, maar zich enkel passief heeft, [= gedraagt] en dat God door een bovennatuurlijke en almachtige kracht, verstand en wil onmiddellijk aanraakt en verandert, van blind ziende, van boos goed. Uit dat gezegde blijkt de waarheid van deze volgende vraag:

XLVII. Vraag: *Of God in degenen, die bekeerd worden, onweerstandelijk werkt, alle tegenstand van de boze natuur overwint, en hen metterdaad krachtdadig overbrengt van de geestelijken dood tot het geestelijke leven?*

De Remonstranten ontkennen het, wij stellen het.

De mens in de natuur haat God, kant zich tegen God aan, en tegen het Woord en het Evangelie, dat is de staat van alle mensen. Als nu de ene bekeerd wordt, en de andere niet, dat vloeit niet uit de mens, omdat de ene door zijn vrije wil de genade aanneemt, en de andere die verwerpt; *maar dat vloeit uit de krachtdadige werking Gods*, in de ene dat werkende, en in de andere niet. Niet alleen bestralende krachtdadig het verstand, dat onweerstandelijk verlichtende, en de genegenheden onweerstandelijk gaande makende; maar ook de wil, die onwillig is, onweerstandelijk bewerkende, dat die wil en vrijwillig wil, niet door een vrijheid van onverschilligheid om iets te doen, of niet te doen, *maar door een vrijheid van vanzelfsheid, willende door eigene keur en gewilligheid.* Dit blijkt uit de drie voorgaande bewezen stellingen; verder:

XLVIII. 1. Indien de mens blind is, en niet weet hoe het wezen moet; indien de mens, die boos en vijandig tegen God is, haat en zich tegenkant tegen al, wat zich van God in Zijn Woord en de bekeerden opdoet; indien hij geheel onmachtig is en niet kan; indien de mens geheel dood is, ten opzichte van het geestelijke leven, gelijk hij is, en

bewezen is zo te zijn. Ziet een zulke nu, als die bekeerd wordt, zo kon hij met zijn tegenstand de krachtadige werking Gods niet afkeren, en *niet verhinderen zich te veranderen, zijn hart en wil in een andere staat te brengen*, gelijk een dode, die opgewekt wordt, zijne levendmaking niet kan tegenstaan; dies is *de bekerende almachtige kracht Gods onweerstandelijk werkende*.

2. Indien de mens in zijn bekering alleen lijdelijk is, en alleen als een voorwerp de werkingen Gods ontvangt, en ganselijk niet medewerkt, gelijk bewezen is; zo dan, als die mens wordt bekeerd, zo wordt hij veranderd door een almachtige, alles overwinnende, alles doordringende en onweerstandelijke werking Gods; want dat enkel lijdelijk is, dat als een voorwerp de werking ontvangt, kan noch tegen, noch medewerken.

3. Indien God in de bekering met een almachtige kracht niet alleen het verstand verlicht, en de genegenheden gaande maakt; maar ook de wil onmiddellijk aanraakt en verandert, deze van onwillig gewillig makende, zo is de werking Gods in des mensen bekering onweerstandelijk Nu, het is een almachtig werkende kracht, een scheppen, een wederbaren, opwekken uit de doden, hart veranderen, het stenen hart wegnemen, en een vlezen te geven, enz. gelijk boven getoond is. Zo is dan de werking Gods in des mensen bekering onweerstandelijk almachtig, overwint alles, dringt alles door.

4. *De roeping is naar Gods voornemen, om die en die het eeuwige leven te geven, en door de weg van bekering en geloof dat leven deelachtig te maken allen en alleen die, welke Hij daartoe uitverkoren heeft.* (Ziet de Verkiezing, hfdst. VI) Dit blijkt:

Rom. 8:30. *En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.*

Ziet daar, een onverbrekelijke band; *God brengt de uitverkorenen door de roeping tot de zaligheid. God maakt ze zalig en roept ze met een heilige roeping ... naar Zijn eigen voornemen en genade*, 2 Tim. 1:9. Worden ze dan naar dat voornemen, om hen zalig te maken, geroepen, zo kan de roepende kracht Gods niet weerstaan worden, God krijgt Zijn voornemen. *Hij heeft het in Zijn raad besloten, wie zal het dan breken?* Jes. 14:27. Hieruit is het dan klaar en vast, dat de roeping onweerstandelijk is. Laat ons nu eens zien, wat hiertegen ingebracht kan worden.

XLIX. Tegenwerping 1: Zulke plaatsen, dewelke uitdrukkelijk zeggen dat de mens de roeping tegenstaat:

Jes. 45:2. *Ik heb Mije handen uitgebreid de ganse dag tot een wederstrevig volk.*

Ezech. 12:2 ... *u woont in het midden van een wederspannig huis, dewelke ogen hebben om te zien, en niet zien, oren hebben om te horen, en niet horen; want zij zijn een wederspannig huis.*

Matth. 23:37 ... *hoe menigmaal heb Ik uwe kinderen willen bijeenvergaderen ... en gijlieden hebt niet gewild.*

Hand. 7:51 ... *u wederstaat altijd den Heiligen Geest; gelijk uwe vaders, alzo ook gij.*

Antwoord: Al deze plaatsen spreken niet van de inwendige roeping, van de dadelijke overbrenging, van de wedergeboorte, waarover het verschil is, of die werking des Heiligen Geestes kan tegengestaan worden; maar die spreken *van de uitwendige roeping, van de aanbieding van Christus tot rechtvaardigmaking, heiligmaking en*

heerlijkmaking. Dat de mens, die niet uitverkoren is die tegenstaat, dat staan wij ganschelijk toe. *'t Bedenken des vleses is vijandschap tegen God*; de natuurlijke mens haat God, haat de heiligheid, kan niet anders dan de aanbidding verstoten en tegenstaan; maar daaruit volgt niet dat die, welke wedergeboren worden, die almachtig werkende kracht des Heiligen Geestes, de mens van dood levend, van onwillig gewillig makende, kon tegenstaan. Dat ontkennen wij, en die plaatsen spreken daarvan niet. Ziet van het onderscheid van de uitwendige en inwendige roeping, boven § 7.

L. Tegenwerping 2: Matth. 11:21, *Zo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en as bekeerd hebben*. Hier blijkt dat de mens zich zelf bekeren kan, en kan de mens zich bekeren, zo is 't in zijne vrije willekeur, of hij zich bekeren wil of niet, en dienvolgens geschiedt de bekering niet door een onweerstandelijke kracht Gods.

Antwoord:

(a) Deze plaats spreekt niet van de ware verandering en wedergeboorte, maar van de uitwendige bekering in stof en as, welke wel volgt op 't historisch geloof, 't welk door wonderen veroorzaakt wordt.

(b) 't Is een vergrotende wijze van spreken, waardoor de Joden van hun onverantwoordelijke boosheid en ongelovigheid overtuigd werden, dat ze groter was dan zelfs van de heidenen. Ziet zulk een wijze van spreken:

Luk 19:40. ... *Ik zeg ulieden, dat, zo deze zwijgen, de stenen haast roepen zullen.*

Tegenwerping 3: Luk. 7:30: *De Farizeeën en Wetgeleerden hebben de raad Gods tegen zich zelf verworpen* Zo men den raad Gods verwerpen kan, zo is die niet onweerstandelijk.

Antwoord: Door Gods raad wordt niet Gods voornemen verstaan, maar die uiterlijke aanbidding door het Evangelie, raadgevende, hoe men de toorn Gods ontvlieden kan dat deze tegengestaan kan worden, en ook tegengestaan wordt van de onbekeerden, totdat een alles overwinnende en onweerstandelijke kracht Gods komt, staan wij ganschelijk toe maar deze onweerstandelijke werking Gods geschiedt aan niemand dan aan de uitverkorenen; deze wil God bekeren, en daar is niemand, die het zal kunnen verhinderen.

De overige tegenwerpingen zijn in de vorige verschilpunten beantwoord. De praktijk zal in de twee volgende hoofdstukken worden voorgesteld, enz..